Tokody Gyula

MDK

Tanulmányfej, gipsz

Mücsarnok 1931/32 téli kiállitás

Tokodi Gyula.

szobrászművész

A Hunyadi János lovasszobor pályázaton résztvesz pályaművével.

Magyar Nemzet, 1951. Okt. 6.

Tokody Gyula

szobrász

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása - a Műcsarnokban - szoborral szerepel.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Tokody Gyula

MDK

Tanulmány, gipsz

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Tokody Gyula

orvosi

XIII. Lang László u. 4

MKSz 1947

M.D.K.

Tokodi Gyula

"Láng Gyula vezérigazgató mellszobra" cimmel a lap bemutatja a mü repr.-ját a Láng Gépgyá dolgozóinak képzőművész csoportja kollektiv kiállitásáról, "Munkásfestők és szobrászok"c. beszámolójának keretében.

"Termékenység" c. müvét megemliti, amely ugyan csak a kiállitáson szerepel.

Szinház, Bp. 1946. dec. 4-lo. II. évf. 47. sz. 21. lap

Tokody Gyula

Szerepelt a Nemzeti Szalon Karácsonyi tárlatán.

EK 1932. XII. 25.

Tolnay Gyula

Szerepelt a Nemzeti Szalon téli tárlatán.

PH. 1932. XII. 25.

Tátrody Gyula

Szerepelt a Nemzeti Szalon téli tárlatán.

NN 1932. XII. 21.

M. D. K.

TOKODY Gyula Szobrász

1760. Paraszt Ltsz.: 56.660-N.

A M. Nemzeti Galéria állapjegyzése T./B. r.

Bm. 1959. 259. l.

MDK

Tokody Gyula

Bányaég, gipsz

Siremlékterv, gipsz

Fekvő akt, gipsz

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924.ápr.

8.1.

7. Vizitáció . .
8. Angyali üdvözle
9. Szt. László

MDK

Tokody Gyula

Vájár, gipsz

Női fej, gipsz

Plakett, br.

Szab.Képzőm. Rajz és Festőisk. kiáll. 1924.ápr.

8.1.

-

. . . . . 57 x 28 cm.
t ... . .56 x 29.5 "

MDK

Tokody Gyula, szobrász

Pityokos paraszt. Gipsz.
Tanulmányfej. "

Nemzeti Szalon.-Téli tárlat.1932.dec. Kat.

mak

Tokody Gyula

érmei a kiállításon
(Ü. M. Képzőm.)

Pogány Ö. Gábor: Képzőművészeti kultúránk
Helyzetéről.

Népművelés, 1956. 1. sz. 34. l.

Tokody Gyula nobrán

Vaczi u. 106. Mutsarnok

1930/31. jub. kiáll 213.

Tokody Gyula

zobrász Műcsarnok

1931/32. téli Kiáll. 139, 180.

Tokody Gyula

szobrász

Műcs. kiáll, 1930tól
Pipics 121. l.

MOK

Tokodi Ilona

a május 1 utcai általános leányiskola tanulója

Andersen-illusztrációt készített a Dánia által rendezendő nemzetközi gyermekrajzkiállításra.

B. B.: Írta: Andersen — rajzolták: a gyerekek.

Nők Lapja, Bp. 1955. június 9. [5. l.]

Mdk.

Tokodi Janós - mezőturi származási fazekas

Kobaldkék mezőturi formájú butellát készített Hódmezővásárhelyen.

Kresz Mária: Magy. népi cserépedények.
Néprajzi M. Évkönyve 1961., 154. l.

Tokody János

híres hódmezővásárhelyi

L tálas XIX. sz.

Kisshuvtálas 199. l.

L (csúcsi)

A

Tibor Ürnak, a Müemlé

Egyete

tóköteles.

elent

mdk

Tokody János fehéredényes neve a butellaknál fünt fel.

Kress Mária: Évszamos hódmezővásárhelyi cserép-edények

Néprajzi Muzeum Évkönyve, 1954, 144 l.

TOKODY JÁNOS,fazekas

Hódmezővásárhelyen dolgozott.Csucs városrészben dolgozó "fehéredényes",kék-fehér disszel.Egy 1885-ből való ilyen butellán rajta a neve is,s az is,hogy Vásárhelyen készitette vásárhelyi megrendelő számára. -Népr. Muz.Ltsz:53.61.385. 133.old

KRESZ MÁRIA: Évszámos hódmezővásárhelyi cserépedények a Néprajzi Muzeumban 127.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nmezeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest.1954

Tokody János

A hagyomány szerint Tokody Sándor testvérével egyetemben a mérhez fűződik a mázas edény (valamint a tálas edény) elterjesztése Mezőturon. Néhány fontos tárgyat őrzi a Néprajzi Múzeum.

Krez Mária: A Nagykunság Fazekassága.

Jászkunság, Szolnok, 1971. dec. 150. old.

Tokodi Nagy János

gölöncsér

Vértes Ákos

keramikus

Fejérváry József

Hódmezővásárhely (Vármegyei Szóciográfiak II)

39.40 l.

Csikvári Csongrád

vármegye kötetében.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Tokody Sándor

fazeras

Hódmezővásárhely

1

Ezredéveskiáll

XIII. cs. 20. l.

Tokody Sándor

hódmezővásárhelyi tálas az 1900. makói kiállításon első díjat, aranyérmet nyert

Kisshmotálas 1. 99. l.

BUDAPEST
9¾ MÁR. 15
Bb 62 Bb

Tokody Sándor

híres hódmezővásárhelyi ±
tálas XIX. sz.

Kisshmvtálas, 199. l

± (csúcsi)

Takody Sándor. (1861-1905)

A hagyomány szerint Takody János testvérével együtt a nevükhöz fűződik a mázas edény (valamint a tálas edény) elterjesztése Mezőtúron. Takody Sándor vásárhelyi származású volt, először att állt be a céhbe, 1876-ban Mezőtúrra jöve, magával hozta a mázas munka tudását. 1882-ben visszament Vásárhelyre. Néhány fontos tárgyát őrzi a Néprajzi Múzeum.

Kresz Mária: A Nagykunság Fazekassága. Jászkunság, Szolnok, 1971. dec. 150. old.

Tokorny Marcella

154 Balatoni tájkép, olaj

Uj Szalon Őszi Kiállitása, 1934. szeptember
Budapest, katalogusa

MATHIAS TOKOWITZ, kőmives, /Dockowitz/.

1670-ben Simon Gräffenstorffer, aki akkor a lékai céh tagja volt, felvette inasnak Mathias Tokowitzot /Dockowitz/, akit 1673-ban szabaditott fel. 442.old

H.RALD PRICKLER: Giovanni Bernardo Ceresola, a szombathelyi Szt.Márton templom épitője 441.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám. 1968. Szombathely

TOL, Leopold, pozsonyi kőfaragómester

L. T. Bürgerl. Steinmetzmeister, † 56 éves korában, 1778 dec. 5. (1778, 100. vzám, 8 l)

(Ugyházy I. 287 l)

Pressburger Zeitung
(Genthon)

Toll, Leopold

1765 Nov. 26. an Leopold Toll, Stein Metzmeister
129 f 16 x.
Az 1765-iki átalakítás alkalmából.

Fleiféltorony-Kast 153. 1.

TOLL, Leopold Kőfaragó

Pozsony, 1752-69

An 1997 244.

egyik oldalán

t maradvány

keretekkel, de

járata lévén,

plom, magas

attal, melynek

Déli falában

síves nyílású

ntségfülke. A

gy szakaszos,

yugati torony

ával tagolt. A

Tolcs Ede.

Nagy István Képtár - Baja

Népszava

1986.II.14.

Tolcsvay Nagy Géza

festő

Sopron

MKSz 1947

MDK

Tolcsvay Nagy Géza

Fametszet, repr.

Magyar Iparmüvészet 1938. 63.l.

Tolcsvai Nagy Géza

Nagy arcképekkel szerepelt a soproni kiállitásokon .
Tanitóképzőben volt rajztanár.
Svájcba költözött.

Csatkai Endre: A soproni képzőművészet története
Sopron 1962. 27.l.

TOLL, Leopold - bőfaragó

1754 Porosy

An 1998. 245~246.

kre oszlott.

kre oszlott.

Tolcsvay Nagy Géza fametszete.

Ferenc, Seeliger Béla, Schmidt Gyula cég, Wintermantel és Szombathy, Zsolnay Kerámiai gyár.

KIÁLLÍTÁSOK. Karácsony hónapja minden évben az iparművészeti és a műteremkiállítások évadja. Ez idén talán az Iparművészeti Tárlat nagyarányú bemutatója következtében valamivel kevesebb volt a szezon-kiállítások száma, de értékük és stílusuk semmivel sem maradt az eddigiek mögött. A jelleg most is : erős magyar formatörekvés, népi művészetünk izgalmas szépségeinek keresése. Jelentős ebből a szempontból a MANSz jubiláris népművészeti kiállítása. Húsz esztendővel ezelőtt alakult meg a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége néhai Tormay Cecil vezetésével. Egy gazdag, színes és faragott, égetett és hímzett holmiktól roskadó kiállításon szinte az egész ország népművészeti készségéről adott keresztmetszetet a dr. Tormay Gézáné irányításával dolgozó bizottság. Ahol ennyi kéz dolgozik áhítatos munkával selymen és csipkén, szőnyegen és oltárterítőn, ott csak áldás fakadhat a közös törekvésekből. A Tamás-Galériában is ünnepi hangulat fogadta a karácsony előtti látogatókat. Két jól ismert iparművészünk készítményei varázsolták ezt elő : Kovács Margit kerámiái, tele népies, román-stílusba játszó festőiséggel és Pekáry István szőnyegei a síkdíszítés egyszerű, népies zamatával. Kívülük még a fiatal Erdős Lajos akvarelljei mutatták egy értékesen induló tehetség küzdelmét a vízfestékbe mártott ecsettel, melyet komoly kompozíciók könnyed kifejezésére óhajt felhasználni.

Tolcsvay Nagy Géza

d Ferk pzomfoisk vk

1933–34. 62 l.

hosszú szenvedés után, a szentségek áhítatos fel-
ntőjének.

vi március hó 16-án délután $^1/_2$5 órakor fog a
anyaszentegyház szertartása szerint beszenteltetni
lyó hó 18-án délelőtt 10 órakor történendő ujóla-
igalomra helyeztetni.

t lelkiüdvéért folyó évi március hó 16-án délelőtt
ban a Mindenhatónak bemutattatni.

P.

Egyházművészeti Hivatal Donáti-u. 38. fsz. 3.

. 5. Telefon: 1–885–55.

Nyomt. Buschmann F. utódai
IV. ker., Molnár-ucca 37 szam

Tolcsvai Nagy Géza

V. é'

tanuló

Ferk pzomfoiskèvk

1933-34. 47. l.

340 - 2
---------- szám.
22 - 1929.

A Müemlékek Orsz. Bizottsága
szeptember havi javadalma.

melléklet száma: 0

A Müemlékek Országos Bizottságának,

B u d a p e s t .

Elszámolás kötelezettsége
mellett másolatban kiadom.

Budapest, 1929.évi augusztus hó 27.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Fülei-Szántó Endre s.k.

miniszteri titkár.

Tolcsvai Nagy Gézu

Soproni kiáll. 1952.
őszi: Gorkij,
Beethoven, Leo-
nardó kétszeres
életnagyságu arcké-
pei.

Szabad Művészet
1953. 36. l. (sz.:
Soproni képző-
művészek.)

A cikk tolya
mán Tolcsvai
Nagy Jánosnak
írja.

Toldi Lajos

45 éves , vagongyári m.

1949-ben a Debreceni Képzőművészeti Szabadiskola hallgatója volt

Képzőművészeti élet a felszabadulás után 185.l.
A MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOK.KÖZPONT FORRÁSKIADVÁNYAI II.
Bp. 1965.

MAGYARORSZÁG MŰVÉSZETI EMLÉKEI I. A Műemlékek Országos Bizottságának elnökétől, Gerevich Tibortól szerkesztett Magyarország Művészeti Emlékei című kiadványsorozat I. kötete megjelent (a Budapest Művészeti Emlékeiről szóló II. kötet technikai okokból már előbb, a mult év végén jelent meg). A szerkesztő Gerevich Tibor tolláből most megjelent I. kötet Magyarország románkori műemlékeinek teljes feldolgozását foglalja magában. Kiadásával várni kellett, míg a rendkívüli jelentőségű esztergomi és székesfehérvári ásatások befejezést nyernek, hogy fontosságukhoz mért részletességgel és nagyszámú képpel, műszaki felvétellel ezek is bemutatásra kerülhessenek. A kötet nemzeti művészetünk első nagy korszakának, Árpádházi királyaink korának művészetét teljes anyagában, építészetét, szobrászatát, festészetét, iparművészetét, gazdag ötvösségét, érmészetét, textilművészetét stb. valóban monumentális méretben öleli fel. Terjedelme a tervezettnek kétszeresére nőtt: 842 lapra rúg, 264 táblát és 132 szövegképet tartalmaz, legnagyobbrészt e kötet számára készült, eddig sehol meg nem jelent eredeti felvétel alapján. A magyar románkori emlékek átnézeti térképe is csatolva van; pontos és rendkívül bő név-, hely- és tárgymutatók segítik a hatalmas kötetnek, a magyar művészettörténet e nagyszabású dokumentáló művének használhatóságát.

MAGYAR FÉNYKÉPEZÉS 1939. A magyar művészi fényképezés az elmult évek során világhírnévre tett szert — és joggal. Egészen új irányt, új „iskolát“ nyitott a fotográfia területén, amelyet sokan „középeurópai iskolá“-nak neveznek, s amelynek ma már az egész világon sok híve akad. A fényképezés tradíciós irányával szemben, amely a romantikának hódol és „festői“ hatásokra törekszik, a modern magyar fényképezés realisztikus és azt vallja, hogy a fénykép legyen képszerű, de ne legyen festményszerű. Ez az új irány elveti az érzelgős és romantikus témákat, elveti a kép festményszerűvé-tételére irányuló technikai fogásokat is; tárgyát a mindennapi életből, annak ezer apró jelenetéből veszi, s tisztán fotografikus előadásmódra törekszik. A mai magyar fénykép nem szereti a beállítást, a kiagyalt témákat; az életet, az elröppenő pillanatot a maga frisseségében igyekszik elfogni. Egyben azonban a lényeg megmutálására is törekszik, az egyszeriben az általánost, a véletlennek látszóban a jellegzetességet igyekszik megrögzíteni. Ez a „modern“ fényképezésnek

noly értelemben vett programmja, s ennek a gközelítésére törekszik a kiváló magyar fényezők egész sora. A „Magyar Fényképezés 1939“ című pompás albumalakú nka, amelyet Rosner Károly állított ze, a legjobb, legnívósabb magyar fényképek dag sorában mutatja meg a mai fotóművészet blémáit és törekvéseit. A fényképezés minden velője és barátja számára a legszebb karányi ajándék ez a gyönyörű kiállítású, ízléses művészi kötet, amely az Officina kiadásájelent meg.

TOLCSVAY NAGY GÉZA ÚJABB FAMETSZETEI. Karácsonyra jelentek meg ezek a finom érzéseket eláruló, szeretettel, gonddal készített művészi, magyaros ízű fametszetek, a szerző saját kiadásában. A szerző neve már nem ismeretlen a magyar grafikában s újabb munkáit örömmel üdvözöljük. H.

MODERNE SCHWEIZER ARCHITECTUR címen adta ki a neves svájci könyvkiadó cég: Karl Werner (Basel) legújabb kiadványai egyikét, a modern svájci építészetet tárgyaló munkát, amely öt csoportra tagolva, 10 füzetben jelenik meg. Az első füzet mind az öt csoportból — az építészet körében minden ágazatból — közöl pompás reprodukciókat. E reprodukciók gondos válogatás után kerültek csak kiadásra. Nemcsak a művészi anyag összeválogatására, de a kivitelre is nagy gondot

Tolcsvay Nagy Géza fametszete.

MAGYAR IPARMUVESZET 1939

fordított a kiadócég. Építész, építő ipari kor
szakember igen sok érdekes, figyelemremélt me
találhat ebben a kiadványban. kép
k é
mu
össz
gaz
pro
mű
cso
és
ban

• TÁRSULAT
• KÖZLEMÉNYE

A TÁRSULATUNK KEBELÉBEN FOLY MUNKA fontosabb eseményeiről az a ban számolunk be.

1938. december 9-én a társulat választmánya Szablya János elnöklete alatt ülést tartott, amelyen megjelentek Ágotai Lajos, Bodon Károly, Devecska Ferenc, Feyér Gyula, dr. Gulden Gyula, Györgyi Dénes, Grabowieczky Leon, Helbing Ferenc, Hosszú István, báró Kaas Ede, Ligeti Miklós, Lakatos Arthur, Latabár Károly, Mátrai Lajos, M. Kiss Erzsi, Ohmann Béla, Preitensteiner Ottó, ifj. Payer József, Rónai Petra, ifj. Richter Aladár, Seenger Béla,

Ex libris. Fery Antal rajza.

nak, akik munkásságukkal a Tárlat és a Kongresszus ügyét elősegítették. Helbing Ferenc meleg szavakkal méltányolta a Kongresszus munkáját, kérve, hogy a tárgyalások eredményének megvalósításáról is történjen intézkedés. Elnök a választmány nevében köszönetét fejezte ki ifj. Richter Aladárnak, mint a Tárlat és a Kongresszus szervezőjének. Tudomásul szolgált. Lakatos Arthur a társulat székesfehérvári kiállításának megnyitásáról tett jelentést, amelyet a választmány tudomásul vett. Ifj. Payer József az O. M. Kir. Iparművészeti Iskola beadványát ismertette, amelyben az Iskola igazgatósága 1940-ben rendezendő jubiláris kiállítása részére a társulati kiállítási helyiségeket kéri. Többek hozzászólása után elnök határozatilag mondotta ki, hogy az Iparművészeti Iskolának a társulati kiállítási helyiségeket a kért időpontban rendelkezésre bocsátják. Helbing László titkár jelentette, hogy Bodon Károly az iparművészeti díjszabás ügyében megalakítandó bizottságba egy társulati képviselőt kér kiküldeni. Javaslatára a választmány Urbányi Vilmost küldi ki e bizottság tagjai sorába. Jelentést tett továbbá az 1938. évi taglétszámról és az ügyiratforgalomról. Elnök határozatilag mondotta ki, hogy a titkári jelentést a választmány tudomásul vette. Deák István titkár háziipari ügyekről tett jelentést. Bejelentette, hogy a társulat III. negyedévi működéséről szóló jelentést szétküldték. Jelentette továbbá, hogy a német kontingens felemelését kérte a társulat, valamint, hogy németországi levezőnkkel új megállapodást létesítettek. Elnök határozatilag mondotta ki, hogy a háziipari ügyekről szóló jelentést a választmány tudomásul vette, majd több tárgy nem lévén, az ülést bezárta.

• IN MEMORIAM •

LUCZENBACHER MIKLÓS, társulatunk régi, kedves alapító tagja elhunyt. Emlékét kegyelettel fogjuk megőrizni mindenkor.

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Szablya Frischauf Ferenc. 29.960. — Kir. Magy. Egyetemi Nyomda. (F.: Thiering Richárd.)

GYÖRGYI DÉNES KORMÁNYFŐTANÁCSOS. Iparművészeink körében és az egész művészeti társadalomban jóleső örömmel fogadták a hírt, mely Györgyi Dénes építésznek, az Iparművészeti iskola tanárának kormányfőtanácsosi kinevezéséről szólt. Hazai építészetünknek régi kiváló munkása ő akinek nemcsak itthoni épületek hosszú, diszes sor hirdeti kiváló egyéniségét, hanem a magyar iparművészet külföldi nagysikerü kiállításai alkalmával is a legnagyobb elismerés jutott osztályrészéül. Nemes egyszerűségű, de pompás térérzéssel megszerkesztett pavillonjai a barcelonai, a brüszszeli s legutóbb a párisi kiállításon osztatlanul megszerezték a szakemberek és a látogatók százezreinek tetszését. Fínom ízlése, nagy tektonikus érzéke és széleskörű művészeti tudása mindig korszerűvé, de egyúttal maradandó értékűvé avatják alkotásait. Ezek között örök időkre szóló alkotása a debreceni Déri-múzeum külső és belső építészete. Az új kitüntetés alkotó erejének teljességében éri a kiváló építészt, akinek további munkássága elé is nagyvárakozással tekint az egész magyar társadalom.

EGYHÁZMŰVÉSZETI HÍREK. A kormányzónő Őfőméltósága a gödöllői királyi vártemplom részére az eucharisztikus szentév alkalmából és ennek emlékére egy gyönyörű szentségházat ajándékozott. A másfélméteres oltárrészletet Krasznay Lajos szobrász piszkei vörösmárványból faragta Szablya Frischauf Vilmos császár múzeum rendezett nemrégiben. „A vas a műiparban" hogyan szerepelt hajdan és manapság, ez volt a kiállítás tárgya. Egyes történelmi csoportjai rendkívül érdekes anyagot mutattak be a múzeum anyagából. Ki hitte volna például, hogy régente még a kályhalapokat is olyan öntöttvasból készítették, melyen szent jelenetek domborművei voltak láthatók. A XIV—XVI-ik évszázadban ezek váltakoznak világi tárgyú jelenetekkel. De öntöttek a vasból nyakláncokat, gyűrűket, poharakat, sőt újévi üdvözlőkártyákat is. A kiállítás egyik legszebb része az volt, melyben a díszlakatosok mindenféle ablakráccsal, vasvirágokkal, spirálokkal, kertiajtókkal versengtek. Persze ezek is többnyire elmult korok mesterremekei voltak. A fegyverkovácsok tizenhatodik századi céhe remek páncélokon és fegyvereken ragyogtatta művészetét. A kiállítást szakszerű felolvasások kísérték. N.

AZ ÍREK MŰVÉSZI NEVELÉSE. Írország kereskedelmi minisztere, Mr. Milne Barbour, az ír fővárosban egy művészklubban tartott lakomán kifejtette, hogy az ifjúság művészi nevelése érdekében a közoktatási miniszterrel egyetértésben mélyreható reformokat szándékozik életbeléptetni. Kétségtelennek tartja ugyanis, hogy egy ország iparművészeti fejlettsége elsősorban attól függ, mennyire helyes abban az ifjúság művészi érdeklődésének fölkeltése. Ebből a célból már meg is bíztak egy művészeti bizottságot, hogy a követendő módszerekre vonatkozólag tegyen javaslatot.

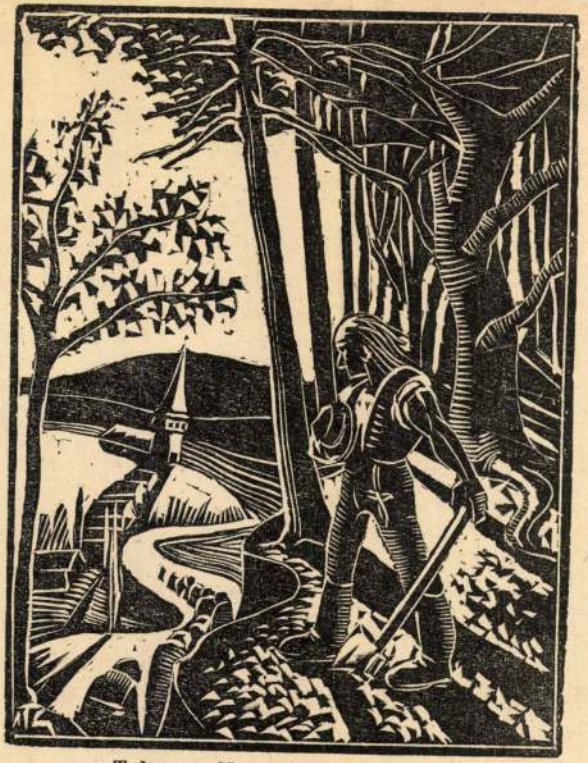

Tolcsvay Nagy Géza fametszete.

63. l.

MAGYAR IPARMŰVESZET 1938.

Tolcsva

(Zemplén vm.)

Waldbott-kastély

199. l.

Zádor–Rados

HERCZEG FERENC

Kisfaludy-Strobl Zsigmond szobra

Tolcsvai sk. egyház

ötvösművei.

Mur. és Kdz. Ést.

1911. 10. 1.

1860

250

Tolcsvai rk. pléb.

templom

Zemplén vm.

Gotikus, tornya újabb

keletű. (XVII. sz.?)

Külső és belső épe

repr.

Emlkassaiegylun

II. k. 705 – 709. l.

a gondolat — a magyar szív kálváriája —, de elgondolás megoldása tisztán szobrászi. *RÓNAY KÁZMÉR*

Alkotás-művészház. Egy festő és egy szobrász. *Apátfal Czene János*, az újabb magyar művészetnek nagy érték Fő kifejezési eszköze a forma. A formakeresés, formaszeret éppen oly erővel mutatkozik meg tájképein, mint figurál művein. Tökéletes rajzra, tiszta, éles kontúrra, gondos meg mintázásra, plaszticitásra törekszik. Mégsem akarattalan szo gája a látottaknak, egyéniség nélküli másolója a természetnel melyet zárt, szilárd szerkezetű képpé szervez: alkot. Ahogya alakjait befoglalja a stílusosan díszítő tájkép keretébe, ahogya képeinek valamennyi elemét egyetlen harmóniába hangolja ahogy az egész orchester dús pompájú színekre hangszereli: kompozíció a szó legnemesebb, novecentós értelmében.

Az az érzésünk, hogy tájképeken keresztül viszi útja teljes magyarosság, egy egészen magyar novecento felé.

Az ifjú *Antalffy Mária* valóban született szobrásztehetsé Legbiztatóbb ígéret „Épületfigura" című, kőben elgondol nagyvonalú munkája. Az arcképszobrászathoz is van érzék Tehetsége kötelezi rá, hogy további elmélyült tanulmánny fejlessze művészetét.

Az *Alkotás* következő — VI-ik — kiállításán az isme rajzoló, *Szigethy István* bizonyítja, hogy nemcsak a naponké gúnyolódó tollnak, rövid életre ítélt rajzoknak, de a fes ecsetnek is mestere. Az első teremben régebbi műveit állította k Az „Úrvacsora" Nolde torz műveire emlékeztet: a ném expresszionizmus letűnt világa ez, amelytől ma már Szigethy megszabadult. A második, nagy teremben kiállított újal művein a tőle idegen látástól megszabadultan, igaz, közvetl lelki és szemléleti átélésen keresztül önmagát adja.

Nagysagos és nemzetes
v.dr.Nagy Zoltán urnak
MOB titkár
BUDAPEST IV.,
~~Váczi-utca 80 I/1.~~

MAGYAR ÚT

VILÁGNÉZETI ÉS TÁRSADALOMPOLITIKAI HETILAP

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGÉSZ ÉVRE 6.— P. FÉLÉVRE 3.— P.
EGYES SZÁM ARA 12 FILLÉR
CSEKKSZÁM: 41.381

2
VII. évf.
1938. január 13.
MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN

SZERKESZTIK:
PAP BÉLA ÉS ESZE TAMÁS
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, IX, KÁLVIN-TÉR 8. FSZT. 5. TEL.: 2-684-03

Az apostoli királyság és a protestáns társadalom

Pluralitás a választójogban

Ormányság

Népszinpadi játékok

Pestmegye új alispánja • Kinevezések a Nemzeti Banknál

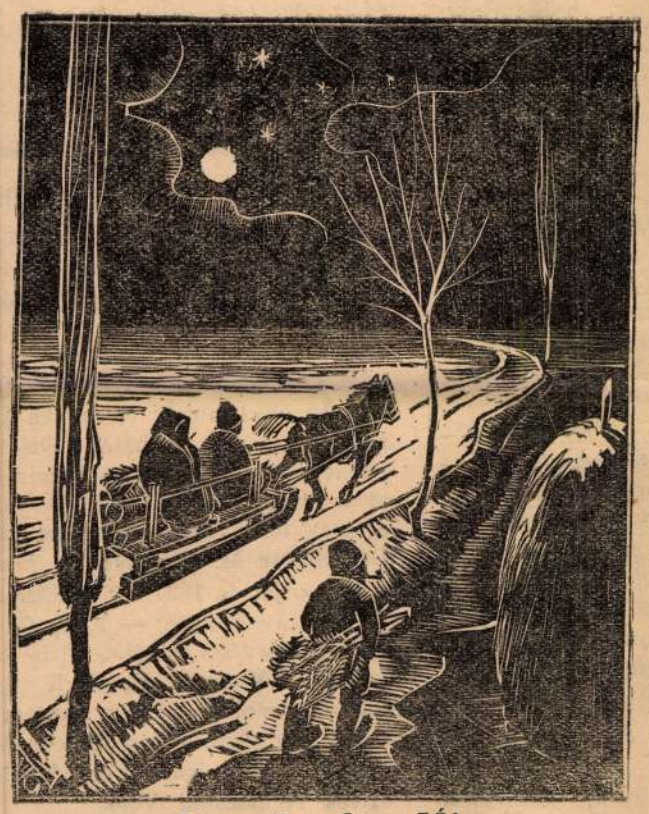

Tolcsvai Nagy Géza: TÉL

Öreg urak párbaja

Ez a cím nem képes kifejezés akar lenni. Akár milyen hihetetlen, szóról-szóra kell venni: a napokban két ugyancsak deres szakállú magyar úr togott egymásra pisztolyt. S még hozzá nem is magan emberek, a magyar műveszi világ két hivatalos reprezentánsa.

Hogy a párbaj erkölcsileg mennyire jogosulatlan, mennyire középkori és mennyire gyerekes módja az igazságkeresésnek, arra már többször rámutattunk a Magyar Ut hasábjain. Pedig az, hogy két hevesvérű, meg inkább suhanc, mint gentlemen kardban vagy pisztolyban keresi az igazsagot, ha erkölcsileg indokolatlan is, de legalább emberileg megmagyarázható. Az emberiség — minnél primitívebb fokon van, annál inkább — mindig szerette a romantikus hősi pózokat s ezt a rossz szokást dédelgetve őrzi akkor is, ha magát már a XX. század felvilágosult kultúremberének tartja.

És íme, a helyett, hogy ezt a teljesen megüresedett és jogosulatlanná vált társadalmi formát egészen elsoporné a lovagiasságnak egy sokkal tisztább és lovagiasabb magyarázata, öreg uraink ráduplaznak és háromszor sutik egymásra pisztolyaikat.

Mert rendben van, sebesülés nem történt. Mindenki vigyaz, hogy a póz tökéletes legyen, de csak póz maradjon. De mi történik, ha egyszer a reszkető öreg kéz mégsem a levegőbe, hanem a másik öreg úr szívébe, vagy agyvelejébe ereszti a golyót. Vajjon érdemes egy kozépkori gesztusért vállalni esetleg az emberölés őrjítő lelkifurdalását?...

És igazán itt volna az idő, hogy a magyar törvényhozás ne védje, de végleg eltörölje ezt a halálra ért társadalmi szokást. Mert mi más, mint védelem az, ha látszólag nagyon enyhén meg is bünteti a párbajozókat, de ennek a büntetésnek sem jogi, sem társadalmi következménye nincsen, a párbajvétség még a passzív választói jogosultságnál sem számit. Hát a magyar törvényhozást nem veszélyezteti az, ha egymásra könnyelmüen pisztolyt fogó öreg urak kerülnek a képviselőházba, csak a magyar iró, aki éppen mert iró az igazságtalanságokat és visszaéléseket az előírtnál élénkebb színnel festi?

Nos mi mégis inkább meg maradunk a toll mellett. Mert mégis csak szellemibb fegyver ez, mint a párbajkard és pisztoly. Öreg urak párbajjátéka pedig még külföld előtt sem fogja növelni a magyar lovagiasságot.

Pap Béla.

EGYIK KÖZGAZDASÁGI lapban olvassuk a Nemzeti Bankban megtörtént kinevezéseket és előléptetéseket. Ezek a következők: Judik József és Quandt Richárd, akiket igazgatókká léptettettek elő, továbbá Serbán Ivan, aki a kozgazdasagi osztály helyettes igazgatoja lett, Wälder Gyula és Beletiny Iván főjelügyelőkké léptettettek elő. — Megdorzsoljuk a szemunket: jól látunk-e? Mert ebből az öt névből egyetlen egy sem magyar. Hol szedte a Nemzeti Bank össze ezeket az idegen neveket, általában miért oly keves a magyarok száma a Nemzeti Bankban? Es még mirólunk van elterjesztve, hogy mi nem engedjük érvényesulni az idegeneket?

SÁNDOR ISTVÁN Kecskemét kisgazdapárti képviselője mondotta:

„A jelenleg fennálló helyzetet s ezzel szemben elfoglalandó álláspontunkat a következőkben összegezhetjük:

a) A magyar alkotmány a Habsburgház örökosodési jogának törvénybeiktatása előtt is korszerüen kialakult s ez örökösödési jog hatálya idején a Habsburg uralkodók akarata ellenére maradt fenn.

b) Az 1723. évi I—III. törvénycikkek a magyar nemzet szabadkirályválasztójogát közjogi szerződésszerű alakban, feltételekkel, ezek között a kérdéses törvényekben megjelölt család-ágak kihalásáig, tehát időhatározó módon, függesztették fel, az időpont bekövetkezése esetére világosan fenntartották. Ez az örökösödési jog tehát alkotmányunknak nem lényeges eleme és tétele.

c) Ez átmeneti módosulás, ha nem is a kérdéses családágak kihalása, hanem lehetetlenülés folytán, megszünt, mert az 1723. évi I. t. c. 4. §-a szerint a megjelölt családtagokból ama nő vagy férfiörökös illetné meg a magyar trón, aki „a felséges osztrák házban elfogadott, említett elsőszülöttségi rend szerint" az osztrák örökös tartományoknak is örököse lesz. Mivel azonban Ausztriának más impériumok alá nem került részei szövetséges köztársasággá alakultak: ilyen Habsburg-főherceg vagy főhercegnő nincs és igy a magyar trónra sincs jogszerű igénylő, a közös védelem, az elválaszthatatlan együttbirtoklás is lehetetlenné vált.

d) Ekép, ha nem is a kérdéses családágak kihalása, de jogos és törvényes trónöröklés hiányában előállott az a helyzet, melyre az 1723. évi t. c. 11. §-a kifejezetten fenntartotta „a karok és rendek (ma a népképviseleti alkotmány alapján illetékes alkotmányos tényezők) ősi és régi helybenhagyott és bevett szokását és előjogát" a király választására és koronázására nézve.

e) Amint ezekből kitetszik, a szigorú alkotmányosságot és törvényszerüséget épen azok képviselik, akik a nemzet szabad királyválasztási jogát ujraéledettnek tekintik.

f) Az e) pontban megjelölt álláspont alkotmányunk és alkotmányos berendezkedésünk minden értékes jogosítványát megőrzi és fenntartja".

HA LÓ NINCS... Nem akarunk álhireket terjeszteni, viszont nem is akarunk észrevétlenül elsuhanni azon hirek fölött, amelyek hónapok óta szállanak egyes liberális berkekből világgá. A hír: Habsburg Ottó trónt kap, spanyol király lesz, a nemzeti Spanyolország uralkodója. Ottót szeretné a spanyol trónra Franco tábornok, ezt szorgalmazzák az egyházi körök s maga a pápa is. Hogy mennyiben akarja Ottó spanyol királyságát Franco tábornok s a spanyol nép, nem tudjuk, a pápáról feltételezzük, hogy az azonban valószinű. Ottó azonban a legerősebben szorgalmazza. Ezt mutatja, hogy egyes Habsburg-potentátok állandóan összeköttetésben vannak a nemzeti Spanyolországgal s tárgyalnak erről az ügyről.

Leszögezzük elsősorban: nekünk és tudtunkkal a magyar népnek semmi kifogása nincs, ha Ottót véletlenül felültetik a bizonyára viharos tengeren nyugvó spanyol trónra. Ottónak állást kell adni. Állást, mint egy levitézlett magyar miniszternek, egy nyugalombavonult államtitkárnak s egy miniszteri unokaöccsnek. Igy csinálják nálunk s úgy látszik ennek a mintájára csinálják Ottóval.

Mégis csodáljuk, hogy az itteni lelkes és harcos Ottó-párti főurak és főkartelesek egyet nem akarnak észrevenni. Hogy kár annyira küzdeni Ottó királyságáért, amint kár az ausztriai Ottó-pártnak a főherceg osztrák császárságáért harcolni. Ottó lassan-lassan megnyugszik. Lemond a magyar királyságról, lemond az osztrák császárságról. Ő megelégszik a szimpla spanyol királysággal is. Ha pedig az sem sikerül, elvégre ez könnyen megtörténhet, Istenem, nem fog a Dunába ugrani. Talán Afrikában, vagy Ausztráliában is akad egy üres királyság. Hátha egy néger-, vagy micsoda-törzs meghívja királyának. Nem veszik észre nagy főuraink, hogy Ottónak teljesen mindegy, kinek lesz a királya. Nem feltétlenül óhajtja a magyar népet boldogitani, ugyancsak nem ragaszkodik az osztrák néphez. Jó lesz egy spanyol királyság is, csak legyen. Ha ló nincs, a szamár is jó...

H. E.

ENDRE LÁSZLÓ PESTMEGYE ÚJ ALISPÁNJA. Gödöllő kis hely Magyarországon, nem város, már nem is község. Mégis olyan ismert volt a neve, hogy kevés magyar városnak annyira. Espedig nem utolsó szempontból azért, mert főszolgabirája vitéz Endre László volt.

Éveken át ott laktam s ha néha-néha egy-egy baloldali társaságba keveredtem véletlenül Budapesten s ott elkottyantottam Gödöllővel való összeköttetésemet, azonnal felhangzott: jaj, az a Gödöllő, ahol Endre László az úr, ahol naponta történnek különféle atrocitások, ahol titkos nyomdák vannak s mindennaposak a jogtalan letartóztatások, zsidógyilkolások miegymás.

Abban az idillikus és csendes, erdőkkel keresztül-kasul szelt városkában, hogy őszinte legyek, ezekről a szörnyű dolgokról nem hallottam. Endre László a gödöllői járás főszolgabirája vezette a jaras dolgait, olyan becsülettel és hozzáértéssel, hogy azt egyetlen más helyen sem csinálják.

Pedig vitéz Endre László többre termett. Őszintén bevallom: őt nem úgy láttam, mint aki egy kis városka főszolgabirájaként akarja leélni az életét.

Ekkor történt, hogy az alispán nyugdijba vonult. Már akkoriban egyes baloldali körök sokat kezdtek arról irni, hogy Endre László is pályázik az alispánságra. Tény az: baloldali köreink mindent megmozgattak, hogy Endre László a legnagyobb magyar vármegye alispánja ne legyen. Ujra előhozták új tálalásban azokat a sérelmeket, amiket Endre László elkövetett s szentül meg voltak győződve, hogy visszakényszeritik: maradjon Gödöllön, vagy vonuljon nyugdijba.

A baloldali hajsza mindezek ellenére sem hozta meg az eredményt. Endre Lászlót óriási többséggel alispánjává választotta meg Pest vármegye. Hiába volt tehát az ellene való hajsza, „gödöllő réme" ahogyan Endrét titulálták, győzött. Ugyan nemcsak ő győzött a megyeházán. Győzött a modern, tiszta, vérbeli magyar és szociális felfogás az ódon falakon. Uj páva szállt az ódon falakra, aki meg akarja mutatni: igenis sokat haladt az utóbbi években a világ. Más szelek fujdogálnak a világ minden részén, más szelek, más idők.

Pest vármegye megmutatta: igenis akarja ezeket az időket, a legnagyobb magyar megye letette a garast a jobboldal mellett. A becsületes magyar jobboldal mellett, amely dolgozni akar és más világot akar szülni nemcsak egyetlen megyében, hanem az egész országban. Endre László csak egy főszolgabiró volt Gödöllön, de sok reményt ad az igaz magyar léleknek: az ország első vármegyéjének volt bátorsága kimondani a szót: új világra, másra, van szükség.

Ezért köszöntjük vitéz Endre Lászlót.

H. E.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Többeknek. 52-ik számunk összevont szám volt ,amint ezt jeleztük is a szerkesztői üzenetek végén. Tehát december 30-án nem jelent meg a Magyar Út, igy nem is expediálhattuk a reklamálóknak. — **Érdeklődők.** Gelsei Bíró Zoltán: „A Habsburgház bűnei" c. munka könyvkereskedésben nem kapható, mivel 1919-ben jelent meg Budapesten a Pátria kiadásában. Könyvtárból azonban olvasásra egészen bizonyosan meg lehet kapni. — **Dr. Mester M. Budapest.** A könyvbarátok tagdíját és 1937. évi előfizetését teljesen kiegyenlitette. — **Filep G. Császló.** Előfizetése 1938. október 31-ig van rendezve. — **Viasz K. Bpest.** K. A. jelzett levelét a mai napig sem kaptam meg, s igy a lap visszaküldésének oka és lakáscimük ezideig ismeretlen. Esetleg légy szives Te beszélni Vele.

Tolcsvay Nagy Géza

ANTONIÓ

Irta: SZITNYAI ZOLTAN

Fáy Dezső rajzaival

KÉT FÉRFI állt meg az ablakok alatt s kardjuk megcsörrent a kövezeten. Mögöttük fáklyás szolgák és a felcser, fekete táskával a hóna alatt. Távolabb egy batár.

Két tenyér tölcséréből fojtott hangon szállt fel a kiáltás:

— Antonió! Antonió!

Antonió már várta őket. A kiáltásra felnyitotta a szemét és nagyon lassan felemelkedett. Még gyermek volt, mindössze tizennyolc éves. A hegedűre nézett, mely előtte feküdt az asztalon. Felemelte, megsimogatta gyöngéden, szinte homlokon csókolta és hevesen átölelte. Aztán fekete tokba tette, puhán betakargatta selymekkel, bársonyokkal. Talán nem fogja többé hallani.

— Anya — jajdult fel egész halkan és szeretett volna berontani az anyjához, de csak az ajtó felé nézett szomorú, nagyon szomorú búcsúpillantással.

Felsóhajtott és magára csatolta kardját. A vékony hüvely meg sem csörrent, amint átlépett az ablakon s leereszkedett a falon, a ház előtt várakozó férfiakhoz.

— Mehetünk — mondta aztán az egyik.

A batár hátsó, magas ülésén fáklyák ringatództak, a levált szurok lángolva és füstölögve szállt a kormos éjszakába, átröppent az útmenti árkon, erdők sűrűjében repdesett és sercegve, sziszegve szenvedett ki a nyirkos moha párás ágán.

A kivilágított ég csillagai alá felhők ezüstösszürke függönye ereszkedett.

A batár bensejében négyen ültek. A felcser, a két segéd és Antonió. A felcser táskájában megcsörrentek az acéleszközök, a fekete bőrbe süllyesztett kardok egymásnak dőltek s markolatuk vaskosara harciasan összecsördült.

Antonió megremegett.

Az útmenti feszületnél mind a négyen alázatosan megemelték a süvegüket.

Antonió szerette volna lehunyva tartani a szemét, de az minduntalan felnyilt és látni akart. Néznie kellett hatalmas fák szörnyeteg karjait, mintha égig nyulva, a felhőket rázták volna, miközben törzsük is lomhán megmozdult és nézni az útmentén suhanó kocsiárnyat, mely a lobogó fáklyák füstjének uszályát húzta maga után.

— Ó, Istenem, — sóhajtotta Antonió.

— Itt vagyunk — mondta az egyik segéd.

A kocsi reccsenve futott be a palota árkádja alá.

Leszálltak, végighaladtak kongó léptekkel, márvány kockákon csörrenő kardokkal, a hosszú, boltíves folyosón, melynek végén férfiak ültek borosasztal körül. Ittak és énekeltek.

— Gyere, Antonió — s az egyik segéd belökte előtte az óriás terem ajtaját.

Antonió követte, öntudatlanul hullott be, mint a falevél, amit egymásra tárt ajtók széljárása sodor magával. Aztán egyedül maradt. A másik mindjárt jön a többiekkel. A törött lámpa poros üvege széles, sárga kört rajzolt a padlóra.

Akkor megpillantotta a terem végén Don Fernandót. Az már a széles asztalra szórta kabátját, ingét, rendetlenül, izmos karját hajlítgatta, csapkodta, verte, mintha önmagával birkóznék, ízlelte, élvezte erejét.

Antonió a falig hátrált és a nyirkos vakolatnak támaszkodott. Arca sápadt volt, mint a holdé, mely benézett az íves, rácsos ablakokon.

— Anya — nyöszörgött magában. — Ó, milyen jó lenne anyánál lenni.

Átnézett a másikra, amint az nagyhangon beleásított az üres terembe, mintha csak az álom megszakított öröme bántaná s únná a pár perces várást.

Antonió összekulcsolta két kezét és remegve indult feléje.

— Ó, ne bánts! — könyörgött siránkozva.

Don Fernandó szélesen mosolygott:

— Nem bántalak én, dehogy is bántalak, csak éppen megöllek, Antonió.

— Hiszen én azt is megmondom neked, hogy engem nem szeret, — s a fejét szomorúan forgatta jobbra-balra. — Lásd, ő akkor is nevetett, amikor ablaka alatt felsírt a hegedűm. Ó, ha hallottad volna, hogy milyen kegyetlenül nevetett, gonosz kis staccattókkal . . .

— Mert akkor a nyakát csókoltam éppen.

Antonió feje lehanyatlott:

— Akkor hát minek . . .? Hiszen te engem összemorzsolsz, mint egy kis bogarat.

— Unalmas vagy, Antonió. Ki törődik a bogárral? Kicsit zümmög, hosszan sikolt, szárnyával csapdos és vége az egésznek. Nem öltél még bogarat, Antonió?

— Sohasem öltem. Még bogarat sem.

A másik unottan elfordult és az ablaküvegen dobolt, mely lassan liláskékké szinesedett.

— Hja, ha te még bogarat sem öltél . . .

Kinyilt az ajtó, belépett négy lovag, meg két felcser, akik fehér kendőket terítettek az asztalra és elhelyezték azon műszereiket. A fáklyás emberek megálltak a terem négy sarkán.

— Vetkőzz le — mondta az egyik férfi, aztán

A lobogó fáklyák füstje.

Ujmagyarság képes mell.
Vasárnapi Ujság
1938 ápr. 17.

kivonta a kard csillogó pengéjét a fekete tokból és gyönyörködve húzta végig élén ujjai hegyét.

Antonió dideregve vetette le kabátját, ingét, szép rendben egymás fölé téve azokat s még el is igazgatta gondosan a kabát begyűrődő ujjait. Közbe nézte Don Fernandót, amint már kézbe vette a másik kardot, hajlítgatta pengéjét, jobbra-balra suhintott, csapkodott vele kidagadó, meztelen izmokkal.

— Jó lesz, — mondta elégedetten.

Antonió kezébe is kardot nyomtak.

A négy lovag hosszú léptekkel felmérte a termet s egyikük krétával vonalakat húzott a padlón.

Antonió csak állt és nézte ezt a furcsa szertartást, mint gyönge kis ministráns, aki még nem tud semmit, a mindenttudó főpapok között, szőke haja a homlokába hullott, lányos arca félelemmel telt meg és finom hegedűhúrokhoz szokott, vékony ujjai irtózattal tapintották meg a kard hideg pengéjét. Vézna, törékeny alakjával úgy állt ott, mint egy kis fiú, aki fázósan összeborzong a hidegben.

A lámpa sápadt világossága eltünt a fellobbanó fáklyafényben. Antonió szeme dermedten kitágult:

— Hát csakugyan? — akarta mondani, de már két oldalról megragadták a segédek, támogatva vitték a terem közepéig és odaállították az egyik krétavonal fölé. Gyors, unott szavakat daráltak, amiket Antonió már alig is hallott. Aztán élesen felharsant a vezényszó:

— Rajta!

Don Fernandó vadul döngő léptekkel rontott feléje. Antonió csak állt, mereven tartotta ki a kardját és a penge mozdulatlanul meredt előtte a levegőben. Már nem félt, csak csodálkozott és bárgyún nézett a másikra, mint az álomból ébredő.

Az kötekedve ütögette kardjának végét:

— Nos, Antonió, nos, fiacskám!

— Bátran, Antonió! — súgta a háta mögül valaki.

Akkor előredőlt a törzse és ő is dobbantott a lábával. Kardja csattanva ütötte vissza a másikét. Forró hő ömlött el hirtelen a testén. Már látta a ragadozó szemeket, a lecsapó kart, a mezítelen derék vaskos izomzatát, a durva arcot a sötét haj alatt és a kardja ütésre éhesen nyult át Don Fernandó pengéje fölött. Mindez már szinte jó volt, borzalmas és mégis kéjes érzés, aminek bár sohase lenne vége. Előre! Csak előre, előre!

Álljt vezényeltek.

Antonió mégegyszer ütésre emelte a kardját, de az érthetetlenül kihullott a kezéből. Ijedten nézett Don Fernandóra. Azt akarta mondani, hogy fogják fel, mert mindjárt elesik! Hát nem látja senki, hogy mindjárt elesik szegény? Aztán megingott a teste s csak egyetlen, jóllakott szó buggyant ki száján:

— Megöltem!

A segédek gyöngéden felfogták, mielőtt a márványkockákra zuhant volna.

A felcser föléje hajolt.

— Szegény Antonió — mondta sokára.

A többiek körülállták és némán keresztet vetettek.

KÉT FAMETSZET

(Tolcsvai Nagy Géza munkái)

Harangszó

Vízparton

Tolcsvai Nagy Géza

grafikus

l.

Szépmüvészet

1942. 205. l.

Tolcsvai Nagy Géza

VI. éves tanári szakos hallg.

Ferképzomfoiskévk

1936/37. 77 l.

Tanitóképzőintézeti tanári oklevelet kapott

[illegible]edény, hevederes, két csörrel és a heveder alján két fejjel. Mag. 25 cm. XV. század.

Schnütgen–Simor 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egyházművészeti Lap V–1884, 363 l.

telét a keresztről, a másik sírba tételét, a harmadik a sír lepecsételését, végül a negyedik feltámadását ábrázolja.

A talp alsó részén a következő vésett felírás:

«*Curavit fieri A*(rchidiaconus) *R*(everendus) *D*(ominus) *Georgius Bleskay. Anno 1757. Paravit Johan*(nes) *Szilassy Leutschoviae.*»

A paczifikále 35 cm. magas és 17 cm. széles.

2. Aranyozott ezüstkehely. (5. ábra). Az edény talpát kagyló és növénymintás, a szárát és a nóduszt csigavonalas és rácsos, a kuppa kosarát pedig növénymintás diszítés borítja.

Az edény talpát és kosarát három-három festett zománczlap diszíti. A talp zománczainak képei és feliratai: a kép közepén ószövetségi áldozat, jobb oldalt főpapi süveg, bal oldalt kés és korsó «*Recedant vetera*» felirattal, tengeren úszó kagyló, benne tojás, s felirata: «*Latent res eximiae*; a kép felső részén a Szentlélek galamb képében, az alsó részen stólával összekötött kéve, két tányér, két ámpolna és szőlőfürtök. Felirata: «*Nova sint omnia*». A kosár képei és feliratai: bárány «*In figuris praesignabitur*» felirattal; kicsinyeit etető pelikán «*Ut vitam habeant*» felirattal; végül Jézus az Emauszba menő tanítványok között a kenyeret megszegi s akik ekkor reá ismernek, «*Aperti sunt oculi eorum*» felirattal.

A kehely talpának alsó részén ugyanaz a felírás és évszám van, mint a paczifikalén. Méretei: 24.5×14.5×8·5 cm.

Ugyanilyen Szilassy János által készített kehely és paczifikálé több felsőmagyarországi róm. kath. egyház birtokában van, amelyek közül a tárczai és a varannói egyházakéit bemutatják «A kassai százéves egyházmegye» cz. mű végéhez csatolt képes táblák.

3. Aranyozott ezüst monstranczia, amelyet a fönnebb említett műhöz csatolt képes táblák elsején bemutatva láthatunk. Ez más helyütt már részletesen le van írva,[1] miért is ennek megismétlését itt mellőzzük.

VII. A sátoraljaújhelyi ref. egyház ötvösművei.

1. Aranyozott ezüsttányér. Felirata a belső peremen:

«*Math. 26. Accipite et comedite hoc est corpus meum. And*(reas) *Kallai amoris Christi fe*(cit). *Anno et die 1608.*»

[1] *Szilassy János*, XVII. századi ötvös. Arch. Ért. ú. f. XXVI. kötet, 289—292. old.

Átmérője 18 cmi A tányér alsó részén az ötvösjel egymásra illesztett T és C betük.

2. Fedeles aranyozott ezüstpohár. A karcsú

4. ábra. A tolcsvai r. kath. egyház paczifikáléja.

izléses edénynek csupán nóduszán van maszkaronos és növénymintás domborzatos diszítés. Az edényen sem felírás, sem ötvösjel nincs. A hagyomány szerint a fönnebbi tányérhoz tartoznék. Méretei: 28×9×10 cm.

3. Aranyozott ezüsttányér. Alsó részének peremén a következő vésett felírás:

«*Tsenaltatta N*(emes) *Nemzetes Ungvári János hites társával Kapczi Kata*[1] *asszonnyal istenes indulatyukból az ujhelyi reformata ecclesiahoz Domini Anno 1691.*»

[1] *Kapczi Kata* már mint özvegy 1710-ben föld, rét és egyebek adományozásával mutatta ki ragaszkodását egyházához. *Fejes István*: A sátoraljaújhelyi ev. ref. egyház története 1522—1889. 116. old.

Mur. Kat. Ért. 1911. 1. szám

Átmérője: 23 cm.

4. A diszítéseknél aranyozott ezüst taplas pohár. Az edény felső pereme alatt vésett növénymintás diszítés. E diszítés alatt köralakú mezőben a következő vésett felírás: «*Isten dicsőségére atak ez poharat a t*(ekintes) *N*(emzetes) *Ujhelyi reformata egyháznak. Anno D*(omini) *1714. E. U., J. U., T. K., P. S., F. K.*» *Fejes István* említett munkájában a két utóbbi betüpárban *Persi Jánosné* és *Farkas Klára* neveinek kezdőbetüit tétezi fel.[1] Méretei: 19×9×9·5 cm. Ez edénynek mását csináltatta «*A s*(átor)*a*(lja)*ujhelyi N*(emes) *czizmadia czéh*» 1861-ben.

5. Aranyozott ezüstpohár. Az edény öblét növénymintás domborzatos diszítés borítja. Vésett felirata az edény talpán: «*N*(emzetes) *Nikházi Jób részéből adta édes anya N*(emes) *Görgei Judith*[2] *Isten dicsőségére a s*(átoralja) *ujhelyi R*(eformata) *s*(zent) *eccle*(sián)*ak. A*(nno) *1711 D*(ie) *21. aug.*» Az edény talpának szélében *E* ötvösjel. Méretei: 27·5× 9·5×9·5 cm. Az edény jelenleg már nem teljes, minthogy róla az egyház egyik a XVIII. század közepéről származó leltárában ezt a feljegyzést találjuk: «*1714. Görgei Judith, mint anya, Nikházi Jób részéből ajándékoz egy aranyos virágos fedeles, emberi-statuával diszített poharat. 1 font és* 1/2 *latos.*»[3] Ennek az edénynek is a mását csináltatta a sátoraljaujhelyi csizmadia czéh 1861-ben.

5. ábra. A tolcsvai r. kath. egyház kelyhe.

6. Fedeles aranyozott ezüstkanna (6. ábra.) Ezt az edényt *I. Rákóczi György* adományozta az egyháznak.[4] Ugyanilyen edényt adományozott I. Rákóczi György a mádi ref. egyháznak,[1] s minthogy ezt, a templom tulajdonában volt másik ötvösművel együtt *Mihalik József* már tüzetesen leírta,[2] a jelenleginek részletes leirását itt mellőzzük s csupán az *I. Rákóczi Györgytől* adományozott fedeles kannák felsorolása és némi különbségek feltüntetése után ez egyházi edények készítési idejének és helyének a megállapítására terjeszkedünk ki.

I. Rákóczi Györgytől adományozott fedeles kannának volt birtokában még pár évvel ezelőtt az ónodi ref. egyház is, amely kanna azonban vétel útján *Andrássy Manó* gróf gyüjteményébe, innét pedig a külföldre került.[3] Mint fentebb említettük, ugyanilyen edény birtokában van a tolcsvai ref. egyház is.

I. Rákóczi György a kassai ref. egyháznak szintén adományozott két fedeles kannát,[4] de ezek a föntebbi négy edénynyel nem hozhatók kapcsolatba, mert sem beosztásukban, sem diszítésükben nem egyeznek meg.

[1] U. o. 118. old.

[2] Görgei Judith leánya Nikházi Sára részéből megajándékozta a sárospataki ref. egyházat egy serleggel. E folyóirat III. é. f. 22. old.

[3] Az egész leltárt közli *Fejes István* idézett művének 116—118. old.

[4] Az edény feliratait közli *Fejes István* id. m. 48. old.

[1] Az edényt 1910. jun. havában Link István és Társa wieni régiségkereskedő-czég vette meg az egyháztól 9000 K-ért, kötelezve magát, hogy az edénynek teljes hasonmását fogja elkésziteni az egyház részére, ami meg is történt s ennek elkészülte után a Nemzeti Múzeumnak jogában áll azt az említett összegért visszaváltani. Mindezekről a legnagyobb készséggel értesített Pálóczy József mádi ref. lelkész úr. *V. J.* — A kupa azóta a M. N. Múzeum birtokába került. *Szerk.*

[2] «Régi magyar műkincsek» czím alatt az Arch. Ért. ú. f. XXV. köt. 38—50. old. Ábrája a 48. old.

[3] *Mihalik József* említi fenti közleményében az 50 old. Ezt az edényt képben bemutatta *Myskovszky Viktor*: «Magyarország középkori és renaissance stilusú emlékei» cz. műve XXX. tábláján, «Az ónodi református templom borkannája. XVII-dik század» aláírással.

[4] Az edényeket, két paténával együtt, amelyeket szintén I. *Rákóczy György* adományozott az egyháznak, képben bemutatta *Szilágyi Sándor*: «I. Rákóczi. György» műve 401. old. Feliratait is közli műve végén, de hiányosan.

Tolcsvay Nagy Géza fametszete.

MAGYAR IPARMUVESZET 1939.15.l.

Tolcsvay Nagy Géza

ma már feltűnően szembeötlik az a stílusszomjúság, mely egy-két évvel ezelőtt csak szórványosan jelentkezett az iparművészetben. A díszek szeretete, a régi stílusokhoz való visszatérés, főleg az empire és a directoire formák elterjedéseinek kedvez. Nem kell azt hinni, hogy ez holmi szolgai stílusmásolásban nyilvánul meg. A modern francia iparművészet inkább csak a régi korok ízét, zamatát szívja fel és bizonyos derűs környezetet igyekszik ezzel a szobákba varázsolni az előbbi évek szanatóriumi és a háborúutáni évek hadimilliomos-légköre helyett. Mindent összevéve: a párizsi őszi szalon iparművészete komolyodást és szegényedést jelent, hű tükre gyanánt a francia közönség hangulatváltozásának.

HÍREK MINDENFELŐL. Az antwerpeni múzeumban régi, egész a tizenhatodik századig visszanyúló kerámiai és üvegedényekből rendeztek kiállítást. Nizzában ipari kiállítás volt, mely az egész Riviera legjobb mestermunkáit mutatta be. Maçonban, Dél-Franciaországban gallo-román emlékekből múzeumot rendeztek be egy ódon templomban, mely a karolingi időkben épült. Bernben karácsonyi kiállítást rendeztek. A kiállított tárgyakon a készítők neve teljesen hiányzott s minden tárgy arra szolgált, hogy a másikat kiegészítse. Tükör és keret, sarkok és bútoraik, üvegszekrények meg apró tárgyak, fiókos szekrények és faliszőnyegek — mintha csak egymás kellő hangsúlyozására készültek volna. A kollektív szellemű kiállítás nagy sikert hozott névtelen

Tolcsvay Nagy Géza

4 /

MAGYAR IPARMŰVESZET

1938. 27. l.

TOLCSVAY NAGY GÉZA FAMETSZETEI. Ünnepi hangultot lehel ez a füzet. Tolcsvay Nagy Géza magyar karácsonyt, magyar ünnepeket illusztrált szép levelezőlapjain. Fínom elgondolású témáit szakavatott kézzel metszette fába, az eredmény: egy sorozat bájos, művészi magyar hangulatú levelezőlap. H.

Ebene ausgedrückt, dann aber hat er auch diese Ebene vollständig aufgelöst. Sein am besten ausgereiftes Werk ist „D o r f“ benannte Wandteppich.

D R. BÉLA ÚJVÁRI: THE WALLRUGS OF ANDREW DOMANOVSZKY. Andrew Domanovszky the painter, turned his attention since about two years to the designing and weaving of wallrugs. The artistic value of his rugs as well as of his paintings lies in the transcendental content of the same. In his first rugs, named „Birds“ and „Singers“ there are still many elements recalling the artistical means of the table-picture. The „Piper“, „Plucking Flowers“, „Skipper“, „Source“ show already that Domanovszky has found the true expression for a carpet and was able to give to it an individual, personal colouring. His rugs lead the onlooker into a quite peculiar, mythical world, where the forms of Nature are mere symbols. According to this symbolical content of his art Domanovszky tried to express his thoughts in one plane, later on, however, he determinedly abandoned even this plane. His most ripened-out work is his wallrug named „The village“.

STEPHAN MAJOR: IM INTERESSE DER GOLDSCHMIEDEKUNST. Stephan Major

MDK

Tolcsvay Nagy Géza

Fametszet, repr.

Magyar Iparmüvészet 1939. 19.1.

Tolesvai Nagy Géza

(festőm.)

Párt és állami vezetők baráti találkozója a Győr-S.-m-i képtőm-kel.

Győr-Sopronmegyei Hírlap, Győr. 1956. jul. 18.

Toldalag

A régi Nyárádi fele
udvarház

Debreczeni László

1928. 177. l.

Zöld Lajos kára
u. ott.

Debreczeni L.

1928. 178. l.

Toldalagi temetőfejfák
u. o.

Nagyságos

Dr. S z e n t i v á n y i G y u l a

főtitkár urnak

B u d a p e s t

Országos Müemlékek Bizottsága

Földalatti rét

templom és fa-

harangláb

Debreceni L

1928. 172. 173

174. l.

Textiliák 175. l.

Fejfák 174. l

Ezüst tárgyak 176. l

M. KIR. KÖZPONTI ILLETMÉNYHIVATAL
BUDAPEST, I., VÁR.

..... szám.

BUDAPEST
942 JUL. 23. IV 2
1

Műemlékek orsz.biz.
Budapest.
IX.Rákos u.1.

Hivatalból.
Díj átalányozva.
(927/1941

..... ker., ... utca ..... sz.

Toldalagi ref. templom

Rendkívül egyszerű, igény-
telen falusi templom.
Gotikus szedetűnek
látszik.
Legény kavszat feltartva.
Berendezési tárgyak

Debreczeni László 1934.
65, 66 l.

nűvek és cikkek szerzői.

:d
rmin
Sándor
zső
Dezső

ván

ő
os
d
nond

Gyula
adár
ula

rcel
y
bert

nő
a

Löffler Sándor
Löllbach Kálmán

Málnai Béla
Márkus Géza
Medgyes Alajos
Meller Dezső
Menyhért Miklós
Miákits Károly

Nagy Virgil
Novák Emil

Orbán Ferenc
Orczy Gyula

Pártos Gyula
Pecz Samu
Pogány Móric
Porgesz József

Ray Rezső
Raichl Kálmán
Reischl Gusztáv
Rerrich Béla

Toldalaghy Mihály
ezüst kancsója

3. Toldalaghy Mihály ezüstkancsója 1623-ból. (M. Nemzeti Múzeum)

Gutenberg Lex. IV k.

Simor János pluviáleja, ezüst szövetű alapon, elöl széles sávban és a hátpajzson gazdag domború arany himzéssel. Hátul lent Simor címere. Neorokokó stílű vízcsattal. Mag ... cm. Kézi munka 1871 körülről.

Simor János hercegprímás birtokából.

Tolcsvai Nagy Géza

Soproni Szemle, 1991. 2.

TIÉD AZ ORSZÁG MAGADNAK ÉPÍTED!

Tolcsvai Nagy Géza linómetszete a tanoncotthonépítők elismerő oklevelén

Sopron megyei titkársága.[163] Április 26-án 11 taggal, Orbán József megyei titkár vezetésével megalakult a MINSZ Sopron megyei Bizottsága,[164] egy héttel később pedig városi bizottsága[165] is.

17. 1945—48. E korszak ifjúsága részvevője és tanúja egy történelmi fordulat előkészítésének. Helyi krónikája elválaszthatatlan a forradalmi átalakulástól, a magyar fiatalok eszmélésétől és szabad hazájuk újjáépítésétől. S egyik bizonyítéka a kommunista párt, az élcsapat diadalának.

A SOPRONI IFJÚSÁGI MOZGALOM 1945—48. ÉVI IDŐRENDJE

1945

Április

1. A III. Ukrán Front csapatai felszabadítják Sopront
7. MKP megalakulása
16. SZDP megalakulása
    Megalakult a Soproni Nemzeti Bizottság
21. NPP megalakulása
    Megjelent az „Új Sopron" című napilap, a demokratikus sajtó első száma
23. FKP megalakulása
25. A Demokratikus Ifjúsági Tábor felhívása a soproni ifjúsághoz
28. A MADISZ megalakulása az MKP Széchenyi tér 2. sz. helyiségében
30. Megalakultak az igazoló bizottságok

Május

1. PDP megalakulása
5. Megindult a tanítás a soproni iskolákban
10. Az első nagygyűlés a MADISZ szervezésében az Elite-moziban
13. Létrejött a soproni Népbíróság
19. MNDSZ megalakulása — (MKP bejelentése)
20. Megalakult a Demokrata Néppárt Soproni Szervezete
— A MADISZ első műsoros délutánja a Festetich-majorban
— Bejelentés a „Demokratikus Ifjúság" című hetilap indításáról (Nem valósult meg)
30. MADISZ ifjúsági gyűlés, Vidos Tibor budapesti kiküldött előadása
    — Ekkor jelentek meg a más pártok felhívásai az ifjúsági szervezetekbe, csoportokba való belépésre

Június

3. Felhívás jelenik meg a június 10-i ifjúsági napra, a MADISZ tervezett nagyszabású megnyilatkozására

163 Sm. 1948. március 19.

164 Összetétele: Orbán József MNSZ megyei titkár; Gavallér Sándor EPOSZ megyei titkár h.; Baranyai Erzsébet EPOSZ női szervező, Horváth Béla SZIT megyei titkár; Garab Margit SZIT női szervező; Semsei Tibor és Fekete József MDNSZ; Szulik István sport megbízott; Ostoros György megyei úttörő szervező; Javornitzki Tibor cserkész felelős; Fekete Károly kultúrfelelős.

165 MSZMP Arch. 19 fond. 26 öe.: Ostoros György bejelentése a 9 tagú városi MINSZ-vezetőség megalakulásáról.

M.D.K.

Toldi Ferenc, egri hőmüvességét

nevét emlitik Kulcsár György hőmüvessel kapcsolatban. Ugyanitén Karl, Mertz és Poitner nevek alatt is, akikkel együtt gabonás háznak épit Boconádon 1765-ben

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó,

356. old.
+347. "
+412. "

M.D.K.

Toldi János, csztergomi épitész

tervét fogadta el a bizottság a komárom folyam-mérnöki hivatal szérkázá-nak szüzebbkörü pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

febr. 27. sz. 4. old.

Toldi János

Építész M D K

Az esztergomi ásatással feltárt épületek helyreállításának építész együttese: Lux Kálmán és Géza, Várnai Dezső, ~~X X~~// Alaxa Kálmán, Toldi János.

Ge-r 6: ÉpMüe 417.o. 50.jegyzet

Toldi Márton

Kardcsiszár

1589 Kassa.

l. Arch. Ért

1911. 383. l.

indulok uj alkotmányos küzdelembe,
gitimizmus lánglelkü apostola: Grige
királyság megváltó eszméjének. És
nyugalmat, békét, becsületes demok
Ezért fordulok barátaimhoz, h
lakozzanak hatalmas, lelkes táborur
igaz ügyet, harcoltam a főváros auto
sok ezer embertársamon, joggal k
harcolni az elnyomatás veszedelme
És kérek mindenkit, akit közö
nek semmit, amig igazolt embe
Griger Miklós és az én never
Budapest, 1935 március havá

Márkus-nyomda. Budapest, V., Bank-utca 5. (Felelős vezető: Márkus Géza)
Felelős kiadó: Berecz Vilmos.

MEGHÍVÓ

A **MissionArt Galéria** szeretettel meghívja

TOLDI MIKLÓS

Teknősök

című kiállításának megnyitójára,
2007. június 28 -án 18 órára.

A kiállítást megnyitja:
SZEMADÁM GYÖRGY
festőművész, író

Megtekinthető:
2007. július 14-ig
1055 Budapest, Falk Miksa u. 30.
www.missionart.hu

Tímár Árpád

Pilisszántó
Akácfa u. 37/a

2095

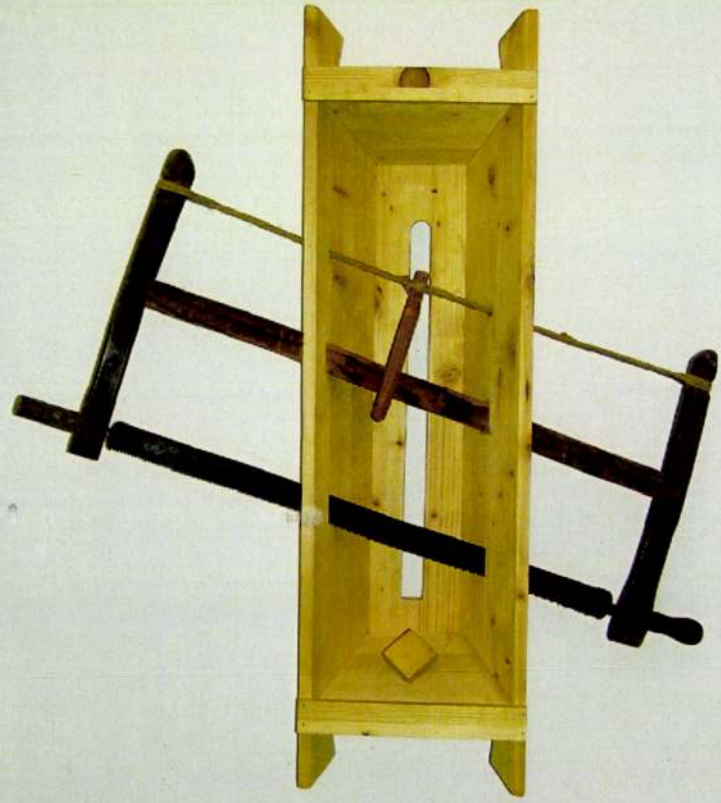

MDK

Toldi-Schedel Emil

Női fej

Gyerek fej

Budai képzőművészek cent.kiáll. 1948.márc.

Tolcby Erna

1909/10 – 1912/13

Ferkepzomfoiskevk

141.C.

Szent Gotthard.

A háttérben balra a Raab
sánál látjuk a Closter St. Go
a hol az iránytüt is jelezték
küzdenek, az előtérben pedig
sastól tartott papirtekercsen
lovastiszt harczával, középüt
kitik és jobbra a főparancsno
fölül a mondatszalagon:

Geometrischer Grundt vnd Abri
Gotthardten an der Raab in
Nider Hungarn, Allwo der Chri
vnterm Comando dess Gross
Veziers, sambt dem Memorabile
vor gangen, vnd die Christ
die Türckische Furie auff geh
Augusti Anno 1664.

Rm., mér. a vk. 30:

MDK

/Schedel/Toldy Ferenc,

a legujabb kutatások szerint szintén kapcsolatba hozható a korabeli szobrászattal. Egy róla és egy a nejéröl a harmincas évek elején készült, kelheimi köböl faragott dombormüvü arcképéröl /ma a Magy.Tört.Muz. Éremtárában/ feltételezhetö, hogy azokat Böhm József Dániel, a magy. müvészexport e nagysikerü képviselöje, a csász.és kir.pénzverde vésnöki akadémiájának igazgatója csinálta. /Huszár Lajos: Toldy Ferenc és neje köbefaragott arcképe. Magyar Müvészet.1938./

Pogány Ö.G.: M. szobrászat a 19.sz. elsö felében. Bp.1939. ?. 30-31.l.

M.D.K.

Toldy Ferenc, építész

és Papp Sándor
közös terve 600 P-ös
megvételben részesült
a ferihegyi repülőtér
forgalmi épületének
pályázatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.
dec. 28. sz. 5. old.

Toldy János

okl. építészmérnök

A bpesti műegyete-
men tanult. Eszter-
gomban működött mint
épitész - Alaxa után
vezette a várbeli ásalá-
sokat Esztergomban. Lux
tehetséges embernek tartja.

Lux Kálmán dr.
közlése

1949. jun. 15.

30 nap **JÚNIUS** 24. hét

5 sárnap	Pünkösd v. *Pünkösd v.*
6 Hétfő	Pünkösd h. *Pünkösd h.*
7 Kedd	Róbert *Róbert*
8 zerda	Medárd *Medárd*
9 ötörtök	Prim. és F. *Félix*
10 ntek	Marg. kir.-né *Margit*
11 mbat	Barnabás *Barnabás*

MDK

Toldy János

Külker.Hiv.Mezőgazd.kiáll. terve

Bécz: Ismét egy tervpályázat. Művészet, 1940.
105-109 l, képekkel

Toldy János

építész

l.

Építészet

1943. 12. l.

HAHNLO

VILLA
DE
HONNEC

Toldy János

építész

l.

Építészet

1942. 79. l.

- 0004

001

- 0009

Toldy János

l.

Építészet

1943. 36. l.

37. l.

39. l.

V.
1. 2.

T. EUROPA RT.

Budapest.

Kérem további intézkedésig kiadványaikból az alábbi példányszámokat küldeni:

Magyar Nemzet			
Független Magyarorsz.			
Film, Szinház, Irodal.	6.drb.		
Képes Sport			
Magyar Rejtvény Ujság			

ÁRPÁSY MÁRIA

— ADA —

aláírás.

I. 31. 1942 hó

M.D.K.

TOLEA Ioan

1930.-ban nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya.... Bp. 1954. 340.l.

Tolhopf János

Könyvnásoló

1480

Csontosi jegyz.

123

Római ekereszek VI. 131.

TOLDY K.

felvételei illusztrálják a cikket

Szigetvári György: A Somogy megyei
Müemléki és Muzeumi Albizottság tevékenysége

Müemlékvédelem, 1975/. 2. sz. 67-72. l.

MDK

Toldy János ifj. és Papp Sándor

egyszobás lakóépületek terveire kiirt 150 pengős dijat kapott

A kislakásos tipusházak pályázatának eredménye. Magyar Iparmüvészet 1940. 41.l.

Toldy Kont

az alábbi pályázaton megvételben részesült 19.sz. pályam munka egyik munkatársa.

Thurzó László: Kaposvár igazgatási központjának terv-pályázata, 197o. - Magyar Építőművészet, 197o.5.sz. 2-8. l.

Toldy József

épitész

Szül. Szatmárnémeti 1900

oklevelet nyert 1927

Névjegyz műegyetem 20 l.

Károly.

Csaknem térdig, jobbra forc
kezét csipőjére tette, baljában pe
háttérben lovas ütközet folyik. Fe

CAROLVS DE
Hertzog in Lot

Rm., mér. a rl. 22.9: 15.

Sz.n. 28-
218-901-

Toldy Károly

1879/80 I. estő tanfolyam

szül. Lázárföldön

1859 jul. 24. Gyögyszerész hallgató és egyéves önkéntes. Talán a művészeti pályára tér.

Csaplovics Lőrincz II. 39, 40, 41.

537

1904. október 18.

A Magyar Tud. Akadémia elnökének: a negyedik könyvtárnoki tanfolyam látogatására ügyében adott közlések jóváhagyólag tudomásul vételének.
(751/1904.)

Toldy Lajos

1879/80. I. – esti tanfolyam
Mül. Domonyban (Pest m.)
1863. marc. 26. Evang.
5 ik reálba jár.

Czaplovics Lőrincz II. 113–116

1903 XI. 7. Budapest

Wlassics Gyulának. Üdvözlő irát a miniszterségről való lemondása alkalmából. (599/903)

Dr. Tihamér Lajos s.k. miniszteri

los másolat hiteléül:

iniszteri iroda s.tiszt.

Budapest, 1929. évi augusztus hó 5.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tihamér Lajos s.k.

miniszteri osztálytanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri iroda s.tiszt.

Toldy Ósz Ilona

1930/31 – 1932/33

Ferkèpzomfoiskèvk
141-1.

Szent Gotthard.

A középtérben a parancsnok
császári csapatok a törököket
a háttért a Türckisch Läger f
az égő Dorff Kiespallo-n inne
figyelmünket s kissé odább az
az előtte állónak jelentését
Felirata fölül balra:

Schlacht bey St.

magyarázó szövegének kezdete:
Passes über das Wasser ben
Janitscharen flucht.

Rm., mér. a rl vk. 22.5:

Toldy Ősz Ilona

VI. c.

művészeti nak

Ferkèpzomfoiskèvk

1935-36. 74. l.

ásara addig, amíg felépülhet a mú- tartott néprajzi és ősrégészeti tannfolyamon

útján történő intenzivebb gyarapítását. E tekintetben jórészben csak az előző évi államsegélymaradvány mérvéhez kellett az Egyesület vezetőségének alkalmazkodnia.

Igy a múzeum anyagának gyarapítása a *könyvtárnál* főképen csak az évről-évre folytatólagosan beszerzett tudományos folyóiratok s nehány más, régebben megrendelt, de antikvár úton csak most szállított és az osztályőrök működését elősegítő szakfolyóirat és szakmunka beszerzésére szorítkozott.

A *régiségtár* gyarapítása ügyében 1914. elején régészeti nyomozást végeztek Bakonycseren, a dörgicsei téglagyár területén levő őskori és az akalii római telepen, végül őszszel a keszthelyi Dobogó kőbányáiban s ezek

zeum legnagyobb helyiségében ki
Különös gondot fordítottak végül
zeumi anyag okszerű konzerválására

Oktatási szempontból a Balatoni
mot pünkösdtől november elejéig m
sárnap és ünnepnapon a lefolyt
nyitva tartották s a nagyközönség
nul látogatta azt. A látogatók szá
ban csak július végéig volt normális
a háborús viszonyok folytán meg
megcsappant. Míg 1913-ban 5312
togatta azt, 1914-ben a látogató
száma csak 3859 volt.

A Balatoni Múzeum elhelyezésé
ben változás nem történt; az előző
hasonlóan két külön bérházban, ö

Toldy J.
építészhallg.

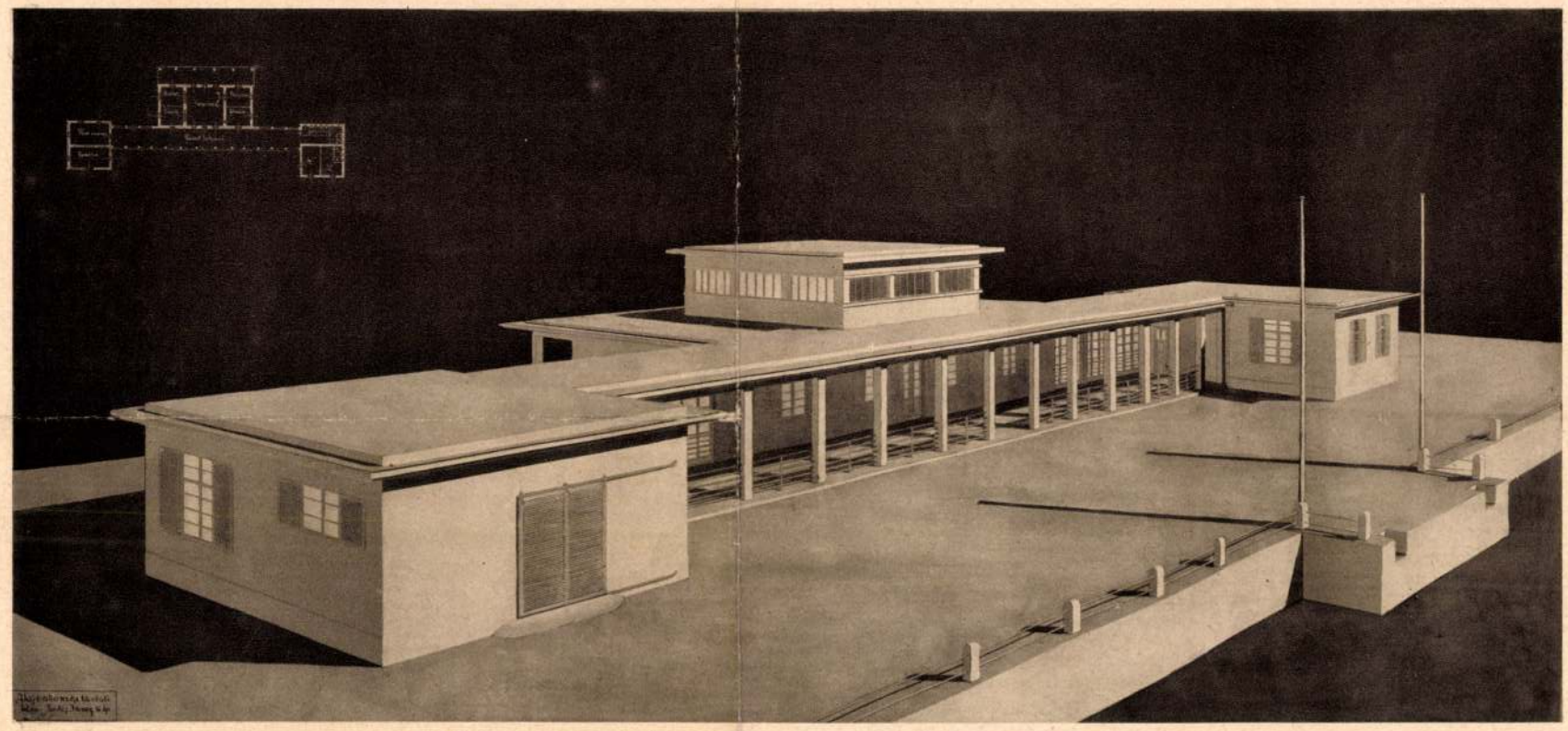

Hajóállomás — Flusshafen — Fluvial harbour — Port fluvial — Porto fluviale
Stud. Arch. J. Toldy III. éves építészhallgató

Tanár: Kotsis Iván dr

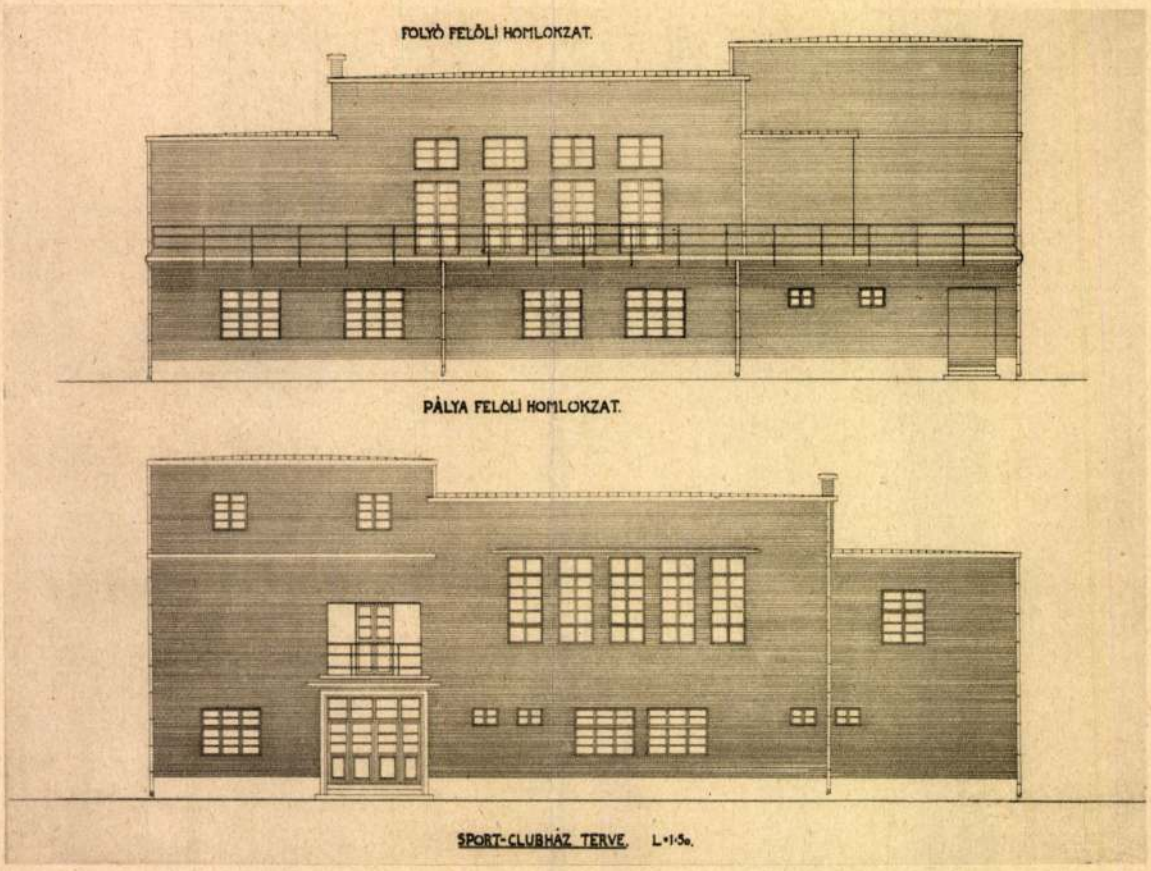

Sportklubház — Klubhaus eines Sportvereins — Seat of sportclub — Maison de club sportif — Casa di club sportivo

Stud. Arch. F. Páczelt III. éves építészhallgató

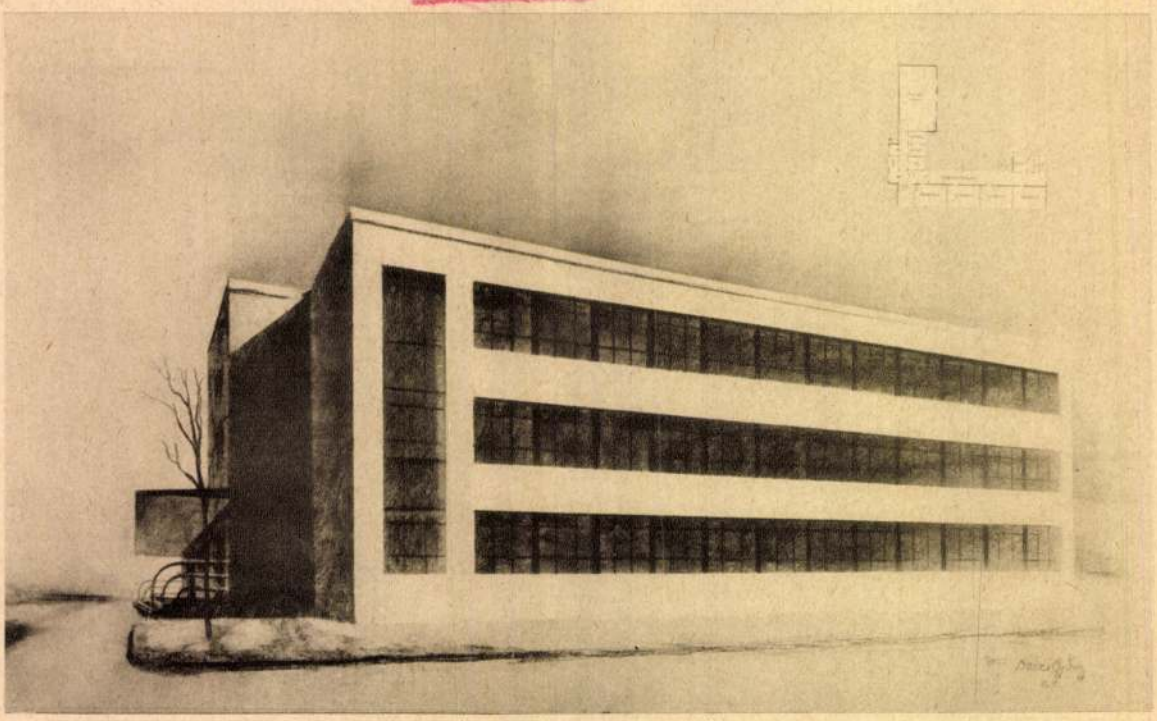

Elemi iskola — Elementarschule — Elementary school — École primaire — Scuola elementare

Stud. Arch. Gy. Dóczi III. éves építészhallgató

Továbbtan

Építészhallgatónk

Toldy János

a székely huszárezred
laktanyájának homlok-
zati kiképrése derep.
megvétel

MMÉEKözl

1943. 16. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Toldy János

a Komárónu folyam-
mérnöki hivatal vek-
ház terop. kivitelre
legalkalmasabb terv.

MMÉKözl

1943. 32. l.

Toldy János

esztergomi építész

a felsőgallai községháza terv. megvétel

MMÉEKözl

1939. 357. l.

Toldy János

épitész

l.

Lux Géza dr.:

Az esztergomi ásatások épitészi feladatai. Bp. 1942.

Az esztergomi ásatásoknál dolgozott fenti Alaxa Kálmán után. Meghérdezni Lux Kálmánt, ki volt ez?

Bp.

Dr. Szentiványi Gyula urnak.

MEGHIVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

folyó évi június hó 11-én szombaton d. u. 6 órakor a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészeti Karának VIII. sz. tantermében (VIII., Múzeum krt. 6—8. II. em) tartandó

ALAPSZABÁLYMÓDOSITÓ RENDKIVÜLI KÖZGYÚLÉSÉRE

Sorrend:

1. *Mihalik Sándor:* Szentpéteri József pesti ötvösmester.
2. *Gerevich Tibor* bemutatja Magyarország Műemléki Topografiája I. k.-tét.
3. *Szilágyi János* titkár jelentése az alapszabálymódositásról.

Erre az előadásra t. Cimedet meghivja és vendégeket szivesen lát

Budapest, 1949. május hó 30-án.

az ELNÖKSÉG.

A közgyűlés előtt d. u. 5 órakor a Klasszika Archaeologiai Intézetben választmányi ülést tartunk. Tárgy: alapszabálymódositás, érmek odaitélése, évi rendes közgyűlés előkészitése, folyó ügyek. Tisztelettel kérjük választmányi tagjaink teljes számban való megjelenését.

Tolinger Tanos György
ötvös
1760. Pesten.

Römer Flóris F. A tarai ötvöscéhek
szabáfai. Századok. 1877 évf. 811. l

Tolg-Molnár Zoltán
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
1965 APR 24.
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1021

TOLG-MOLNÁR ZOLTÁN FEKVŐ FIÚ

... Palára írt szavakkal leveleztünk. Az egyik felére én írtam, a másikra ő. A palát a kerítésen átdobtuk egymásnak.

De ez csak most jut az eszembe. Ott fönn a háztetőn már csak a messzelátóját akartam megfogni. Angelika még elemibe járt, s én Timmel már gimnáziumba.

Abban az évben különösen hosszú volt a nyár. Ha most előkeresném a bizonyítványaimat, azt hiszem, kiderülne, hogy szeptemberben meg sem kezdődött a tanítás. Reggelente repülőgépekről szórt sztaniol szálakat, röpcédulákat gyűjtöttünk, hamvas vadgesztenyét rugdaltunk, délelőtt a padláson kuksoltunk, délután pedig a temető mögötti töretlen kukoricásban füstöltünk kukoricahajból sodort cigarettákat.

Egyszer aztán mégis be kellett menni az iskolába. A tanárok komorak voltak, későn jöttek be az órákra, a folyosókon, ablakmélyedésekben beszélgettek.

— Kedves gyerekek — kezdte az osztályfőnökünk, és ünnepélyes volt az arca. Nem értettük. Eddig csak így szólt hozzánk: „Fiúk", vagy „Csönd legyen", vagy „Idefigyeljetek". — A várost valószínű kiürítik, egyelőre ne gyertek iskolába. De ma még meg kell néznünk valamit. Tizenegy órakor a Piac térre megyünk. Erősek legyetek... — és az arcát elfordította.

Azon a délelőtt véget ért számomra a nyár. S akkor született meg bennem valami, amit eddig nem ismertem, a félelem.

A Piac tér szélén az éjjel friss téglafalat húztak. Katonák állták körül. Egy ...

Otthon a ...
a fáskamr...
ba göngyö...
szekrények...
padlásra ...
is egy lád...
nét, két ...
s az egés...
kaparok ...

Este An...
azt kérik, ...
ságosabbn...
szakát.

A ház fölött repülőgépek szállnak.

— Raták — mondja valaki. — Hangjáról megismerem.

A közelben bombák robbannak.

— Biztos, megint a Reiterék — mondja apám. — Az udvaron át bort mérnek a katonáknak, s akárhányszor nyitják az ajtót, fény vágódik ki a konyhából. Ez is most akar meggazdagodni...

Az utcán valaki bottal végigzörgeti az ablakokat és németül kiáltoz:

— Abmarsch! Sofort!

Szurokfekete az éjszaka. A tárgyak merevek és ellenségesek. A Fő utcán tankok csörömpölnek. Valaki azt a hírt hozza, hogy a németek föladják a várost. Egy katonai autó apró robbanásokkal ég az utcánkban.

Nyolcan vagyunk a pincében. Mi négyen. Angelikáék is négyen. Angelika nővérét nem ismerem meg. A pince ...

A. Tollas Julia

festő

Kolozsvár, Appony u. 6.

lásd

Barabás M. Céh Miáll.

Kolozsvár 1943

ÉPÜLET,
oszlopos, benne ásványokból összerakott tájban Krisztus az Olajfák hegyén.
Fa és kő, mag. 16 cm.
XVIII. század.

HÍMZŐ NŐ,
faberakású kép.
32×21 cm.
XVIII. század.

LEGYEZŐ,
két darab, festett jelenettel.
XVIII. század.

LEGYEZŐ,
kerek, zöld vászonból, tausírozott ezüstnyéllel.
Szélessége 30·5 cm.
Német, XVIII. század.

ÉKSZERSZEKRÉNY,
ébenfa, márványdísszel.
XVIII. század.
Ipolyi Biharvármegye, 329. szám.

8. l.
gom
r 4,

ASZTALDÍSZ ÉS GYERTYATARTÓ,
utóbbi négy darab.
XIX. század eleje.

DÍSZHINTÓ-MODELL,
fémből.
XIX. század eleje.

Tóllas Juliá

festő

l.

Szépmüvészet

1942.205.1

1272. OVÁLIS NAGY TÁLCA, ezüst, füllel. — Tasse, oval, Silber. Béc 1700 gr.

1273. CUKORSZÓRÓ, ezüst baluszter. 190 gr.

1274. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, 700 gr.

1275. .....

1276. .....

1277. .....

1278. .....

1279. .....

diszités. — Becher, geätzt. Osztrák, XIX. sz.

Fünf Becher mit Monogramm. Modern.

ton. — Fünf musizierende Putto. Német, XIX. sz.

, egy Napoleon és négy amorett. — Sechs Statuetten, met, XIX. sz.

mekjáték. — Kleine Kanne und Zuckerschale. Kinder-

ÁNÁL, filigránezüst. — Gestell für Schalen, fünf kleine

diszitéssel, részben aranyozva. — Zwölf Kaffeelöffel, XIX. sz.

s, 9 kanál 12 kis kanál 6 kávéskanál 10 villa 10 kis-vajkanál, 1 spérgafogó, 6 meritőkanál, 1 tortavilla és nál, 1 tortakés. — Silbernes Besteck. XIX. sz.

ből való huszas. — Zuckerlöffel, mit Münze. XIX. sz.

filigrán disszel, festett zománccal és vörös ékkövekkel; ból, közepén kerek boglár. Bársony alapon. — Gürtel t Maleremail und Schmucksteine, aus Kettengliedern.

A. Tollas Julia
festő.

Vásárhelyi Z. Emil:
Barabás Miklós Céh-
A fiatalok kiállítása.
Pásztortűz 1941. 12. l.

1941. jan.-febr.
Kolozsvár, városmegháza

SZÁM	ÁR	SZÁM	ÁR	SZÁM	ÁR
590	100000.—	597	5000.—	604	60000.—
591	5000.—	598	3500.—	605	000.—
592	4000.—	599	5000.—		
593	5000.—	600	80000.—		
594	3800.—	601	25000.—		
595	7500.—	602	30000.—		
596	4000.—	603	100000.—		

SORREND

örtök	Péntek
d. e. ½11.	május 26. d. u. 3.

Tollas Julia

részt vett a Barabás Miklós Céh 1939. évi dec. kolozsvári kiállításán

Maksay Albert:
Kolozsvári kiállítások. Pásztortűz
1940. 118. l.

Tollas Júlia

Halászok c. képe

repr.

Pásztortűz

1939. 590-l.

övekkel díszített oltártábláit
arany és ezüst edényeket.[1]
zilika kincseinek felsorolása
(rationale), melyeket Szent
egyikének szegélyét hetven-
drágakövek díszítették. Eze-
István kérelmére azzal a ki-
s közben használja, annak
i és karddal övezni.[2]

y tíz falu közösen tartozott
pról és könyvről a püspök,
ott,[3] Joggal hihetjük tehát,
felszereléséről egyedül a
ó volt a királyi alapításhoz,

ni tudjuk feltevésünk ala-
on, mely a székesfehérvári
ma egyetlen bizonyítéka a
tból nagyjelentőségű, hogy
n ezen miseruha István és
n lévő Szűz Mária

Toll Lipót

Kőfaragó Pozsonyból dolgozott a majki kamaldúli remeteség templomában.

Voit Pál: A barokk Magyarországon, Budapest, 1970. 152 l

381

K-D. K

TOLL, Leopold kőfaragó

Pozsonyban

1765. Féltorony, kastélynál munkájáért 129,16 forintot kapott

1777. Pozsony, városkapuk építésénez kőfaragó munka költségvetése

Aggházy: Barokk szobrászat... Bp. 1959.

I. 287.

M.D.K.

Toll Lipót

Egy 1761-i évi 100 Ft-os kifizetés szerint Majkon a templom kövein dolgozott.

Magyar műemlékvédelem [illegible] 1961-1 962. Sp. 1966.

223. l.

M.D.K.

Toll Lipót kőfaragó

A majki kamalduli remeteség egyik mestere

Magyar műemlékvédelem 1961-1962. Bp. 1966. 201. l.

TOLLAS ANDRÁS Júlia *66, 67*
Csombord, 1911. szeptember 5.
Képz. Főisk. Buk., festő

Banner Erdély

Tellas Júlia

„Tuzchasinas"

Kornuk

1976 VIII. 568 oldal

MDK

A.Tollas Julia

G.S: Erdélyiek kiáll. a N.Szal.-ban. Uj Magyarság.
1944. márc. 18. 8 l.

MDK

A. Tollas Julia

Akt, vizf.
Akt, "
Zöldfátyolos fej, vizf.
Ülő akt, vizf.

Barabás Miklós Céh kiáll. N.Szal. 1944. márc.
13 l.

MDK

A.Tollas Julia

B.A: Erdélyi képzőművészek a Műbarátban.
Magyar Nemzet, 1941. ápr. 27. 17 l.

MDK

A.Tollas Julia
Virágos ablak, akv.
Olvasó lány, "
Halászok, "
Fazekasinas, "

Mübarát VIII. kiáll. Erdély. 1941. ápr.

Tollas Julia festőművész.

L.I: A Barabás Miklós céh marosvhelyi . . . kiáll.
Ellenzék, Kolozsvár, 1943. febr. 26.

A. Tollas Júlia

a tulajdonos aláírása.

BARABÁS MIKLÓS CÉH
ERDÉLYI KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE

7 sz.

NÉV: A. TOLLAS JULIA
festőművésznő

LAKIK: Kolozsvár

A BARABÁS MIKLÓS CÉH TAGJA

KOLOZSVÁR, 1943. augusztus 6

ELNÖK

BARABÁS MIKLÓS CÉH KOLOZSVÁR P. H.

MINERVA NYOMDA 2216

A. TOLLAS Julia festó

Tollas Júlia

A „Napsugár" c. lap állandó vajzolója.

Kovaak 1972. 2. u. 297.

Tollas Julia

neve említve, szerepel a Barabás Céh fiataljainak 1939 decemberében, majd 1941 január -februárjában rendezett kiállitásokon.

Korunk Kolozsvár 1974/2 188.old.

Tollas Julia

„Zöld fátyolos fej" vízfestmény, 1941.

22. y. kép

Murádin Jenő: A Barabás Miklós Céh, Bukarest, Kriterion, 1978.

A. Tollas Julia

Festö

Cigánylány c.

vizf. repr.

Pásztortűz

1943. 553. l.

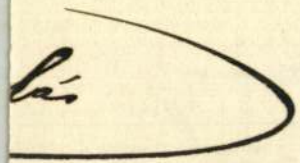

lás

rom. kath. templom
ülldetésen alkalmával

ntielőleg: 100 Korona

is 20 ár 23·70
24 ár 13·20

< Tollius, Jacobus >

könyve

< > Epistolae Itinerariae etc.

Amstelaedami

1714

Nem grafikus

HELYSÉG

BA'RTFA.

VÁRMEGYE

Sáros m.

ŐRZÉSI HELYISÉG

Szt.Egyed templom.

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Szárny

KOR

150

MÉRET

TÁRGY

Krisztus imádása oltár.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

A szinérzékről tanuskodó szá
nyomán, ezeknél még jobb az oltá
port. A sok angyallal körülvett
Hasonló felfogás Pál mesterhez,

FÉNYKÉP, RAJZ

A. Tollas Júlia

Birsalmák c. Eépe
repr

Pásztortűz
1943. 7. n. címlapjai

Országos Bizottsága.

jelentem, miszerint a
z-rendi zárda, szent-
iának helyreállítási
en f. évi október hó
ba kellett utaznom.
utazásomról szóló úti
42·60 fillér összeg-
ecetém bemutatni.
1. November hó 1.

Tollas Julia

festő

C.

Andrásné Tollas

Julia alatt.

Díszes Album, *Ebner, Vágó, Nadler, Margitay* és *Skuteczky* jeles művészeinknek a múlt évi őszi kiállításon népszerűvé vált festményei után készült metszetekből.

II.

Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat (Budapest, műcsarnok, Andrássy-út 69. sz.) a művásárlás fokozása czéljából a nmélt. magyar kir. pénzügyminiszterium 1889-ik évi 7394. számú rendeletével engedélyezett **sorsjátékot** rendez, a következő feltételek mellett:

1. A társulat által kibocsátott és folyó-számmal ellátott *sorsjegyek* az 1889. év folyamán a műcsarnokban rendezett kiállítások tartama alatt *a kiállítási pénztárnál 1 frtjával kaphatók*

2. A sorsjegyek eladásából befolyt összeg, az állami adó és csekély nyomdaköltségek levonása után, *teljesen* a műcsarnok-

MDK

Tollas Julia

Önarckép, vf.

VI. N. Képzőm. Kiáll.on megvásárolt mütárgyak.
Szépmüvészet, 1942. 205.l.

MDK

Tollas Julia festő

r.sz.l: Erdélyi müvészek kiáll.

[illegible] Uj Magyarság, 1941, ápr.27. 16. l.

MDK

Tollas Julia festőm.

Művészet, 1941. 39. sz. 48. l.

Epitészet, világi
tüztorony Győr várának kapuja fölött,
Toller, 1792.

Győri Szemle, 1930. /I. 220.

Pfannl Jenő: Régi ábrák és éképek Győr
váráról.

Toller, épitész

Győri Szemle, 1930. IV. 220.

Pfannl Jenő: Régi ábrák és képek Győr váráról.

MDK

Tollas Julia

/T.D./: Az erdélyi müvészet az utolsó két évtizedben. Esti Ujság 1941. máj. 1.

Tollius

Lind
2.

Brik 14 l.

..... *műhely.*

elyfőnökség!

..... év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

'e ..... számu .....

biztam.

..... évi ..... hő .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Tollius

Mive

Tollius: Epistolae Itine-
rariae
Amsterdam 1700

Képe Dilich után
Magyarország térképe

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Tollner

A győri fehérvári kapu bejárata
fölé 1792-ben Tollner építési
tervei alapján tűztornyot
építettek, mosst 1892-ben
romboltak le. Kefe körül

ve:

Szávay Gyula. Győr. I.
Könyv. Győr, 1896. 113 és
122. l.

MDK

Tollner építőmester

(különben teljesen ismeretlen)

a győri, a XVI. sz. végén épült Tehervári-kapu tetejére ráépítette a Tűztornyot 1792-ben. (1894-ben leromboltáké.) (repr.)

Borbíró-Valló: Győr, Bp. 1956. 206., 213., 257. l. 222. l. 223. l. 236. l. 261. l.

Toller, epitész

1792.

l.

Pfannlgyörvár

220 l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Toller

épitém Győr

1792

l.

Hadsöst. Közl

1933. 41. l.

Werte 8450 P. zu versichern und
nto des Adressats zu schreiben.
rung der Auftrag bittend zeichnen

Hochachtung
Chandler & Thompson

Toller
Hebenstreit

Jobrányok

1755-ben a szervita tpl
Gf. Tekla oltárának építésében tevé-
kenyzedtek

Művészettörténeti Értesítő
9. oldal 1973/1

Tollner

győri építész

1792-ben építette a 30 öl magasan kiemelkedő győri tűztornyot, mely a fehérvári kapu helyén a sancerődök köveiből épült. A torony alsó része árvaház gyanánt szolgált felső helyiségeiben pedig a toronyőr tartozkodott.

Fehér Ipoly. Győr

megye és város egyetemes leírása. Bp. 1874. 656. l

elnökségével biratván,

Nagyságodat

nevezett bizottságnak f.

órakor a m. akademiai

termében tartandó ülés

Fogadja Nagyságod

Nagyságos D. Hen

egyetemi tanár úrnak, mint

Tollner

Győri építész

A győri fehérvári kapu fölé 1792-ban ~~tűz~~ tornyot épített a helybeli tűzőrség részére, amely alsó emeletén árvaházul szolgalt. ~~1893~~ A történelmi nevezetességű kaput, melyen át 1598 márciusz.-én a győztes keresztény sereg a várba hatolt és azt ~~el~~ vissza foglalt 1893-ban város-szabályozási szempontból lebontottak

Mohl Antal dr: Győr eleste és vissza vétele 1594-1598. Győr 1913. 85. l.

1771 Jsz. Lőcse, Péter [illegible]
oltár predella [illegible]
B.

Tollner

épitett 1792

Győr

lásd

B Győr 87 l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engec

.....

a mühelyfőnöl

8. sorsz. Mühelyi minta

Tolmácsy János (Janusz Tolmaczy) ötvös. 1639-ben a krakkói ötvösök közöt szerepel.

Lepszy L. Magy. ötv. Lengyelországban. Arch. Ért 1890. 59. l.

TOLMÁCS (Vrógrád)

RMV 3, 371.

R. k. TEMPLOM épült 1830-ban.

Tolmács

Tolmácsi rk. templom

A Johanniták épitették, az 1697, 1711 és 1769-ben Can. Visitatio nemint meg fennállott, de igen rossz karban volt.
Ennek romjain épült a Kőrség és a váci püspök költségén a mostani, szent Lőrinc vértanu tiszteletére 1854-ben emelt és Roskovanyi Ágoston püspöktől felszentelt templom.

Chobotvác 149. l.

Tolmácsi Edvi Illés-

Ödön-féle urilak

(Nógrád vm)

Bartkpertbalp

131. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy-sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Tolmácsi rk.

templom

(Nógrád vm)

Ép. 1830.

Bar Boarbalp

131. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Tolmácsi Szent-
Iványi-kastély
most Herzfeld-
féle uríak
(Nógrád. vm)
Bartbpestbalp
131 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Patria" r.-t. Budapest — 435418

Tolna

Pécky J.

Emléklapok Tolna város
multjából és jelené-
ből.

Pétrik 1886-1900

Nemzeti Múzeum igazgatósági irodájában lévő tűzmentes szekrényben, kettős zár alatt őriztetik s a Magyar Nemzeti Múzeum pénztárosa által kezeltetik.

32. §.

Minden bevételi s minden kiadási tétel a pénztárosnál lévő pénztári naplóba vezetendő.

A rovatos jegyzék minden sorozata pontosan kitöltendő. A bevételi és kiadási tételek mindenkor a naptári évvel s számmal kezdődnek s az év végével, tekintet nélkül arra, hogy bevételt, vagy kiadást jeleznek, folyó számmal látandók el.

A Tanács és a Főfelügyelőség különkülön vezetett számadásai évenként lezárandók. A pénztári napló másolata, az eredeti okmányokkal fölszerelve, évenként közvetlenül a vallás- és közoktatásügyi magyar királyi minisztérium számvevőségének beküldendő.

A bevételi tételek az illető miniszteri utalványozó rendelettel, vagy egyéb irásbeli értesítéssel, ilyenek nem létében a

<Tolna vármegye>

irodalma

< > adattára 1937.
herk. Zsadányi Osikár.
is történeti rész írta
papi Kozma Béla.
Pécs 1937, 266, 83 l.

Fő. Könyvt.

K 9439/1.

Temesvár:

A BEGHI FIUME mentén
a belső területről négy és a k
ve, mig a városon túl a Molino
tó. Az előtérben jobbról czime
mutató férfi halad. Felirata a

PIA

D

TIME

delineato d

Razzo di quel

il Duca di Lo

nire a se.

Szines rajz, mér

Sz. n. l

980-1

mdk

Tolna Stabó Pál

1766 stabó cékmester

Horváth Loltán: Egy mezőváros Cékes Szara
Vagykőrös 1943. 17. l

Tolnaagárdi rk

templom

neoromán

kejl repr

Kisskikl kath Magy

712. l.

Tolnaffy Róza

1926/22 - 1930/31

Ferkèpzomfoiskèvk

141.

Szent Gotthard.

A középtérben, a hol az ir
csapatok a törököket a Raab F
a török tábor látszik, az elő
lyokat és zsákmányt szállitjá

Dass Ander treffen z
vnd der Türckischen Ar
bey dem Closter St. Got
Hungarn, so nach 8. stü
die Christen, die Tür
trieben, vnd dasz Fel
geschehen den 1. Augu

Rm., mér. a vk. 30.5: 38

Tolnaffy Rózsa

ideigl. tanár lett
a fővárosnál

Rajzoktatás

1941. 9. sz. bonité-
kon

:ásügyi miniszternek 87.838/1925.III.a.
ság XII. és Csekkosztályhoz intézett

Sándy Gyula műegyetemi ny.r. tanárnak
renc utca 20.szám/ a nyirbátori ref.
i, vizsolyi és borsod-bogácsi templo-
tek vételára fejében Ötszázezer K,
számú kiadási csekkszámla terhére utal-
november hó 27-én. A miniszter rende-
. miniszteri tanácsos.-

Tolnai vk. Semplom

Ep 1733?

l.

Mohl Tata

226-l.

Trostler Josef dr. X. 151.

Tolnai Ágnes, amatőr iparművész

A Budapesti Történeti Múzeumban a vizuális művészeti hónap alkalmából megrendeztek az amatőr képzőtes iparművészeti körök kiállítását. – Az iparművészeten kiemelkedik szinvonalas alkotásával Simon Nóra, és Tolnai Ágnes, mindketten a Jókai iparművészeti Klubhoz tartoznak.

Pasqualotti Zsófia: Egy amatőr kiállítás kapcsán.

Népművelés, 1984. júl. 12-13-old.

Tolnaczy Lajos

ötvös

1639. Krakkó-

Arch.-Ért. 1890. 59l.

Letisztázva

M.D.K.

Jamesz, Talmacsy aranyműves

1630-ban Krakkói aranyműves

Művért. 1955. 1. sz.

Divéky Adorján: Magyarországi ötvösök Lengyelországban a XIV-XVIII. században 54 .l.

MDK

Tolnai Flóra iparművész

Kiállitója az állandó mintakiállitásnak, fatárggyal.

Magy. Iparművészet, 1939. 22o. lap

MDK

Tolnai Flóra

Aranyérem kitüntetése az 1937-évi parisi nemzetközi világkiallitáson.

Cikk: A párisi világkiallitas magy.pavillonja kiváló nagy sikerének mérlege.

Magyar Iparművészet 1938. 179.l.

MDK

Tolnai Flóra

fatárgyakkal résztvett az alábbi kiállitáson

Karácsonyi vásár akadályokkal. Magyar Iparművészet 1937. 247.l.

Tolnai Flóra

festett és faragott fadíszei.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1938. 158. l. (Magyar kézművesipar a berlini kiállításon.)

Tolnai Flóra

TOLNAI FLÓRA saját tervezésű magyaros mintáju kézzel festett iparművészeti **faiárgyak** viszonteladók részére.
Párisi világkiállítás
aranyérem.
Export. VI. **Szív-u. 18.**
(Sarok üzlet) 221-053

Bptávb 1940 szept.

Mellvért ar ~~oftrák~~ vértsektől (1848/49)

VI.137

Tolnai Flóra

l.

MAGYAR IPARMUVESZET

1940. 5/1.

Tolnai Flóra

iparművész

amsterdami kiáll.

1937 jan.

l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

1937.38. l.

Tolnai Béla

Tolnai Béla okl. mérnök, építési és kotrási váll., IV. Fehérhajó-u. 12/14.
381-110

Botávb 1940 szept.

Caspar Tolnai, ötvös

M.D.K.

neve szerepel az 1603-ban Kalocsán kiállított oklevélen, mely az 1529-ben Pesten kiállítottnak szövegével egyezik.

Somogyi Árpád: Esztergom régi ötvösművészetéről

Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1967. XVI. évf. 3. sz.

142. old.

Tolnai Gábor, irodalomtörténetíró, kritikus

Buday György grafikus-fametszőművész kiállítása a Városmajor u. 48-ban, a Petőfi Irodalmi Múzeum Nyugat Emlék Múzeumában látható szept. végéig. E kiállítást Tolnai Gábor akadémikus nyitotta meg, a mai napon. Megnyitószavaiban hosszan szólt a művészről, akivel ifjúságában együtt dolgozott vele.

Esti Magazin

1980. jún. 26. Kossuth 18.30 (VGné.)

Tolnai G.

RELIURES «À L'ÉVENTAIL» EN TRANSYLVANIE *(Legyeződíszes könyvkötések Erdélyben)*. Histoire d'un motif décoratif par G. Tolnai. Budapest, 1939. 24 p., 10 illustrations.

Depuis quelque temps déjà on se doutait que les reliures transylvaines de la fin du XVIIe siècle possédaient une valeur particulière. Leur style, caractérisé avant tout par le motif décoratif «à l'éventail» occupant le

milieu de la couverture, remonte à une source commune. Le motif en question est d'origine arabe. De l'Orient, il entre en Europe par Venise, atteint la France et, développé, il en repart pour l'Italie. Les motifs transylvains continuent directement ceux de France. L'alliance du prince Georges Rákóczi Ier avec la France explique la présence d'un motif français sur la reliure de sa bible. Louis XIII, on le sait, avait un ambassadeur permanent à la cour de Rákóczi. Les plus belles reliures proviennent du dernier tiers du XVIIe siècle. Par la suite, le motif passera à l'atelier jésuite de Nagyszombat.

Nouvelle Revue de Hongrie 1940. juin 524,525 l.

Il est hors de doute — écrit-il — que jusqu'au changement de domination, dans tout le territoire annexé par la Roumanie, l'élément le plus susceptible d'évolution était le hongrois. Mais il faut reconnaître que depuis lors la situation s'est modifiée dans une certaine mesure aux dépens des Hongrois et au profit des Roumains... Bien qu'il y ait certaines régions roumaines, peu prolifiques déjà sous le régime hongrois, qui sont aujourd'hui sérieusement menacées par la dénatalité, c'est un fait que le groupe hongrois, jadis très prolifique, a subi les ravages du *birth-control* plus que l'élément roumain, mais ce fait doit être attribué aux mesures anti-minoritaires prises par le régime roumain... Une analyse des statistiques roumaines permet de constater que, même si pendant les années succédant au changement de domination le nombre des Hongrois a diminué à cause de l'émigration considérable survenue, en 1930 leur nombre effectif a pu être estimé à 1.670.000, et que maintenant, par suite de l'accroissement naturel, il dépasse certainement 1.800.000. Si d'autre part on tient compte des Hongrois émigrés dans la mère patrie, au nombre d'environ 200.000, de même que de ceux qui se sont établis à Bucarest et en d'autres parties du Vieux-Royaume, on peut constater que le nombre des Hongrois de Transylvanie dépasse de beaucoup deux millions...[3]

[1] L. Vargha, S. J. *Magyar Nemzet*, 21 avril. — [2] 1940, n° 1. — [3] A. Kovács, dans *Kisebbségvédelem*, n[os] I—II.

MDK

Tolnai Flóra

Résztvett a Berlini Nemzt.Kézmüvesipari Kiall.-on a festett és faragott faárukat készitők csoportjában.

Cikk: Magyar kézmüvesipar a berlini kiall.-on.

Magyar Iparmüvészet, 1938. 158.lap

MDK

Tolnai Flóra

A háziipari részben résztvett a Szép Otthon kiállitásan.

Cikk: A mi kiallitóink.

Magyar Iparművészet, 1936. 25.1.

Tolnai Flóra MDK

Famunkák

Az Iparművészeti Társ. Karácsonyi Vására. kiáll.
Magyar Iparművészet 1937. 247.o.

Tolnay István

ötvös

1720 Nagyrombat

Kapnagyarország ötvösök 3 fl.

II. István:

Koronázási diszben:

Mellig, kissé bal
tes országalma s balja
rövid. Palástját csat
„Stef

Rézmetszet, me

9

Tolnai István

Ötvös

1689. Nagyszombat

Lásd részletesebben Kayár Mihály

Tolnay István örökösei

ötvös

1715 Nagykombat

Kapmagyarorszötvösök. 30 l.

a ~~nezve~~ fordult, keretben. Fején koronа, jobbjában kerep-
ban jogar van. Hoja és bojusza hosszú, körszakála
tartja öszre. Felirata a kép alatt:

tanus II."

ereteí a keretnek 5:3.7 cm.

200.

140/95 № 103.

Tolnai István

ötvös.

Reformatus, magyar. 1695-ben
második cit. mester Kolozsvárt.

Jakab Elek Kolozsvár története.

Bpest 1888. III. k. 35. l

Könnyen érthe
erőkből táplálkozot
De az eldurvulások
kesztői sem, akik s
őrizték purián erk
het Balassa Árminr
cista volt. Palóc L
mányaival keltett f

Ezek voltak a
gárda, nagyon vál
(Cserzy Mihály), a
Tömörkény István
volt. Nyugtalan és
ből csak azért ner
lett belőle. A bur
a Budapesti Szemlé
ostromolta Gyulai
hadsereg melyik n
pseudonymja alatt
az alkotmányjog

A nemzeti elle

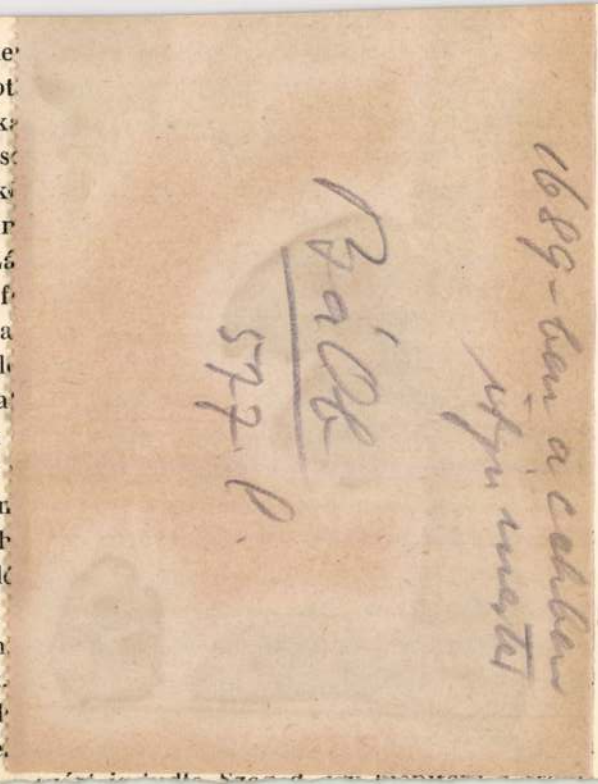

tassék és a végrehajtó hatalom kezelése a nemzet örök és elévületlen jogát megvalósitani kész, a király és a nemzet egészének bizalmát egyaránt élvező egyénekre bizassék, vagyis, hogy Felséged az országgyülés többségéből az 1848. évi III. t.-c. értelmében önálló független felelős minisztériumot és parlamentáris kormányt kinevezzen.

Minthogy az országgyülés elnapolása folytán a törvényhatóságok is meg vannak fosztva attól a joguktól, hogy panaszaikkal az országgyülés előtt keressenek orvoslást, ez okból kénytelenek vagyunk alattvalói hódolattal közvetlenül Felségedhez fordulni és bizalommal kérni, hallgassa meg magyar nemzetének óhajait és a mostani alkotmányellenes imparlamentáris kormány helyébe nevezzen ki a többség és a nemzet bizalmát biró parlamentáris kormányt és felelős magyar minisztériumot.

Kérelmünk teljesitése megszabaditja az országot és nemzetet a létező sulyos erkölcsi és anyagi bajoktól, helyreállitja és megerősiti a trón és nemzet közötti összhangot és megteremti az áldásos békének oly régóta nélkülözött korszakát, amelyben a sajnálatos félreértések megszüntetésével a trón s nemzet egymást megértve és megbecsülve, erőben és tekintélyben megnövekedve, fényben meggyarapodva, könnyen és győzedelmesen fogja betöl-

Tolnai István

Magyar Művészet

1934. 213. l.

(60).

Nagy Lajos udvari emberei között. ~~[illegible]~~ Az 1374–76 között készült képes krónika címlapja. A király arcképe sajnos sérült. Feltűnik a jobboldalt álló csoport keleties viselete.

(61)

Nagy Lajos király Madonna-képe a máriacelli apátsági templom kincstárában. A képet, mely 1382 előtt készült, maga a király adományozta szerencsés kimenetelű, törökök elleni csatája emlékére az ~~[illegible]~~ általa épittetett

Tolnai Imre

építész

1907 III. Ferenc József

alkpark 39.

Az Atlasz v

Az Atlasz vidéke alatt értjük
melyen az Atlasz-hegység húzódi
az ókorban művelt és gazdag á
Karthagó, a fóniciaiak legfontos
római birodalomnak volt egyik
ban pedig arab uralom alá k

Tolnai György (Eötvös reál. VII. o.)

Műcsarnok diákpályázatán dicséretben elismerésben kapott.

PH. 933. II. 22.

Tolnai György

Műcsarnok diákpályázatán dicséretben elismerést kapott.

M.933.II.22.

Tolnai György

Műcsarnok diákpályázatán di-
cséró elismerést kapott.

NM.933.II.22.

Tolnai György

Műcsarnok diákpályázatán dicsérő elismerést kapott.

8 ó u. 933. II. 22.

mdk

Tolnai György

Álmaid és valóság/ fényképek/

II. díj a BME Kisz szervezetétől

a Budapesti Műszaki Egyetem Kisz fokozat
Fényképkiállítás az Egressy klubban

Népművelés 1962, 6.sz 23.l

MDK

Tolnay F.

Résztvett az Iparmüv.Társ. 1936.évi jan.19.-én megnyilt rigai kiáll.-án.(Fatárgyak)

Cikk: Népmüvészeti, ...

Magyar Iparmüvészet, 1936. 3-4.lap

Tolnai Henrik

festő

szül.: 1861 aug. 10.

László

Fleischer Béla

91.1.

1914-909-1
1896-909-13
A 12. számú lakásban.

112. V[illegible]kályha.

1 darab vasbádoglemez kályha öntött vasbetéttel, két mintázott ajtóval, áttört diszitésű peremmel, ez alatt rosetta diszszel és fedőlapján három karikával.

Magassága 144, átmérője 41 cm.

Értéke.....27.20 K

2 könyök- és 1 egyenes csővel meg 1 rézkarikával.

Szállitották a Ringeisen Testvérek az 1903: XII. 1-én kötött és 1904: I. 14-én 103150 sz. alatt jóváhagyott alkuegyezmény alapján (766-903).-- Kifizettetett 1904: IV. 2-án a 24124 sz. leirat alapján (272-904).

Tolnay
(Reich) Henrik
Mil. Budapesten 1861 aug 15.
Hr. Festiakos lemi
1880/81 I. vendéglát
1881/82 I. " "
nevét Tolnayra változtatta
1881/82 II. vendéglát.

Haláltáncz, olajf. a rozsnyói Ferenczick

kolostorában, XVII. 7.

VIII. 47, 49

Tolnay Henrik

1881/82

Ferkèpzomfoiskèvk

141.l.

T. 801.

n van a vár, az előtérben a
böző csoportot, a háttérben
látszik. Felirata fölül:

cob Koppmayer.
. Vsestung és befejezése:

cm.

Tolnay Stefan

ötvös

1712. meghalt.

300 év alatt 1500-1800

ő az egyetlen magyar

mester ötvös.

BRASSO
RE. 21. l.

Tolnay István

ötvös

1715 ben Nagyszombatban működött.

Dr. Illésy János: Magyarország ötvösei 1732-ben. Arch. Ért. 1904 évf. 394. l.

M. kir. Adóhivatal Aradon
Érk: 1904 NOV. 3
23075 Szám.

24090 Községi nyomda Budapest.

MDK

Tolnai Márton építész

Magánépitési eng.Bp. Vállalk.Közl. 1906.jul.26.
4.l.

Tolnai (Trizsnya)

Mátyás

festő

XI. Szent Imre hg

út 34.

MKSz 1947

Tolnai Katalin, keramikus

L:Polgár Ildikó

-: Hir 8.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 30.

Tolnai Katalin, keramikus

L: Pájer Emília

-: kiállítás

Esti Hírlap Bp. 1981. március 20.

8.

Tolnai Katalin, keramikus

L. Király József

—: Belső épített textilművek

Esti Hírlap Bp. 1980. nov. 20.

12

l n a i L a j o s
rajzoló

óvárosi Lapok.1867.febr.26. /Fő-
városi hirek: A "Magyarország ké-
pekben".../

Tolmai Lajos és Szladovits Vilmos

Építészeti kerpályazatok nyert

Novák Péter: Városok szíve : a városközpont

Élet és Tudomány 1961 dec. 1640 l.

Tolnai Magda

ötvös -

Kiss Ferenc tanítványa -

kerepelt az Iparművészeti

Társulat 1918. karácsonyi kiállításán -

Magyar Iparművészet

1919. 36. l.

TÍZBILLENTYŰS

d

!

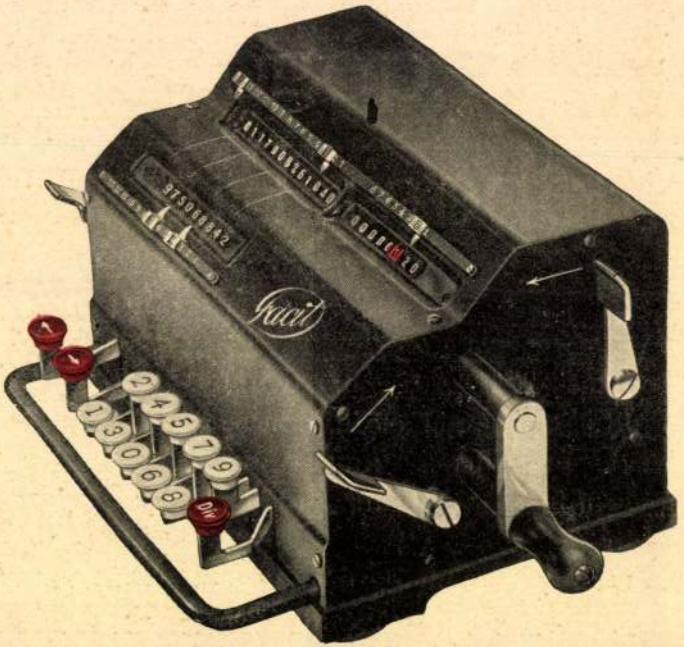

új
ép
l-
a,
nt
n-
ó-
n.

FACIT kimagasló előnyei:

nagyságú billentyű.
j rendszerű látható beállítás.
el úgy az eredmény, mint a hányados sorban.

MDK

Tolnai Magda

Magyar ötvösművesség. Magyar Iparművészet
1919. 36.l.

Tolnai Magdolna

ötvös

1916-19.

Elmisk 1930

89. P.

/:...18.25...:/ . . . T i z e n

. . 25 . . fillért a 127.689. szá

utaljon ki.- Budapest, 1930. évi

miniszter rendeletéből: Dr. Tiha

A hivatal

mini

TOLNAI KATALIN

FALBURKOLATTERVE SZEREPEL A II. ORSZÁGOS KERÁMIA BIENNÁLÉN.

BOSÁR IVÁN: KIÁLLITÁSRÓL KIÁLLITÁSRA.

MAGYAR HIRLAP, 1970. OKT. 14.

Tolnai Katalin

Szerepel az „Építészeti kerámia" kiállításon.
„Samott és porcelán"-ja reprodukálva.
Lakcíme: Bp. IX. Kinizsi u. 39.

Építészeti kerámia. Kiáll. kat. Bev.: Wälkó Zoltán. Budapest, Magyar Építőművészek Szövetsége Székháza. 1970. ápr. 24-30.

Tolnai Katalin

Kerámiái kiállításon vesznek részt

Bojár Iván: Kiállításról—kiállításra
Magyar Hírlap, Sz. 1970. máj. 6.

Tolnay Katalin

és hat társa kiállitását /MÜSZ-székház, 1970/ ismerteti és értékeli

dr. Vámossy Ferenc: Építészeti kerámia. - Magyar Építőművészet, 1970.5.sz. 57-59.l.

Tolnai Katalin keramikus

szerepel az Építőművészek

Szövetsége székházában rendezett kiállí-

táson

Magyar Nemzet 1970 április 23

4. old.

Tolnai Katalin

Közös kerámikus kiállításom
van nézet

Magyar Nemzet, Bp. 1970. qu 23.

Tolnai Katalin

Perneczky Géza: "Kiállitások" c. kritikájában elismeréssel nyilatkozik az Épitőművészek Szövetségének székházában rendezett -Épitészeti kerámia c.-kiállitásról, amelyen hét müvész munkáját mutatták be. Közöttük szerepel a müvész is.
A kerámiák épülethomlokzatok, csarnokok, lépcsőházak diszitésére lesznek alkalmasak.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. május 2.
XIV. évf. 18. sz. 12. lap

Tolnai Katalin, [iparmű vész ?]

Szerepet az „edémykultúra kiállításon".
(Műcsarnok.)

Rózsa Gyula: Szavacólap helyett 7.

Népszabadság, Bp. 1972. márc. 22.

Tokaji Katalin, kerámikus

Kiállít az Iparművészeti Múzeumban.

— : Mai magyar iparművészet II.

7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975. jan. 17.

Tolnai Katalin

Az Edénykultúra c. kiállításon sárga-fehér óvodai ~~enye~~ edényei szerepeltek.

Rózsa Gyula: Edénykultúra kiállítás a Műcsarnokban.

Népszabadság, 1972. márc. 22.

Tolnai Katalin

Samott és porcelán, fotó

Építészeti kerámia, Budapest, 1970.
Magy. Építőművészet Különszám

Tolnai Katalin

Budapest, IX. Kinizsi u. 39.

Építészeti Beránnia, Budapest 1970.
Magy. Építőművészet Szekliára

Tolmai Katalin
ipamüvész

1970-ben a Magyar Építőművészek Szövetségének Szekháriában a művész részt vett a variálható-falburkolat elem tervéből rendezett kiállításon

N.Dvorszky Hedvig: Eredményhirdetés előtt.
Müvészet, 1973. junius - 38.oldal

Tolnai Katalin
iparművész

Mártalan herámia téglaelem
variáció, MÉSz Kiáll. 1970.
(repro)

N.Dvorszky Hedvig: Eredményhirdetés előtt.
Müvészet, 1973. junius 38.oldal

Tolnai Katalin iparművész.

aug. 10.-én nyílt meg 9 iparművész tárlata Nyíregyházán, melyen munkáival szerepel, a főiskola porcelán szakán diplomázott azóta önállóan dolgozik, kísérletezik. Célja, hogy az öntött technológia szabad formális lehetőségeinek művészi megfogalmazását megtalálja. Tecnai: használati és díszedények tervezése, belső tereket díszítő, élénkítő falikerámiák.

P.G.: Kilenc fiatal iparművész kiállítása Nyíregyházán.

Kelet Magyarország, 1972. aug. 15.

Tolnai Katalin iparművész

Szekszárdon nyílt meg néhány fiatal iparművész kiállítása, melyen kerámiái szerepelnek: fűszertartó, virágtartók. (említve).

V. F. É.: Kerámiák, ötvösmunkák, faliképek kiállítása a szekszárdi Képcsarnakban.

Tolna m. Népújság, 1972. okt. 28.

Tolnai Katalin

Az Ipmüv. Főiskola hallgatója. Részt vett az épület-kerámiai kiállításon az Építőművészek Szövetségében. Díszítő elemeit samott és porcelán kombinációjából alakította ki.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra; Magyar Hírlap, 1970. V. 6. 9. l.

Tolnai Katalin

Horváth Szabolcs, Tolnai Katalin, Tóvölgyi Katalin, kerámikusok, Kereszty Kornél ikebana-tervező kiállitása II.28-án nyilt meg Györött a Petőfi Sándor ifjusági házban.

Magyar Hirlap 1976/51/3

Tolnai Katalim

A Győri Petőfi Sándor Ifjusági Házban
mutatkozott be Tolnai Katalin, Tóvölgyi Katalin,
Horváth Szabolcs keramikusművészek

Magyar Hirlap 1976/53/6

Rácz Zoltán

Tolnai Katalin

Emlékére

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkárságának Tájékoztatója 1970. IV. 28.

Tolnai Katalin

Falburkolatai emlitve

A Magyar Képzőművészek
Szövetsége Iparművész
Titkárságának Tájékoztató 1970. IV. 26.

Tolnai Katalin

Edénytervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás

1975. Műcsarnok, jún – júl.

Talnai Katalin iparművész az Iparművészeti Múzeum II. kiállításon szerepelnek kerámiái.

Vadas József: Mai magyar iparművészet, Kritika, Budapest, 1975. márc.

TOLNAI KÁROLY
Kovácsmester

Újpusztaszer

Szabadtéri Néprajzi Gyj.
TKM 315

Tolnai Katalin

Kerámiai bemutatóri vesz részt

Pernaczky Géza: Építészeti kerámia
Élet és tudomány, Bp. 1970. szeg. 2.

Fuchné Tolnai Judit

Magyar Iparművészet az
ezredforduló 2003

193.l.
144.l.

Tolnai István

ötvös

1684 - 1717

Nagyszombat

Mihalik S.

Mur és Kit. Ért

1917. 82. l.

Viselet:

Banderi(al)sta és egy

A jobbra ha

szik s baljában le

megyei banderialis

a férfinak: kalpa

zsinórzással, ~~piro~~

bojttal és sarkant

~~tarsolylyal. A~~ a hó

zással, kivágott d

háttér hegyes vidék

balról: „Egy Ba

Úri d

1790 ilo

jobbról: „Ein

vo

s legalól Középi

Rézmetszet, méretei

Metszette: Beyer K.

500

Bikkessy J. Pa

[és a kinek oldalán kardlóg tarsolylyal.

Tolnai István

nagyszombati
Ötvös
1689.

Mihalik S.

Mur és Kvt Ért

1917. 74 l.

NDK

Tolnai István

a nagyszombati ötvös céh tagja 1689-ben.

Nadisics Jenő: O.M.Iparm. Muz. Képes kölöuz
Bp. 1885. 71. l. képpel

Tolnai István örvösmester,
Nagyszombat, 1689.

Archaeologiai Értesítő
XI. 1877. 264-265.
Thallóczy Lajos: Ötvös-nevek
a nagyszombati városi levéltárban.

Tolnai István

ökrös

ref.

1695-ben céhmester

Jakab Kolozsvári

III. 35. l.

osi bizottmánynak
ik évi április hó 25-én
de vonatkozó jegyző-
vi másolatát /. alatt
tatni. —
jegyzőkönyv tanu-
szerint a helyszi-
eljárt fővárosi bizott-
ban hozatott először
a vízvezetéki pillé-
őszomszédságában lé-
gadombi ásatások ü-
ennek folytán e-

TOLNAY IMRE

ÚJ MŰVÉSZET

1998/aug.

P - 9396

23.0.

litett fejezeteivel[3] alig ha vár-
akapja régi terjedelmét vagy pe-
- a legrövidebbnek terjedelme
ma csakugyan nem igényelhetek
nban fogok küldeni, hamarosan[4]
folyóiratáról és akciójáról.
el és barátsággal üdvözöl

Fülep Lajos

MDK

Tolnay Mihály

Siklóssy L.: Régi pest-budai asztalosmesterek. M.I. 1922.

11.1.

Tolnay, orvosi műszergyűjt. MDK

V. Tolnay. Sopronban 1827-ben Fischer
Mátyás mél. tanult 5 évig. 142 oldl.

Csatkai Endre: A soproni késcsártók. 141.o.

Soproni Szemle, Helytört. Folyóirat. 1955. Kiadja
Sopron Város Tanácsa.

Tolnai Simon MDK

1901 ben alapitotta a Tolnai Világlapját.
Olcsó tömegcikk. másodközlésü tárcákkal.
Legrosszabbidejében is 100 000 példányban kelt el.

234.o.

Dezsényi Béla - Nemes György:
A magyar sajtó 250 éve. I. Kötet. 1954.

MDK

Tolnai Wosinski Kázmér

Tanulmányfő, vf.

Az 1921.évi őszi kiáll.tárgym. Műcsarnok.1921.nov. 20.l.

Tolnay Ákos

TOLNAY ÁKOS KIÁLLITÁSA

AZ URÁNIA MŰKERESKEDÉS SZALONJÁBAN IV., KIGYÓ-TÉR 1. SZ.

1907

TÁRGYMUTATÓ.

1.	Férfi arckép	Magántulajdon
2.	Női arckép	«
3.	Női arckép	«
4.	Férfi arckép	«
5.	Férfi arckép	«
6.	Gyermek arckép	«
7.	Férfi arckép	«
8.	Női arckép	«
9.	Női arckép	«
10.	Csendes táj	K 400.—
11.	Naplemente	« 600.—
12.	Haza felé	« 160.—
13.	Kisoroszi részlet	« 160.—
14.	Csendélet	« 150.—
15.	Tájkép	« 200.—
16.	Hajós bódé	« 180.—

17.	Pásztorok háza	K	180.—
18.	Nyilasból	«	900.—
19.	Zivatar előtt	«	600.—
20.	Lépcsőtanulmány	«	250.—
21.	Medusa	«	600.—
22.	Borongós táj	«	500.—
23.	A 18-dik századból	«	400.—
24.	Fácános szélén	«	250.—
25.	Grassalkovics-fasor	«	700.—
26.	Szeles idő	«	100.—
27.	Esőben	«	100.—
28.	Út a faluba	«	100.—
29.	Napsütés	«	100.—
30.	Parisienne (pastell)	«	500.—
31.	Biedermayer (pastell)	«	600.—
32.	Duzzasztó	«	500.—
33.	Reggel	«	400.—
34.	Gémes kút	«	250.—
35.	Elhagyott út	«	100.—
36.	Domboldal	«	100.—
37.	Bizánc	«	800.—
38.	Pipázó paraszt	«	120.—

«1800» (pastell).

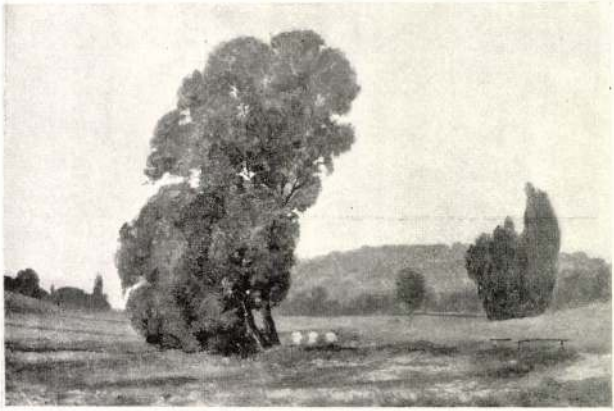

«Kaszáló».

39.	Arcképtanulmány	K	600.—
40.	Ifjuság (pastell)	«	500.—
41.	Kaszáló	«	700.—
42.	Napos udvar	«	1000.—
43.	Sárga házikó	«	350.—
44.	Falusi udvar	«	300.—
45.	Besnyői kolostor	«	600.—
46.	Napsütötte kazal	«	100.—
47.	Kolostori kapu	«	100.—
48.	Elbizakodott (pastell)	«	500.—
49.	«1800» (pastell)	«	600.—
50.	Fűzfák	«	2000.—
51.	Borus idő	«	400.—
52.	Verőfény	«	100.—
53.	Domb tetején	«	100.—
54.	Elmerengve (pastell)	«	500.—
55.	Hajnalka (pastell)	«	500.—
56.	A tornácon	«	300.—
57.	Határfák	«	700.—
58.	Magános házikó	«	400.—
59.	Veranda	«	180.—
60.	Országút	«	700.—

61.	Reggel (pastell)	K	500.—
62.	Esti csillag (pastell)	«	500.—
63.	Erdei legelő	«	250.—
64.	A baghi tó mellől	«	400.—
65.	Csepeli részlet	«	100.—
66.	Út Visegrád felé	«	100.—
67.	Falusi kert	«	400.—
68.	Falu vége	«	500.—
69.	Falusi otthon	«	500.—
70.	Kolostor mellett	«	300.—
71.	Szénaboglyák	«	600.—
72.	Merengő leány	«	300.—
73.	Falusi utca	«	100.—
74.	A Kamara-erdőből	«	100.—
75.	Antalhegyi-út	«	250.—
76.	Rév-utca	«	600.—
77.	Tájrészlet	«	200.—
78.	Férfi fej	«	600.—
79.	Öreg asszony	«	600.—
80.	Vén koldus	«	600.—
81.	Topolyfák	«	200.—
82.	Tanya	«	300.—

«Falu vége».

«Biedermayer».

83.	Falusi részlet	K	120.—
84.	Babati határrészlet	«	400.—
85.	Besnyői házikó	«	250.—
86.	Kertek alatt	«	150.—
87.	Őrház	«	400.—
88.	Olivia (pastell)	«	400.—
89.	Nyári délelőtt	«	200.—
90.	Eső után	«	250.—
91.	Csőszház	«	700.—
92.	Falusi pince	«	100.—
93.	Szélben	«	250.—
94.	Öreg idő	«	900.—
95.	A besnyői vadasból	«	200.—
96.	Falusi sikátor	«	100.—
97.	Pajták	«	100.—
98.	Német paraszt asszony	«	600.—
99.	Dunai részlet	«	100.—
100.	Csendes falu	«	250.—
101.	Esti nyugalom	«	300.—
102.	Dunaparti részlet	«	160.—
103.	Tájkép	«	160.—
104.	Régi villa	«	180.—

105.	Krisztus a gyermekekkel (vázlat)	K	150.—
106.	Visegrád mellett	«	160.—
107.	Konyhatanulmány	«	150.—
108.	Hazafelé a tanyáról	«	150.—
109.	Falusi házak	«	180.—
110.	Besnyői részlet	«	200.—
111.	Fenyőfák	«	120.—
112.	Nyugalom	«	160.—
113.	Visegrádi erdőrészlet	«	160.—
114.	Esős idő	«	180.—
115.	Út a pajták felé	«	150.—
116.	Falun	«	250.—
117.	Elhagyott kút	«	160.—
118.	Alkonyat	«	250.—
119.	Erdei részlet	«	200.—
120.	Nyári otthon	«	200.—
121.	A besnyői határból	«	200.—
122.	Babati völgy	«	120.—
123.	Homokbuckák	«	100.—
124.	Ida (pastell)	«	500.—
125.	Calipso (pastell)	«	500.—

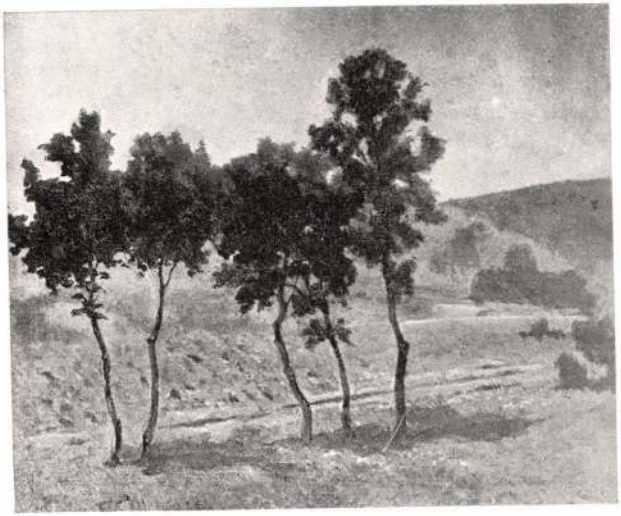

«Határfák».

«Falusi otthon».

Tolnay Henrik Ákos

Somogyi Miklós: Magyarok a müncheni képzőművészeti akadémián. Művészet. 1912. 186. l.

MDK

Tolnay Ákos

Farkas I.: A halhatatlan törzsvendég. Lechner Ödön és művész asztaltársasága. Pesti Hirlap 1936.máj.21. 11.l.

dik Minerva istennő agyagfeje és
k néhány példánya.
V-IV. század, a klasszikus kor
tartalmazza. Az V. századi

126. TOLNAY ÁKOS
Született 1861-ben. – Hollandi asszonyok. – Tulajdonosa: özv. Dr. Preszler Árminné úrnő.

† 1939

KISS Péter: Gyűjtemények és múzeumok Egerben 1951-ig. IV. + Függelék: Az Egri Kaszino által...Egerben, magántulajdonban lévo műtárgyakból rendezett retrospectiv kiállítás katalógusa, 1924. aug. 30 - szept.8. = Agria, XXV/XXVI. (1990) 710.

Tolnay Ákos, festöm.

130.	Arckép.	Olf. Mgt.
141.	Arczkép.	" "

Képzöm.Társ. 1963-4. téli kiáll. Kat. 35.1.

MDK

Tolnay Ákos, festőm.

szélesre fogott vedutát láttunk itt töle.

A téli kiállitás. - Szépm.Muz.1917-18.
Művészet.1917. 5o.l.

Tolnai Ákos.

A XIX.század vége fele tünt fel.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Tolnay Ákos

Uj Idők 1907-8. XIV. 6. sz. 141.l.

Telnay Akos, festöm. MDK

283. Női arckép. Olf.

Műcsarnok. 19[illegible]/2. téli tárlat. Kat. 4c.1.

MDK

Tolnai Akos

Eredeti művészi levelezőlap (1 tussrajz.)

Kézdi-Kovács László Atelier-kiáll.kat.Nemzeti Szalon.1911.febr. 11.lap

Tolnay Ákos MDK

Virágos réten, olf.

Műcsarnok 1918-19 téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1890/91. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Parkrészlet, olf.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

A boudoirban, olf.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos. festöm.

Nöi tanulmányfej. Pastell.

KMTárs. 1899. Tav.nemzetk.kiáll. Kat. 60.1.

MDK

Tolnay Ákos

Nemzeti Szal. kiáll. Nagykőrös. 1926.

MDK

Tolnay Ákos

"Leány korsóval" c. műve. Repr.
(A Benczúr-Társaság kiállitásáról.)

Képzőművészet, 1927. 1.évf. 5.sz. 6.lap

MDK

Tolnai Ákos

Falusi ház.Olajfm. 16x20. J.l.b.

Árverési Csarnok aukció kat. 1931.dec.
4.sz. 49.lap

Tolnay Ákos MDK

Fiatal akácos, olf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Tolnay Ákos MDK

Szürke hangulat, olf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Facsoport, olf.

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Máriabesnyői részlet, olf.

Görbe fa, olf.

Mücsarnok 1927 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos

MDK

A forrás, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Tolnay Akos (szül.1861)

"Kertben" Jelz.lent balra : Tolnay Akos
Vászon 39x26

Ernst Muzeum aukciói. XXII. 53.1.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, of.

KMTárs. 1902/3. téli kiáll. kat. 34.l.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, of.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll. kat. 34.l.

MDK

Telnay Akos, festöm.

211. Nöi arcz kép. Olf.

212. Nöi arcz kép. Olf.

Képzőm.Társ. 1899-1900. téli kiáll. Kat.32.1.

Tolnay Ákos

MDK

Knezics Zoltán, olf.

Micsarnok 1924 február-március

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

A levél, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Tolney Ajcoa

A Level, olt.

Tolnay Ákos MDK

Csendes sarok, olf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Adagió, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MNK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállítás

MDK

Tolnay Ákos

A Műcsarnokért. Képzőművészet 1930. 34. sz.
2o4.1.

MDK

Tolnay Ákos

Directoire, repr.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

A téli kiáll. a Mücsarnokban. Vas. Ujs. 1891. 49. sz.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, of.

Arckép, of.

Arckép, of.

Műcsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll. kat. 41.l.

MDK

Tolnai Ákos

Arcképtanulmány, repr.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1919-2o téli kiállitás

Tolnai Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1890. téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Erdély határán, of.

KMTárs. 1900/1. téli kiáll. kat. 35.l.

MDK

Tolnai Ákos

Tenniszező, repr.

Mücsarnok 1930/31 jub. kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Arckép I-II. olf.

Arcképtanulmány, olf.

Epheu, olf.
Dr. Wekerle Sándor arcképe, olf.

Mücsarnok 1903. tavaszi nemzetközi kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Directoire, pasztell

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Tolnay Ákos

Reggeli hangulat, olf.

Besnyői határban, olf.

Fréfiarckép, olf.

Arckép, olf.

Miccarnok 1904. 5. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Erdőrészlet, Besnyőn, olf.

Műcsarnok 1904-5. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

A boudoirban, repr.

Műcsarnok 1891/92. téli kiáll.

MDK

Tolnai Akos

Művével szerepelt a Nemzeti Szalon 1897.nov. 8-iki kiállitásan.

Cikk: A Nemzeti Szalon új kiállitása.

Vasárnapi Ujság, 1897. 44.évf. 50.sz. 851.l.

MDK

Tolnay Ákos, festöm.

Tájkép. Olf. Jelz.

Árv. Közl. 1937. 4.kk.sz. 37.l.

MDK

Tolnay Ákos /szül.1861/

"Női tanulmány". Vászon. 62x49.

Ernst Muzeum aukciói.XV. 53.1.

MDK

Tolnay Ákos

A "Segitség" emlék-album. Vasárnapi Ujság 1887. 34.sz. 568.l.

MDK

Tolnay Ákos

verseghi Nagy Elek arcképe, repr.

Csókássy

MDK

Telnay Ákos, festőm.

Hajnalhasadás. Olf.

KMTÁrs. 1899/1900. téli kiállítása. Kat. 25.l.

Tolnay Ákos MDK

Törefere, olf.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Hollandi asszonyok, olf.

Tájkép kapsákkal, olf.

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállitás

MDK.

Tolnay Akos

Tájkép, olajf.

A Székesfővárosi képtar és Történelmi Múzeum
kiáll.-nak katalogusa.1937.Jan.Nemzeti Szalon.

Tolnay Ákos MDK

Érdekes olvasmány, repr.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Falusi házak, olf.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

A kertben, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Tolnay Ákos

MDK

Falusi csend, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállítás

Tolnay Ákos

MDK

Magány, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Fehér virágok, olf.

Műcsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

MDK

Tolnay Ákos

Férfi arckép, of.

KMT. 1898/99. téli kiáll. kat. 31.l.

MDK

Tolnay Ákos

Férfi arckép, of.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll. kat. 31.l.

MDK

Tolnay Ákos

Leány képmása, paszt.

Női tanulmányfej, paszt.

Ernst Muzeum aukciói ℄ XVI. 48.1.

MDK

Tolnay Akos /1861-?/

Ös Budavára / mulatóhely/ é.n., 99x71 OSZK

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás.1960.
Műcsarnok. Kat. 40.l.

MDK

Tolnay Ákos

Tessa, paszt.

Tájkép, of.

Művészeti Krónika 1. sz. 1904. jan. 15.

MDK

Tolnay Ákos sz.1862.

"A szakácsnő" c.kép 50x59 cm.

Ernst-Muzeum aokciói XLIV. 33.1.

MDK

Tolnay Akos
műve:

Közelgő vihar.

Az Orsz.Magy.Képzőm.Tars.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója. 1936.máj-jun. 30.1.

MDK

Tolnai Ákos, festőm.

878. Kertrészlet. Olf. 46x28 J.l.j.

Árv. Csarn. 1952. 1.rk.sz. 38.1.

61. k. márc.

Tolnay Ákos MDK

Jézus és a gyermekek. olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
I. sorozat

Tolnay Ákos MDK

Két testvér, olf.

Mücsarnok 1887. Őszi kiáll.
II. sorozat

Tolnay Ákos MDK

Siesta. repr.

Mücsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Tolnay Ákos MDK

Siesta, repr.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. csoport

Tolnay Ákos MDK

Siesta, olf.

Műcsarnok 1887. őszi kiáll.
II. sorozat

Tolnay Ákos MDK

Légyott, olf.

Műcsarnok 1889/90. téli kiáll.

Tolnay Ákos n MTK

Kolostori élet, olf.

Műcsarnok 1894/95. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Fájdalmas emlékek, olf.

Műcsarnok 1897. téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Vasárnapi Ujság 1899. 41. sz. 696.l.

MDK

Tolnay Ákos

Vasárnap délután, olajfm.

Műcsarnok, 1909/10. téli kiáll. 53.lap

M. D. K.

TOLNAY Ákos festő

Haldokló apáca 1886

Farkas munkászt. 463,

MARC

Tolnay Ákos

Tájkép, olaj
Női tanulmányfej, paszt.

Árverési Különy. 1936. márc. 2. rendk.sz.

53 l.

Tolnay Ákos
Reggel, olaj
Női tanulmányfej, paszt.

Szent-György-Ghán XLVI.művészeti aukciója. A Gyűjtő.
1.évf. 2.sz. 5 1.

Szécsény /Baranyainé/ 1/b

7. A szécsényi kastély képe. Lajos rajza után. Az eredeti zánk s külföld. 1866.lo.sz.l

8. A szécsényi kastély képe eredeti rajz ismeretlen hely 37.sz. 6o5 l.

9. Szécsényi részletek: Főté ló rajza után. Az eredeti ra napi Ujság, 1894. 37. sz. 6o lo.-Szécsényi részletek: a k Kimnach László rajza. Az ere Vasárnapi Ujság, 1894. 37.sz

11. Szécsény látképe. Kimna 18.4 x 29.9 cm. Magyar Tört Megjelent: Vasárnapi Ujaág,

12. Szécsényi részletek: kas festménye, jelzés nélkül. 33 nok lt.sz.T.8o79. Morelli Gu rák-magyar monarchia irásban 19oo. 126 l. (na 000 kép)

Tolnay Ákos

5 kép, táj és arcképek. Köztük

"Erdőrészlet Besnyőn"

Az 1936-iki téli tárlat. 10-11 l.

MDK

Tolnay Ákos

Diána
Enyelgés

Magy.művészet - lev.lapokon. Műcsarnok, 1899.
31.sz. 472 l.

MDK

Tolnay Ákos

A Karlovszky-Tolnay festőiskola a Városligeti fasorban. Művészet /Szabó-féle/. 1900. 14.sz. 1276.l.

MDK

Tolnay Ákos

Nők a festőiskolában. Uj Idők 1900. VII. 5.sz. 113.l.

II. 4411. Tolnay Henrik Ákos, 22 éves, kath., szül. Budapesten, Magyarországon, atyja magánzó, gyakorlati festőosztály, 1883 okt. 26.

Som 186. f.

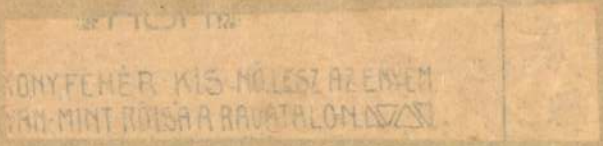

KONYFEHÉR KIS NŐ LESZ AZ ENYÉM
VAN MINT RÓISA A RAVATALON

M.D.K.

Tolnay Ákos

Egyik amerikai filmgyár uj magyar tehetségek után kutat és ezzel kapcsolatban a lap körkérdést intéz müvészekhez és más személyiségekhez. Közöttük szerepel válaszával a müvész.

Szinházi Élet. Bp. 1928. márc. 18-24. XVIII. évf. 12. sz. 6. l.

MDK

Tolnay Ákos
Olvasó nő

Ernst Muz. 138. kiáll. Munkácsy Céh V. kiáll.
1933. márc. lo 1.

MDK

Tolnay Ákos

Művészklub alakuló közgyülése. Uj Művészet, 1913.
I. 3.sz. 2o 1.

MDK

Tolnay Ákos

Londonba meghivott m.művész.

Műcsarnok,1901. 327.l.

M.D.K.

Tolnay Ákos

A "Goldwyn- akció" zsürijének tagjaként szerepel s fényképét több más művésszel együtt közli a lap.

2576 pályázó jelent meg a Goldwyn-akció zsüri-je előtt. c.

Szinházi Élet. Bp. 1928. ápr. 8-14. XVIII. évf. 15. sz. 19-22. lap.

Tolnay Ákos festőművész
Il rudero
Esposizione Internazionale d Arte
Velence 1926.

Madonna Jézussal (107. kép)
Félkörű felső záródással.
Fa, tempera, 62·5×37·5 cm.
A Bertinelli-gyüjteményből.
1494—1497 körül. Rokonművei a berlini Friedrich-Museumban és a nancyi múzeumban.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 760—761. l. — Maszlaghy II., 98. szám. (Carlo Crivelli.) — Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20, 3. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Oberschall, Magda: Un élève inconnu de Fra Filippo Lippi. Gazette des Beaux-Arts, 1930., 220. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Berti Toesca, 952—954. l. (Pierfrancesco Fiorentino.) — Van Marle, XIII., 1931., 455. l. (Pierfrancesco Fiorentino.)

PINTURICCHIO, BERNARDINO (umbriai festő, 1454—1513)
Madonna Jézussal és sienai Szent Bernardinnal. (108. kép.)
Fa, tempera, 10×8·5 cm.

Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 760. l. (Rafael.) — Maszlaghy II., 85. szám. (Rafael.) — Venturi: Storia dell'arte italiana. VII. kötet, II. rész. Milano, 1913., 661. l. (Pinturicchio tanítványa.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 232. l. (Képe 231. l.) (Pinturicchio.) — Décsei: Könyvismertetés. MM

Tolnay Ákos.

A Benczur Társaság tagja a megalakulás idején.1923.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek tröténete,kézirat.

MDK

Tolnay Akos

A Műcsarnok 1910évi tárlatán a királyi magánpénztár megvásárolta Terefere, c. olajf.-t.

Cikk: Vásárlások az orsz.magy.képzőm. társ.kiáll.-ból.

Szm KT 50-135. l.

1. *Vízió az autonóm kistérségről, Dörögdi-medence*

2. *Látványterv a lakóparkról. A tizennégy füvesített tetejű házban tizennyolc lakást helyeznek el*

3. *A Rád, kis-hegyi öko-lakópark helyszínrajza a tizennégy lakóházzal, a központi épülettel és a fűtőházzal*

2

3

giák alkalmazásával valósítja meg – hangsúlyozza Ertsey Attila, a Kör Építész Stúdió vezető tervezője, a Kós Károly Egyesülés igazgatósági tagja, aki maga is tíz éve elkötelezetten harcol az egészséges, tiszta, emberléptékű épített környezetért.

A „soft technology" a hetvenes évek végén a zöld mozgalmak megjelenésével egy időben született. A környezeti krízis, a savas eső következtében fellépő erdőpusztulás, a tankhajóbalesetek és a többi jól ismert tünet reakciójaképpen született meg a felismerés: az egyoldalúan növekedésorientált és a természeti erőforrásokat felemésztő ipari civilizáció és technológia zsákutcába jutott. A technika istenítése és teljes tagadása közt nem kell választani, hanem ésszerű szemléletváltással kell újrafogalmazni a lehetőségeket.

Az „autonóm ház" elnevezés egy önellátó lakóház modelljét jelenti, mely működését tekintve öt részre bontható:

- fűtési rendszer (melegvíz-készítést is beleértve);
- elektromosenergia-ellátás;
- vízellátás és szennyvízkezelés;
- hulladékgazdálkodás;
- természetes anyagok használata.

1996-ban a Naturexpo ökokiállításán a Szelíd Technológia Alapítvány munkatársaival Ertsey Attila egy ötven négyzetméter alapterületű önellátó ház modelljét mutatta be.

A vályogtéglából épült ház hőszigetelése és belső burkolatai parafából készültek. Köztudott, hogy a parafa sejtszerkezetének köszönhetően a legjobb hőszigetelő képességekkel rendelkező, rendkívül tartós, víztaszító anyag. Az ily módon kialakított otthon fele- vagy negyedannyi fűtési energiát igényel. A stratégia sikerét tovább fokozhatjuk, ha a kiváló szigetelés mellett a nap sugárzó energiáját is befogjuk. A természetes napfény összegyűjtésére szolgáló, magas szelektivitású napkollektorok, más néven Solar Set berendezések erre optimálisan megfelelnek – a beeső napenergia körülbelül 85 százalékát elnyelik és hasznosítják. Télen a biomasszakazán a fa elégetésével a tűztérben szabályozott oxigénadagolással a fát 1100 °C-on elgázosítja, majd a fejlődő fagázt elégeti és az így keletkezett füstgáz visszavezetésével a leghatékonyabb égést, illetve égéshőt produkálja. Ez az úgynevezett „retorta-tüzelésmód".

Az ingyenes energiaforrás felhasználása egyes országokban komoly múltra tekint vissza. Ausztriában több mint 2 millió, Németországban 2,5 millió négyzetméter napkollektor működik a háztetőkön. A Gazdasági Minisztérium megbízta a Magyar Energiahatékonysági és Energetikai Környezetvédelmi Ügynökség Kht.-t, azzal a céllal, hogy az energiahatékonysági programot felügyelje és a rá fordítható pénzeket kezelje. Ennek értelmében az elkövetkező tíz évben 20 ezer napkollektoros tetőt, azaz minimum100 ezer négyzetmétert kell építeni hazánkban.

Az éltető víz mennyiségével is csínján kell bánni. Az autonóm házak tervezői mindig figyelembe veszik, hogy a vízellátás egy részét nem ivóvíz-minőségű vízzel is lehet, sőt kell biztosítani. A ciszterna és az esővízellátó hálózat például kitűnően alkalmas a WC öblítésére és a mosáshoz. Radikálisabb megoldás a komposztáló toalett. A fekália a háztartási hulladékkal együtt egy termőtalajt is tartalmazó tartályba kerül, és ott komposztálódik másfél-két év alatt. Az érési folyamat után már szagtalan formában kerül a talajba, ahol kifejti áldásos tápláló hatását. A háztartás egyéb – „szürke" – szennyvizei, a mosásra, mosogatásra, fürdésre használt vizek úgynevezett nádgyökérzónás kezelésen mennek keresztül, és már négyöt nap alatt öntözésre alkalmas, illetve élővízbe (patakba) bevezethető vízzé változnak vissza. Ehhez a fajta szennyvíztisztításhoz nincs szükség külső energia bevitelére.

Az áramellátást a szélkerék és a napkollektorok energiatároló szilíciumcellái együttesen biztosítják. A szélgenerátorok a leggazdaságosabb áramfejlesztők. Ahol nincs országos villamosenergia-hálózat, ott akkumulátor szolgál az áram tárolására. Ma-

Építész tervezők:
Ertsey Attila, Tóth Tamás, Csaba Kata, Tolnai Zsolt (Kör Építész Stúdió Kft.)

Szabályozási terv:
Sári István

Épületgépészet:
Molnár György, Pilz Norbert (Kipterv)

Elektromosság:
Kovács Zsuzsanna (PLAN-Er Kft.)

Külső közművek:
Vas István, dr. Lecső Gyuláné, Hajnal János

Gyökérzónás szennyvíztisztítás:
Pálfalvi Zoltán (Élővíz Kft.)

Szolártechnika:
Sudár Enikő (Zöldnap Kft.)

Kapcsolt energiatermelés:
Zielinszki Balázs (Decenter Kft.)

Vályogépítés:
Mezei Sándor (Naturbau Kft.)

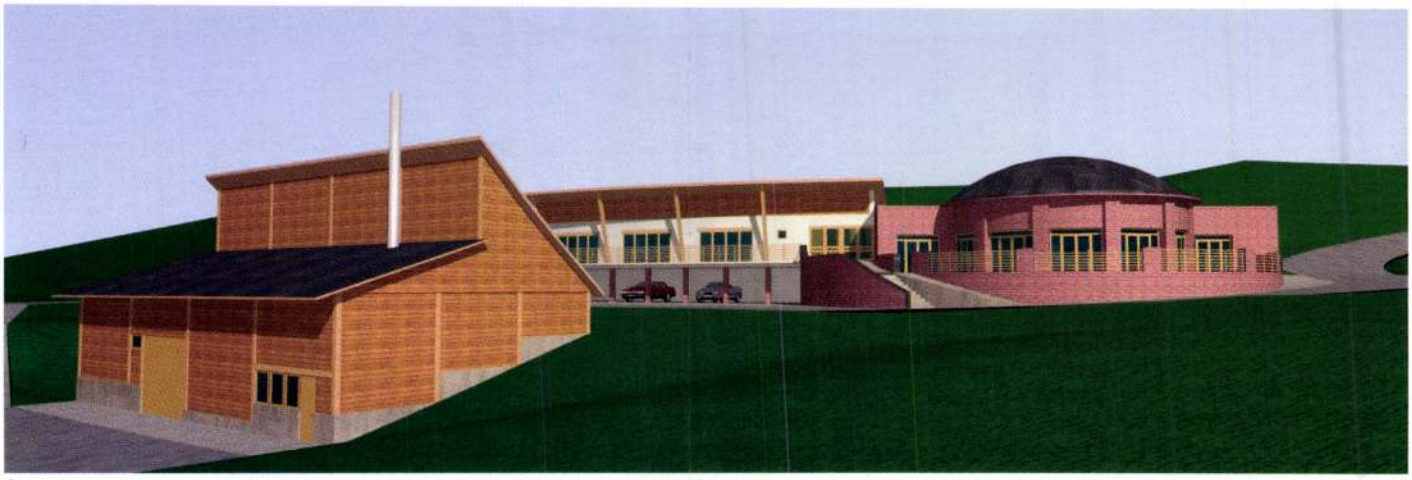

1

2

1. A Rád, kis-hegyi ökolakópark központi épülete, elöl balra a központi, napkollektoros, faapríték-kazános fűtőház

2. A központi épület alaprajza

gyarországon 1996 óta törvény adta lehetőség van arra, hogy megfelelő feltételek mellett az energia-kistermelő eladhasson „zöldáramot" a nagyszolgáltatónak.

Fel kell térképezni hazánk különböző tájegységeit a hasznosítható természetes energiaforrások tekintetében: hol, milyen mennyiségben hasznosítható a nap, a szél-, vízi és geometrikus energia – hangsúlyozza az építész. A tájegységekre vonatkozó energiamodelleket az autonóm kisrégiók tervezésénél használják majd fel.

1999-ben Ertsey Attiláék egy Balaton-felvidéki kistérséget, a Dörögdi-medencét választották „Autonóm kisrégió" című tanulmányuk modelljéül, ahol öt falu helyezkedik el kör alakban: Taliándörögd, Kapolcs, Vigántpetend, Pula és Öcs. Az Eger-patoknál 15 vízimalom, másutt szélmalmok termelnék a szükséges áramot. A rendszer gyakorlati működéséről, a soft-technológia munkára fogott berendezéseinek optimális elrendezéséről egyértelmű választ kapunk a mellékelt térképről, a bioszolár falufűtő művekről, repceültetvényekről és a közeli préselő-tisztító üzemről. Látható a térképen a repceolaj-biodízelt készítő telep és a biodízelkút, a szelektív hulladékgyűjtés és a nádgyökérzónás szennyvíztisztítás. A település közelében fekvő erdők művelése a megfelelő mennyiségű tűzifatermelést biztosítja.

A tervek szerint Rádon, a kis-hegyi domboldalon jövő év elején tizennégy jól szigetelt, favázas, vályog alapanyagú, füvesített tetejű lakóház épül tizennyolc lakással. A központi bioszolár fűtőház tetőfelületét napkollektorok borítják majd, bár magában az épületben fatüzelésű kazán is lesz kiegészítő energiaforrásként, továbbá közösségi helységeket alakítanak ki, ahol a környék lakói igazi közösséggé kovácsolódhatnak össze. A melegvíz a föld alatti távhővezetékeken jut a házakba. Saját áramellátást a földgázból nyernek, gázmotorral hajtott generátorral, amit később biodízelmotor-hajtására kívánnak cserélni. Összehasonlításképpen érdemes tudni, hogy a gázmotor 40%-os hatásfokkal alakítja át a gázt energiává, míg a hagyományos szénerőműveknél csak 20-25% hatásfok érhető el, nem beszélve az égési folyamat során felszabaduló egyéb környezetkárosító égéstermékekről.

Esővízciszterna látja el a háztartások mosógépeit és a vízöblítéses WC-t. A „fekete" (fekáliát is tartalmazó) és a „szürke" szennyvíz már a házon belül kettéválik. Az utóbbit nem vezetik azonnal a szennyvízcsatornába, hanem újrahasznosítás céljából visszaforgatják a nagy vízigényű WC-öblítésre. A házak összegyűjtött közös szennyvize végül a nádgyökérzónás tisztítón halad keresztül és az öntözőrendszert táplálja. A fölösleget, amit az öntözőrendszer sem tud hasznosítani, az élővízbe vezetik. A víz körforgalmát, takarékos, gazdaságos helyben hasznosítását a rendszer jól példázza. Jelenlegi gyakorlat szerint a települések szennyvizét messzire elszállítják, máshol tisztítják, így nagy része máshol hasznosul. A szinte korlátlan élettartamú

berendezések meghibásodási lehetősége csekély, legfeljebb egy-egy alkatrész cseréjével lehet számolni. Megérné tehát a befektetés, olyan hosszú távú hitelfelvétellel is, mely a megtérülési idő végéig tartana (10-15 év). Feltételezések szerint az itt élő lakosság bizonyos hányada földművelésből él majd, a tervezés evvel is számolt. Lesznek olyanok is, akik az egészséges életmód elkötelezett híveiként választják ezt a tiszta forrású Kárpát-medencei arculatú tájat végleges otthonuknak

Ertsey Attila meggyőződése, hogy az „Autonóm kisrégió" tervdokumentáció a Magyarországon található mintegy 3000 falu mindegyikére a helyi adottságok figyelembevételével megvalósítható lenne, de csak külső pénzügyi források bevonásával. Ez a gyengéd, élőlényközpontú technológia a központi erőműveket tehermentesítené, az ország külföldi energetikai függőségét csökkentené, és tiszta épített környezetet valósítana meg. Jelenleg az itt ismertetett öko-falu engedélyeztetése folyik, építése várhatóan jövő év elején kezdődik.

A világ építészetében jelenleg egy technokrata irányzat uralkodik. Az acél-üveg szerkezetű monstrum irodaházak az elektromágneses sugárzás hullámait antennaszerűen begyűjtik és felerősítik – következésképpen a bent dolgozók sokszor idegrendszeri bántalmaktól szenvednek. A klímarendszeren átszűrt levegő nedvességtartalma kisebb a természetesnél, ami nyálkahártya-irritációt okoz.

Távlati terveink között szerepel ennek az úgynevezett beteg épület szindrómának a kiküszöbölése – tájékoztat Ertsey Attila. – A kis települések analógiájára a társasházakban a szelíd technológia bevezetésével, a káros sugárzások, életidegen anyagok kiszűrésével a célunk olyan életterek kialakítása, ahol az emberek tiszta környezetben, egészségesen végzik munkájukat, és harmóniában élhetik hétköznapjaikat és ünnepeiket egyaránt. Ezért dolgozunk.

1

2

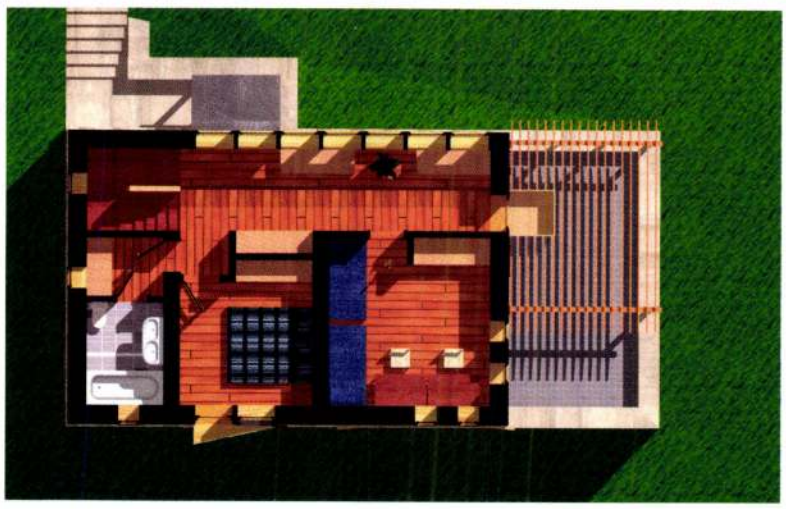

3

3

1. *Az egyik, egy lakásos lakóház látványterve*
2. *Földszinti alaprajz*
3. *Emeleti alaprajz*
4. *Nézet a hegy (kelet) felől*

A megújuló energiát hasznosító hőszivattyús rendszer

Ember – építmény – élettér – energia

„Az emberek azt látják, amit ismernek"
(Goethe)

Komlós Ferenc

Szent-Györgyi Albert így fogalmazott: „A természet hatalmas, az ember parány. Ezért az ember léte attól függ, milyen kapcsolatot tud teremteni a természettel, mennyire érti meg és használja fel erőit a saját hasznára."

Élettér

Elsősorban az olajkrízis, illetve az olajár radikális változása (1970-es évek energiaválsága) és a Római Klub jelentésének (1968) hatására a környezetvédelem megjelent az emberek társadalmi érdeklődésében. A szénhidrogének árának folyamatos emelkedése, az 1986. évi csernobili katasztrófa (az atomenergia népszerűtlenné válása) és a 2001. szeptember 11-i New York-i terrortámadás hatására a fejlett országokban mindjobban előtérbe került és felgyorsult az energiamegtakarítás és a környezetkímélő energiatermelés lehetőségeinek kutatása, majd az eredmények gyakorlati alkalmazása:

- a komfortelmélet (mikroklíma);
- az építmény hőszigetelésének növelése (külső fal, födém, külső nyílászáró, tető);
- az építmény hőveszteségének csökkentése; az energiahatékonyság javítása (blokkfűtőmű, kapcsolt energiatermelés, hőszivattyú, kondenzációs kazán, szabályozás, vezérlés...);
- a megújuló energiák (nap-, bio-, és geotermikus energiák) eszközeinek alkalmazása és
- a kis hőmérsékletű fűtések bevezetése (például a sugárzó hipokausztfűtés modern kivitele).

1

A Föld megmentése csak úgy lehetséges, ha a globális szennyezőanyag-kibocsátást a jelenleginek a töredékére csökkentjük. Példaként említhető, hogy a James Watt gőzgépében (1784-ben) elégetett szén szén-dioxid molekuláinak egy része ma is a légkörben van.

Hazánkban a megújuló energiák szerepe alábecsült, használatuk pénzügyi ösztönzése érdemtelenül kicsi. Ismeretes, hogy a jelenlegi villamosenergia- és földgázenergia-áraink nem reálisak, és az inflációval azonos nagyságrendű, fokozatos áremelkedés nem ösztönöz kellően energiatakarékosságra. Hazánk energetikai fejlődését a hagyományos technikához ragaszkodó gazdasági érdekcsoportok meghatározó ereje is gátolja.

A fűtésnek és a használati meleg víznek az energiaigénye különösen meghatározó. A legnagyobb energiamegtakarítást az építmény hőveszteségének csökkentésével, az energiafelhasználás ésszerűsítésével, valamint a fűtőberendezések optimális kiválasztásával és üzemeltetésével érhetjük el.

2

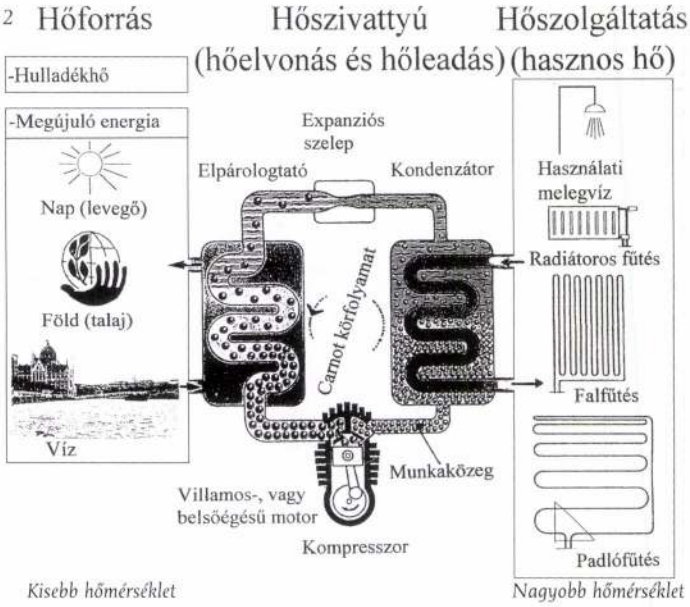

Energia és hőszivattyú

A fosszilisenergia-felhasználás csökkentésének egyik (nem új) módszere az alternatív energia felhasználása. Ennek korszerű eszközei a legújabb generációs hőszivattyús rendszerek. A hőszivattyúval kis hőmérsékletű hőforrások hőenergiája nagyobb hőmérsékletszintre hozható. Ezzel a technikai lehetőséggel különböző természetű hőenergiaforrások és hulladék energiák válnak hasznosíthatóvá.

Hőszivattyú alkalmazásakor több energiát kapunk a felső hőfokszinten, mint amennyit mechanikai munka formájában (W) befektetünk: $Q_f = W + Q_o$

Természetesen ez az egyenlet nem mond ellent az energiamegmaradás elvének, hiszen Q_o energiatöbblet nem a semmiből származik. A hőszivattyú általában a természetben korlátlan mennyiségben, de alacsony, számunkra értéktelen hőmérsékleten rendelkezésre álló (megújuló típusú) hő hasznosítását végzi úgy, hogy energiabefektetéssel a hőenergiát alacsonyabb hőmérsékletről magasabb, számunkra értékes hőmérsékletre „szivattyúzza".

Működése gyakorlatilag megegyezik a hűtőgépével. A két berendezés közötti különbség a körfolyamat hőmérséklet-határaiban és a felhasználás céljában van. Ha a kondenzátor oldalán termelt hő hasznosítása a cél, és a hűtést nem használjuk, akkor egycélú, míg a hűtésre és fűtésre is használható berendezés esetében többcélú hőszivattyúról beszélhetünk.

Kedvező körülmények között – például, ha nincs túl nagy hőmérséklet-különbség a környezeti hőforrás és a hasznosítás szintje között – a hasznosított hőnek csak mintegy negyede a bevezetett energia, a többi a környezetből jön, amelynek 75 százaléka a hőszivattyú nélkül nem hasznosulna. Lényeges tehát, hogy milyen hőforrásokat találunk a környezetben: a talajban, a vízben vagy a levegőben, és milyen igényünk van a hasznosításban (fűtés, melegvíz-készítés). A bevezetett energia hányada annál kisebb, minél kisebb ez a hőmérséklet-különbség.

A mechanikai munkához szükséges energia is származhat megújuló energiaforrásból. Így például épülhet napelemre, illetve fotovillamos elemre, amely a Nap sugárzási energiáját közvetlenül alakítja villamos energiává,

Tolnay

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubileumi kiállítása - a Műcsarnokban - képével szerepel.

8 órai Ujság
1930.XII. 1.

MDK

Tolnai

Uj mütárlat. Vas. Ujs. 1904. 48.sz. 823. l.

Tolnay Ákos, festőm.

Valamelyest rokon Innocent F. festésével T.Á.-é de a szépségideálból b nem zárja ki a tartalmasságot. Husból XXXX valóságot árulnak el szép asszonyai.

GenthonMod fest. 6o.l.

M.D.K.

Tolnay Ákos

Fényképét közli a lap a Mücsamok jelmezbáljáról
/Régi fényképgyüjteményből/

Szinházi Élet. Bp. 1929. febr. 3-9. XIX. évf.
6. sz. 18. lap.

M.D.K.

Tolnay Ákos

A "Fészek" klub háznagya és a Benczur-Társaság igazgatója müvészetéről hosszan ir a kritika. "Éva" c. müvén kivül a beszámoló többi müvét nem nevezi meg, csupán arról ir, hogy portréi, akt-tanulmányai, rajzai, vázlatai milyen nagy müvészetről beszélnek. A tavaszi kiállitáson -a Benczur Társaság rendezésében- /a Társaság első kiállitásán/ mutatja majd be müveit.
A lap hozza a müvész fényképét.

Tolnay Ákos c.
Szinházi Élet. Bp. 1923. január 28.-febr.3.
XII. évf. 5. sz. 28-29. lap.

MDK

Tolnay Ákos, festőm.

külön meglepetése a kis tárlatnak. Még soha nem mutatkozott ekkora müvészettel.,

Most kiállitott tájképei maradandó bizonyságot tettel tehetsége mellett,

II. Benczur Társaság.
Képzőművészet. ? I.évf. 1.sz. 9.l. Tav.Tárlat.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch 84. 2.-ó

Tolnay Ákos arc és életképfestő.

1885-ben Párizsban tartózkodott.

Balló Ede naplója és levelei.

MDK

Tolnay Ákos

Gergely I.: A három mester. Nemzeti Ujság 1927. márc. 2o. 21.l.

M.D.K.

Tolnay Ákos
festő

A Képzőművészek Pestre a Royal kávéházba járták, Tolnayis.

Tompa Gabriella: Gregus Imre.

32.

Tobacco thus
jesté

Tolnay Ákos
festő

M.D.K

A 70-es években a müncheni festőakadémiára,

került.

Tompa Gabriella: Greguss Imre.

3l.

Tenth.

M.D.K.

Tolnay Ákos
festő

Az 1884-ben megnyílt első festészeti mesteriskola
első tagjai között volt.

Tompa Gabriella: Gregus Imre. 202.

Tolnay Ákos festő M.D.K.
h. 1861

Kertben jel. vászon 39 + 26

Enyedy Lukács és neje hagyaték 2a. Bzo
K23 B

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, olaj

Felvinczi Takács Z: Benczur és iskolája. OMKT; B.Gy. és tanitványai kiáll. Képes katal. 1921. 66 l.

MDK

Tolnay Ákos

Fodor F: Greguss Imre. Szépművészet, 1943.
lo.sz. 185-89 l. képekkel.

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép, olaj

N.Szal. I. nagykanizsai kiáll. 1906.
4 l.

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.

34 l.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, of.

Női arckép, "

Képzőműv. Társ. 1899-1900. téli kiáll. 32 l.

MDK

Tolnai Ákos

Haldokló apáca

Mücs. őszi kiáll. ... Vas. Ujs. 1886. 44.sz,713.l.

Tolnay Ákos/?/, festő
azül. 1861.

MDK

Erdö szélén. Jelezve: A.Tolnay /?/ Olf.
55 x 68 cm.

Almásy-Teleki XI. 1943. Kat. 32.1.

Tolnay Ákos

MDK

Közelgő vihar

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Boruslás. repr.

Benczur Társ. kiáll. 1925. márc.

Tolnay Ákos MDK

Tanulmányfej, pasztell

Műcsarnok 1900/1.téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos, festö
szül.1861

Vöröshaju nö. Jelezve:Tolnay Ákos.

Pasztell.

Gr.Almásy-Teleki É/va müv. int. /v.Ernst-Muz./
IX.Müvészeti MK.aukció.1942.máj.1e.-töl kiáll. 18.-án
Kat. 39.l. aukció.

MDK

Tolnay Ákos fertő

„Tanulmány fej"

„Én vagyok" c képei KT harácsonyi táblatán

1885.

MDK-A-I-1/1561.

MDK

Tolnay Ákos festő

„Haldokló apáca" c. képe KT. kiállításon
1926.

MDK-A-[redacted]/1803.

MDK

Tolnay Ákos fectő

„Siesta" c képét a V.T rovsolásra megvéni.

1887.

MDK-A-I-1/2011.

MDK

Tokusy Ákos festő

„Kinitus a gyemekekkel" c képe KT-tárlatán

1897.

MDK-A-I-1/1973.

MDK.

Tolnay Ákos festő

„Haldokló apáca" a képe pécsi tárlatom

1888.

MDK A-1-1/22351

MDK

Tolnai Ákos festő

~~Bao~~ „Boudoirban" c. képét gr Zichy Vep János

vette meg. 1891.

MDK-A-I-1/2976.

MDK

Tolnay Ákos fertő

„Légyott" c. hégs KT-nál. 1890.

MDK-A I-1/2741.

MDK

Tolnay Ákos festő

„Egy üzenet" c képe KT-nál. 1890.

MDK-A-I-1/2682.

MDK

Tolnay Ákos, festő

Esős idő. Of

A Szegedi Képzőmův. Egyes.-műkiáll. Szeged, 1907. III.

Katal. 9. l.

Herzog Albert Leute

Hoch lebe.

Hurra! Hurra! Hurra!

MDK

Tolnay Ákos, festő.

633. Est. Of.
639. A varsányi kis malom. "
637. Virágos udvar. "

Képzőm. Társ. 1909/10 téli kiáll. Kat. 60. l.

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép, of.

Árverési Közl. 1938. 3.sz.rk. 23 l.

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép, of.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz. 33 l.

Tolnay Ákos

cród

U. 1332

Nagyvárad

1914. márc. 28.

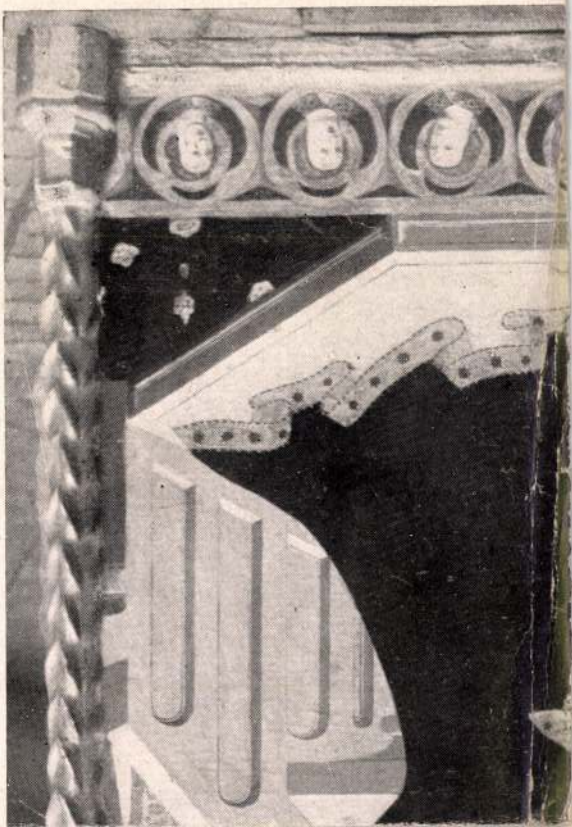

501.

Tolnay Ákos

U. 1842

Vas. Nyj. 876. l.
1907. 877. l
878. l.

vegyes

h. 48

1 kót. 8°

Kmeť,

Andrej

Veleba Sitna

(Odtisk z „Tovaryšstva")

MDK

Tolnay Ákos, sz. 1862.

Tóparton

Ernst Muz. aukc. 53.sz. 1936. máj. 35 l.

MDK

Tolnay Ákos

Gavallér, of.

Árv. Közl. 1939. szept. 4.rk.sz. 91.sz.
3o l.

T a r t

Tolnay Ákos

l. Déry 1927

névnutató

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Tolnai Ákos

vród
z
Myskovic
78. l.

Múmia VI. 173

Tolnay Ákos

116 Délutáni pihenő
117 Besnyői részlet
118 Füzfa

A Benczúr Társaság
második kiáll.
(Nemz. Szalon)
1923 dec.

Vészi Gerzson
könyvnyomda
Budapest, VI.,
Podmanicky-u.
Telefon 108-03

Tolnay Ákos

Képelslet 231. l.

Elektr. arch.

k. o. 1077. l

mellékletek nincsenek szignálva.
~~de tehát csak a stilkritika alapján~~
~~állíthatjuk, hogy Láncz József mü-~~
~~vei. Ezt bizonyítja azonban az is, hogy~~
~~Láncz tényleg~~

Azonban tudjuk, hogy mielőtt a
no-as évek elején Pestre került volna,
Pozsonyban dolgozott, s megrajzolta
a város látképét. Nem lehetetlen, hogy
pozsonyi származásu, s a 1834-ben ~~[illegible]~~

BARDÓCZ ÁRPÁD: *Bernáth Ottó arcképe*

Tavaszi Tárlatáról

BENKHARDT ÁGOST: *Mezők bölcse*

A Műcsarnok

A Magyar Salon eredeti rajza. Rajzolta Tolnay Ákos.

A LÓVERSENYEN.

HIGH LIFE.

— A FARSANG UTOLSÓ HULLÁMZÁSAI A MAGYAR TENGERPARTON. —

Irta

MARIUS PÁL.

Bármily gyakran szólt is az ének a mi Rivieránkról, a húshagyó kedd fiumei corso-menetét még eddig nem örökítette meg a történelem. Pedig ez igazságtalanság, mivel hogy semmi sem jellemzőbb egy népre nézve, mint mulatozásai. E mellett tanuskodnak a szépet kedvelő lelkes Görögország olympusi játékai, a hanyatló Róma gladiator-küzdelmei és a mai Spanyolország véres bikaviadalai. Ebből a szempontból nem kevésbbé érdekes és tanulságos az idegenre nézve, a ki Fiuméban a lokális színezettel meg akar ismerkedni a fentemlített corsomenet.

Azon a helyen, a hol hajdan a tenger hullámai bőszen csapkodták a régi Fiume falait, most a széles, szabályos corso terül el hullámzó emberáradatával: «Comme l'onde sur l'onde dans une mer sans fond...» mondhatnók Hugo Victorral.

Hanem farsang utolsó napján bizony hűvös és borongós volt az idő, az olasz éghez és naphoz szokott lakosság eleinte bizony csak szórványosan mert előbujni, hanem aztán később mégis csak a rég divó álarczos-menet győzedelmeskedett, mert nyakra-főre szaporodni kezdtek az álarczosok. Többnyire nagyon is szerény dominók és asszonyoknak öltözött férfiak kezdték az utczákat benépesíteni.

Igy aztán kezdetét vette a corsomenet. Pont 3 órakor hagyta el palotáját *Zichy* Ágost gróf kormányzó és gyönyörű fiatal neje és ezzel hivatalosan meg volt adva a jel a corsomenethez.

Most aztán megkezdődik a víg háború és az az élénkség, mely az egészet jellemzi, kiállja a versenyt akármelyik olasz karnevallal. A *konfetti*-zápor (bármily édesen hangzik is e név, bizony mégis csak gipsz-golyóbisokat rejt magában), csaknem oly an veszedelmessé válik, mint az igazi golyózápor és a hölgyeknek ugyancsak van dolguk, hogy kézzel, vagy legyezőkkel és sodronyfogókkal megvédhessék magukat.

Minél több confetti éri az embert, annál nagyobb a dicsőség, de a ki nem elég ügyes a kapott dobást hasonlóval visszafizetni, azt szépségesen kinevetik. A hölgyek lépésben tartó fogataikban kosárszámra viszik magukkal a confettit és virágot, melyeket azzal a macskaügyességű furfanggal és kecscsel zudítanak a mit sem sejtők nyaka közé.

A férfiak gyalog járnak, néha a kocsik után szaladnak, sőt elvétve föl is tartják a kocsikat és a bennülőket jól ellátják a kezükben levő zacskó tartalmával. Minden utczasarkon föl van állítva egy-egy kis bódé, melyben confettit árulnak, és itt a férfiak újból megtölthetik zacskóikat.

Minden ablakban, erkélyen kiváncsiak leskelődnek és mihelyt a csata hevesebben megindúl, innen is lelkesen megindúl a lövöldözés, a mi természetesen az utczáról is viszonoztatik.

Sokan annyira tűzbe jönnek, hogy minden, a mi kezük ügyébe akad, az üres zacskókat, zsebkendőjüket, sőt talán még magukat is eldobálják. Mások viszont annyira hidegvérűek, hogy

MDK

Tolnay Ákos, festő.

Hollandi asszonyok. Ol.-
Virágok között. "

OMKT - Vándorkiáll. 1910 szept. 8- dec. 27 - ig
Fm.- Hornyánszky V. tny. 83-L.

Tolnay Ákos MDK

Az ujonnan alakult Fészek választmányi tagjai között emlitve.

A F.É.S.Z.E.K. megalakulása.
Mücsarnok.19o1.11.sz.175.1.

MDK

Tolnay Ákos

Magyar kiállitó müvészek névsora. Mücsarnok, 1899. 22.sz. 346-348 l.

Tolnay Ákos, festő

L: Éta Sándor

Acsay Judit: Plakátnézetben 24-25

Új Tükör, B p. 1986 júl. 27 XXIII/30

MDK

Tolnai Ákos

"Haldokló apáca" c. művével pályázott a Munkácsy-díjra a Műcsarnok 25 éves jub.kiállitásan.

Cikk: A Műcsarnok jub.kiáll.

Vas.Ujs.1886. 46.sz. 743.1.

TOLNAY Ábos festő

Gábor E
Művtört.Ért. 1990 1-2 28,44.

85. Jovan Četirević-Grabovan: Máté evangelista, 1776. A székesfehérvári szerb templom királyi kapuja ● Jovan Četirević-Grabovan: Der Evangelist Matthäeus, 1776. Königstür, Székesfehérvár

86. Jovan Četirević-Grabovan: Mózes, 1776. A székesfehérvári szerb templom királyi kapuja ● Jovan Četirević-Grabovan: Der Prophet Moses, 1776. Königstür, Székesfehérvár

M. D. K.

Tolnay Ákos

Sidló Ferenc: „Művész volt..." cimmel ír búcsuztatót Zala György halálára. Itt említi meg a hortással nevét, munkáját, művészetét. A művész hortással körött szerepel Tolnay Ákos is.

Szinkán Élet. Bp. 1937. aug. 8-14. XXVII. évf. 33. sz. 8-9. lap.

M.D.K.

Tolnai Ákos festőművész

Máriabesnyői otthonának kertjében közöl fényképet a művészről a lap. Az ő interju keretében elmondja, hogy most koldusokat fest, akik Kisasszony-napján Máriabesnyőre gyülekeznek.

/Kristóf/: Vigyázat mázolva! c.
Szinházi Élet. Bp. 1928. juli 29.-aug. 3.
XVIII. évf. 31. sz. 22-23. lap.

MDK

Tolnai Ákos

Kadocsa Elek levele. Élet, 1892. dec. 15.

829 l.

MDK

Tolnay Ákos

KUT 1926. I. 5. sz. 15.1.

MDK

Tolnay Ákos

Képzőművészet 1930. 34. sz. 210.l.

MDK

Tolnay Ákos

Olvasó nő

Munkácsy céh 5.kiáll. Ernst Muz. 138.kiáll.
1933. márc. 1c 1.

MDK

Tolnay Ákos

Művészi Ipar. Nemzeti Művészet 1906. 77.l.

MDK

Tolnay Ákos

Siesta

Erdő szélén c. munkáit a képzőm. társ. megvásárolta

A müvész-dijak a mücsarnokban. Vas. Ujs. 1887. 839.l.

M.D.K.

Tolnay Ákos festőművész

Fényképfelvétel a művészről munkaközben műtermében, készülő tájképe előtt. A művész elmondja, hogy a nyáron Máriabesnyőn festett tájképeket, itt hon a műtermében figurális dolgokat fest, aktot, néhány portrét és egy angol asszony arcképét.

Szinházi Élet. Bp. 1927. dec. 26 - 1928. január 1.
XVII. évf. 52. sz. 52. lap.

MDK

Tolnay Ákos

A Műcsarnokért. Képzőművészet 1930. 34. sz. 2o4.l.

MDK

Tolnay Ákos

Művészi Ipar-Nemzeti Művészet. 1906. II. 3. sz.
78.l.

MDK

Tolnay Ákos

Uránia. Müvészi Ipar. Nemzeti Müvészet. 1906.
72.l.

MDK

Urániа. Művészi Ipar. Nemzeti Művészet. 1906.
72.l.

Tolnay Akos, festöm.

ő is aláirta a kultuszminiszterhez benyujtott ivet tiltakozásul Hock képvis. reformkodása ellen magy. müvészeti kérdésekben.

Ujváry Ignác: Válas az "Okiratos válaszra". Mücsarnok. 1898 nov 27. 155.lap.

MDK

Tolnay Ákos

A Benczur-Társaság. Képzőművészet 1927. 5. sz. 11.l.

MDK

Tolnai Ákos
festő

Szerepel az Iparművészeti Múzeum
plakát kiállításán

— : Falragaszok kiállítása

Grafikai Szemle 1898 évf. 4. sz. 60 l.

Tabnay Ákos

festő

Fővárosi Lapok 1895. márc. 5., 720. old.
(Ujdonságok. Vásár az operaházban.)

Kalmár

Tolnay Ákos

A szorgalmas müvészek között két müvészt emel ki a kritika a Mücsarnok kiállitásáról, melyet Telepy Károly rendezett. Tolnay Ákos és Bruck Miksa festményei bizonyitják tehetségüket. Képzőművészet c. rovat ismertetése a tárlatról.

A HÉT, Bp. 189o. nov. 23.
I. évf. 47. sz. 335-336. lap.

Tolnay Ákos festőművész.

Népszava XXXV.évf.1907 okt.26.
254 sz. 5 lap.

Tolnay Ákos kiállitása.

Tolnay Ákos festő (1861

Pásztortűr, 1928. 3 sz.

70. l.

Szoholay Béla: Budapesti kiállítások

Tolnay Ákos festőművész

Népszava XXXV.évf.1907 okt.20.
249 sz. 4 lap.

Két képkiállitás.

Tolnay Ákos festő (1861– ?)

Pesti Hirlap. 1885. M. dec. 22. 1–2.

Both Manghért: A kamérangi kiállítás

Tolnai Ákos

MDK

Zala György: Művészek lakomája. Műcsarnok, 1898, ngv. 20. 16.sz. 145 l.

MDK

Tolnay Ákos festő

A Benczur Társ.kiáll. Képzőművészet, II.évf. 6.sz. 17-18 l.

MDK

Tolnay Ákos

Fodor F: Greguss Imre. Szépmüvészet, 1943.1o.sz.
185-89 l. képekkel.

MDK

Ernst Muz. 18. auk. 1921. dec.

1.

NYOMTATVÁNY

Tolnay Ákos

úrnak

Ki-Kicsoda?

846. C.

Budapest

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI
ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT
és
A MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

tisztelettel meghívja

L. VAN PUYVELDE

a belga művészeti múzeumok igazgatójának,
liègei egyetemi tanárnak

folyó hó 28-án (csütörtökön) délután ½6 órakor
a Magyar Tudományos Akadémia előadótermében

Rubens et l'influence italienne

címmel tartandó előadására.

(Vetített képekkel)

GEREVICH TIBOR
az Orsz. Magy. Régészeti és
Művészettört. Társulat elnöke

FABINYI TIHAMÉR
a Magyar-Olasz Társaság
elnöke

Tolnai Ákos

l. Ybl Lotz

60 l.

Budapest X. 68

MDA

Tolnay Akos, festöm.

211. Női arckép. Repr.

Képzöm. Táre. 1899/1900. Téli kiáll.

Tolnay Ákos

Borulat c. kéje
repr.

Szinházi Élet
1925. 11. sz

653.

…zoe: Jobb kezét úgy tartja, miutha azt kard-
…ült hajá, szemöldöke, tapisza s szakála szöke,
…bolt atillája zsinóros.

méretei 26.3 : 20.8 cm.
…ki ereklyemuzeumból. 107/95. № 119.

107/95 : 119.

Tolnay Ákos

Ut 3776

Női archeji,
szmesen repr

Pesti Hírlap Vasárnapja
1930. febr. 23.

394

...tos utján ~~egy~~ előre görnyedt anyóka köze-
...gyel. Főkötője fehér, szűk ujjú ruhája sötét
... A mesne hátra nyuló út végén csak igen
...a égre s a távoli fákra. Az útmenti sö-
...x galyazatú fák nak leveleit a ~~szűtő~~ nap sugarai (a-
...mutatják. Jelvése alól jobbra „Fran z Courtens

...219: 183 cm.
~~... 55929. Ára 8256.61.~~

59

Tolnai Ákos

U. 123i.

erod

Nagyváradi Napló

1914. febr. 22. (T. kiállitást rendez Nagyváradon.)

munka hiányos.

március hó 10

Teljes tisztelettel

Dr. Ignácz Ig.

igazgató

kapott.

MDK.

Tolnai Ákos futó

„Két testvér" c képe KT-tárlatom 1887.

MDK-A-1-1/2082.

Tolnai Ákos

MDK

Haldokló apáca, olf.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll.
II. sorozat.

Tolnai Ákos MDK

Haldokló apáca, repr.

Mücsarnok 1886. őszi kiáll.
II. sorozat

MDK

Tolnay Akos

Falusi házak. Olajf.

KMT 1910/11. téli kiall. 57.1.

MDK

Tolnay Akos

Fiam arcképe. Olajf. Mgt.

Képzőm.Társ. 1912/13. téli kiall.kat. 69.1.

Tolnay Ákos MDK

R.J. ur arcképe, olf.

Műcsarnok 1892/93. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Nikolics Fedor báró arcképe, olf.

Mücsarnok 1892/93. téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Vasárnap délután.Olajf.

Képzőm.Társ.1909/10.téli.kiáll.kat.53.l.

MDK

Tolnay Akos

Női arckép.Olajf.Magánt.

KMTárs.1902/3. téli kiáll. 42.l.

MDK

Tolnay Akos

Női arckép.Olajf. Finy Béla tul.

KMTárs 1900/1. téli kiáll. 40.l.

MDK

Tolnay Ákos

Wekerle Sándor dr. arcképe, repr.

Műcsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Tolnai Akos

Terefere.Olajf.

Képzőm.Társ. 1910/11. téli kiáll.kat. 51.l.

Tolnai Ákos MDK

Bál után, olf.

Mücsarnok 189o. téli kiáll.

TOLNAY ÁKOS

Női fej. Rajz.

Ger Lon Mod fest.

Némethy József dr.: Szolnok és művészete.

Évk. KMT. 1929. 34.old.

166. **TOLNAY ÁKOS**
(Pest, 1861 – ?) 1939
Erdőben
Olaj, vászon 60x50. Jelezve lent balra:
Tolnay Ákos 18.000,-

85. Müvészeti Képaukció. Bp., 1991. aug.
BÁV

Tolnay Akos, festőm.
sz.1861.

MDK

554. Plakátterv.. J.l.j.: Tolnai. Fa.
4o.5 x 2o

Ernst Muzeum a ukciói. XII. 45.1.

MDK

Tolnay Ákos

Képzőművészet 1931. 37.sz. 42.l. kép

MDK

Tolnay Ákos

Lyka : Téli tárl. 1900/-1. 42. l. kép

MDK

Tolnay Ákos

Tanulmányfej, of.

Hollandi interieur, of.

Árv. Közl. 1929.jun. 4.rk.sz. 32 l.

Tolnay Ákos MDK

Antalhegyi ut, olf.

Nemzeti Szalon 1909.
II. nyiregyházi kiáll.

TOINAY ÁKOS

Olajfestmények:

Vihar előtt
Dunai részlet Kis-Oroszin
Fűzfák
Reggel

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.kat. 45.oldal

TOLNAY ÁKOS

Magány. Olajf.

Műcsarnok 1911/12.téli,kiáll.kat. 69.oldal

Tolnai Ákos, festő MDK

Mária-Besnyő. 6.l.

Műcsarnok.-KMTárs. Őszi Tárl. 1942.okt.-nov. Képes tárgyn.keretében a Benczur Társ. jub.kiáll.-Vastagh Eva emlék kiáll.-Haranghy Jenő gyüjt.kiáll.

MDK

Tolnay Ákos,,festöm.

legyezö-festménye szerepelt a kiállitáson.

Dalmady Z.: A Mübarátok Köre 25 éves története.
Legyezö-kiállitás. Mücs. 1891.márc.8. 33.1.

MNK

Tolnay Ákos, festöm.

417. "Nora" pastell-fej.

419. "Mariette". " "

KMKárs. 1901/2.téli kiáll. Kat. 45.l.

MDK

Tolnay Akos, festöm.
sz. 1861.

738. Női fej. J.1.b.: Tolnay Akos. Pastell.
Atm.: 47.
739. Női fej. J.1.j.: Tolnay Akos. "
Atm.: 44.

Ernst Muzeum gyűjteményei. XXVIII. 57.1.

MDK.

Tolnai Ákos festő

"Falusi ház" /olaj/

Árverési Közlöny 4.sz. 1939. december.
49.l.

MDK

Tolnay Ákos /1861- ?/

"Ős Budavára" /mulatóhely/ é.n.

Magyar Plakát-Történeti Kiállitás. Bp. 1960.

40.l.

ADK

Tolnay Ákos, 1861-

Hollandi asszonyok

Az Egri Kaszinó kiáll. kat. Eger, 1924. aug. 22. l.

MDK

Tolnai Ákos

Tornyosuló felhők, of.

Magy.Müvészetért kiáll. r.Mücs. 1940. febr.
17. 1.

MDK

Tolnay Ákos, sz. 1861.

Tanulmány

Ernst Muz. 5o. aukc. 1934. dec. 21.1.

MDK

Tolnay Ákos, festö

A nyiresben.

Bp.Mücs.-OMKT. Nemz.Képzömüv.kiáll. /Rend.M.Kir.Vall és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tm. 47.l.

MDK

Tolnay Ákos, festö

309. Gödöllő határában. Olf.

311. Domboldal. "

Bp.Műcs.-OMKT.Haza. Képzőműv. Kiáll. 1934.ápr.20.-jun. 17.
Kat. 14.1.

MDK

Tolnay Ákos

Őszi napsugár, of.

Eső előtt, of.

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.

19. l.

sz sámán alakjáról alkotott képzetek
lhattak a boszorkány alakjához, hogy
tak a boszorkány-képzetkörbe.[75]
sének jellegzetes napjai közül kiemel-
szaka. Ez azért természetes, mert a
téli napforduló fontos időszak volt
egyház végezte kereszténysités,
megerősitette jelentőségét. Gonosz-
t igen alkalmas idő a néphit szerint
sére.
a hushagyó kedd. S amig a Luca napi
dhatatlan eszköze a lucaszéke, addig
eljáráshoz hozzátartozik a lyukas
vagy kürtőskalács készitésénél hasz-
nk a székelység sajátosságához tarto-

Tolnay Ákos

Árverési Csarnok aukciókat.

32. sz. 1926. ápr–
39. sz. 1927. okt.

Csaplár Benedek: Révai Miklós

élete. Budapest, 1886.

X. 168.

MDK

Tolnay Ákos

Gavallér, of.

Árverési Közlöny 1939. 4. rk. sz. 30.l.

Tolnay Ákos

Müveit a tárlat értékei közé sorolja M.: "A Mücsarnok téli kiállitása" cimü kritikájában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1892. dec. 18.
XIV. évf. 51. sz. 812. lap

M.D.K.

Tolnay Ákos

A karácsonyi képkiállitáson szerepel genre-képeivel a Mücsarnokban, -közli a Képzőművészet c. rovat.

Képes Családi Lapok, Bp. 1885. dec. 27.
VIII. évf. 14. sz. 223. lap

Tolnay Ákos MDK

Muzsa, pasztell

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Directoire, repr.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Tolnay Akos

Az erdő titka. Olajfm.

Képzőm. Társ. 1912/13. téli kiáll. kat. 46.1

MDK

Tolnay Ákos, festőm.

58c. Női arcképe.

Műcs. - A bp.-i Orvosszövetség Mű-kiállitása. 1902.
Kat. 54.l.

Zolnay Ákos MDK

Vihar előtt, olf.

Dunai részlet Kis-Oroszin, olf.

Füzfák, olf.

Reggel, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Tolnay Ákos

Alkonyat.Olajf.Magánt.

Képzőm.Társ. 1899.tavaszi nemzetk.kiáll.
45.1.

Tolnay Ákos MDK

Tanulmányfej, pastell

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Férfiarckép, olf.

Mucsarok 1898/99. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Hajnalhasadás, olf.

Műcsarnok 1899./1900. téli kiáll.

MDK

Tolnai

Haldokló apáca

A magyar festők. Vas. Ujs. 1888. 252.l.

Tolnay Ákos MDK

Borulás

Besnyői tájkép

Határfák

Műcsarnok 1925 Benczur Társ. kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

"Leány korsóval" c. festm. Repr.
(A Benczúr-Társaság kiállitásáról.)

Képzőművészet, 1927. 5.sz. 6.lap

Tolnay Ákos MDK

Csendes táj

Vihar előtt

Őszi napsugár

Eső előtt

Műcsarnok 1926 Angol-magyar kiállitás

MDK

Tolnay Ákos

Kertben. Olajfm. 68x50. Jelzett.
Interieur. " 54x44. "

Árverési Csarnok aukció kat. 1934.szept.
59.lap

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép. Olajfm. 17x20. Jelzett.
Női tanulmányfej. Pasztell. Jelzett.

Árverési Közlöny, 1936. 2.sz. 53.lap

Tolnai Ákos

MDK

Arcképtanulmány, repr.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, repr.

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, repr.

Miscarnck 1899/1900. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Erdély határán, olf.

Műcsarnok 1900/1901. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Mücsarnok 19oo/19o1, téli kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, olf. I–II.

Műcsarnok 1899/1900. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Flora, olf.

Virágos udvar, olf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

MDK

MDK

Tolnay Ákos

Érdekes olvasmány, repr.

Képzőm. Társ. 1910/11. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Directoire, repr.

Képzőm. Társ. 1905/6. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, repr.

KMTárs. 1900/1. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Arcképtanulmány, repr.

Műcsarnok 1898/1899. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Wekerle Sándor dr. arcképe, repr.

Mücsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Tenniszező, repr.

Micsarnok 1930/31. jub. kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Női tanulmányfej, repr.

Képzőm. Társ. 1899. tav. nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Falu vége, repr.

Rév-utca, repr.

Tolnay Ákos kiállitása. Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 876-878.l.

MDK

Tolnay Ákos

Csőszház, repr.

"1800", repr.

Reggel, repr.

Tolnay Ákos kiállitása. Vasárnapi Ujság 1907. 54. évf. 876-878.l.

MDK

Tolnay Ákos

Vasárnapi Ujság 1894. 41. évf. 578.1.

MDK

Tolnay Ákos

Reggeli hangulat, of.

Besnyői határban, of.

Férfi arckép, of.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Arckép, of.

Erdőrészlet Besnyőn, of.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Pipacs, repr.

Lyka K.: A Mücsarnok téli tárlata. Uj Idők 1903. II. 278.l. Repr. 477.l.

MDK

Tolnay Ákos

Dr. Nagy Elek ny. megh. miniszter, repr.

Képzőművészet 1930. 34. sz. 215.l.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, repr.

Mücsarnok 1899/1900. téli kiáll. kat.

MDK

Tolnay Ákos

Leány korsóval, repr.

Képzőművészet 1927. 5. sz. 6.l.

Tolnay Ákos MDK

Borulás, olf.

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Epheu, of.

Dr. Wekerle Sándor arcképe, of.

Arcképtanulmány, of.

Műcsarnok 1903. tav. nemzetk. kiáll. kat. 41.l.

Tolnay Ákos

MDK

A besnyői vadasból, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Tolnay Ákos, festöm.

Leányfej babérkoszoruval. Pasztell. Jelz.
Tájkép. Olf. "

Árv. Csarn.1937.okt.83.sz./Árv.Közl.4r.sz./ 39.l.

mdk

Tolnay Ákos festő

Arcképeket festett: /Wekerle, Radocza, Csillag
Terez (is) tájképeket
Plakát: Ős-Budavár. Törökvilág magyarországon
összekötve az ezredevés kiállítással. Ülökelő mulató-
lely. 90x72. Ágaskodó lovon díszes magy. vitéz szemben
a mulató épülete.

77, 119. l.

Az. b. Sz. K. Grafikai Plakátjai Bp. 1961.

mdk

Tolnay Ákos

Ös-Budavára c. plakátja

Melléklet

Az O. Sz. K. Grafikai Plakátjai 1914-ig
Bp. 1961

86. l

MDK

Tolnai Ákos, festöm.

Tanulmányfej. Pasztell. J.l.b.

Ár.Közl. 1931. 3.sz. 69.l.

MDK

Tolnay Ákos

GerLonModfest. 61.1.

Tolnay Ákos

MDK

Topolyafák, olf.

Műcsarnok 1910/11. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Érdekes olvasmény, olf.

Mücsarnok 1910/11. téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Hollandi asszonyok, olf.

Virágok között, olf.

Mücsarnok 1910. Vándorkiállitás

Tolnay Ákos

MDK

Hollandi asszonyok, repr.

Műcsarnok 1910. tavaszi kiállítás

MDK

Tolnay Ákos

Műcsarnok 1899. 13. sz. 191.1.

MDK

Tolnai Ákos

Női képmás, of.

Árverési Csarnok aukcio kat.1933.okt. /3.sz./
35.l.

Tolnay Ákos MDK

Besnyői halastó, olf.

Besnyői kis patak, olf.

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Besnyői kolostor, olf.

Műcsarnok 1929 tavaszi kiállítás

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Erdészlak, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Önarckép, olf.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Faluvége, olf.

Mücsarnok 1929/3o téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Grassalkovich fasor, olf.

Műcsarnok 1929/30 téli kiállitás

MDK

Tolnay Ákos

Fiam arcképe, of.

Benczur Gyula és tanitványai kiáll. tárgym.
Mücsarnok 1921. 9.l.

MDK

Tolnay Ákos

Női arckép, of.

Benczur Gyula és tanitványai kiáll. tárgym.
Mücsarnok 1921. 1o.l.

MDK

Telnay Ákos

Női arckép, of.

Képzőm.Társ.1913.tav.kiáll.kat.
67.l.

MDK

Telnay Ákos, festöm.

Hollandi asszonyok.	Olf.
Virágok között.	Olf.

OMKT-Vándorkiállitások 1910. szept.8.-dec.27. Eger, Miskolc. Kassa. Eperjes. Debrecen. S.a.ujhely. Gyöngyö

MDK

Tolnay Ákos

A Benczur- Társaság. Képzőművészet 1927. 5-7.sz.
11.l.

MDK

Tolnay Ákos

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ.1903/4.évi téli kiállitásán Pipacs c. pasztelljét megvásarolta Batthyány Elemér gróf Bp.
Csöndes táj c. olajfm. vevője Weidinger Dezső Baja.

Művészet, 1904. 213.l.

MDK

Tolnay Ákos

Az Orsz.Magy.Képzőm.Társ. 1903/4.évi téli kiállításán Patak partján c.olajfm. vevője Stelle Ignác, Kaposvár.

Művészet, 1904. 213.l.

MDK

Tolnay Ákos, festöm.

Tájkép. Olf. Jelz.

Nöi tanulmányfej. Pasztell. Jelz.

Árv. Közl. 1936. márc. 76.sz.2.rk.sz. 53.l.

MDK

Tolnay Ákos, festöm.

Tájkép. Olf.

Mücs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.20.-jan.17. Ka 9.1.

Tolnay Ákos MDK

Női fej, pasztell

A tornácon, olf.

Mücsarnok 1917-18 téli tárlat

MDK

Tolnay Ákos

Aratás, of.

Ülő nő, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 31 l.

MDK

Tolnay Ákos

Erdőszéle, olaj

N.Szal. I. nagybányai kiáll. 1906. 81.

MDK

Tolnai Ákos

Férfi fej, tollr.

Árverési Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96.auk.
38 l.

MDK

Tolnay Ákos

Dunabogdány felé, olaj

N.Szal. I.nagykanizsai kiáll. 1906.

6 l.

MDK

Tolnai Ákos

Balaton partján, olaj

Árverési Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96.auk.
33 l.

MDK

Tolnay Ákos

Bagi részlet, olaj

Benczur Társ. reprezentativ kiáll.
1936. okt. 13 l. N.Szal.

Paks (Tolna)

Lenin-utca 7. Tanácsház, egyem
littal. Barokk, 178o körül, át

(Paks Vé MV. Bp. 1954, 42-43 l)

MDK

Tolnay Ákos

Erdei ut, olaj

Benczur Társ. reprezentatis kiáll. 1936. okt.

11 l. N.Szal.

MDK

Tolnay Ákos

A nyiresben

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Mücs. 1933. ápr.

47 l.

MDK

Tolnay Ákos

Adagio, olaj

Omkt. 1913. tav. kiállít. 1.

MDK

Tolnay Ákos

Uj női festőiskolák.
Mücsarnok, 1899. 24.sz. 382 l.

Tolnay Ákos
Esős idő, olaj

Szegedi Képzőmüv. Egyesület kiáll. 1907. márc.
9 l.

MDK

Tolnay Ákos

festőművész, a Benczur Társ. művésztagja

Benczur Társ. reprezentativ kiáll.

N.Szal. 1936. okt. 4 l.

Tolnay Ákos
Virágos réten, olaj

O.M.K.T. 1918-19. évi kiáll. Mücs. 16 l.

Tolnay Ákos, sz.1861

Hollandi asszonyok

Egri Kaszinó kiáll. Eger, 1924. 22 l.

Tolnay Ákos
Tájkép, olaj

Székesfővárosi Képtár és Történelmi Muz. kiáll.
Nemz. Szal. 1937. jan. 17 l.

Tolnay Ákos, sz. 1861.

Nyári reggel, olaj

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társ. IV. aukciója. Bp. 1923. 8 l.

Tolnay Ákos
Utca Kis-Orosziban, olaj

A Nemzeti Szalon nyitrai kiállitása. XXX.vidéki kiáll. 19o7. 7 l.

eg egri készitmény. XVIII. század

gyik szines csokrokkal, másik hus-
, mindkettő cseh, XIX. század köze-

vácsolt vas kilincs, leveles disszel,
VIII. század közepe. A sekrestyében
t, és fehérre mázolt fa oszlopos
János alakjaival, népi faragások, ké-
zó.
ármegye. Bp.é.n. /1909/, 56 l.

ad,
ében, a templom előtti térségen sza-
zu harangtorony, kőépitmény, a temp-
su. kétszárnyas bejárati ajtó, eme-

Molnay Ákos

Utca Kisorosziban, olaj
Pajták, olaj
Dunarészlet, olaj
Duna Bogdány felé, olaj

A Nemzeti Szalon első bajai kiállitása, 1906. 9 l.

7. kép. *Lucca di Tomé: Madonna Jézussal.*

88. kép. ***Mainardi, Bastiano: Madonna szentekkel.***

Tolnay Ákos

Női arckép, olaj

Téli tárlat. Műcsarnok. 1919-2o. 14 l.

~~ladat~~. Páris székesegyházát 1163-ban
lik fel. Valószinű, hogy a kapu kevés-
Lajos 1180-ban meghalt, Sully pedig
n még nem készült el teljesen a
~~között készitik, de a templomon~~
vetkező elején is épitkeznek. A XIII.
nyugati homlokzat és a kapuk kiképkapu timpanonját, néhány ~~más~~ részlet
puba nyilván a templomot épitő király,

dombormüve tehát
om~~ja~~ valószinüleg a nyolcvanas ~~évek~~
~~csak~~ az épit~~kezés~~ adatak on kivül az is valószinüsit
stilusa
~~dombormű~~ közel áll, az idézett Chartres-
k
~~szakemberek~~ egy műhely alkotásának
~~hogy~~ Az ikonografiai impulzust feltétlenül Char-
~~abból is látszik, hogy~~ kőfaragója
dalapet.
~~donnát.~~
~~cultikat~~ ábrázolás nagyon közeláll.
~~zevetjük jelentős egyezésekre buk-~~

Tolnay Ákos

Utca Kisoroszi-ban, olaj

A Nemzeti Szalon első máramarossziget i kiállitása.
XXXIII. vidéki kiállitás. 1908. 9 1.

Mátraverebély /Baranyain

a ciszterci templomtipus
kereszthajót és az egyene
A három hajót öt-öt karcs
csucsives árkád választj
beépitett sekrestyetér
rom hajót a XVIII. száza
főhajó egykori lefedésér
térben található boltozat
bordás, gotikus keresztb
hajóké is. Eredetileg a
nyiben a három hajót köz
oldalhajókat lefedő cseh
zására épültek az oldalh
zavarják a templom erede
jó és a főhajó hatboltsz
a jobb mellékhajó a sekr
boltszakaszos.

MNK

Tolnai
Musette, festm.

Könyves Kálmán kiváló műlapok jegyzéke. 43 l.

MDK

Tolnai

Hajnalhasadás, festm.

Könyves Kálmán kiváló műlapok jegyzéke. 45 l.

MDK

Tolnay

Mimi, festm.

Könyves Kálmán kiváló mülapok jegyzéka. 44 l.

Tolnay Ákos

Lt. 1317

Nagyváradi Napló

1914. márc. 18.
(T. kiállítása a vár-
megyeházán.)

80 képből áll. Nagyvá-
radon 1914
márc.

3962. Spanyol festő.
A XVI. század elejéről.

Mária bemutatása.

Az oszlopos és ~~mintáz~~
jeruzsalemi templom főoltáráho
fokon látjuk az egész alakban,
tett kezekkel ábrázolt Máriát,
megjelent és tében a bal kezével botra táma
szülei közül, a feljáró mellett
Anna áll. ~~[illegible]~~ Mária, kinek
kinek dicsfényében, Santa Maria
kát ruhát, a kezeit széttartó
köntöst és zöld kabátot, az áj
szent fényében a felirat, Santa
lepelt és brokát ruhát visel.
re nyerünk kilátást, hol erőd

Fa, méretei 166:99.6 cm.
Vétetett az 1910 novembe
ján Balló Edétől 4000 K-án (21
~~nuár 4-én~~ -- Elszámoltatott ~~19~~
19

Vét 122883-910

Tolnay Ákos

festő

l.

Erődi-Bodnár

199. l

gom. A Múgyűjtő, V., 1931., 2. fap.
Genthon: RMF, 23—26. l. (1. és 2. k
2. kép.) — Péter András: Könyvismerte
MM, VII., 1932., 322. l. — Hekler: A mag
művészet története. Bp. 1934., 60. l. (2. k
60. l.) — r: Könyvismertetés. MM, X
1935., 117. l. — Budinis: Gli artisti itali
in Ungheria. Roma, 1936., 28. l. — Hek
Ungarische Kunstgeschichte. Berlin, 19
76. l. (2. kép: 104. kép.) — Csánky Mik
A szepesi és sárosi táblafestészet 1460
Bp. 1938., 5—6. l. (Hátoldal képe 17. l.)

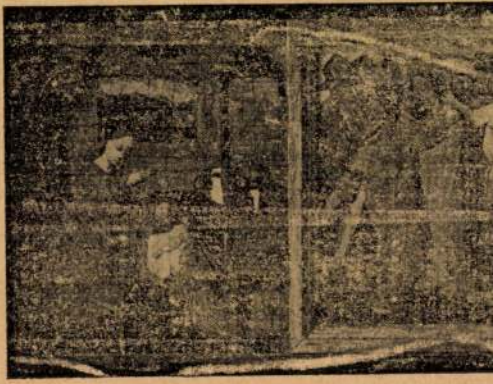

3. kép. *Magyar (?) festő*

MDK

Tolnay Ákos /szül.1861/

Női tanulmány, festm.

Ernst Muz. aukciói XV. 1921. 53.l.

MDK

Tolnay Ákos, 1861--?

Ős Budavára /mulatóhely/

1885-1960.M. plakáttört. kiáll. Mücs. 1960.

Tolnai Ákos

A visszhang c.
képe
fordítás

Felvinczi Takács Z.
írása.

Kedves Barátom,

a két kép annakidején
Hopp Ferencé volt. Az
örökösök 4–5000 Márkát
vesztének a kettőért.
A nő a furdőben
Hernandez spanyol festő-
től való. „A vinzhang"
tolnaitól. —

Sz. ü.

Zolt

Tolnai Ákos

356. Tolnay Ákos: Női arckép.

Basch Gyula

332. Basch Gyula: Rudi fiam.

KMTáro, 1902/3, téli kiáll.

Un altro tipo di abitazioni popolari, ideato dall'ammi-

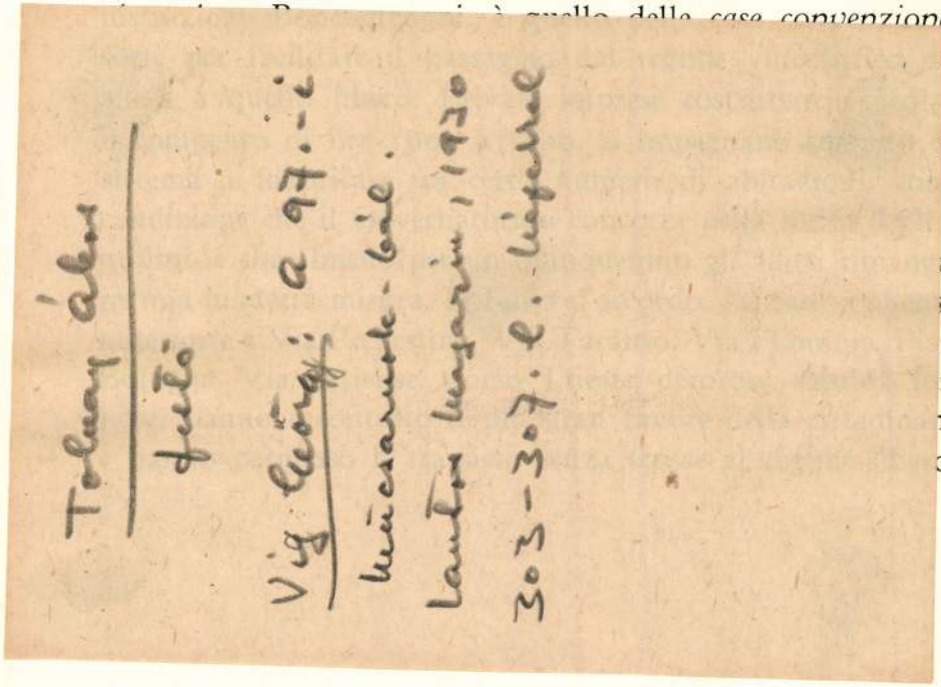

egli
nte
uel
la
in-
ano
zio-
zza
mi-
nza,
o, e

formò dei bisogni dei più miseri, e dispose che lo stesso sistema venisse subito attuato in altre località periferiche della città. Così sorsero le borgate di Primavalle presso Madonna del Riposo (180 casette); delle Sette Chiese (268 casette); di Via G. Botero (Appia Nuova, 34 casette); e furono istituiti premi per gli alloggi meglio tenuti: in totale nelle borgate rurali sono ora alloggiate circa 30.000 persone. Si costruirono pure a Primavalle due pubblici dormitorii che danno ricovero a gran numero di senzatetto; nel corso del 1932 vi furono ospitati 35.640 uomini e 42.782 donne. Continuandosi l'opera di demolizione delle baracche (nell'agosto '34 ne restavano ancora 700), si son costruite delle borgate, dette *popolarissime*, con alloggi gratuiti di una o due stanze; una a Tor Marancia,

Tolnay Ákos

† 1347

Nagyvárad

1914. márc. 22.

(T. képei.)

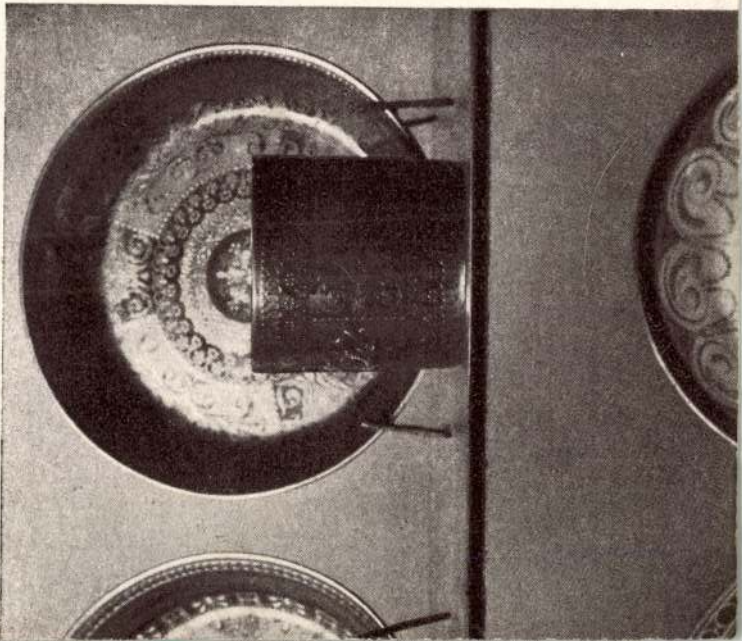

Tolnay Ákos

Ú. 1345

Nagyváradi Napló

1914. márc. 22. (T. képkiállítása a vármegyeházán.)

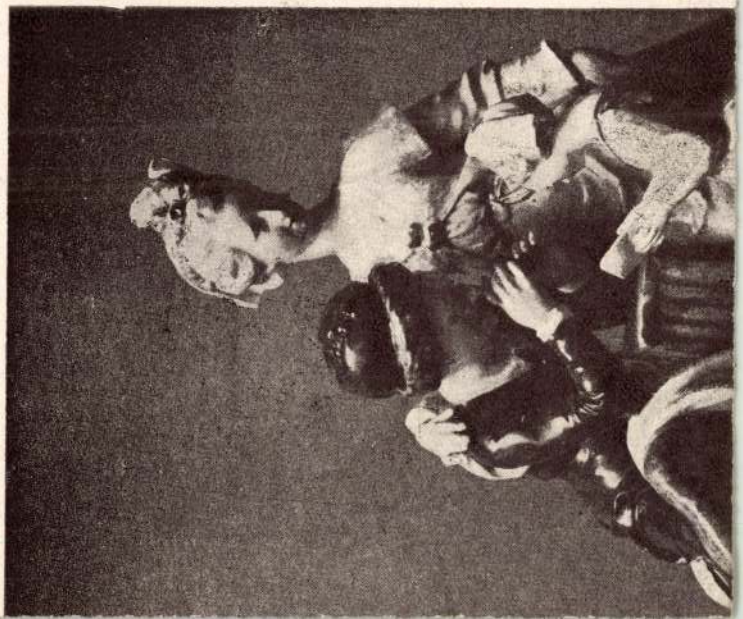

1165.

Kiállitás.

Tolnay Ákos kiállitása az Urániában.

Művészet.1907.413.1.

...mai Akos gyüztemenyes Kiállitása

Uránia mükereskedés, Bp., 1908.

Budapesti Szemle, 1908. CXXXIII.

122. - 130. l. Erdey Aladár: Ősi Tárlatok.

Tolnay Ákos festö.

Művészet. 1907. 413. l.

Tolnay Ákos festő

Pesti Hirlap. 1923. febr. 1. 3

A képzőművészek egy táborban

Tolnay Ákos festö.

Mibarát.1923.III.24.1.

Tolnay Alos

testő

8 órai hytáp

1925 márc 8.6.l.

Tolnay ákos festő

Pesti Hilap. 1923. ápr. 15. 7

k. k. l. a Bruczer Tőszarág mű kiállítása

Tolnay ákos festő

Pesti Hilap. 1923. apr. 22. 7

Díjkiosztás a Benczur Társaság

kiállitásán

Tolnay Ákos festő

Pesti Hirlap. 1923. dec. 8. 9

kézdi: képkiállítások

M Ű V É S Z E T
VII.évf.1908.
252.l.

Péczely
Béla

T o l n a y Á k o s :

Grassalkovics fasor.

Olajfestmény.

Tolnay Ákos, grafikus?

Iparmüvészet 1895-ben 108.

Tolnay Ákos

Katol.Szemle.1930.157-64.l.

Tolnay Ákos pstó

Budapesti Hirlap. 1882. II 22

53 k. 3.0.

A mincsamoki dispitése

Tolnay Ahos, festő

Pásztortűz, 1928. 3 L.
70. l.
Szoholay Béla: Budapesti hiállítások.

Rossi

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 233. sz.
hir, 3. o.

A lipótvárosi plébániatemplom szubvencionálása

Tolnay Ákos

1886/87 – 1890/91

Bencsur isk.

Ferképzomfoiskévk

141_0_

T. 2400.

egy tetején van a vár és tövében
s terül el; az előtérben a Rába
ek csoportot; a háttérben pe-
ay látszik. Felirata fölül kö-

RG.

-174.

Tolnay Ákos

1889. Budapest.

(251) Légyott. Olajf. 450 frt.

Téli kiállítás 1889/90.

1890. Budapest.

(101) Bál után. Olajf.

Téli kiállítás 1890.

Budapest. 1891.

(51) Női arckép. Olajf. Magant.
(257) Parkrészlet. " 600 frt
(266) A boudoirban. " 300 frt
(vennek női képpel)

Téli kiállítás 1891/92

1892. u. ott.

(188[illegible]) R. J. arcképe. Olajf.
A VI - VII. kér kör. tulajd.
(204) Nikolics Tedor bairó
arcképe. Olajf. Magantul.

Téli kiállítás 1892/93

Tolnay Ákos MDK

Erdei ut, olf.

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Tolnay Ákos

Női arckép, repr.

Műcsarnok 1930 tavaszi kiállítás

Tolnay Ákos MDK

Arckép

Mücsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

Tolnai Ákos festőművész.

Népszava XXXV.évf.1907 okt.12.
242 sz. 6 lap.

Tárlatok

TOLNAY ÁKOS

572. Falusi háza. Olajf.

Képzőm.Társ.191o/11.téli kiáll.kat. 57.oldal

TOLNAY ÁKOS

164. Alkonyat. Olajf.

Képzőm.Társ.1899. tav.nemzetk.kiáll.kat. 45.oldal

TOLNAY ÁKOS

149. Directoire. Pasztell.

Képzőm.Társ.1905/6.téli kiáll. kat. 38.oldal

MDK

Tolnay Ákos festőm.

Magyar Iparművészet, 1906. 32. l.

Tolnai Ákos MDK

Csak nevét említi "kitünő portraitfestők" közt.

Mirowi Myskovszky Ernő: A magyar képzőművészet története. Bp. 1906.

78.l.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1919-2ol téli tárlat

MDK

Tolnay Ákos

Terefere, of.

KMT 1910-11. téli kiáll. 51 l.

Tolnai Ákos MDK

Tanniszező, repr.

Műcsarnok 1930/31 jubileumi kiállitás

TOLNAY ÁKOS /1861.szül./

Magyar parasztudvar. Lemezpapir.33x42.
Folyó partján. Vászon. 34x49.

Ernst Muzeum aukciói.XXXIV. 4o.oldal

Tolnay Ákos

MDK.

Az Orsz.Magy.Képzőművészeti Társulat 1899. évi rendes közgyülésen vett részt.

Műcsarnok, 1899.215 l.

MDK

Tölnay Akos, festöm.

A levél. olf.

Képzőm.Társ. 1913. tav.kiáll. Kat.64.l.

Tolnay Ákos MDK

Délutáni nyugalom, olf.

Műcsarnok 1931 Művészcsoportok kiállitása

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Arckép, olf.

Mücsarnok 1931 Művészcsoportok kiállitása

Tolnay Ákos

festőművész

Műcsarnok Téli Tárlata - képével szerepel. Tájfelvételek.

8 órai Ujság 1931.XII.20.

Tolnay Ákos

szobrász

Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban - szobrával szerepel.

Nemzeti Ujság 1931.XII.22.

Tolnai Ákos

MDK

Mária-Besnyő

Műcsarnok 1942 Őszi tárlat

Tolnay Ákos festő

Műcsarnokban a nagy magyar kiállításon neve szerepelt

EK. 932. II. 21.

Tolnay Ákos

Nemzeti Szalon jubiláris tár-
latán önarcképével szerepelt.

PH. 1932. X. 16.

Tolnay Ákos

Jubilaris művészeti kiállításon
neve szerepelt.

PH.932.IX.18.

Tolnay Ákos

Nemzeti Szalonban az Eötvös József reáliskola kiállításán festményei-vel szerepelt.

NU. 932. X. 18.

Tolnay

Műcsarnok kiállításon neve szerepelt.

s.d.u. 932. II. 21.

Tolnay Ákos
festőművész

Téli Tárlat - a Műcsarnokban - képével szerepel -
Poétikus tájképe.

Pesti Hirlap 1931.XII.19.

Tolnay Ákos

festőművész

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat kiállitása - Műcsarnokban - képével vesz részt.

Esti Kurir 1931.XII.19.

Tolnay Ákos

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Tolnay Ákos

Műcsarnok Tavaszi Tárlatain képével szerepelt.

NM-930. III. 15.

Tolnay Ákos

Szerepelt az I. nemzeti tárlaton.

M.H. 1933. IV. 19.

Tolnay Ábos

festőművész

Munkácsy-céh kiállításon - Ernst Múzeumban - képével szerepel.

8 órai Ujság
1933.III.19.

Tolnai Áron

szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Est 1930. III. 15.

Tolnay Ákos

Szerepelt a Múcsarnok Tavaszi tárlatán.

B.H. 1930. III. 15.

Tolnay Ákos

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

EK 1930. III. 15.

Tolnay Ákos MDK

Ős Budavára, multaóhely, é.n.

Mücsarnok 196o.Magyar plakát-történeti kiáll.

Tolnay Ákos

Szerepelt a Műcsarnok tavasi tárlatán.

Nu 1930. III. 15.

Tolnay Ká.

Szerepelt az 1903-as ipari és mezőgazd. kiáll. alkalmából rendezett képzőm. kiállításon.

Kiss Lajos, Városképi művészet 13p. 1957.

Tolnay Ákos
festőművész

Tavaszi Tárlat – Műcsarnokban – képével szerepel

Pesti Napló
1929 III. 3.

szobrász

Vigaszverseny - Nemzeti Szalonban - szoborral szerepel.

Az Est
1929.VI.16.

Tolnay Ákos
testőrnüvész

Tavaszi kiállítás – Műcsarnokban. képével szerepel.

Esti Kurír

1929 III 3.

Tolnay Ákos

szerepelt a Műcsarnok tavaszi tarlatán.

PH. 1930. III. 15.

Tolnai Ákát

Szerepelt a dűcsarnok tavaszi tárlatán.

MH. 1930. III. 15.

Tolnai Ákos

szerepelt a Műcsarnok Tavasi tárlatán

M. 1930. III. 15.

Tolnay Ákos

Szerepelt a Műcsarnok Tavani tárlatán.

8 órai Újság 1930. III. 15.

Tolnay Ákos

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállításán szerepelt

EK-929.XII.22.

Tolnay Ákos

Műcsarnok téli tárlatán
"Grassalkovich-fasor" c. képe
szerepelt.

PH. 929. XII. 24.

M.D.K.

Tolnay Ákos

Lázár Béla: "Téli tárlat" c. beszámolójában emliti meg a müvész által kiállitott "Tanulmányfej"-c. képét.

Magyar Salon, Bp. 19o1. febr. hó
982-994. lap

M.D.K.

Tolnay Akos

Az Országos Szépmüvészeti Társulat vándorkiáll
tásán szerepel a müvész.
A Felvidék hét városában a Borsod-Miskolci
Közmüvelődési Egyesület rendezi a kiállitást,
-közli a lap "Irodalom és Müvészet" c. rovata.

Budapesti Illusztrált Szalon Lapok, Bp. 1910.
okt. hó

Tolnay Ákos

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

Pécsi Újság 1927. IV. 3.

Tolnay Ákos.

A Nemzeti Szalonban, a Benczur-Társaság kiállításán „Leány korsóval" – „Csönd" c. vásznai szerepelnek. (említve.)

Nemzeti Ujság, 1927. dec. 11.

Tabuny Ulesa.

A Nemzeti Vacsorban, a Bernsur-Társaság kiállításán „Tabuny Lesso-val" – „Gönd" c. másnai szerepel-nek. (emlitve.)

Nemzeti Nyiday, 1927. dec. 11.

Tolnay Ákos.

A Benczur Társaság kiállításán
műrei szerepelnek.

Magyarság 1927. dec. 11.

Tolmay Oleos.

A Tomasz Górnicy biblioteka
miłości przepełniła.

Warszawa 1927. dnia 11.

Tolnay Ákos

vrát
z

Namreklám

III. 17. l.

A Műemlékek Történeti

Országos Bizottságának

Budapest.

IX. Ybl Miklós-u. 10.

Tolnay Ákos

XXII. aukció -
A Gyűjtő 1915. 117. l.

536. TOLNAY ÁKOS: Esti csillag, pasztell 330

XXIV. aukció
u.o. 1915. 175. l.
u. ar

NAGYVEZEKÉNY

Esterházy-emlék

Kéve VV 1859, 209.l.

Tolnay Ákos.

104 Besnyői tájkép, olajf.
105 Női arckép, olajf.

~~247~~.

Tolnay Ákos

A Benczúr Társaság első kiáll. (Neuv. Szal.)
1923. ápr

Tolnay Ákos

Ernst Múzeum aukciói

XIII–XIV (1920) 529. sz.

Tolnay Ákos

U. 1353.

Nagyvárad.
1914. márc.
12. (T.
képkiállítása.)

Tolnay Ákos

MDK

Fiam arcképe, olaj

Felvinczi Takács Z: Benczur és iskolája. OMKT. B.Gy. és tanitványai kiáll. Képes katal. 1921. 65 l.

MBK

Tolnay Ákos

Nem szoképe, olaj

Felvinczi Takács K: Bemenet és kifolejtés. OMKT.
B.Gy. Ge tanítványai rajzai. Képes katal. 1921.

65 l.

MDK

Tolnay Ákos

Mariette, paszt.

Képzőműv. Társ. 1901-2. téli kiáll. 45 l.

MDK

Tolnay Ákos

Nora, paszt.

Képzőmüv. Társ. 1901-2. téli kiáll. 45 l.

Tolnay Ákos festőművész
~~Osztrák-~~Magyar ~~monarchia~~ művészet~~nek ki-állítása~~ Oroszországban
Mücsarnok, 1899, 4o5 lap

DOBOS BÉLA
OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK
VILLAMOSSÁGI
ÉS MŰSZAKI VÁLLALATA

TELEFON: ~~34-30~~ 84-3-98

POSTATAKARÉKPÉNZT. CSEKKSZÁMLA 6726

VILLAMOS VILÁGITÁSI ÉS ERŐÁTVITELI, GYENGEÁRAMÚ JELZŐ ÉS TELEFON BERENDEZÉSEK, ÁRAMFEJLESZTŐ TELEPEK TERVEZÉSE ÉS ÉPITÉSE
VIZVEZETÉKI ÉS CSATORNÁZÁSI MUNKÁK

Tekintetes

Müemléke

946-b/1935 sz.

Köszönetet mondva nb.fels:

csénk az Intézet Rákos-utcai uj hel

zésekkel kapcsolatban felmerült pót

ajánlatunkat tisztelettel megtenni.

1./Elnöki szobában városi tele
23 Ø ón.szigetelőcsöves veze
szükséges számu,különböző s
szükséges ón.dobozokkal,por
horonyelvakolással,compl.te

Tolnay Ákos

festő, Rákóczi út 57 Műcsarnok

1930. tav. Kiáll. 14, 15, 35.
Benczur Társaság tagja

1930/31. jub. kiáll. 300, 386

1934. nemz. képzm. Kiáll.
309, 311.

aja hoszú, bajusza kipödrött s kecskesza-
t. Lehajtott gallérjá széles, köntöse csikos s
resztezik egymást. Felirata a kép alatt

ã Spick

egy. Maiest. Peditum
eral Vigil Praefectus"

vonalkeretnek 7.2 : 5.5 c/m.

r'

Chronica. Zu finden in Nürnberg.
usthändlern 1663.

134.

152/93 № 54

TOLNAY ÁKOS

104	Csönd	Olajf. 1000.—
105	*Leány korsóval	Olajf. 1200.—
106	Nyugalom	Olajf. 2000.—
107	Út az erdőbe	Olajf. 800.—
108	Besnyői táj	Olajf. 600.—
109	A szomszédom kertje	Olajf. 700.—
110	Babati részlet	Olajf. 600.—
111	Este felé	Olajf. 500.—

Benczúr Tár.
TV. Kiáll. Kat.
1927.

161. BOURDELLE, ANTOINE; Bachánsnō.

Tolnay Ákos

festő

l. élet.

Karcsagmagyállam

922. k.

ány).

de szembe tekintő irnok vállig
, [redacted] rövid haja[redacted] és
szakálla leberetvált. Kabátja
ott, kissé látható nyakkendője
arczolt betükkel: Kacziány.

-iki 26802 sz. leirattal 600 ko-

Vid. Muz.

Tolnay Ákos

TOLNAY ÁKOS. A BOUDOIRBAN.

Művészet 1891/92. téli k.

Tolnay Ákos

vid

Benczúr Kiáll

22-l.

KÉPEK.

Tolnay

Arverési Csomók aukciós kat.

36. sz. 1927 febr.

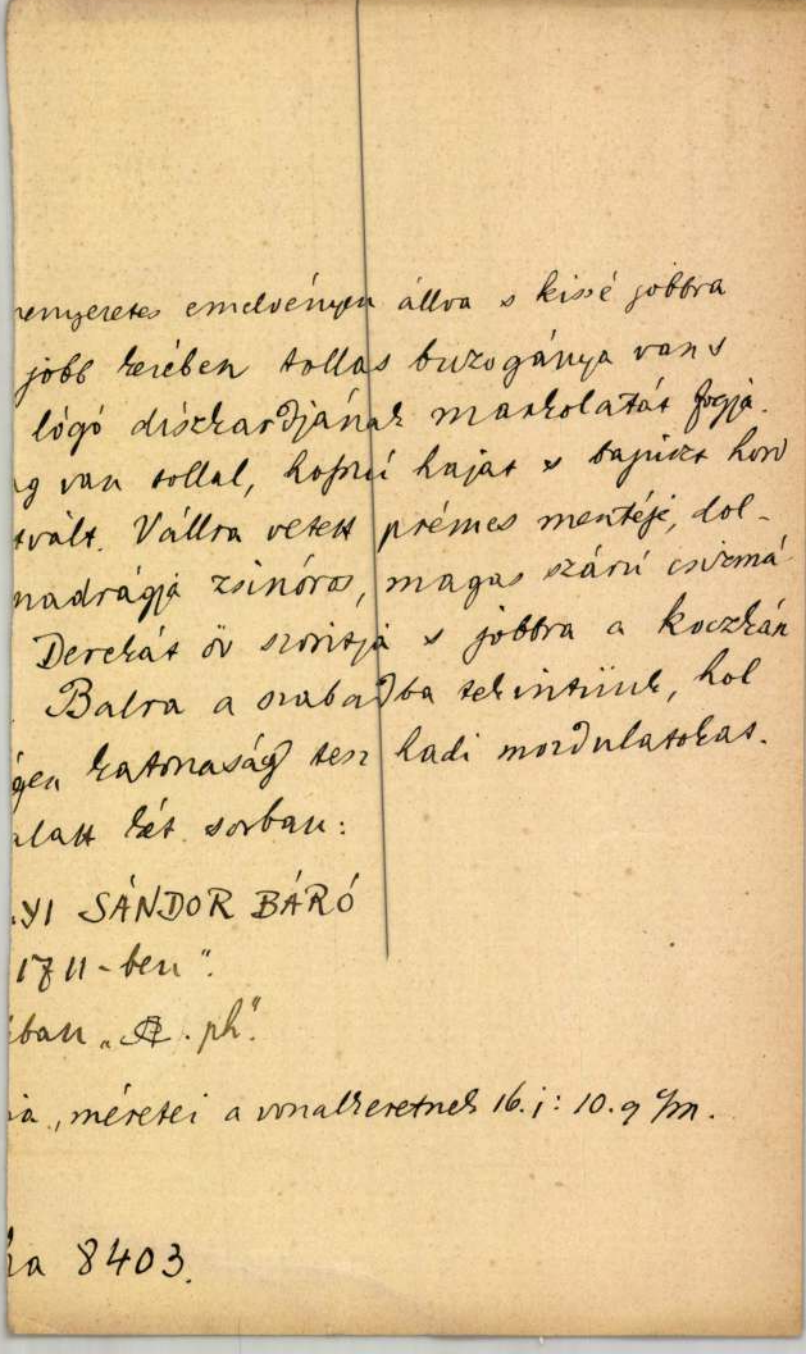

nyeretes emelvényen állva s kissé jobbra
jobb kezében tollas buzogánya van s
lógó díszkardjának markolatát fogja.
g van tollal, hosszú hajat s bajuszt hord
tvált. Vállra vetett prémes mentéje, dol-
nadrágja zsinóros, magas szárú csizmá
Derekát öv szorítja s jobbra a koczkán
Balra a szabadba tekintünk, hol
gen katonaság tesz hadi mozdulatokat.
alatt két sorban:

.YI SÁNDOR BÁRÓ
1711-ben".
ban „A. ph".

ia, méretei a vonalkeretnek 16.1 : 10.9 cm.

ia 8403.

Tolnay Ákos

Benczúr Társaság

KMTARS művcsoptok tagja

1931 feb-márc. kiáll.

VI. 11, 15, 24

1931/32. téli kiáll. 99.

1932. febr.-márc. kiáll. 297

1933. nemz. képzőm. kiáll.

614.

A

Tolnay Ákos MDK

Virágos réten, olf.

Műcsarnok 1918619. Téli kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Knezics Zoltán, olf.

Műcsarnok 1924. febr-márc.

TOLNAY ÁKOS

Érdekes olvasmány. Olaj f.

KMT 1910/11.téli kiáll.kat. 35.oldal

ZEMPLÉNYI TIVADAR

MDK

Tolnay Akos,festöm.
sz. 1861.

622. Kertben. J.l.j.: Tolnay Akos. Vászon.
39 x 26.

Ernst Múzeum aukciói. XXII. 53.l.

MDK

Tolnay Akos, festöm.
sz.1861.

52g. Leány levéllel. J.l.b.: Tolnay Akos. Fa.
32 x 23.

Ernst Muzeum aukciói.XIII-XIV. 44.l.

MDK

Tolnay Ákos

Tájkép

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun.
5. 1.

Eötvös József gimn. 100. éves fennállása.

Tolnay Ákos

TOLNAY ÁKOS:
Leány korsóval.

Benczur Társ.
IV. kiáll. kat. 1927.

MDK

Tolnay Ákos

Csendes táj, of.

Vihar előtt, of.

Angol-magyar kiáll. Műcs. 1926. máj.

19. l.

boszorkányoknak. A gono
valójában olyan közel á
sámán vonások átcsuszha
A boszorkányok felismer
kedik az éjféli mise id
karácsony időszaka, min
a pogányság idejében. A
Krisztus születése, csa
járó nap s ez éppen szé
a boszorkányok felismer
A másik jellegzetes nap
eljárásnak szinte elmara
a hushagyókeddi varázsl
fakanál, amelyet a fánk
nálnak. Ez különben nál

A gyári üzem megszünése sok szóbeszédre adott alkalmat annak idején, de kevés következménynyel járt, ha csak azt nem veszszük, hogy a «Nagy korsó» két szenvedélyes vitatkozója végre abbahagyta az évekig tartó szóharczot, a doktor óvatos volt a betegek hiábavaló gyógyitásáról elmélkedni, a kéményseprőmesternek pedig fájt a szive a kürtőkért, melyeket ő söpörtetett azelőtt, s a be nem hegedt sebet nem akarta többé érinteni, azonfelül egy pontban mind a ketten megegyeztek, hogy Tóth Mihálynak az egyik kereke hiányzik. A távol álló körök természetesen nem hitték el Pázmár előadását, hanem arra vezették vissza a gyárak megszüntetését, hogy nem jövedelmeztek eleget (van ám Tóth Mihálynak magához való esze), de akadtak olyanok is, a kik azt sugdosták: Tóth Mihály uramnak elfogyott immár az aprópénze.

Ezt az utóbbi hiresztelést azonban nemsokára, tudtán és akaratán kívül is, alaposan megczáfolta, midőn a múlt év tavaszán a bontóvári takarékpénztár válságos helyzetbe jutott, s még Pesten járt küldöttei sem birtak a pénzpiacz rendkivül nyomott helyzete miatt gyors segitséget hozni; jó szerencse, a vonaton összetalálkoztak Tóth Mihálylyal, s elpanaszolván neki a bajukat, megjegyzi az amerikánus szerényen: «Ejnye, ejnye, hm. A mi pénzem van most a ház körül, beviszem holnap az uraknak.» Be is állított másnap, és leolvasott nekik a pulpitusukra egy negyed millió forintot.

Most már egészen a terményekre vetette magát, de ebben is mesés sikereket ért el, mert nem a chablonos gazdálkodást folytatta, nem azt nézte, hogy ő mit szeret, hanem hogy mit szeret a föld; egy ötszáz holdas táblát beültetett hagymával, több mint százezer forint tiszta jövedelmet hozott neki, egy másik nagy táblában rengeteg mákja termett, egy harmadikban lencséje. A pompás talaj, mely már megúnta az örökös búzát, szinte nekiszilajodott mámoros jókedvében, hogy valami újat mutathat.

A szomszéd birtokosok nem győzték bámulni szerencséjét, s dicsérni csodálatos szakértelmét, de ő mindig kitért a dicséretek elől.

— Nem tudok én semmit. És épen abban van az erőm, hogy ezt tudom magamról s olyanokra bizom a dolgaimat, a kik tudnak hozzá. A mineapolisi egyetemen van egy komám, a ki a Mari leányomat tartotta keresztvizre, nagy vegyész, annak zacskókban beküldöm különböző dülőkből a talajt, ő vegyelemzi és megirja, melyik milyen növénybe szerelmes. Én aztán csak az áldást adom rá. Ez az egyik titkom. A másik az, hogy jól fizetem az embereimet, a béresek, juhászok bére fokozatosan emelkedik s nyugdij van kikötve öreg napjaikra, ezzel érem el, hogy jól viselik magukat és együtt éreznek velem. A gazdatisztjeimmel per tu vagyok s ha valamit mondani akarok nekik, én keresem fel őket, a miért aztán jól érzik magukat nálam és a fizetésen felül bizonyos hányadban osztoznak velem a jövedelemből, egy szóval, szépen megélnek a birtokon valamennyien, sőt azonfelül nekem és vendégeimnek is jut.

Még pedig elég vendég fordult meg a háznál, kivált mióta Mari eladó sorba került. Kedves, barátságos háztartást vittek, melynek azonban voltak holmi különösségei, melyeket balul itéltek meg némelyek, s csufolták érte háta mögött a kifli királyt. Már mindjárt furcsa, hogy a kastélyban, mely egykor a Várkonyi báróké volt, a gazdatisztek laktak, a tulajdonos az ambitusos tiszttartó-házat foglalta el. «Még ez is tulságos bő és fényes nekem — mentegetőzött Tóth úr. — Mit keresnék én ab-

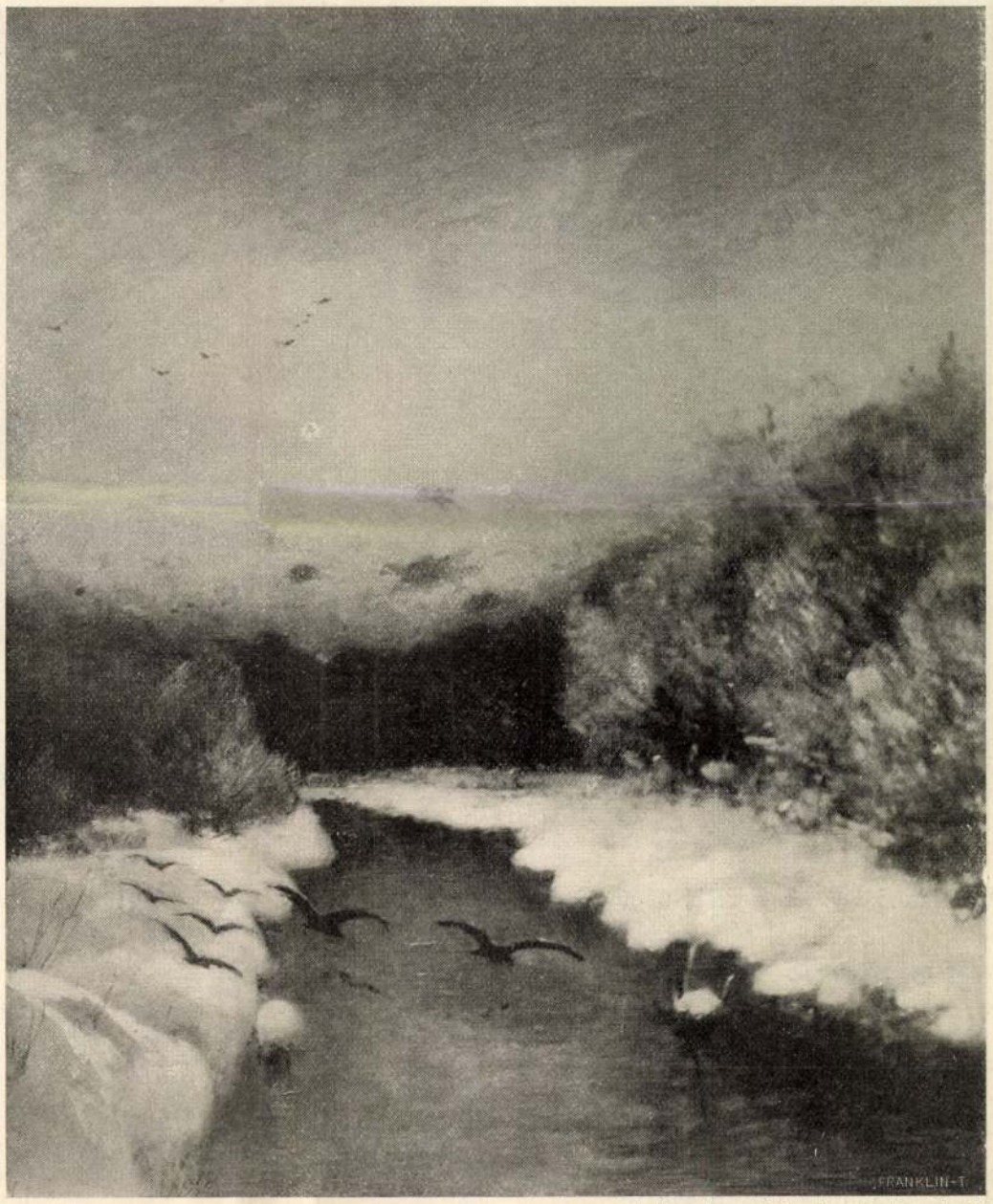

Az Eggenberger-féle műkereskedés szalonjából.

TÉLI ALKONY. — SPÁNYI BÉLA FESTMÉNYE.

ban a zordon kastélyban, azokban a nagy termekben? Megfagynék én ott.»

Bent a szobákban is különcz összevisszaságban fonódott egybe a legridegebb igénytelenség a legnagyobb pompával. Az előszobában néhány keményfa szekrény van, egy ruhafogas, rajta a Mari kékrókás bundája lóg (Worthtól való elsőrangú darab) az öreg úr birkabőrrel bélelt fakó kabátjai közt. A falon egy velenczei tükör látható, mellette az aratók szalmakoszorúja, a tükör alatt egérfogó masina és egy kosár, a melyben az anya-macska ül világtalan kölykein. Kedves parányi fejüket ki-kidugják, azután megint összebújnak az anyjuk meleg teste alá. Ámbár iszen ebből a szempontból elég tisztességesen ellátva jöttek a világra, prémes bundában mindenik.

A nagy nappali szoba is a fent irt képet mutatja. Minden előkelő és értékes, a mi Mari kisasszonyra vonatkozik vagy az ő tulajdonát képezi, a többi pedig polgárias. Egy korhadt suplód szekrény, nehány olcsó csikos kanavászszal behuzott szék és ugyanolyan kelméjű hepehupásra besülyedt kihuzós diván, egy hibátlan tigrisbőr a padlón s halvány zsenilia szőnyeg rózsákkal, a kánai menyegző egy rosz szinnyomata a falon, husvéti barkával a ráma mögött, átellenben Mari kisasszony pompás arczképe kis leányka korából Lenbachtól, egy kétezer forintos mahagoni zongora, egy puhafa pohárszék festetlen, (a faragó béres készitménye), egy XIV. Lajos korabeli bronz diszitésű rózsafa asztal, melynek felső lapján művészien van berakva a fontainebleaui kastély. A szoba másik sarkában is van egy asztal, de ez már nem műremek, egyszerű X lábú alkotás, melyen a Mari kedvencz virágai telelnek drága majolika-cserepekben. S így megy ez végig. A Tóthné szobájában, akár válik díszére, akár nem a zöld ripsz garniturának, egy szuszék áll az ajtónál, tele ocsúval, hogy mikor a nemzetes asszony kifelé megy, belemarkolhasson, mivelhogy künn csipogva gyűl már köréje, ha meglátja, a sok lesipuskás, potyakedvelő baromfi s azt nagyon szereti a nemzetes asszony.

Érdekes volna a Mari kisasszony szobájába is benézni, milyen kedves, tiszta, csillogó, csupa hab, csupa csipke, mint egy királykisasszony fészke, de oda nem illik belépni akármikor, sőt a legjellemzetesebb a gazda szobája lenne, de ilyenkor, ha az eszterga berreg, nem szabad őt háborgatni. Most templom a szoba s lakója az Istennek áldozik, vagyis első szerelmének: zöld posztó köténben, felgyűrt ingújjakkal tajtékpipákat csinál a cselédeinek és a tiszteknek.

Azaz van, a kinek minden szabad, Mari kisasszony rántja fel az ajtót, ijedt képpel, szelesen.

— Apa, apa, — lihegi, — vendég érkezett.

— Hát aztán? — mondja az öreg nagy flegmával.

— Hamar, hamar, vesd le a köténytt . . . a köténytt . . . az ablakon át láttam, mindjárt itt lesz.

S ezzel maga rohant, hogy a köténytt megoldja.

— De legyen már eszed, mit rángatsz? Mért félsz úgy a köténytől? Hiszen nem loptam én azt.

Mari a lábával toppantott.

— De ő van itt, — hebegte zavartan, — az izé . . .

— Talán bizony az esztergomi herczeg-

NYIRES.

érsek? — mondá az öreg Tóth, némi csodálkozással.

De már akkor kopogás hallatszott az ajtón, s az új szolgabiró, Noszty lépett be.

(Folytatása következik.)

TOLNAY ÁKOS KIÁLLÍTÁSA

Vannak művészek, a kiknek semmiféle meggyőződésük, semmiféle hitvallásuk nincsen — ezek az elsők mindig, ha új, népszerű divatok majmolásáról van szó. Ezeknek nem esik nehezükre, ha sutba kell dobniok akármily hosszú ideig vallott meggyőződésüket is s újat kell vállalniok a régi helyett. Hiszen az a régi sem volt a szivükhöz nőve, a minthogy hidegen marad a lelkük az újjal szemben is. Egyszerűen köntös-változásról van szó náluk, mikor valami új áramlatnak meghódolnak. Nem érzik a győzelem édességét és nem keseríti őket a meghódolás kényszerűsége. Ma *így* festenek, mert a publikum így kivánja, holnap *amúgy*, ha az ízlés más irányba fordul.

Ám nem megy ilyen könnyen az átalakulás azoknál, a kik hittel, meggyőződéssel; nem egyszer fanatizmussal csüngenek a maguk művészi meggyőződései mellett! Ezek is változnak gyakorta, átalakulnak, új utakra térnek, (a mi nem is lehet másképp, hiszen a ki kivonja magát a fejlődés törvényei alól, az egyszerűen a halálnak jegyezte el magát!), de ezek nehezen győzhetők csak meg valamely új művészi igazság igazáról. Nem dobják el egykönnyen az elért eredményeket, a míg be nem látják az új célok, új törekvések realitását, elérhetőségét; alapos tanúlmányok után mérlegelik előbb a haladás előnyeit s esetleges veszedelmeit, mielőtt régi ösvényöket mással elcserélni sietnének. A meggyőződés ragaszkodása ez s a becsületesség habozása.

Tolnay Ákos ez utóbbiak közül való. Már régen tért hódított Budapesten az impresszionizmus, már-már teljes diadalra is jutott és Tolnay még mindig a maga régi ösvényén maradt. Festegette tovább érzelmes genre-jeit, édes pasztellfejeit; hű maradt a gondos, aprólékos, részletező rajzhoz, a műteremvilágításhoz s az üvegen keresztül tompán átszűrődő szinekhez. A szabad levegőt, a fényt, a világosságot, a tiszta szineket, a napsütés felbontó erejét mintha elvből elutasította volna magától — mint festői problémákat. Közben azonban őszinte és becsületes természet-studiumokat csinált, minden elbeszélő, anekdotázó kedvét szegreakasztotta, csupán a festői megfigyeléseket érvényesítette, elemezte a napsütést, a mélyebb árnyékokat, a szelid reflekszeket, — de mindezt magányában, falun s nem kiállításokon, a publikum szeme előtt. Mikor úgy érezte, hogy rátalált a modernségnek arra az útjára, melyen meggyőződéssel járhat ő is, mikor túl van ime a tapogatózáson, s hite szerint megérett *új művészete* is a nyilvánosságra, akkor összegyűjtötte régibb és újabb munkái legjavát s kiállította az igazgatása alatt működő *Uránia*-ban.

Világos, hogy az új hitvallású, a természetfestő Tolnay sem lehet más, mint a régi Tolnay, csak más eszközökkel dolgozik. A gyengédség és művészetének komoly tisztelete, mely a réginek, mint általában az ő kora gárdájának oly érdemes sajátsága volt, tájképeit is csak úgy jellemzi, mint régebbi arczképeit s alakos képeit. A hogy nem szertelenkedett akkor, nem tobzódik most sem, — a művészi kicsapongásokat nem ismeri. Egyszerűen felismerte, hogy a szinek értéke más a szabad levegőn, más a napfény behatása alatt; hogy egyszerűbb, kevésbbé részletező, sommásabb rajzzal is lehet kifejező a művész s rájött a folthatás titkára. A mi lelkiismeretes gondosság eddig a kidolgozásban nyilvánult nála, azt most a motivumok megválasztására fordítja, míg a visszaadásukban lehetőleg közvetlenségre és frissességre törekszik. Nagy festői készsége és rajztudása mellett ez a törekvése sikerhez is segíti legtöbbször.

Sikerének eddig csak a nagyközönség tapsolt lelkesen, most beálltak a tapsolók közé kritikusai és művésztársai is. Főleg az utóbbiak, a kik közül nem egyet juttatott sikerhez és az anyagi boldoguláshoz is az ő jóindulatú szolgálatkészsége. Az *Uránia* derék igazgatója ugyanis eddig mindig kartársainak érdekeit szolgálta, ez az első eset, hogy végre gondolt magára is. Művészi pályájának ez új hatáskörénél viszonzásúl

ALKONY.

SPÁNYI BÉLA FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. (Az Eggenberger könyvkereskedés szalonjából.)

most annál többen gondolnak ő reá, — igaz szeretettel és őszinte elismeréssel.

JÁNOS, AZ ÖREGBIRÓ.

Elbeszélés.

Irta **Zsoldos László.**

Az oszlopos tornáczon ültünk, csöndes pipafüst mellett, a mely sárgás-barna gomolyagokban szállingózott ki, a hogy fújtuk, a fehérre meszelt szögletes oszlopok között, a tágas udvaron lombosodó eperfa felé. A mikor fújtuk a füstöt, akkor hallgattunk, a mikor pedig nem fújtuk, akkor öblös, recsegő hangján föl-fölkapta az öregbiró a szót.

— Tavaly — beszélte, miután hatalmas füstkarikákat eresztett az eperfa felé, — valami daganásféle támadt a fölső ajkamon. Fájt is az ördögadta, meg csúf is volt nagyon, hát gondoltam magamban, fölmegyek én ezzel a nyavalyával Pestre, a klinikára. Már voltam ott egyszer a napammal, a kinek ügen jól kivették az egyik balszemét, hát, mondok, az én bajomon is majd csak ráncitanak valahogy . . .

Nagyot szippantott a pipájából, s csak e megszakítás után folytatta:

— Hát fölmentem. Bevezettek egy nagy szobába, s ott megvizsgáltak. Tiz doktor is volt körülöttem. Egy nagyszakállú, az volt a professzor, a többi meg aféle fiatal siheder.

— Mi baja van ennek az embörnek? — kérdezte a professzor az egyik sihedertől.

A fiatalok — mert mindnyájan egyszerre gágogtak, mint a libák, — latinul hadartak össze valamit. Aztán tanakodni kezdtek rajtam, de én egy kukkot sem értettem a szavukból, mert hogy én nem jártam a deákba.

— Hát mi bajom van már, nagyságos doktor úr? — kérdeztem a nagyszakállú professzortól.

— Rákja van, barátom, — volt a feleletje.

— Rák, — mondok, — az már baj.

És a fülem tövét vakartam.

— Aztán hogyan lehetne segiteni rajta?

A professzor válasz helyett megkérdezte az egyik sihedert:

— Miképen kezelné ön a beteget?

— Ékalakú vágást tennék a fölső ajkon, — felelte a sátán fajzatja.

No már erre elhagyott a békességes tűrésem.

— De bizony az én ajkamot ki nem vágja az úr! Inkább tüsténT hazamegyek!

Nosza, elkezdtek csitítani:

— Dehogy vágjuk ki az ajkát, bátyám! Tudjuk mi azt, hogy szüksége van arra még magának.

CSŐSZHÁZ

Az öregbiró nevetett:

— Hehe, hogy milyen furfangosak is azok a pesti doktorok! Már hogy kitalálták, hogy nyelves az asszony és neköm is meg-meg köll felelgetni a szátyárkodására a tulajdon ajkammal.

Pompás füstkarikát eresztett ki ezenközben a száján, s úgy fűzte tovább a beszédet.

— Ha nem vágják ki az ajkamat, akkor itt maradok. De ha ki akarják metszeni, biz' Isten, rögtön itt hagyom a faképnél az urakat!

Így szóltam, és minekutána meginT megigérték, hogy nem lössz semmi bántódásom, hát ottmaradtam a klinikán. Bevezettek egy ménkű nagy terembe, a melyikben több volt az ágy, mint nálunk a faluban az esküdt, aztán az apácza, a ki a fején fránya lebernyegben odasomfordált mellém, azt mondta, hogy most feküdjek le. Itt az ágy.

— Mi a kőnek feküdjek le én most? — mondok az apáczának. — 'Sz nem vagyok én álmos! Soha életemben sem szoktam lefeküdni én délelőtt!

Az apácza, olyan jó képe volt a lelkömadtának, akár a frissen szelt falat kenyér, elsomolyodott és azt mondja:

— Hát ha nem álmos kigyelmed, nem muszáj épen lefeküdni.

Maradhatok, azt mondja, fönt is. Csak ezt vegyem föl, ni! És egy fityegő csíkos haczuhát tartott az orrom elé. Tetszik tudni, aféle slafrokkot, a minőben a pojácza bukfenczezett a múlt héten Miskolczon a czirkuszban.

Természetes dolog, hogy nem maradtam adós az apáczának:

— A keservit! — rikkantottam akkorát, hogy a betegek sorra kidugták a fejüket, mint valami kigyók, a paplany alól. — Hát kinek néz engöm ez a klinika? Heténdi öregbiró vagyok én,

«1800.»

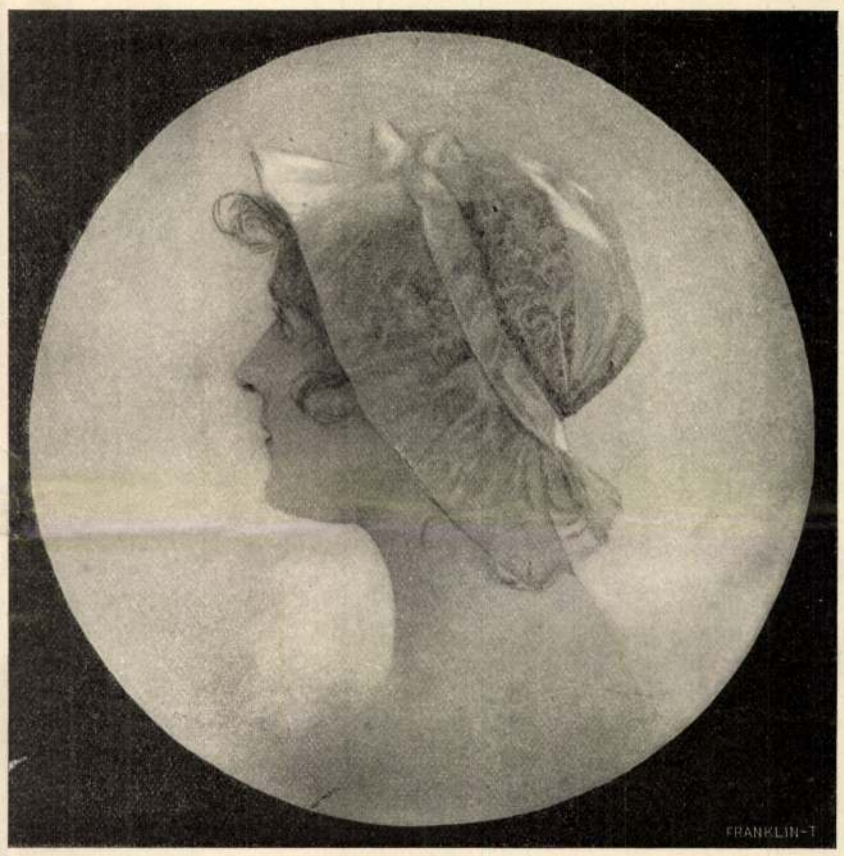

REGGEL.

TOLNAY ÁKOS FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. (Az «Uránia» műkereskedés szalonjában.)

FALU VÉGE.

nem pojácza! Van neköm böcsületes ruhám, a mit magamon viseljek, azért hogy pecsétös talán a térdjén, malaczpörkölttől van a', nem pesti limonádétól! Vegye föl a Mózsi bótos ezt a reklit, nem én!

Az apácza mögrettent és hötyögött valamit. Az egyik kigyó pedig, már mint az egyik beteg, a szomszédos ágyon, még jobban fölütötte a fejét:

— Sohsé sértődjék mög, biró uram, — mondotta, — lássa, én olyan régi nemes embör vagyok, hogy az ükapám már ott könyökölt pipaszóval a kastélya ablakában, mikor a szentséges Úristen ezt a nyaffadt világot megteremtötte, és azért mégis rajtam is ez az ánczug van itten! Nem vág ez a böcsületbe, azt mondja, csak az egészségbe, biró uram! Mert ezen fordul mög itt az egészség!

— No, — mondok, — hát ha ezön fordul meg az egészség, akkor hocz' ide hugám, hadd vögyem magamra ezt a gyalázatot. Csak bukfenczet ne hányjak tőle valahogy!

Így bújtam bele, kéröm alásan, öregbiró létömre, az ityegő klinikási mundérba.

Odakünt már delet harangoztak, de még se híre, se hamva nem volt az ebédnek.

— Mi lösz ebédre, tekintetös úr, — szólottam oda a szomszédnak, a kinek az ükapja az ablakból nézte a világ teremtésit. Az istenadta (mert később aztán kisült róla, hogy csak vigécz, és igy a világ teremtésekor is legfönnebb pántlikát árulhatott az ükapja) csufondárosan vigyorgott:

— Hogy az ebéd mi lösz, biró uram? Hát rántott leves lösz, meg egy kis vaczak főtt hús, meg aztán tejberizskása tej nélkül. Pompás ebéd az!

Már megrőkönyödtem, hogy éhen akarnak veszejteni, a mikor egyszörre csak behozták az ebédöt. Kinek-kinek odavitték az ágyához. Neköm is odahozta az én apáczám három csajkában. Csakugyan rántott leves volt, de nem ám vaczak marhasülttel, hanem rántott-csirkével. Aztán mög aszaltszilvával. Aztán mög nem ám tejberizskásával, hanem kókkal. Oztán csak látom, hogy az apácza messzely bort is dug elém az ágy mellett a kis kasznira. Körülnézek, hogy talán az én tiszteletömre rendeznek ilyen lakzit, a mióta az apácza mögtudta, hogy a heténdi öregbiróval van dolga; de a többi gyüttment, kaftános beteg bizony csak azt kapott ebédre, a mit a vigécz mondott: vaczak főtt húst, meg tejberizskását tej nélkül. Bort is csak olyik kapott; azt is mindössze fél meszelylyel.

Ez szöget ütött a fejembe. Mért táplálnak engöm ilyen úri módon. Mért tettek egy meszely bort elém? Szeröncsémre eszömbe jutott, hogy szögény Bogár Imrének is rántott-csirkét, kókot, mög meszely bort tálaltak föl a siralomházba és ettől a gondolattól iziben visszaemléköztem a nyápicz sihederre a tiz doktor között, a ki azt mondta, hogy ki köll vágni az ajkamot.

— Tyhü, a ki áldója van, — fortyant föl benném az érzés, — ezek talán még mög akarnak mérgezni? Hogy mögmérgezetten möghaljak és aztán a holttestemből kivágják az ajkamot, a mire annak a siheder doktornak annyira vásik a foga.

— De, — gondoltam magamban, — az én ajkamat bizony nem fogjátok kicserezni, hogy világ csúfjára mutogassátok a deákoknak itt a klinikán! Én ugyan egy falást nem eszöm az étketökbül!

És hiába kinálgatott fondorkodva a kaján apácza (mert most már rájöttem, hogy annak is hamis a zuzája), hozzá sem nyúltam az ebédhöz.

Pedig éhös voltam, akár csak a segédtanító, a mikor két esztendöje ideszaladt a preparándiáról. Hanem hát az otthonomra gondoltam, meg Örzsire, és azt mondtam magamban:

— János, János, az életed mög a családod boldogsága forog koczkán, hát ne ögyél egy falatot se ebből a boszorkány főttjéből!

Korgott a gyomrom, mint zöldcsütörtökön a kereplő, és őszintén megvallom, legalább inni szerettem volna egy kortyot a meszelyből. A bor, mondok, talán csak nem mérges?

Ebben a szömpillantásban odasuttyongott hozzám az apácza. Hosszúnyakú flaskó volt a markában.

— Biró uram, — szólított meg a panda lélök, — ha már semmiképen sem akar étközni, hát hoztam egy kis konyakot, hogy nagyon el ne gyöngüljön.

Az apácza neköm szólott, de hangját a harmadik ágyból verte vissza az echó:

— Konyakot? — azt mondja. — Hozza csak ide nekem, kedves testvér, azt a konyakot!

Odapillantok a harmadik ágyra, hát látom, hogy a szeröncsétlen előtt egy nagy kancsó tej van a kis kasznin.

— No, — mondok, — kedves testvér, vagy minek csúfolják magát, hugám, adja csak oda ezt a flaskó konyakot a felebarátomnak. Annak ugyis csak tej van a kaszniján.

Az apácza savanyún mosolygott és azt mondta nekem suttogva, hogy:

— Hjaj, biró uram, annak mérög ám a konyak; mert annak delirijum trébersze van. Igyék csak maga egy kis konyakot!

Hiába beszélt azonban ő kelme nékem akármit, én folytonosan csak az életömre, mög a családom boldogságára gondoltam, és nöm engödtem mögvesztegettetni magamat. Mert most már egészen mögbizonyosodtam magamban a felől, hogy mit forral ellenöm az apácza. Ha — így spekulált a ravasz terömtés, — ha már nem löhet mögmérgezni az öregbirót, minthogy nöm eszi az étket, hát legalább el köll altatni. Akkor aztán álmában kivágjuk az ajkát. Bizonyosan ezt a parancsot adta neki a doktor. Azért kinálgatott előbb a meszely borral, most meg a flaskó konyakkal.

Hanem én erős voltam, kéröm alásan. A mint nem öttem egy betevő falatot, azon módon nem is ittam egy kortyot sem a klinikán. Nekem ugyan túl nem jártok az eszemen, mondok. Engöm ugyan se mög nem mérgeztek, se el nem altattok szeszes itallal, hogy kivágjátok az ajkamot! Az bizony. Nem ettem, nem ittam a klinikám három egész napig. Pedig mindétig ott állt előttem a nagy flaska konyak. Hanem egyre csak azt követöltem, hogy adják vissza a böcsületes ruhámat, hogy hazaszökhessek. Mert abban a pojácza anczúgban csak mégse szökhettem mög. Hiába kináltak, hiába édesgettek, én vigyáztam magamra, mint a szemöm világára, követem alásan. Engöm ugyan nem tösztök nyomorékká, gondoltam magamban, és mögtartóztattam magamat, mint Urunk Jézus Krisztus a pusztában. Mög is volt a foganatja. A mikor harmadnapon az apácza mög az egyik siheder doktor le akart fogni, hogy brachiummal öntsön a számba konyakot, hát Isten segödelmével elharaptam a doktornak az ujját. Erről aztán

RÉV-UTCZA.

TOLNAY ÁKOS FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. (Az «Uránia» műkereskedés szalonjában.)

— Szolgálj, szolgálj, édes fiam, és vidd fel az én rangomig.

— Hogy az ember annyira vigye, mint excellenciád, ahhoz, kegyelmes úr, a kegyed nagy tehetsége, zsenije kellene.

Rosztopcsin felkelt a divánról, felvette a gyertyát, a rokona arczához emelte, mondván:

— Látni akartam, hogy nem gunyolódol-e?

— Könyörgöm, gróf úr, hogy mernék ilyet tenni?

— Látom, látom! Tehát te valóban azt hiszed, hogy minálunk zseni nélkül rangos emberré nem is válhatni. Hm, hm! Pedig nagy kár, hogy így gondolkodol. Hallgass ide, elmondom neked, hogyan lett belőlem számot tevő ember, és hogyan vittem ennyire.

Atyám nem volt gazdag nemes, de azért jó nevelésben részesített. Az akkori idők szokása szerint a nevelés befejezéseül elmentem idegen országokat látni; még nagyon fiatal voltam ugyan, de azért hadnagyocska mégis.

— Ime, ez az én apai örökségem — kezdé az őrnagy. — Szenvedélyes katona volt a boldogult, egész életében mást se tett, mint ezeket a ritkaságokat gyüjtögette. Fogadja el fizetés helyett.

Némi vonakodás után elfogadtam az őrnagy ajánlatát, becsomagoltam mindent és Oroszországba küldtem. Szentpétervárra megérkezve, lakásomon felállítottam kártyán nyert ritkaságaimat, melyekben gyönyörködni naponkint ellátogattak hozzám a gárdatisztek.

Egy reggel beállít hozzám Petrovics Pál nagyherczeg, a későbbi Pál czár hadsegéde, s tudtomra adja, hogy a nagyherczeg látni akarja gyüjteményemet és meg fog látogatni.

Természetesen azt feleltem, hogy szerencsésnek érzem magam, ha ő fensége lakásán mutathatom be katonáimat. Csakugyan elvittem hadseregemet és bemutattam a nagyherczegnek.

Ő fensége el volt ragadtatva.

— Hogyan tudott szert tenni ilyen tökéletes gyüjteményre! — kiáltá, — egy ember élete is kevés ennyi kincs felhalmozására.

— Volt annyi sütni valóm, hogy az igazat el ne áruljam.

— Fenség! A szolgálati buzgalom mindent legyőz. A katonáskodás egyedüli szenvedélyem — felelém nagyot füllentve.

És ettől az időtől kezdve a nagyherczeg katonai szaktekintélynek tartott.

A nagyherczegnek úgy megtetszett gyüjteményem, hogy meg akarta venni. Én éltem az alkalommal, s kijelentém, hogy eladni el nem adhatom, de a legboldogabb embernek fogom magamat érezni, ha ő fensége elfogadja tőlem hódolatom jeléül.

A nagyherczeg elfogadta és össze-vissza öleltcsókolt érette. Ettől kezdve hű embere lettem.

— Látod barátocskám, — fejezé be elbeszélését a gróf — így nyeri el az ember a rangot, és nem tehetséggel vagy zsenivel!

EGYVELEG.

* **Stuart Mária halálának** háromszázados évfordulója alkalmából a londoni nők emlékszobrot akarnak állítani számára a Peterborough székesegyházban, a hol a szerencsétlen királynő először temettetett el. Minden Mária nevű nőt fölhivtak adakozásra, egytől 10 shillingnél többet nem fogadnak el.

* **A villamos fényt** May szigetén halászatra akarják felhasználni, számítva arra, hogy a halak az erős fényre nagy számmal fognak előtolulni.

* **Óriási csőpóstát** tervez Arnaudeau mérnök a calaisi szoros felett. Oszlopokon állva a víz felett két nagy, egy-egy méter átmérőjű cső állíttatik fel, a melyekben sineken 500 kilogramm tehert hordozó kis kocsik futnának egy 15 centiméter átmérőjű kis csőből szorított levegő által hajtva. Arnaudeau számítása szerint, a 32 kilométer hosszú vonalon 10—15 kocsi áthajtása egy negyedórát venne igénybe s így az összes franczia-angol levelezés és kisebb csomagok is átszállíttathatnának. E mellett a csőben elég hely volna táviró- és telefonsodronyokra is, a mi annál fontosabb, mert eddig nem sikerült telefonösszeköttetést létesíteni a tenger alatt. A költség mintegy 25 millió frankra rugna.

* **A látványosságok** még a hires frankfurti piaczon is, mely a XIV. század óta folyvást látogatott, későn honosodtak meg. 1450-ben egy struczmadár, 1480 ban egy elefánt jelent meg itt, ez utóbbi oly nagy nevezetességre tett szert, hogy rögtön czimerekbe is felvették. 1532-ben pelikánokat mutattak be, 1545-ben és 1588-ban kötéltánczosok produkálták magukat s 1556-ban egy kéz nélkül született nő, ki lábaival sok mindent mutatott be. Ugyanez időtájban egy kötéltánczosnak, ki talyigával gyermeket tolt maga előtt s nyillal tüzijátékot gyujtott a levegőből, a tanács oklevelet adott s 12 tallért fizetett. 1594-ben a papok lutrit állítottak fel s ezt tette csakhamar a vásárosok nagy része is.

* **A legértékesebb kézirat** az a pápai bulla, melyen VIII. Henrik angol király a «hit védőjének» neveztetik. A szöveg veres selymen van aranynyal irva. A német kormány Hamilton herczegtől 100,000 frton vásárolta meg a kéziratot.

Tolnay Ákos rajza.

A SZENT-ISTVÁN-NAPI NÉPÜNNEPÉLY ELŐKÉSZÜLETEI: AZ EZÜST ÁGYUGOLYÓ A VÁROSLIGETBEN.

Berlinben belebonyolódtam a kártyába, s egy izben hatalmasan megkopasztottam egy öreg porosz őrnagyot. Játék végével az őrnagy félrehitt és így szólt:

— Hadnagy úr! Tartozásomat le nem róhatom: pénzem nincs; de én becsületes ember vagyok. Kérem, legyen szíves holnap fölkeresni a lakásomon. Kárpótlásul némi tárgyakat ajánlhatok fel önnek; lehet, hogy megtetszenek.

Midőn fölkerestem az őrnagyot, bevitt egy szobába, melyben egyéb sem volt mint szekrények. Az üveg ajtójú szekrényekben mindenféle nemű és alakú katonai fegyver, löveg, felszerelés, ruha stb. volt. Szóval minden kor- és nemzetbeli katonai fegyverek és fölszerelések lehetőleg teljes gyűjteménye volt ez, kezdve az ókor népein. Ugyanott pompáztak az én korombeli katonák is ékes egyenruhájukkal.

A szoba közepén nagy, kerek asztal állott, melyen szintén katonaság hevert. Az őrnagy megnyomott egy rugót, s az alakok szabályos mozdulatokat, fordulatokat, gyakorlatokat végeztek.

Ki csinálta a hegedűt?

Volt egyszer egy szegény ember, meg egy szegény asszony, jó sok ideig éltek már együtt, s még sem volt gyermekük. — Hát egyszer a mint az asszony kiment az erdőbe, találkozott egy vén banyával. Azt mondja neki a banya: «Eredj csak lelkem haza, hasíts két felé egy tököt, önts belé tejet, s idd meg, majd akkor aztán fog egy fiúgyermeked születni, a ki szerencsés, boldog — s még hozzá gazdag is lesz!» S egyszer csak eltünt a vén boszorkány. Az asszony meg szépen hazamegy, s úgy tett, a mint a banya mondta neki.

Kilencz hónapra rá — csakugyan megszületett a gyermek — de olyan szép kis gyerek volt az, hogy no, — de nem sok ideig telt benne kedve az anyjának; meghalt a szegény asszony nemsokára. A gyerek meg felnőtt, s mikor húsz éves lett, meghalt az apja is. «Hát én most már mit tévő legyek»? — gondolja magában akkor a fiatal ember. «Eh! elmegyek világgá, szerencsét próbálni.» Ment mendegélt szegény faluról falura, városról városra — hanem sehogy sem talált rá a szerencséjére. Egyszer aztán elérkezett egy nagy-nagy városba. Lakott abban egy nagyon gazdag király. Annak a királynak meg volt egy gyönyörű szép leánya. S az a király azt tette fel magába', hogy a leányát csak annak adja feleségül, a ki valami olyan dolgot mivel, a milyet még senki se látott ezen a világon. Hej! Sokan próbáltak szerencsét — a király meg valamenynyit mind felakasztatta, mert egy se tudott olyan dolgot mivelni, hogy elálljon rá szeme, szája az egész világnak.

A mint a mi emberünk ezt meghallotta, kapja magát, elmegy a királyhoz, s azt mondja neki: «Hallod-e felséges királyom, szeretném én a te lányodat elnyerni; mondd meg, mit tegyek, hogy feleségül vehessem? No lett a király erre olyan mérges, hogy azt mondja a fiatal embernek: «Hát te még kérdezni mered, hogy mit csinálj? Hát nem tudod, hogy csak az kapja meg a lányom kezét, a ki olyan dolgot tud mivelni, a milyet még nem látott a világ? No hát a mért olyan ostoba vagy, hogy még tőlem kérdezed, börtönben halsz meg!» S azzal szépen be is csukták ő kelmét a király szolgái a legsötétebb tömlöczbe. Alig hogy rázárták az ajtót, hát egyszer csak világos lett a börtön. A Matuya jelent meg, s azt mondja a fiatal embernek: «Sohse szomorkodjál, mégis csak a tied lesz a királylány. Nesze! — Itt van egy kis skatulya meg egy kis vesszőcske! Szakíts ki a hajamból néhány szálat, s vond azt át a skatulyán meg a kis veszszőn.» S a fiatal ember úgy tett, mint a hogy a Matuya mondta volt neki. «No most már húzd végig azt a kis botot azokon a hajszálakon, a mit a skatulyára tettél.» A fiatal ember azt is megtette.

Azt mondja akkor neki a Matuya: «No látod, ebből a skatulyából hegedű lesz, a mely az embert hol vidámmá, hol szomorúvá teszi — olyanná, a milyenné te akarod». S ekkor aztán kezibe vette a skatulyát... bele kaczagott, nevetve, azután meg ujra elkezdett sírni, hogy a könnyei belefolytak a kis skatulyába. Akkor aztán azt mondja a fiatal embernek: «No próbáld meg, huzd végig azt a kis vesszőt a hajszálakon.» Ugy is tett a fiatal ember, és kizsongtak a kis skatulyából a dalok, melyek hol elbusítják, hol meg felvidítják az ember szivét.

A mint ez megtörtént — eltűnt a Matuya... az ifjú meg előhivta a szolgákat s felvitette magát a királyhoz. Azt mondja ott a királynak: «No felséges uram — hát nézzed és hallgasd — hogy mit csináltam.» S ekkor aztán elkezdett játszani, úgy, hogy a király majd kibujt a bőriből örömibe'. Persze, hogy odaadta neki a királykisasszonyt,... egymáséi lettek.

Sokáig éltek boldogságban, békességben.

Igy jött a világra a hegedű.

*

Megjegyezzük, hogy az itt szereplő *Matuya* valami tündérkirálynő, a ki segítségére szokott lenni a szegényeknek és elhagyottaknak, kivált az özvegyeknek és árváknak. Van egy czigány szólásmód: «*Matuya kezelás te mánush áshalás*» (a Matuya megcsinálta és az ember nevetett rajta.) Ez a szólásmód valószinüleg a mi mesénkre vonatkozik; olyanra mondják, a ki könnyű szerrel jut valamihez, mint az ifjú a hegedűhöz. (V. ö. az albánok Mautia nevű aranyruháju tündérével.)

A legmélyebb felfogásunak, ősi mythoszi vonatkozásunak látszik a Wlislocki-Hermann-féle gyüjteményben levő következő czigány néprege a hegedű keletkezéséről.

Mara az erdőben élt szüleivel és négy fitestvérével. Szerelmes volt egy szép, gazdag vadászba, de sem édesgető dallal, sem másképen nem tudta magához csalogatni. Segítségül hívta az ördögöt; ez egy tükröt ad neki; Mara utjába áll vele a vadásznak, ez belenéz, látja önmagát, megismeri ebben az ördög művét és elszalad. Mara ismét az ördöghöz folyamodik; ez elkaczagja magát, hogy majd megtalálja a vadászt; mindketten bele néztek a tükörbe, s a ki abba néz, az az ördögé. Megigéri, hogy segít a Mara baján, ha oda adja négy testvérét. Mara neki adja. Ejjel az ördög négy különböző vastagságú hurt csinál a négy testvérből, aztán az atyját is elkéri s hegedűszekrényt készit belőle, végre az anyjából nyirettyüt és a hajából a szőrét. Aztán hegedül az ördög, Mara pedig örül, majd keservesen sír. Neki adja az ördög a hegedűt, hogy ha eljön a vadász, hegedűjön neki s nála fog maradni. Jön a vadász és elébb szintén nevet, majd ő is sír; csókolgatja Marát és nála marad. Kilenczed napra jön az ördög és azt kivánja, hogy imádják; nem teszik meg, de mégis elviszi őket. A hegedű pedig az erdőben marad és ott megtalálja egy szegény czigány. Elkezdett hegedülni és ország-világ úgy nevetett és sírt rajta, a hogy a szegény czigány akarta.

Milyen mély jelentésű symbolismus! milyen jellemzetes mythologiai előadás! S ez a felfogás nem mond-e ellent a czikkem elején koczkáztatott állitásnak? Nézzük közelebbről a dolgot! A tükörnek a hiúság jelvényén kivül még mély ősi mythikus jelentősége van, pl. a japáni, perzsa, görög stb. mythoszban. Ennek az itten mellékes vonásnak fejtegetése fölösleges volna. A hegedű eredetére nézve bizonyára nagyon feltünő momentum az is, hogy ki készítette, az is, hogy miből. Tudjuk, hogy nemcsak az éjszaki finnek és a déli görögök, hanem más népek is az isteneknek tulajdonitják nemzeti hangszerök feltalálását. S hogy ember hangszerré válik, az is igen gyakori metamorphosis; ki ne emlékeznék a jávorfa regéjére? De vannak a czigány regének hegedű-gyártási eljárásával teljesen megegyező ujabb keletű mesék is, a melyek legendaszerűen magyarázzák némely hegedűs játékának daemonikus hatalmát. Paganiniről is szállongott volt ilyenforma monda. Erről az oldalról tehát nem dönti meg véleményemet ez a czigány mese. Sőt ha egy kissé megszorítom, meg arra birhatom, hogy egyenesen mellettem tanuskodjék. A czigány mesében a végéig nincs szó czigányról; a vadász nem czigány, a leány családja sem az, mert a mese Marát *zaklyinak* mondja, a mi a *nem*-czigány leány neve. A hegedűt az ördög találja fel, a kivel nem szokta magát azonositani a czigány, noha maga is fekete, a ki itt *nem* czigányok számára készíti a hegedűt, *nem* czigányokból csinálja részeit s a nem czigányokat viszi is el miatta! Nem czigányok azok, a kik sírva vigadnak rajta, mielőtt a czigány kezébe jut és sirva vigadnak, mikor a czigány húzza. A szegény czigány csak *véletlenül* találja meg a hegedűt az erdőben, felcsap muzsikusnak és elhúzza valószinűleg ugyanazon nótákat, a melyeket már előtte elhúztak volt: az ördög és Mara.

Úgy képzelem, hogy ez a czigány mese symboluma lehetne az ugynevezett czigányzenének és a czigányok hozzá való viszonyának. A mese szép erdeje a mi hármas halmú hazánk, a hol «szomorú a magyar nóta, háromszáz esztendő óta», de a hol már ezer éve sírva-vigad a magyar a maga ősi nemzeti zenéjével és dalaival. Bejön a czigány, véletlenül ráakad a mi nemzeti zenénkre, a mi testünkből és vérünkből származott s talán — ki tudja hogyan? — gazdátlanul maradt hegedűre, eltalálja rajta azokat a hangokat, a melyek a nemzet szívéhez szólnak, eltanulja tőlünk dalainkat és huzza, huzza és mi hallgatjuk és sírunk s nevetünk rajta; az idegen pedig, a ki nem látja, mikor tőlünk ellesi a nótát, csak azt, mikor nekünk és az egész világnak húzza — a nemzetünk geniusától idegen azt gondolja, hogy a czigány Indiából hozta a magyar nótát!

Dr. HERMANN ANTAL.

OROSZ TÖRTÉNETEK.

II.

A haragos czár.

Korán reggel, mondhatni hajnali órákban, Obolyánov főügyészért küld Pál czár. A főügyész megjelen — látja a rettentő haragos czárt, a mint fel és alá szaladgál a teremben.

— Szabadítson meg a tolvajtól! — ezzel fogadja az ügyészt.

Obolyánov nagyot néz és álmélkodva megáll.

— Én mondom, uram, szabadítson meg a tolvajtól! ismétlé Pál.

— Szabad tudnom felség, hogy ki az?

— Báró Vaszilyev, az én kincstárnokom, aki kerek négy milliót elcsent.

Obolyanov mentegetni kezdé a becsületességéről nevezetes férfiut, a ki később grófi rangot és pénzügyminiszteri állást nyert.

— Hagyja el, — vág a szavába nagy bosszusan a czár: — jól tudom én, hogy önnek jó barátja, de azt is tudom, hogy tolvaj, nekem pedig nem kell a tolvaj. Adjon más kincstárnokot!

— Felséges uram, kegyeskedjék önmaga kinevezni ilyet, mert én nem ismerek alkalmas egyént; vagy ha mégis rám bízza a dolgot, kérek pár napot a gondolkodásra.

— Nincs mit gondolkozni, jelöljön tüstént ki embert és készítsen róla ukázt a kormányzó szenátusnak.

— Felséges uram, azt tartja a törvény, hogy kincstárnokot ukázzal nem lehet teremteni.

Pál magából kikelve rohant a főügyésznek.

— Nyomorult, hogy mered állítani, hogy az *én* ukázom nem teremt kincstárnokot?

Ezzel megragadta a mellét s olyat lódított rajta, hogy a falhoz ütődött. Obolyánov elveszettnek érzé magát, ajka imát susogott és már azt hitte, hogy a földön utolsó imádsága ez. Ámde Pál kissé lecsillapodott és nyugodtabb hangon kezdé:

— Uram, miért mentegeti báró Vaszilyevet?

— Mert tudom, hogy csak becsületes cseleke! detre képes, — feleli a főügyész szilárdan.

— Itt a számadása; nézzen belé, s győződjék meg, hogy négy millió hiányzik!

Obolyánov megnézi a számadást, és bámulva tapasztalja, hogy a négy milliónak hült nyoma. Mégse veszti el lélekjelenetét és feleli:

— Felségednek teljesen igaza van: de mégsem szabad elitélni a vádlottat, míg ki nem hallgatták; ha megengedi, tüstént hozzá megyek és megtudom, hogy mit mond erre.

— Menjen, — feleli a czár; — de tüstént visszatérjen, türelmetlenül várom.

Obolyánov eltávozott. Kitünt, hogy a kincstartó számadásából a czár rendeletére maradt ki a négy millió; valami «rendkivüli kiadásra» kellett az, s a czár nem akarta, hogy bevétessék a rendes számadásba, hanem hogy arról külön jelentés készíttessék.

— Jelentse ő felségének, — mondotta a kincstartó — hogy ezt a külön jelentést már eléje terjesztettem, és ő felsége azzal a kijelentéssel, hogy majd elolvassa, dolgozó szobája ilyen meg ilyen szekrényének ezen meg ezen polczára tette.

A főügyész nagyon megörült, és sietett a felvilágositással. Pál egyik kezével a homlokára csapott, a másikkal a közeli szekrényre mutatott, parancsolván, hogy keresse ott. A jelentés megkerült, a kincstartó becsületét nem érte mocsok. Pál örült is, boszankodott is.

— Köszönöm Obolyánov, — mondotta, — hogy báró Vaszilyev ügyét tisztába hozta, s engem arra birt, hogy továbbra is becsületes embernek tartsam őt. Vegye ezt a gyémántos Alexander-csillagot, adja át báró Vaszilyevnek s egyszersmind tudassa vele, hogy ötszáz lelket is ajándékozok neki.

III.

A boldogulás titka.

Ros ztopcsin Vaszilyevics Fedor, Moszkva felgyujtója, nevezetes ember volt a maga idejében. Pál czár nagyon kedvelte, tábornokká, udvari marsallá, majd belügyi, később külügyi miniszterré tette, grófi rangra emelte, és kegyeivel bőven elhalmozta. Hogy a nagy szerencse mint lett az ő kenyeres pajtása, annak titkát élete alkonyán egyik rokonának felfedte.

A dolog igy történt.

Mikor Rosztopcsin már babérjain pihent, mint nyugalmazott államférfiú, nagyon elvonultan élt Moszkvában. Egy alkalommal felkereste őt egyik rokona, kezdő fiatal ember, a ki az állami szolgálat kenyerét alighogy megizlelte volt.

Benyitva a gróf kabinetjébe, a divánon fekve találta Rosztopcsint. Asztalán egyetlen faggyúgyertya árasztá pislogó fényét.

— Mit mivelsz Protaszov, mivel foglalkozol? — kérdé a gróf rokonát.

— Szolgálok, kegyelmes uram. Szolgálattal keresem kenyeremet.

mérföldnyire voltak az erdő szélétől, mikor egyszerre két embert pillantottak meg. A két ember Deck Miklós és az orvos volt; az egyiknek a lábai megtagadták a szolgálatot, a másik pedig kimerülten rogyott le egy fa tövében.

Hogy az orvoshoz szaladjanak, őt kikérdezzék, de a nélkül, hogy csak egyetlen szót is kicsikarhattak volna tőle, mert oly kábult volt, hogy felelni sem tudott, — hogy faágakból saraglyát hevenyészszenek, Deck Miklóst ráfektessék, a «doktort» lábára állítsák, — mindez csak nehány percz müve volt. Aztán valamennyien útnak indultak Macsesd felé, s hol Kolcz uram meg Frik, hol Frik meg Jónás felváltva vitték az erdészt ketten-ketten.

A korcsmáros ép oly kevéssé tudta megmondani, mint Frik vagy Kolcz uram, hogy miért jutott Deck Miklós ily állapotba és vajjon sikerült-e behatolnia a várkastélyba. Az orvos még mindeddig nem nyerte annyira vissza az eszméletét, hogy kiváncsiságukat kielégíthette volna.

De ha Patak eddigelé nem beszélt, most okvetetlenül beszélnie kell. Az ördögbe is! Hiszen a faluban, barátai és ismerősei körében teljes biztosságban érezhette magát! . . . Ott már nem kellett félnie a várkastély gonosz szellemeitől! . . . Sőt ha esküvel kötelezte volna magát, hogy titokban tartja mindazt, a mit a kárpáti várkastélyban látott, még akkor is azt parancsolná a közérdek, hogy megszegje az esküjét.

— «No, térjen magához, orvos, — mondá neki Kolcz uram, — és szedje össze az emlékező tehetségét!»

— «Azt akarjátok, hogy beszéljek?»

—« A macsesdi lakosok nevében, a falu biztosságának érdekében parancsolom kegyelmednek, hogy beszéljen.»

Egy jókora pohár pálinkának, melylyel Jónás megkínálta, az a hatása lett, hogy visszaadta az orvosnak a nyelve használatát, és Patak, bár szakgatott mondatokban, a következőket beszélte el:

— «Tehát Miklóssal együtt elindultunk . . . Bolondok voltunk . . . bolondok voltunk! . . . Csaknem egy egész napig eltartott, mig végigmehettünk azokon az átkozott erdőkön . . . Csak este értünk a várkastély elé . . . Még most is reszketek, ha rágondolok . . . halálom órájáig reszketni fogok! . . . Miklós be akart menni a kastélyba . . . Igen, az éjszakát a vártoronyban akarta tölteni . . . akár csak a Belzebub hálószobájában akart volna aludni! . . .»

Patak orvos e szókat oly síri hangon mondta, hogy a hallgatói szinte megborzadtak tőle.

— «De én nem egyeztem bele, — folytatá, — nem . . . én nem egyeztem bele! . . . És vajjon mi történt volna, ha Deck Miklós ohajtásainak engedek? . . . Minden hajam szála az égnek áll, ha csak rá gondolok is.»

De, ha a «doktor» haja az égnek állt, ezt csak azért tették, mert a keze gépileg belemarkolt.

— «Miklós tehát rászánta magát, hogy éjjel az Orgall fensíkon tanyázzunk. . . . Milyen éjszaka volt ez, barátim! . . . milyen éjszaka! . . . Tessék pihenni, mikor a szellemek alig egy óráig hagyják nyugodni az embert! . . . De még egy óráig se! . . . Egyszerre csak tüzes szörnyetegek, valóságos «balurik» jelentek meg a felhők közt! . . . Lerohantak a fensíkra, hogy fölfaljanak bennünket . . .»

E szavak hallatára minden szem az ég felé tekintett, vajjon nem száguld-e rajta végig valami kisérteties lovas csapat.

— «És ime, nehány pillanat mulva megszólal a kápolna harangja is!» — folytatá az orvos.

Az egész hallgatóság a füleit hegyezte és az orvos elbeszélése oly rendkivüli hatást tett, hogy egy-két ember szinte harangszót vélt hallani a várkastély felől.

— «Egyszerre, — kiáltá Patak, — borzasztó zúgás töltе be a levegőt . . . vagyis inkább vadállatok ordítása. . . . Majd világosság áradt szét a vártorony ablakaiból. . . . Pokoli láng világitotta meg az egész fensíkot a fenyő-erdőig. . . . Deck Miklóssal egymásra tekintünk. . . . Ah! iszonyu látvány! . . . Két halotthoz hasonlítánk. . . . Két halotthoz, melyek e zöldes világitás mellett egymásra látszának vigyorogni! . . .»

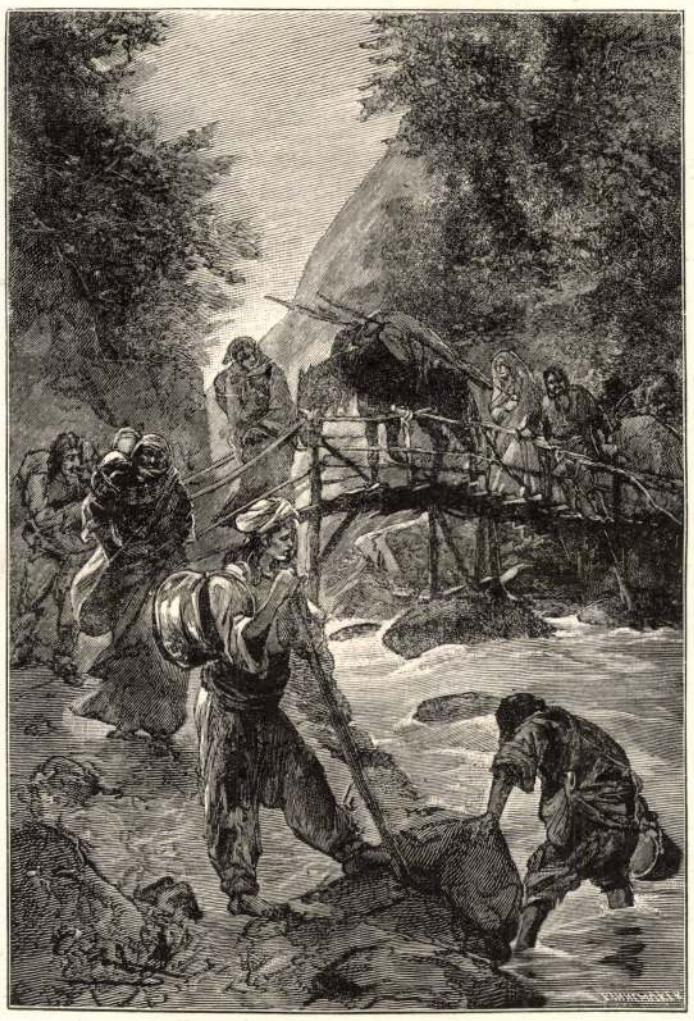

Nehány czigány család elvándorolt.

VÁRKASTÉLY A KÁRPÁTOKBAN.

És a ki e pillanatban Patak orvost látta, eltorzult arczával, kimeredező szemeivel, joggal kérdezhette magától, vajjon a «doktor» nem ugyanarról a tulvilágról tért-e vissza, a hova már számos embertársát elküldte?

Időt kellett neki engedni, hogy lélekzetet vegyen, máskülönben nem lett volna képes folytatni az elbeszélését. Ez a lélekzetvétel Jónásnak még egy pohár pálinkájába került; de ez a második pohár szemlátomást visszaadta részben az orvosnak eszét, a melytől a gonosz szellemek megfosztották.

— «De végre is mi történt a szegény Deck Miklóssal?» — kérdé Kolcz uram.

A biró nem ok nélkül tulajdonított különös fontosságot az orvos válaszának, minthogy a szellemek fenyegetése, a mely a «Mátyás király» szobájában hallatszott, a fiatal erdészt személyesen illette.

— «Elmondok mindent, a mire emlékezem, — viszonzá az orvos. — Megvirradt. . . . Könyörögtem Deck Miklósnak, hogy mondjon le a tervéről. . . . De hát ismeritek. . . . Ilyen makacs emberrel nem lehet okosan beszélni. . . . Lement a vásárokba. . . . Én is kénytelen voltam utána menni, mert magával hurczolt. . . . Ezenfelül magam sem tudtam már, hogy mit cselekszem. . . . Miklós ekkor előre ment a várkapu alá. . . . Megfogta a felvonó-hid egyik alácsüggő láncát és felmászott rajta a bástyáig. . . . E pillanatban a helyzet öntudatára ébredtem. . . . Van még idő megállitani ezt a könnyelmű . . . többet mondok: ezt a szentségtörő embert! . . . Még egyszer és utoljára ráparancsoltam, hogy szálljon le, térjen vissza és jöjjön velem együtt haza, Macsesdre . . . «Nem!» — ez volt minden, a mit felelt. . . . Ekkor el akartam futni . . . igen . . . barátom . . . megvallom, hogy el akartam futni és ugy sincs köztetek, a kinek hasonló helyzetben ne ugyanez a gondolata támadt volna! . . . De hasztalan iparkodtam a lábamat a földről felemelni. . . . Oda voltam tapadva . . . srófolva . . . mintha a két lábam gyökeret vert volna! . . . Megpróbáltam erőszakkal kiragadni magamat. . . . Lehetetlen! . . . Megpróbáltam vergődni ide-oda. . . . Mind hiába!»

És Patak orvos utánozta egy olyan ember kétségbeesett mozdulatait, a kinek a lábait valami tőr megfogta, mint a rókát.

Azután folytatta az elbeszélést:

— «E pillanatban egy ordítás . . . de milyen ordítás hallatszott! . . . Deck Miklós ordította el magát. . . . Kezei elbocsátották a lánczot, melyen addig kapaszkodott és aztán lebukott az árok fenekére, mintha valami láthatatlan kéz taszította volna le.»

Annyi bizonyos, hogy az orvos úgy beszélte el az eseményeket, a mint történtek; a képzelőtehetsége, bármennyire fel volt is izgatva, nem toldott az elbeszéléshez semmit. A mint leirta, úgy történtek meg mindazok a csodák, a melyeknek az Orgall fensík volt szinhelye az elmult éjjel.

És most elmondjuk, mi történt Deck Miklós lebukása után. Az erdész elájult és Patak orvos képtelen volt segitségére sietni, mert a csizmái a földhöz tapadtak és feldagadt lábait nem birta kihuzni belőlük. . . . Egyszerre a láthatatlan erő, mely őt lebilincselte, hirtelen megszünt. . . . Lábait szabadoknak érezte. . . Oda rohant utitársához és — a mit nála a hősiesség tanujelének kell tartanunk — megnedvesitette Deck Miklós arczát a zsebkendőjével, melyet a levezető árok vizébe mártott. . . . Az erdész viszszanyerte eszméletét, de balkarja és testének egy része megbénult a borzasztó megrázkódtatástól. . . . Azonban, az orvos segitségével mégis sikerült fölkelnie. . . . Fölvánszorgott az árokpartra és feljutott az Orgall fensikra. . . . Végre elindultak haza felé. . . . Egy órai gyalogolás után karjaiban és oldalában olyan éles fájdalmakat érzett, hogy kénytelen volt megállapodni. . . . Végre abban a pillanatban, mikor az orvos Macsesdre akart sietni segitségért, Kolcz uram, Frik és Jónás megérkeztek . . . épen jókor!

Patak orvos gondosan őrizkedett nyilatkozni a fiatal erdész állapota felől, noha máskor nagyon hamar kész volt ellentmondást nem türő hangon orvosi véleményt mondani. Mindössze is csak ennyit mondott:

— «Már az is igen komoly dolog, ha az ember természetes betegségben szenved. De mikor valaki természetfeletti betegségben sinlődik, melyet a csort küldött rá, akkor abból nem igen gyógyithatja ki más, mint a csort!»

Egyéb kórjel hiányában, ez az orvosi jóslat nem volt nagyon vigasztaló Deck Miklósra nézve. Szerencsére Patak uram véleménye nem volt szentirás; aztán Hippokrates és Galienus óta akárhány orvos csalódott és csalódik ma is, noha nagyobb a tudománya a «doktor» Patakénál. A fiatal erdész erős ember volt; remélni lehetett tehát, hogy ki fog lábolni a bajból az ördög segitsége nélkül is, — de csak azon feltétel alatt, hogy nem követi nagyon lelkiismeretesen az egykori vesztegintézeti betegápoló utasításait.

VIII.

Ezek az események nem voltak alkalmasak arra, hogy a macsesdi lakosság rémületét csökkentsék. Most már nem lehetett kétség a felől, hogy a «*Mátyás király*» nagy szobájában megszólalt titokzatos hang fenyegetése nem tréfadolog volt. Deck Miklós megmagyarázhatatlan módon bűnhödött engedetlenségeért és vakmerőségeért. Nem figyelmeztetés és intelem volt-e ez mindazoknak, a kiknek kedvük kerekednék a Miklós példáját követni? E sajnálatos módon végződött kisérletből azt kellett következtetni, hogy egyenesen tiltva van megpróbálni a behatolást a kárpáti várkastélyba. A ki erre vállalkoznék, az életét koczkáztatná. Teljesen bizonyosnak látszott, hogy ha az erdésznek sikerült volna átmászni a bástyán, soha sem térhetett volna többé vissza a faluba.

A rémület ennek következtében nagyobb volt, mint valaha, nemcsak Macsesden, hanem Vulkánon is, meg mind a két Zsil völgyében. Mindenfelé arról beszéltek, hogy tanácsos végkép elköltözni a vidékről és nehány czigány család tényleg el is vándorolt inkább, hogysem a várkastély közelében maradt volna. Az a bizonyosság, hogy természetfeletti és gonosz lények laktak benne, több volt, mint a mennyit a környékbeli lakosság véralkata megbirhatott. Nem maradt hátra egyéb, mint elköltözni a vármegye

valamely más részébe, ha csak a magyar kormány le nem romboltatja a kisértetes várat. De vajjon a kárpáti várkastélyt le lehetett-e rombolni olyan eszközökkel, a milyenek halandó ember rendelkezésére állnak?

Junius első hetében senki sem mert kimenni a faluból még mezei munkára sem. Hiszen a legcsekélyebb kapavágás is előidézhette valamely földalatti kisértet hirtelen megjelenését!... Hátha az eke barázdáiból a «stafflik» vagy vampirok egész csapatai röppennek fel?... Nem fognak-e démonok kikelni a gabonavetésekből?

— «Bizony, valóban ez történnék», mondá Frik pásztor mély meggyőződés hangján.

És ő maga is őrizkedett visszatérni a Zsil melletti legelőkre a nyájával.

A falu tehát a rémület uralma alatt állt. Senki sem dolgozott többé a földeken. Mindenki otthon maradt és bezárt ajtót, ablakot. Kolcz uram nem tudta, hogyan idézze vissza a falubelieknél azt a bizalmat, a mely nála is nagy mértékben hiányzott. Határozottan nem maradt egyéb hátra, mint elmenni Kolozsvárra és kieszközölni a hatóságok közbelépését.

Hát a füst megjelent-e újra a vártorony kéménye felett?... Meg bizony. A messzelátóval több izben lehetett látni az Orgall fensíkról felemelkedő párák közepette.

És éjszakának idején a felhők nem vörösek voltak-e, mintha lángokat tükröztek volna vissza?... De bizony; sőt úgy rémlett, mintha lángoló gomolyok keringenének a várkastély felett.

És az az ordítás, a mely annyira elrémítette Patak orvost, nem hatott-e keresztül a Plesa gerinczén, a macsesdi lakosok nagy ijedelmére?... De bizony; legalább a délnyugati szél borzasztó zugást és morajt vitt magával, melyet a Vulkán szoros sziklái visszhangozva adtak tovább.

Ezenfelül a megfélemlített emberek állításaiból azt is lehetett volna következtetni, hogy a földet valamely rejtett erő rázkódtatta meg alattuk, mintha valami régi kráter nyilt volna meg újból a Kárpátok hegylánczában. De talán a felizgatott képzelem túlzásainak is nagy részük volt abban, a mit a macsesdiek látni, hallani és érezni véltek. Bármint legyen is, csakugyan történtek igazi kézzelfogható tények és mindenki beláthatja, hogy nem volt többé lehetséges ily veszélyes helyen élni.

(Folytatása következik.)

EGYVELEG.

* **A párbaj ellen** Belgiumban törvényt hoztak. Nemcsak a párbajozókat és a segédeket, de még a párbajról megemlékező hirlapírókat is bebörtönzik vagy más büntetésnek vetik alá.

* **Panama-játék.** Párisban az utczákon árulnak széles Panama-kalapot hordó férfi bábukat, melyeken, ha egy madzagot meghuzunk, a Panama-kalap eltűnik s helyét börtöni sapka foglalja el.

* **25,000 gyilkosság** történt a legutóbbi öt év alatt az amerikai Egyesült-államokban. Nevezetes, hogy több gyilkost lynchelnek meg még mindig, mint a mennyit a törvény elitél.

* **Vilmos német császár** egy helgolandi jótékony bazár számára sajátkezüleg készített krétarajzot küldött, melyen két pánczélhajó látható viharban. A képet, melyen e jel áll: «Wilhelm Imperator Rex 1893» ezer forint értékben vették fel a sorsolás tárgyai közé.

* **Az aluminiumot** építési czélokra alkalmazzák újabban, így Chicagóban egy nagyobb épület homlokzatát aluminium lemezekkel rakták ki, úgy, hogy az ezüst táblákból készült várnak látszik, a mi a bérház jellegének meg is felel.

* **Szappan-forrás.** Éjszak-Amerikában Buffalo fok közelében találtak egy forrást, melynek borsavas-natron és petroleum-keverékből álló vize úgy habzik, mint a szappanos víz, de a forrás közelében levő leülepedéseket szappan gyanánt használják s időről-időre lapáttal gyűjtik össze.

* **Az arany rózsát,** melyet a római pápa erénydíjként szokott adni évenként egy-egy katholikus vallásu uralkodóházi nőnek, már háromszáz év óta ugyanazon aranyműves család készíti, melynek tagjai e végett állandóan Rómában, a Szent-Péter templom közelében laknak. Egy ily ékszer értéke átlag 20,000 forint s elkészítéséért 3200 forintot adnak. A rózsa hosszú szára massziv aranyból van, a leveleket és kelyhet csillogó drágakövek borítják. Az egész műremek pompás fehér atlaszszal bélelt szekrényben van, melyet ezüst félgömb alaku szegekkel raknak ki.

* **Leányszöktetés veloczipéden.** Egy Brooklin nevü amerikai kis városban, mely nyugot felé fekszik s csak névleg hasonlít New-York szomszéd-városához, egy fiatal orvos kedvesét, kit szülői nem adtak hozzá, a leány beleegyezésével veloczipéden ragadta el, mivel ezzel gyorsabban tudott menni, mint a kis város lovasai. Csakugyan nem érték utol a szökevényeket, kik egy szomszéd községben megesketették magukat, mire szülők is megengesztelődtek.

* **A mellfűző használatát** már II. József császár meg akarta gátolni. 1783 aug. 14-én kelt rendelete értelmében az árvaházakban, apáczazárdákban s más női intézetekben a mellfűzőt egyenesen el kell tiltani s a tanfelügyelők köteleztetnek félévenként jelentést adni arról, hogy az iskolás leányok és a tanítónők között hány hordja a mellfűzőt. A százéves rendeletet sohasem vonták vissza, de a tanfelügyelők most már nem adnak be jelentéseket, talán nem is győznék.

Tolnay Ákos rajza.

HEGEDŐS DAL.

Hol hegedősök bús dala zengett:
Felkap a vágy, és elvisz oda,
Harsan a kürt, és nyilnak a termek,
Készül a nótás, vig lakoma.

Párduczos ifjak, gyér haju vének,
Szüzi leányok, tisztes anyák
Gyermeki vágygyal összegyülének,
Hallani lantos kobza dalát.

Hej hegedős-kor! most az imára
Nem figyel úgy a templomi nép,
Mint a te véned ifjú dalára,
Hogy üde harmat érje szivét.

Hol ma a lélek, mely befogadja
Azt a kitépett szívdarabot,
Mit hegedős befoglal a dalba,
Melylyel, a mit birt, mind' od' adott?

Hagyhat-e némán útja időnek,
Hogyha nyomába' hull a virág?
Fészke-rakáshoz a fatetőket
Búvja madárka, s száraz az ág.

Nézzem-e némán nap virradatját,
Éj suhanását, hogyha elém
Nap sugara s éj azt mutogatják:
Hogy fogy a szívből, mint fogy a fény?!

Hamva a szívnek mint törülődik,
És üdesége mint fakul át;
S balga, bolond, ki véle törődik...
— Hej, hegedősök! rossz a világ!

PAP ZOLTÁN.

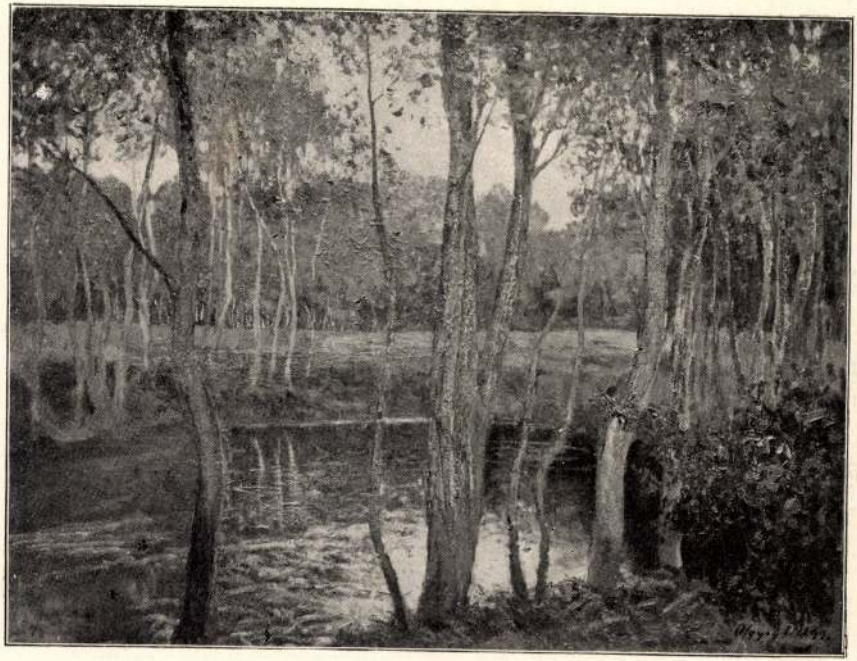

19. Olgyay Ferencz: Tórészlet.

Tolnay Ákos

211. Tolnay Ákos: Női arczkép.

Műcsarnok 1899/900
téli kiáll.

38 Magyar-Mannheimer Gusztáv: Halászbárka Voloskában.

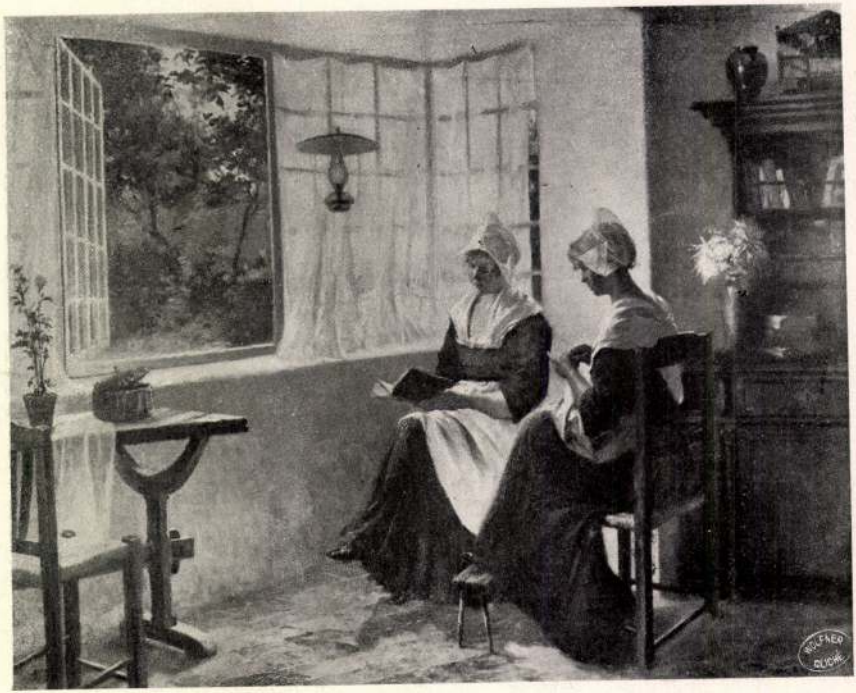

56 Tolnay Ákos: Érdekes olvasmány.

POLL HUGÓ: REGGEL

Tolnay Ákos K

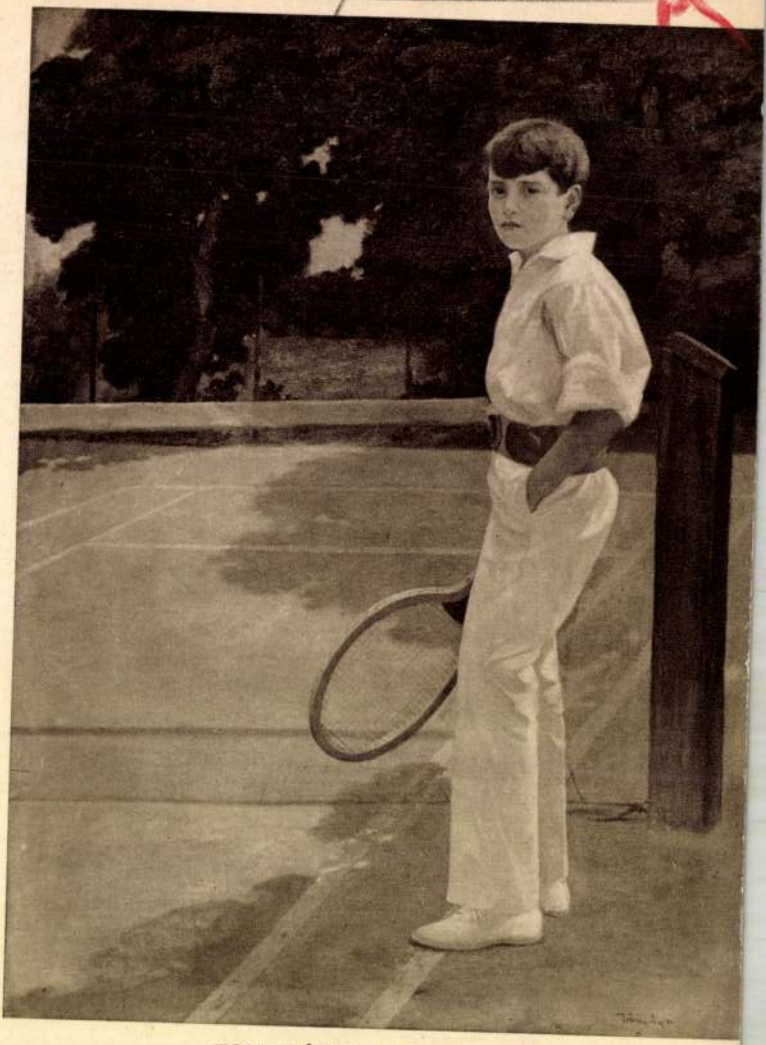

TOLNAI ÁKOS : TENNISZEZŐ

Műcsarnok 1930/31 jub. Kiáll.

Tolnay Ákos K

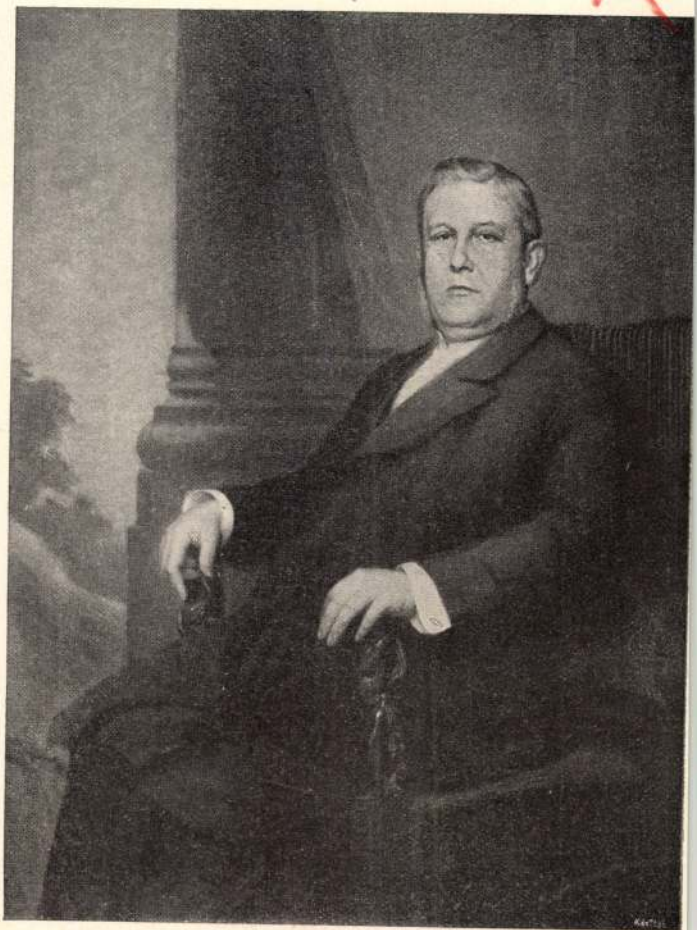

396. Tolnay Ákos: Wekerle Sándor dr. arcképe.

Műcsarnok 1903. tav.
Nemzeti Kiáll

237. Vajda Zsigmond: Kereszttűzben.

rendezőségnek, megengedhető-e, hogy az egyébként is oly szűkre szabottt érvényesülési lehetőséget még egy alkalommal csökkentsék. A téli és a tavaszi tárlat mellett, csak az ősszi tárlat az, amelyiken a magyar művészek zöme a nyilvánosság elé léphet a Műcsarnokban. Sokkal helyesebbnek tartanók, ha a kollektiv kiállítások szerencsés gondolatát a Képzőművészeti Társulat az őszi tárlaton kivül valósítaná meg. Hiszen ideje és módja föltétlenül lenne hozzá. Az első nagy termet és a második termet az Ipolyi hagyaték pompás deszkafestményei, faragványai, gobelinjei és szőnyegjei töltik meg. Ezek a nagyobbrészt egyházművészeti darabok valamennyi válogatott munka, a maguk idejének színvonalas termései. Francesco di Giorgió: Szent Péter keresztrefeszítése, Giovanni di Paolo: Szent György megkereszteli a libiai királyt és népét, Spinello Aretino Szent Pál lefejezése, Matteo di Giovanni: Madonna két angyal között, Antonio Pisano: Szent Jusztina, az olasz XV. század java terméséből való művek. Lucas Cranach, Maulpertsch, Bassano da Ponte reprezentáns darabokkal vannak képviselve. Azonban nemcsak külföldi mesterek vonulnak fel,

TOLNAY ÁKOS: DR. NAGY ELEK, NY. MEGHATALMAZOTT MINISZTER

hanem igazán meglepetésszerűen a magyar mestereknek egy hosszú sora lép ki az ismeretlenség homályából, melyben alkottak a XV. század folyamán. Egy sereg kiváló magyar mester sorakozik fel a XV., XVI. századból ugy a festőművészet mint az iparművészet területén ismét bizonyságát adva annak, hogy a magyar művészet már abban az időben is méltó szomszédja volt a nyugati kulturáknak. Talán ez a legfőbb jelentősége a most bemutatott Ipolyi-hagyatéknak.

A modern résznek különösen két gyüjtemény ad nagy jelentőséget: Zombory Lajosé és Pásztor Jánosé. Mindkét művésszel már behatóan foglalkozott a Képzőművészet és

kialakult és már elkönyvelt érték. Neve márka, művészete jellemzői ismertek, kvalitásai köztudomásúak mint a magyar alföld hivatott költője, neve átment a köztudatba. Akik Zomboryt így ismerték, azoknak most meg kell tanulni egy uj Zomboryt becsülni és szeretni. Ritka eset, hogy valaki arrivé korában és éveinek olyan előrehaladott során, mint Zombory, aki túl van a hatvanon, uj csapást vágjon magának és uj utakon építse fel egyéniségének azt a kifejezését, amely a köztudatban már kiforrott jegyeit bevéste a lelkekbe. Zomborynak volt hozzá bátorsága, akaratereje és tehetsége. Két problémát kivánt művészi koncepciója egyesíteni: a dekorativ ábrázolást és pikturá-

FENYŐ GYÖRGY: NAGYSZÜLEIM

Az Ernszt-Muzeum kiállításáról

ma sem állapíthatunk meg egyebet, mint hogy *Pásztor* János a magyar szobrász művészetnek olyan büszkesége, aki a külföld legjobb szobrászaival állítható egy sorba. Egyéni formaművészete nemcsak a női akt szárnyas szavú poétájává ihlette, de monumentális érzése a nagy plasztika mesterévé is avatta. Csak székesfehérvári hősi emlékére kell utalnunk, amelyik ennek a műfajnak egyik legszebb kreációja. Az a hatvan egynéhány darab szobormunka, mely a Pásztor János nevével ékes, nemcsak az ő életének és művészetének legfőbb alkotásai, de a magyar szobrászművészetnek is tényezővé vált reprezentánsai. Gyüjteményes kiállítása alkalmából mindezt csak ujra megállapíthatjuk, mert Pásztor János alkotásainak hosszú sorára egy és ugyanaz a geniális szellem nyomja bélyegét. *Zombory* Lajosnál már ujabb mondanivalónk is akad. Az ő művészete is egy

jának nemzeti karakterét. Az a Zombory, aki az impeszszionizmus eredményein át a magyar alföld flóráját és faunáját énekelte meg úgy, ahogyan azt csak magyar piktor tudja magyar földdel-éggel-vizzel, most épp úgy a dekorativ foltok színhatásával fejezi ki a magyar festő elragadtatását, választhatatlan összeforrottságát a magyar miliővel. Ehhez járul még Zombory életteljes vonalakkal rajzolt konturékesszólása, mellyel megkönnyítette azt a feladatot, hogy ebben a modern, a nemzeti felfogásban még hagyomány nélkül való festési modorban is érvényesülhessen magyarsága. Száz kép és ötven rajz hirdeti ennek az örökifjú mesternek kifogyhatatlan munkakedvét és tehetségének bőkezű termékenységét.

Három par excellence tájképfestő: *Major* Jenő, *Horváth* Béla és *Sárdy* Brutus mutatnak be egy-egy kollekciót.

Reinhard Károly, festő, VI., Bajza-utca 23. (514.)
Rosenmayer Ferenc, festő, Ujpest, Deák-utca 91. (549.)
Sándi Gyula, épitész, II., Toldy Ferenc-utca 20. (491, 504.)
Schoditsch Lajos, épitész, VII., Csömöri-út 38. II. 9. (494, 495, 498, 499.)
Skuteczky Döme, festő, Besztercebánya. (215, 237.)
Soós Géza, szobrász, VII., Rottenbiller-u. 19. (188, 201, 204.)
K. Spányi Béla, festő, Bodajk, Fehérmegye. (368—370, 388.)
Spányik Cornél, festő, VI., Nagy János-utca 27. (233, 234.)
Stetka Gyula, festő, VI., Bajza-utca 23. (14—16.)
Strobl Zsófia, festőnő, VI., Bajza-utca 23. (605.)
Szamovolszky Ödön, szobrász, I., Várkertbazár. (154, 182, 183, 189, 207—210.)
Székely Árpád, festő, VIII., Reviczky-utca 7. III. 15. (508.)
Szenes Fülöp, festő, VI., Kmetty-utca 29. (311—320, 525.)
Szirmai Tony, szobrász, Páris, 112. Brd. Malesherbes. (516.)
Szlányi Lajos, festő, Szolnok, Művésztelep. (299—310.)
Telcs Ede, szobrász, VI., Szondy-utca 80. (159, 160, 500.)
Telepy Károly, festő, VI., Városligeti-fasor 26. (421—432.)
Telkessy Valéria, festőnő, I., Dísz-tér 16. (414, 415.)
Tolnay Ákos, festő, VIII., Rökk Szilárd-utca 39. (294—298.)
Tölgyessy Arthur, festő, I., Kelenhegyi-út 12—14. (278—284.)
Tornyai János, festő, Hódmezővásárhely, Huszárlaktanya. (3, 166.)
Tóth István, szobrász, I., Várkert-bazár. (196, 203.)
Tull Ödön, festő, V., Lipót-körút 5. (132—140.)
Tury Gyula, festő, VIII., Kőfaragó-utca 5. (410—413.)
Udvary Géza, festő, I., Kelenhegyi-út 12—14. (165.)
Ujházy Ferenc, festő, Gyöntyük-utca 3. (597, 598.)
Ujváry Ignác, festő, IX., Práter-utca 9. (42—93.)
Ungár Arthur, festő, VI., Dalnok-utca 3. (519.)
Vágó József, épitész, VII., Kerepesi-út 30. (477—479.)

Vágó László, építész, VII., Kerepesi-út 30. (477—479.)
Vastagh Géza, festő, IV., Váci-utca 84. (601, 604.)
Vaszary János, festő, I., Kelenhegyi-út 12—14. (121—131.)
Vajda Zsigmond, festő, VI., Munkácsy-utca 14. (144—148, 150—152.)
Vedres Márk, szobrász, Firenze, Piazza di Bellosguardo. (163.)
Veress Zoltánné, szobrásznő, II., Bimbó-utca 30. (158.)
Verő László, szobrász, IX., Üllői-út 103. II. 16. (190.)
Veszi Margit, festő, Kerepesi-út 25. (579, 580.)

XI. TEREM.

294 Tolnay Ákos. Reggeli hangulat. Olajfest. Eladó.
295 Tolnay Ákos. Besnyői határban. Olajf. Eladó.
296 Tolnay Ákos. Férfi arckép. Olajf. Magántulajdon.
297 Tolnay Ákos. Arckép. Olajf. Magántulajdon.
298 Tolnay Ákos. Erdőrészlet Besnyőn. Olajf. Eladó.

holott ime láthtajuk, hogy ez is *turáni gondolat*. Valami primitiv födélmegoldás ősi alakja tükröződik benne, a gyékénnyel födött vesszősátor alakja is lehet. Ide vezetnek vissza a kisázsiai faházak, a likiai sziklasírokban megőrzött formái is, amelyek tudvalevően a görög ioniai oszloprendszer kialakulására voltak döntő befolyással. Antifellosz és Pinara csúcsívű példáin világosan megtaláljuk az indiai barlang-templomok kapuzataira hasonló boltozatszerű formát. Méltassuk figyelemre a boltozatot szegélyező, rózsadísszel ellátott kis karéjokat, amelyek az indiai boltozatban mint az előképül szolgált sátor szelemenei tünnek fel.

A kapuk zábéfáin faragványokat látunk. Tekintsük meg az asszir babiloni paloták nagy kapuzatait; két hatalmas pálmaleveles bronzrúd szegélyezi azokat. Indiai az indiai napisten pávaját, a csodaszarvast és a tűzhelyvédő *istenfát*.

A faimádás legrégibb nyomai Kaldeába, az akkádok földjére vezetnek vissza. Vallásuk valószínűleg a mai oroszországi pogány néptöredékek samán vallásának ősi alakjai. A mai samán vallásnak is van szent fája, amelyre az áldozati állatok bőrét, szarvait akasztják. Az ókori népek *istenfa* ábrázolásairól sem hiányoznak az áldozati maradványok. A sámánok fája révén került az istenfa ábrázolás a sémiekhez is, az oltárok mellé az *aschéra*, de ércoszlopok állottak a föniciai és a tirusi zsidótemplomok bejáratai előtt is. A zsidóság az asszir-babiloni fogság idején ismerkedhetett meg az ajtófélfa e tipikusan mezopotámiai — turáni eredetű — díszével. Nincs kizárva, hogy e díszt a székely kapura a turáni, de zsidóhitű kazároknak Árpád ha-

TOLNAY ÁKOS: *Leány korsóval.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

kerítéseknek bejáratát is ilyen dombormívű stélák szegélyezik. Faragványuk az asszir életfához hasonló motivumot mutatnak, melynek rajza és felfogása csodálatosan hasonlatos a székely kapuk zábéfájának alakításához. A székely kapuk pálmás oszlopát Európában másutt sehol nem leljük. A pálmadíszes oszlopok kialakítása maga is felette hasonló az asszir pálmához. Hogy a székely paraszt másolás útján jusson e formához, teljességgel ki van zárva, hiszen az asszíriologia fiatalabb, mint e faragványaink, az asszir-babiloni romtelepek felásása és publikálása jóval e székely-földi kapukon jelzett évszámok után történt.

De érdemesítsük behatóbb figyelmünkre e pálmás oszlopdiszítéseket. A székelység nemzeti ornamentikája — amelyről Huszka József mélyreható tanulmányai szólnak — mint ő fejtegeti, bevilágít a magyarok ősvallásába, amely a kelethez kapcsol. Egy ősi vallás mistikus alakjainak véli daihoz csatlakozó része közvetítette a székelyföldre. Természetesen, nem a jeruzsálemi díszt hozták vallási alapon, hanem a nemzeti dekorációt, helyi érintkezés útján. A kapu pálmadísze különben sem az asszir sémitákhoz köt, hanem csak a Tigris és Eufrates vidékéhez, tehát nem faji, hanem csak helyi tradició, amely a turáni népek samán vallási mitoszában gyökerezik.

Az asszir szent fa „magyar folytatása" tehát az *istenfa*, amelynek alakjait hazánkban már a pogány sírokban is megtaláljuk. Alakjai nem keletkezhettek itthon, hiszen a pálma, vagy hozzá hasonló fa nálunk ismeretlen. Mohamedán közvetítésről csak akkor lehetne szó, ha átmeneti alakok is ismeretesek volnának. A magyar ornamentika istenfa-alakjai szemlátomást ősi kulturánk öröksége, és azok ezer éven át még ma is élnek népünk művészetében.

De nemcsak kapukon fordul elő az istenfaornamen-

Képzőművészet
1927. 5. 28.

az orosz népművészet jellegzetes dekorációira kell egy szempillantást vesztegetni, hogy megrendüljön hitünk a kelta művészetnek ősformáiról szóló eddigi művészettörténeti megállapításokban. A fonatos dísz — mely eddig a germán művészetnek tulajdonított legjellemzőbb alakítása, s melynek a románkori ornamentátió fejlődésére oly nagy hatása volt — ime keleti jellegével a szarmát síkságon évszázadokat töltő honfoglaló turáni népek irányító befolyására látszik utalni.

Ismerjük a német műtörténelemnek erőlködéseit, amellyel az itáliai reneszánsz kultúra indító motivumait a beolvadt gót és longobárd népeknek igyekszik betudni. Vajjon mennyivel több erre a tudományos jogosultság, mint ha a fentvázolt gondolatmenettel a hódító turánok friss szellemi erejét befolyásában az általuk leigázott germán fajok művészeti tevékenysége terén legalább is vitathatóvá tesszük?

Hogy a turáni ősi hagyományok például a népművészet terén minő életerővel birnak, arra a hazai *székelység* nösen nagy jelentőségűvé válhatik a turán népek szerepe az ókori művészeti kultúra irányításában, hiszen a *görög* művészetnek a mezopotámiai alapokon kívül, itt vannak legéletadóbb gyökerei, s itt látszik gyökerezni a római művészetet inspiráló etrusk művészet is, amely népnek a turáni magyar (székely) rovásirással való rokonsága is erre a vidékre utalnak.

*

Mielőtt a székely *faházba* belépnénk, *a nagykapun* kell keresztül mennünk, amelyik íves nyílásával tetőzetes galambducot hord és monumentális gazdag kiképzésével élénken emlékeztet a távol keleti kapuzatokra. A turáni népű Kína építőművészetének is karakterisztikus motivuma a *nagykapu*, mely többnyire faarchitekturát mimel, amiből világosan kitünik ősi fakonstrukciós eredete.

Emlékkapuk egész sora hirdeti néhol e hagyományos kapukultust. A kínai emlőkön nevelődött *japáni* művészetnek ép így jellemző építési motivuma a *torii* vagy emlékkapu.

MARGÓ EDE: *A halál angyala.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

művészkedése nyújt hasonlíthatatlan példát. Magyar fajunknak ez a törzsökös töredéke Erdély vadregényes bércei között egy ősi turáni világot mentett át számunkra egy évezreden keresztül, holott közvetlen környezetében a nyugati kultúrmunka nagyszabású tevékenységet fejtett ki és idegen nemzetiségek éltek körülötte, ősi művészetét nem voltak képesek átformálni.

A magyar népművészetnek az európai művészeti kultúra alakulására befolyása nem volt s szerepe ebből a szempontból még hazánk területén sem jelentős. Még sem érdektelen rávilágítani azokra a keleti kapcsolatokra, amelyeket még magyar néprajzi kutatók is mosollyal szoktak elintézni, de amelyek jogosultsága előbb-utóbb kiderül és az egész tudományos világot érdeklő új történelmi tényekre fog világosságot deríteni. Vonatkozik ez főleg az *indiai művészettel fönnálló kapcsolatokra* és a magyarok s általuk a turánság kisázsiai kpcsolataira, amelyek révén külö-

Indiában hasonló szerepet játszanak a faarhitekturára emlékeztető monumentális szabadon álló kőkapuzatok.

A kapuzatok monumentalis kiképzése iránti tradicionalis előszeretet a kelet építőművészetében más formában is felismerhető. A szaszanida építés tipikus eleme a nagykapu. Ezt átvette az arab építés is, a török mecseteknél is nagy szerepet játszott. A turáni kultúra által megtermékenyített vidékeken mindenütt a mohamedán építés jellemző alakításává lett. A székelykapú íve a boltozatos formában és a részletek kialakításában egyaránt bámulatosan azonos az indiai sziklatemplomok boltozatos nyílásalakításaival. A karlii templom és a hozzá hasonló kiképzéseket mutató *bhajai* műemlékek az indoskita birodalom korából valók. E patkóíves kapuknak itt szerkezeti indokoltságuk nincsen, feltünően, ősi faszerkezeti reminiscenciák szüleményei.

A patkóívet a művészettörténet arab ívnek nevezi,

A Műcsarnok téli tárlatából

TOLNAY ÁKOS: PIPACS

A Könyves Kálmán jogosításával

Ugy Idők 1903. II.

A Műcsarnok téli tárlata

Első sétánkon megösmerkedtünk azokkal a festői problémákkal, amelyeket Mednyánszky vetett föl s amelyeket páratlan készségével meg is oldott. A természet nagy borulata jelentkezik e képeken csaknem monumentális erővel, egyikén-másikán ismét a tüzes szinek hatalmas versengése, amint az bizonyos pillanatokban a felvidéken szemünk elé tárul. Nagy melancholikus képei mellett hirtelenül olyanokat találunk, amelyeket az „allegro" és „vivace" jelzőkkel illethetnénk. Sok magyar festőnél ismétlődik ez, könnyen összeállíthatnánk ezen a tárlaton egy-egy sorozatot, amely a bánatos lassu mellett a tüzes frisset játszsza. Talán a magyar ember temperamentuma formálja ezt a kétféleséget? Talán csak a véletlen? Bármint legyen is, érdemes néhány képet ebből a szempontból is megtekinteni.

Mindenekelőtt megjegyezzük, mint a tárlatnak is jellemző vonását, hogy java festőink keze alól csak elvétve került ide egy-egy közömbös kép, amely langyos és nem viseli magán az élénk vagy melancholikus temperamentum jegyét. Az objektiv közép-útra, — hál' Isten — kevés festőnk tér. Akinek kedve van a messzejáró következtetésekre, az a magyar ember egy kiváló jellemvonását betűzheti ki ebből a jelenségből. Hol melancholia fog el minket, hol kitörő, szilaj kedv, amidőn az élet egy intim perccel ajándékoz meg minket. Talán ez a — sokszor szélsőségnek jelzett — vonás csapódott le egy sor képen is.

Nem lehet félreismerni a tüzes temperamentum megnyilatkozását oly szélesen festett és fokozott színü képekben, mint amilyenek például Thorma, Grünwald, Magyar-Mannheimer, Réti és mások munkái. Még Katona Nándor is, aki eddig kereste a ködös, borús, megtört színeket, most hirtelenül az opál villogó reflexeivel borítja képét, (Tavasz, 107. sz.) keresi a színt, nem az egyöntetü, nyugodalmas színfoltot, hanem a vibráló, nyugtalan, egymásba szökellő szineket. Ezt a színkeresést, a szín tüzének fokozását, sok képen látjuk viszont. Oly mű, mint például Thorma Jánosé (Október elsején, 16. sz.), nemcsak arra tör, hogy behatóan jellemezze embereit, a kedveseiktől búcsuzó ujoncokat, hanem legalább is ugyanolyan súlylyal igyekszik az ősz fehér fényében sajátságos erővel jelentkező színeket is érvényre juttatni. Amikor e sok tompa, sötét árnyékba belefesti a legélénkebb fehéret és a legélénkebb kéket, tudatosan emeli az egész kép szín-erejét. Grünwald Béla (Ruhaszárítás, 5. sz.) minden érzékével a világító, erős színeket kapja össze és elevenen, fürgén rakosgatja egymás mellé. Réti István arcképein (289—291. sz.) ritka összefoglaló erővel tömöríti ugyancsak a színt, szélesen húzván egymásba a formákat, amelyek a modell kiváló jellemzésén kivül egyúttal az erőteljesen sommázott színek hordozói. Olykor még fürge természetleírásokon is megérzik ez a szilaj keresése a fény hatásainak, példa rá Magyar-Mannheimer Gusztávnak egy sereg kis képe (384—387 stb.), amelyek megannyi sztenogrammot mutatnak, de jellemzetes bennök az, hogy e gyors vázolásnál nem annyira a forma vagy a jelenségek vonalai érdeklik, hanem az egész tüzében jelentkező szín.

Csak néhány képre utaltunk, a többi idevágó művet könnyen megtalálhatja a tárlaton a szíves olvasó. Lássuk most a másik tábort.

Itt már egész gyűjteményekre utalhatunk, például Vaszary, Zombory, Bihari, Márk, Mihalik, Bosznay, Kacziány, Kunfy s mások ciklusaira. Csupa megtört, vagy legalább fátyolos szín, nem villan meg seholsem diadalmasan a fény, legfeljebb dereng, vagy fáradságosan szóródik széjjel. Sehol sem uralkodik a forma, akár Márk vagy Kunfy arcképeit nézzük, akár a felsorolt művészek tájképeit. Feltünő ez éppen az arcképeknél, ahol az általános fölfogás szerint az volna a festő feladata, hogy tövirülhegyire lemintázza az arc összes formáit, jellemezze az egyéniséget minden érdekes oldaláról s lehetőleg ünnepélyes és reprezentatív legyen. Festőink, nagyon helyesen, többnyire nem alkalmazkodnak a közönség ezen óhajához. Többet és jobbat adnak, mint amit tőlük kivánnak, de azt, amit a publikum óhajt, kereken visszautasítják. Igy válhatott az arckép prózai személyleírásból művészi alkotássá. Sem Márk, sem Kunfy, sem Szenes nem törekszik a plasztikus képre, a mintázásra. Ennélfogva nem keresik sem a fény, sem az árnyék hatásait, hanem mint tisztán festői eszközökkel jellemezhető objektumot fogják fel az arcot is. Kisérjük figyelemmel, minő diszkréten kerülnek ezeken az arcképeken egymás mellé a legérdekesebb színek, mint állnak elő a legvonzóbb hatások a fény és árnyék igénybevétele nélkül. Ezek a delikát színhatások tompák, megtörtek, minden szín le van fokozva egy bizonyos elborult tónus értelmében. Hasonlót tapasztalunk egy sor tájképen, ahol igen sok festményen egyetlen tónushoz simul a színek minden halk változata. Vaszary tájképein egyetlen szín sem rí ki a többi közül, egy sem uralkodik, hanem mind diszkréten rendelődik egymás mellé s előáll a harmóniának egy élvezetes neme, a legfinomabb dekoráció, amelynek keretén belül egy-egy hullámfodor vagy felhő hosszu, kanyarodó vonalai, szeszélyes hullámzásai, crescendói is szóhoz jutnak. Vagy tompa foltokba sorakoznak az egyforma erejü szinek, mint Bosznay némely képén, vagy Mihalik széles „Balaton"-ján. Egy-egy intérieurnél, mint például Bihari „Mézes hetek" cimü képénél látjuk, hogy a szobavilágítást sem úgy fogják föl a festők, mint ezelőtt húsz évvel, amikor a beözönlő fény két részre vágott minden alakot: egy világosra és egy árnyékba borítottra. Itt is szolidan sorakozik egymás mellé a sok egyforma értékü szín, hogy együttesen valamely tompa, borús tónust formáljon. Hasonlót mondhatnánk Zombory téli tájképeiről is. Teljesen stilizált s csak tónusának erejével hat Kacziány egy-két esti vagy éjjeli képe.

Ilyesforma a másik tábor, amelynek sorozatát szintén könnyen meg lehetne bővíteni sok más kép fölsorolásával, amire azonban itt nem kinálkozik elégséges hely. E két szélsőség jól kiegészíti egymást s kedves nekünk, mert talán mégis van benne bizonyos jegye a magyar vérmérséknek. Ami közéjük kerül, az az objektiv próza, a tudományos, hűséges, pontos festés, amely nem ragadja a festőt kisérletezésre, de nem is szerez számára meglepetéseket.

Sokféle szempontból nézhetünk meg egy oly változatos kiállítást, mint amilyen a mostani. Ezeket a rövid megjegyzéseket azért irtuk ide, hogy olvasóink egyszer ily szempontból is figyelembe vegyék a magyar festők munkálkodását.

LYKA KÁROLY

dul föl, s eltünik a Lipótváros közepéről ez a holt tömeg, kopár, dísztelen falaival, óriás tömegével.

Budapesten e pillanatban oly nagy közmunkák és épitések tömege gyült össze, melyet lassúbb életü városok csak hosszú időközökben végeznek. Most végzik a végleges vízvezeték óriás csöveinek elhelyezését, a nagy csatornázás összegyüjtő medreinek épitését, ezt a milliókba kerülő vállalatot; épitik az Andrássy-uton a földalatti villamos vasutat, minthogy a forgalom már fent az uton nem fér el. Ezek mind földalatti munkák, minők ily mérvben csak ritkán fordúlnak elő. A föld felett pedig egymás után keletkeznek az új utczák, új városrészek, már a külvárosokban és városszélen is palotákkal. Épül e közmunkák közül a nagy vásárcsarnok; ez városi épitkezés. Két dunai híd; a királyi palota; az erzsébetvárosi nagy templom, a felső biróságok palotája, az új országház. Rövid idő alatt teljesen befejezik a budavári Mátyás-templomot, a budai református templomot, és talán befejezéséhez közeledik a lipótvárosi bazilika. És épit a város kaszárnyákat, a lerombolandók helyett. Épülnek a millenniumi kiállítás helyiségei is.

Egy pár esztendő alatt Budapest ismét újra alakul, megszépül, és jobban beleilleszkedik előkelő helyére, melyet saját erejéből, nemzeti lelkesedéssel, polgárai szorgalmával, életrevalóságával, lakosai eleven természetével foglalt el.

Egyik képünk a Gellérthegyről fölvéve tünteti föl az ország fővárosát, azt az elragadó képet, melyet a regényes fekvésü Buda, a fejedelmi folyam és Pest háztengere kinál a szemlélőnek. Ezzel a panorámával alig lehet betelni. A másik kép a budai parté. Egyik oldalon a Gellérthegy, czitadellájával, melynek napjai szintén meg vannak számlálva; a hegyoldalon az apró házikók, melyeket egymás után vásárolnak össze, hogy helyöket ligetek és terraszok foglalják el. A másik oldalon az ó-budai hegyek; középen pedig a budai Dunapart és Budavára. A kép a pesti oldalról, a vámpalota előtti rakodópartról van fölvéve és mutatja, hogy Buda is mennyire halad. A parton mindenfelé épülő házakat látunk, egész palotasort. A régi, apró emeletes házakat gyorsan lebontották arra a bizonyosságra, hogy Buda ez a része két új híd közé esik, és épen olyan gyorsan is épitették föl ebben az esztendőben. Mire csak az egyik híd is elkészül, Buda Dunapartja már megszépülve, újra alakulva fogadja a megnyiló forgalmat.

Budapest szépségének egyik nevezetessége, hogy a várost sok oldalról lehet végigtekinteni s minden oldalról változik a feltáruló kép. A pesti oldalról Buda mindig és mindig változó látványt nyujt, a szerint, hogy a Dunapart melyik részéről nézzük; még a Gellérthegy alakja is változik. Pest egész más képet mutat, ha a Gellérthegyről, vagy várhegyről tekintünk végig rajta, mint ha a Svábhegyről, látjuk, Budával, a Gellérthegygyel együtt. A Duna maga olyan látvány, minővel szárazföldi város nem dicsekedhetik. Ily széles vize nyüzsgő gőzhajókkal, propellerekkel, dereglyékkel, csolnakokkal, nincs, csak tengeri városoknak. A rakodó partokon soha sem pihen az élet. A pompás palotasorok, a budai oldal remek természeti szépsége elbüvöl mindenkit, akárhányszor látja. A Dunán érkező egy nagy kikötő várost lát maga előtt, meglepő látnivalókkal.

A Duna egész medrét a testvérvárossal együtt legtisztábban láthatni az Ó-Buda fölött emelkedő Hármashatárhegyről. Mélyen lenn a völgyben terül el a főváros, aranyos kupoláival, tornyaival, az utczák koczkáival. A budai vár mintha festve volna a képre, a Gellérthegy violaszint ölt; túl rajta a Kelenföld mezői terülnek el, s a Duna kettős ágban csillog a lapos Csepel-sziget körül. A szem az alföldi sikságban vész el.

Épen az ellenkező pontról, a vasuti összekötő hidról is látszik egyik képünkön a város. A Duna tükre foglalja el a kép nagy részét. A félkörben kanyarodó Duna szélén jobbra a ferenczvárosi teherszállitó pályaudvar, hátrább a gőzmalmok; a part szélén az elevátor épülete, mint valami lovagvár; azontúl elmosódik a látvány a természetben is; a házak tömege egybeolvad, de a karcsu lánczhid világos oszlopai még kiválnak. A kép hátterét a budai hegyek zárják el. Baloldalt a parton a Gellérthegy zömök tömege a természet egy szép, regényes vonásával egészíti ki ezt a csillogó, szinekben gazdag képet.

Akárhonnan nézzük is Budapestet, mindig egy hatalmasan fejlődött, a természettől dúsan megáldott, a lakosság és nemzeti érzület által nagyra emelt város van előttünk, egy világváros arányaival, az ifjuság üde szépségével, frisseségével és fáradhatatlan életével. Igazán főváros, Magyarország fővárosa, a Duna királynője.

SZEMMELVEISZ IGNÁCZ FÜLÖP EMLÉKEZETE.

A fővárosunkban összeülő nemzetközi közegészségi és demografiai kongresszus egy bennünket közelről érdeklő kegyeletes ünnep megtartásával fogja kibővíteni rendes munkatervét. Ünnepet fog ülni egy nagy érdemü magyar orvosnak, Szemmelveisz Ignácz Fülöpnek, emlékezetére, ki egy nagy fölfedezésével, a gyermekágyi láz okának és elhárításának kiderítésével, örök nevet vivott ki magának az orvosi tudományok terén. Szemmelveisznak elkeseredett harczot kellett folytatnia új tana érdekében kartársainak egész seregével. De nem hiába küzdött. Előbb az oroszországi orvosok szolgáltattak neki igazságot, majd pedig maga az orvosi tudomány is sietett a sokáig üldözött tudóst és tanát kellőleg méltatni, s ma, halála után 30 évvel, egy nemzetközi nagy kongresszus gyülekezik idegenből haza hozott hamvai köré s teszi le sirhantjára azt a koszorut, melyet életében megtagadott tőle az elfogultság.

E halhatatlan tudós és emberbarát emlékezetének fölelevenítése és fentartása czéljából ezelőtt két évvel egy bizottság alakult, mely itthon és külföldön élénk mozgalmat indított. A mindenütt élénk visszhangra talált buzgólkodásnak az lett az eredménye már eddig is, hogy itthon és külföldön több mint 12,500 frtnyi összeg gyült össze Szemmelveisz nevének és emlékének megörökitésére. Ez összegből a budapesti bizottság első sorban is egy díszes siremléket készittetett s azt már föl is állittatta a főváros tanácsa által a kerepesi-úti temetőben ajándékozott díszsirhelyen, az előbb oda átszállitott hamvak fölé. A gyüjtés többi meglevő és még begyülendő részét arra kivánják forditani, hogy Szemmelveisznak fővárosunkban szobor emeltessék, budai szülőháza emléktáblával láttassék el, müveit kiadják és valami felebaráti intézményt létesitsenek nők részére, stb.

A kongresszus szeptember másodikát fogja a világhirü magyar nőorvos *Szemmelveisz* Ignácz emlékének szentelni. Délután 3 órakor a magyar tudományos akadémia disztermében emlékére ülés lesz, melyen *Kézmárszky* T. egyetemi tanár elnök tartja a megnyitó beszédet, *Hueppe* N. prágai tudós pedig az emlékbeszédet. Az ülés után a tagok kivonulnak Szemmelveisz sirjához a kerepesi-úti temetőbe, a hol Kézmárszky emlékezik meg Szemmelveiszről és átadja a sirkövet. Azután *Duka* T. (Londonból) a kongresszus nevében leteszi a nemzetközi koszorút a sirkőre.

Szemmelveisz siremléke karszti márványból készült és egy müvészi kivitelü sarkophagot ábrázol.

Közöljük ez alkalommal Szemmelveisz arczképét élete utolsó éveiből és gyermekkori arczképét. Az utóbbi egy érdekes régi festmány után készült, mely Ernst Lajos ur birtokában van, s a magyar történeti képcsarnok kiállitási termeiben látható.

A KONGRESSZUS OTTHONA.

(A müegyetem.)

A nemzetközi demografiai kongresszus hivatalos helyisége a müegyetem épülete. Napok óta tart már itt a sürgés-forgás; bérkocsik, teherszállitó szekerek, posta, táviratkihordó, egymást érik; a lépcsőket sietö emberek járják, munkások czipelnek nehéz ládákat, csomagokat, nyomtatványok özönét. Innen intézik a kongresszus ügyeit, itt adnak tájékozást mindenről, itt rendezik a kiállitást, melyre aug. 29-éig lehetett beküldeni a tárgyakat.

Látni kellett, hogy naponként milyen megterhelve érkezett a levélhordó, napjában ötszörhatszor, hogy fogalmunk legyen a levelezésről, melyet a kongresszus előkészitő bizottságával folytattak a világ minden részéből.

A müegyetem épülete nagyon alkalmas a kongresszus helyiségeiül. De azért nem fér meg benne. A felolvasásokra igénybe veszik a fővárosi intézetek minden nagyobb termét, az akadémiában, a múzeumban, a városházán, az iskolákban és a müegyetemmel szomszédos különböző egyetemi épületekben, a vegytani intézetben, a fizikai, az élettani intézetben, stb. A tudományok telepe a múzeum-körútnak ez a része.

Trefort közoktatásügyi miniszter 1879 okt. 29-ikén terjesztette a képviselőház elé a törvényjavaslatot, hogy a müegyetem, mely akkor alkalmatlan bérelt helyiségekben szorongott, s 48,300 frt évi bért kellett fizetni érte az országnak — ide épittessék. Már Pauler közoktatási miniszterségealatt megtörténtek az első lépések müegyetemi palota épitésére, Skalinczky, Steindl Imre, Hauszmann Alajos épitészek tervek készitésével is megbizattak, de évek múltak el, mig Steindl tervei szerint hozzá kezdtek az épitéshez 1880-ban s 1882-ben a palota el is készült. Az egész épület 2793 négyszögölet foglal el, átmegy egészen az Eszterházy-utczába, s mintegy 700,000 frtba került. Összesen 200 helyiséget foglal magában, ebben 13 terem 150

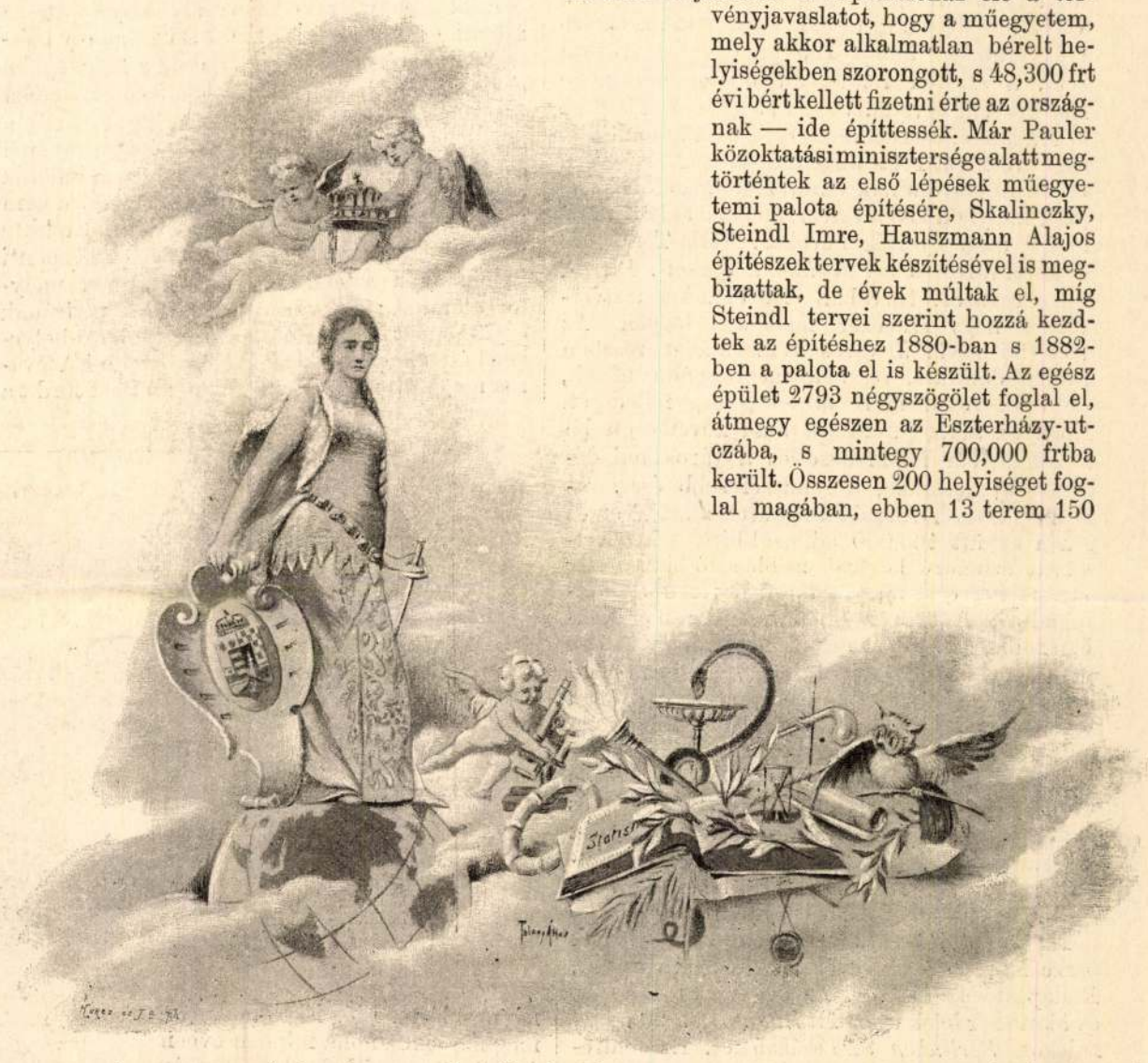

TOLNAY ÁKOS RAJZA A FŐVÁROS ÁLTAL A KÖZEGÉSZSÉGI ÉS DEMOGRAFIAI KONGRESSZUS TAGJAI RÉSZÉRE ADANDÓ ELFOGADÓ ESTÉLY MEGHIVÓJÁN.

Dörre Tivadar rajza.

BUDAPEST A HÁRMASHATÁRHEGYRŐL NÉZVE.

AZ ORSZÁG FŐVÁROSA.

Budapest, mesés fejlődésében, most jutott el igazán oda, hogy világvárossá emelkedjék, nemcsak nagyságban, népességben, hanem a modern városi élet minden intézményében, imponáló díszben, a mivelt nagyvárosok nagy és apró kényelmének berendezésében, közlekedése, forgalma minden alkalmatosságában, melyek kellemessé teszik a benne lakást, vonzzák az idegent s a városi élet hatását kifejlesztik, szétárasztják és az országnak oly fővárost adnak, melyre büszke az egész nemzet.

Az ország fővárosa alig ötven esztendő alatt érte el azt a fejlődést, hogy ma Európában a tizenegyedik nagyváros, az egész földön pedig a huszonkilenczedik, pedig csodálatos fejlődése folytonosan tart, népesedésének növekedése, a város fejlődése még mindig azt a hatalmas belső erőt mutatja, minőt Európa egyetlen városa sem, a szintén rendkivüli módon emelkedő Berlint sem véve ki. Száz évvel ezelőtt Pestnek és Budának, összevéve, körülbelől 45,000 lakossága volt és Pest alig terjedt a Belvároson kivül. Külvárosainak elnevezése megmondja az időt, melyben keletkeztek, mert az akkori uralkodók után nyerték nevöket: Mária Teréziától a Terézváros, s igy tovább a József-, Lipót-, Ferenczváros. 1838-ban érte el a két testvérváros, hogy százezer lakossága legyen. Az 1838-iki árvíz a város kétharmadát részben romba döntötte, részben megrongálta házait, de csak rövid időre állította meg fejlődését. Épen az árvíz pusztítása után következett be a közszellem fölébredése és a város fejlődésének új korszaka, a rendszeresebb és városias épitkezés. A szabadságharcz alatt Pest és Buda együtt 160,000 lakossal birt. A bekövetkezett szomorú korszak zsibbasztó hatása alig tartott két esztendeig s minden téren újra elfoglalta helyét a pezsgő élet. A hatvanas években többé kételkedni nem lehetett, hogy itt egy világváros élete kezdődött meg, mely természeti szépségeit, a Duna éltető hatalmát, az országgal való összeköttetéseit minden irányban érvényesiti. 1867-ben, a magyar kormány kinevezésekor, Budapest lakossága 240,000 körül volt, s ettől kezdve ámulatba ejtő a növekedése és gyarapodása. Három évtizedre osztva, Budapest lakosainak száma a következő emelkedést mutatja: 1870-ben 280,349; — 1881-ben 370,767; — 1891-ben 506,384. Most pedig 600,000!

Ha az utolsó száz esztendőből hasonlitjuk össze Európa legnagyobb növekedésü városait, Budapesté az elsőség. Az évi szaporodás száz év alatt ezer lélek után tett *Budapesten* 90·7 százalékot, *Berlinben* 82·2 százalékot. Ez földrészünk két leggyorsabban fejlődött városa. Utánok következik *Glasgow* 70·7, *Bécs* 53·9, *Páris* 38·1, és *London* 37·7 százalékkal. Ehez még hozzá kell venni azt is, hogy mind Berlinhez, mind Bécshez hozzácsatolták a népes szomszéd területet, több falut, nagyszámú lakosságával. A magyar fővároshoz ellenben nincsenek hozzászámitva azok a szomszédos területek, melyeket az innen kiszállt rajok telepitettek, melyek lakossága naponként a fővárosba jön be munkára, napi foglalkozására. Ott van Új-Pest 30,000 lakosságával; a város másik részén Kis-Pest, Szent-Lőrincz, Erzsébetfalva, Kossuthfalva. Uj-Pestet a gyárak már összekötötték a fővárossal, a többi közbeeső terület is folytonosan és gyorsan épül be; a legközelebbi időkben a villamos vasúttal új közlekedés szaporitja a gőzhajó- és lóvasuti közlekedést. A Gellérthegy alatt, a vámház előtti új hid is nagy és szép területet nyit meg városépitésre, s ezen az oldalon Budapest előbb-utóbb Promontort is magához szívja.

De nem csupán területben és lakosságban nőtt nagyra Budapest, hanem közintézetekben, palotákban, díszben. Pedig ebben a tekintetben nagyon hátra volt. A magyar fővárost fejedelmi kegyek nem gyámolitották. Közművelődési intézeteit jótékonyság, nemzeti lelkesedés állitotta, mely azonban nem lehetett kimeríthetetlen, mikor oly sokról kellett gondoskodnia. A mint a magyar kormány székhelye lett, az állami és városi épitkezések szüksége oly mértékben következett be, hogy csak a legnagyobb erőfeszités birta meg. Hivatalok, iskolák elodázhatatlanok voltak. Nem csoda, ha ezeknél a gyors szükség által parancsolt épitkezéseknél a kényszer és sietés meglátszik. Nem mindenik vált be annak, a minek készült. Az előre nem látott fejlődés hirtelen túlszárnyalta. Ki hitte volna, hogy a tiz év előtt épült nagy központi indóház pár esztendő alatt szük lesz a személyforgalomnak; hogy a postának és távirónak együtt emelt nagy palota mellé különböző helyeken bérelt helyiségeket kell igénybe venni. A főváros maga évenként egy milliónál többet fordit a népnevelésre. Elég iskola azonban még ma sincs, noha minden évben épül 2—3 nagy iskola, de a lakosság szaporodása sokkal gyorsabb.

A nagyvárosias előkelőségből kevés volt Budapesten. pületeinek nagyrésze egyemeletes volt, ezek is alacsony házak; kivéve a Lipótvárost, mely József nádor különös gondja alatt előre megállapitott terv szerint, nagyvárosiasan épült, egyenes,széles utczákkal, magas házakkal. A nádor azonban két emeletesnél nagyobb házakat nem tűrt meg. A mi magasabb ház van a Lipótvárosban, mind újabb épitkezés.

Budapest rendszeres épitkezésére és átalakitására a magyar kormány külön testületet szervezett, a *közmunkatanácsot*. E tanács volt megbizva, hogy a dísztelen Terézvárost is átalakitsa az Andrássy-út megnyitásával, melyet girbegurba utczákon,apró házak közt vezettek keresztül. A nagy és díszes útvonal elérte czélját. Nemcsak a világ egyik legszebb és legnagyobb útja, hanem a főváros egyik lomha és szurtos városrészébe bevitte az eleven életet, egész új várost keltett életre, modern palotákkal, lüktető elevenséggel.

Egy nagy átalakulás pedig épen most megy végbe: a Belváros fölújitása, a város fejlődését nyügöző kaszárnyák lebontása. Ez *Wekerle* miniszterelnökségének emlékét örökiti meg Budapest főváros történetében.

Fölötte érezhetni e nagy város életében, hogy a Dunán keresztül nincs elég kényelmes közlekedése. A lánczhid a Duna két partján hosszan elterjedő várost csak egy ponton köti össze, sok helytől távol esik; a Margit-hid, mely főképen teherszállitásra épült, még távolabb van. Több híd épitése elkerülhetetlen volt, s a kormány el is határozta, hogy a legnagyobb forgalmú helyekről még két hidat vezet át Budára, egyiket a Belvárosból az Eskü-térről, a másikat a belső körút torkolatától, a vámpalota mellett, hogy a pesti oldal életét átáraszsza a Gellért-hegy alatti nagy területre, egy jövendő városrész számára. Az új hidak épitésével egyszersmind újra feltünt, hogy Budapestnek nincs egyetlen utczája sem, mely a város belsejét egyenesen összekötné a Dunával, a nélkül, hogy a körútakra kellene kerülni, vagy apróbb utczákon ide-oda fordulni. Igy határozták el, hogy a város legélénkebb forgalmu útját, a Kerepesi-utat megnyújtják egész a Dunáig; a Kossuth-utczát (a volt Hatvani-utcza) kiszélesitik, lebontják egyik oldalát, s ennek az iránynak megfelelően lebontják a belvárost egész ki a Dunáig. Ez a rombolás megkezdődött augusztus elején, de ezzel együtt megkezdődött a Belváros sok régi házának lebontása is, mert mindenki érzi, hogy a híd és új útvonal egészen megváltoztatja az életet a Belvárosban, mely Budapest újraépitése alatt eddig a legkonzervativebb maradt, aránylag keveset épitett. Rombolnak, bontanak most mindenfelé a Belvárosban.

A Belváros nagy újjáalakulásához járul egy-két esztendő múlva a Károly-kaszárnya lebontása, mely 12,000 négyszögölnyi területet foglal el. Ennek egy része szabadon marad, másik részére az ország fővárosának megfelelő városházat emelnek.

A lipótvárosi kolosszus, az Új-épület nevü szomorú emlékü kaszárnya széthordása által még hasonlithatatlanul nagyobb terület szaba-

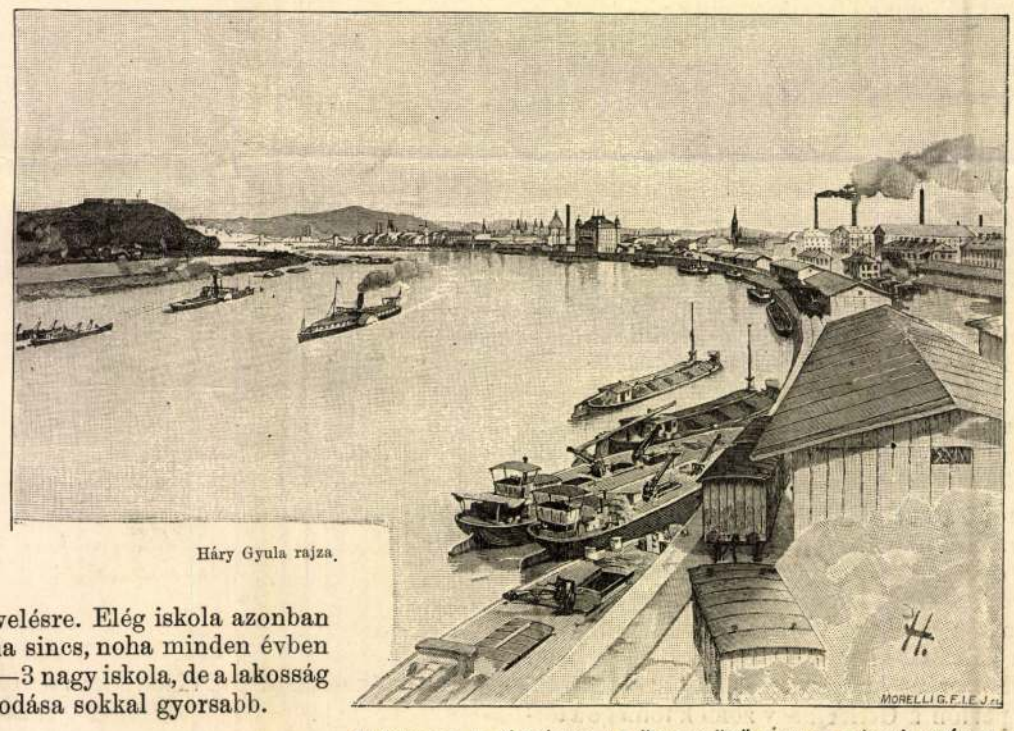

Háry Gyula rajza.

BUDAPEST ALSÓ RÉSZE, AZ ÖSSZEKÖTŐ VASUTI HÍDRÓL NÉZVE.

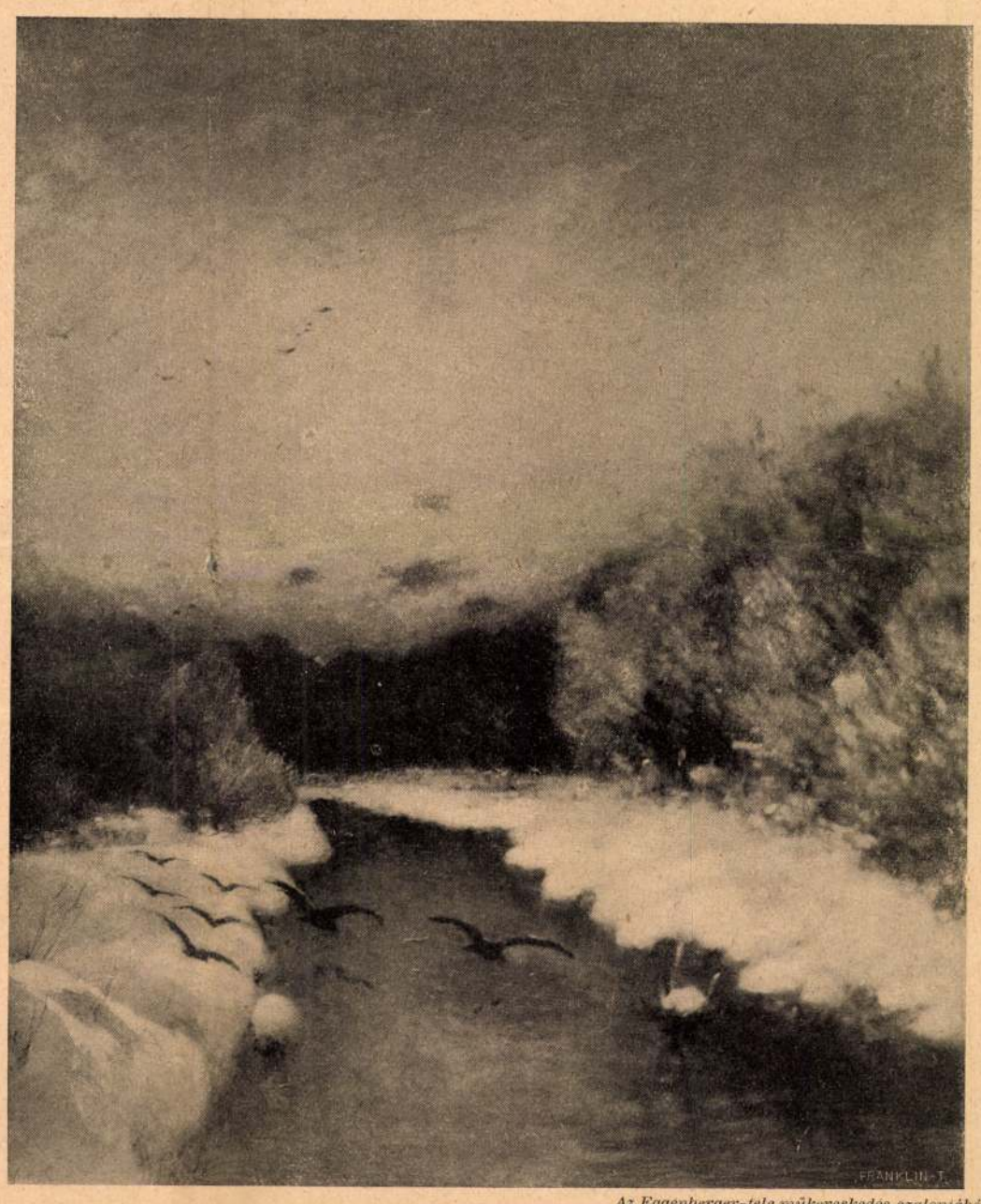

Az Eggenberger-féle műkereskedés szalonjából.

TÉLI ALKONY. — SPÁNYI BÉLA FESTMÉNYE.

A gyári üzem megszünése sok szóbeszédre adott alkalmat annak idején, de kevés következménynyel járt, ha csak azt nem veszszük, hogy a «Nagy korsó» két szenvedélyes vitatkozója végre abbahagyta az évekig tartó szóharczot, a doktor óvatos volt a betegek hiábavaló gyógyításáról elmélkedni, a kéményseprőmesternek pedig fájt a szive a kürtőkért, melyeket ő söpörtetett azelőtt, s a be nem hegedt sebet nem akarta többé érinteni, azonfelül egy pontban mind a ketten megegyeztek, hogy Tóth Mihálynak az egyik kereke hiányzik. A távol álló körök természetesen nem hitték el Pázmár előadását, hanem arra vezették vissza a gyárak megszüntetését, hogy nem jövedelmeztek eleget (van ám Tóth Mihálynak magához való esze), de akadtak olyanok is, a kik azt sugdosták: Tóth Mihály uramnak elfogyott immár az aprópénze.

Ezt az utóbbi híresztelést azonban nemsokára, tudtán és akaratán kívül is, alaposan megczáfolta, midőn a múlt év tavaszán a bontóvári takarékpénztár válságos helyzetbe jutott, s még Pesten járt küldöttei sem birtak a pénzpiacz rendkívül nyomott helyzete miatt gyors segítséget hozni; jó szerencse, a vonaton összetalálkoztak Tóth Mihálylyal, s elpanaszolván neki a bajukat, megjegyzi az amerikánus szerényen: «Ejnye, ejnye, hm. A mi pénzem van most a ház körűl, beviszem holnap az uraknak.» Be is állított másnap, és leolvasott nekik a pulpitusukra egy negyed millió forintot.

Most már egészen a terményekre vetette magát, de ebben is mesés sikereket ért el, mert nem a chablonos gazdálkodást folytatta, nem azt nézte, hogy ő mit szeret, hanem hogy mit szeret a föld; egy ötszáz holdas táblát beültetett hagymával, több mint százezer forint tiszta jövedelmet hozott neki, egy másik nagy táblában rengeteg mákja termett, egy harmadikban lencséje. A pompás talaj, mely már megúnta az örökös búzát, szinte nekiszilajodott mámoros jókedvében, hogy valami újat mutathat.

A szomszéd birtokosok nem győzték bámulni szerencséjét, s dicsérni csodálatos szakértelmét, de ő mindig kitért a dicséretek elől.

— Nem tudok én semmit. És épen abban van az erőm, hogy ezt tudom magamról s olyanokra bízom a dolgaimat, a kik tudnak hozzá. A mineapolisi egyetemen van egy komám, a ki a Mari leányomat tartotta keresztvizre, nagy vegyész, annak zacskókban beküldöm különböző dülőkből a talajt, ő vegyelemzi és megirja, melyik milyen növénybe szerelmes. Én aztán csak az áldást adom rá. Ez az egyik titkom. A másik az, hogy jól fizetem az embereimet, a béresek, juhászok bére fokozatosan emelkedik s nyugdíj van kikötve öreg napjaikra, ezzel érem el, hogy jól viselik magukat és együtt éreznek velem. A gazdatisztjeimmel per tu vagyok s ha valamit mondani akarok nekik, én keresem fel őket, a miért aztán jól érzik magukat nálam és a fizetésen felül bizonyos hányadban osztoznak velem a jövedelemből, egy szóval, szépen megélnek a birtokon valamennyien, sőt azonfelül nekem és vendégeimnek is jut.

Még pedig elég vendég fordult meg a háznál, kivált mióta Mari eladó sorba került. Kedves, barátságos háztartást vittek, melynek azonban voltak holmi különösségei, melyeket balul ítéltek meg némelyek, s csufolták érte háta mögött a kifli királyt. Már mindjárt furcsa, hogy a kastélyban, mely egykor a Várkonyi báróké volt, a gazdatisztek laktak, a tulajdonos az ambitusos tiszttartó-házat foglalta el. «Még ez is tulságos bő és fényes nekem — mentegetőzött Tóth úr. — Mit keresnék én abban a zordon kastélyban, azokban a nagy termekben? Megfagynék én ott.»

Bent a szobákban is különcz összevisszaságban fonódott egybe a legridegebb igénytelenség a legnagyobb pompával. Az előszobában néhány keményfa szekrény van, egy ruhafogas, rajta a Mari kékrókás bundája lóg (Worthtól való elsőrangú darab) az öreg úr birkabőrrel bélelt fakó kabátjai közt. A falon egy velenczei tükör látható, mellette az aratók szalmakoszorúja, a tükör alatt egérfogó masina és egy kosár, a melyben az anya-macska ül világtalan kölykein. Kedves parányi fejüket ki-kidugják, azután megint összebújnak az anyjuk meleg teste alá. Ámbár iszen ebből a szempontból elég tisztességesen ellátva jöttek a világra, prémes bundában mindenik.

A nagy nappali szoba is a fent irt képet mutatja. Minden előkelő és értékes, a mi Mari kisasszonyra vonatkozik vagy az ő tulajdonát képezi, a többi pedig polgárias. Egy korhadt suplód szekrény, nehány olcsó csikos kanavászszal behuzott szék és ugyanolyan kelméjű hepehupásra besülyedt kihuzós diván, egy hibátlan tigrisbőr a padlón s halvány zsenilia szőnyeg rózsákkal, a kánai menyegző egy rosz szinnyomata a falon, husvéti barkával a ráma mögött, átellenben Mari kisasszony pompás arczképe kis leányka korából Lenbachtól, egy kétezer forintos mahagoni zongora, egy puhafa pohárszék festetlen, (a faragó béres készítménye), egy XIV. Lajos korabeli bronz diszítésű rózsafa asztal, melynek felső lapján művészien van berakva a fontainebleaui kastély. A szoba másik sarkában is van egy asztal, de ez már nem műremek, egyszerű X lábú alkotás, melyen a Mari kedvencz virágai telelnek drága majolika-cserepekben. S így megy ez végig. A Tóthné szobájában, akár válik díszére, akár nem a zöld ripsz garniturának, egy szuszék áll az ajtónál, tele ocsúval, hogy mikor a nemzetes asszony kifelé megy, belemarkolhasson, mivelhogy künn csipogva gyűl már köréje, ha meglátja, a sok lesipuskás, potyakedvelő baromfi s azt nagyon szereti a nemzetes asszony.

Érdekes volna a Mari kisasszony szobájába is benézni, milyen kedves, tiszta, csillogó, csupa hab, csupa csipke, mint egy királykisasszony fészke, de oda nem illik belépni akármikor, sőt a legjellemzetesebb a gazda szobája lenne, de ilyenkor, ha az eszterga berreg, nem szabad őt háborgatni. Most templom a szoba s lakója az Istennek áldozik, vagyis első szerelmének: zöld posztó kötényben, felgyűrt ingújjakkal tajtékpipákat csinál a cselédeinek és a tiszteknek.

Azaz van, a kinek minden szabad, Mari kisasszony rántja fel az ajtót, ijedt képpel, szelesen.

— Apa, apa, — lihegi, — vendég érkezett.

— Hát aztán? — mondja az öreg nagy flegmával.

— Hamar, hamar, vesd le a kötényt . . . a kötényt . . . az ablakon át láttam, mindjárt itt lesz.

S ezzel maga rohant, hogy a kötényt megoldja.

— De legyen már eszed, mit rángatsz? Mért félsz úgy a köténytől? Hiszen nem loptam én azt.

Mari a lábával toppantott.

— De ő van itt, — hebegte zavartan, — az izé . . .

— Talán bizony az esztergomi herczeg-

«1800.»

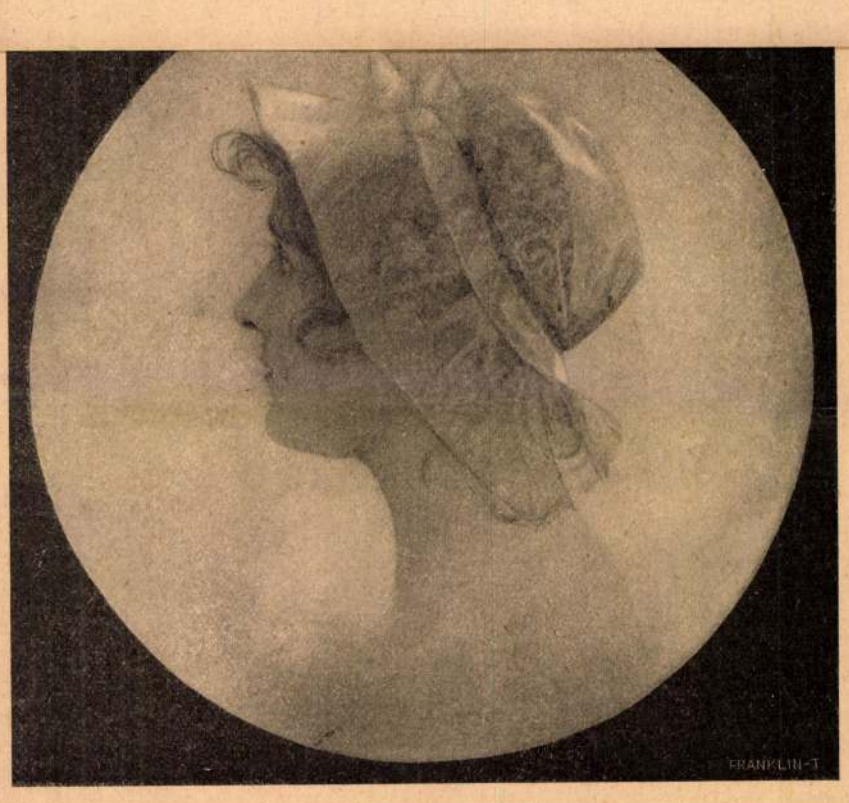

REGGEL.

TOLNAY ÁKOS FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. (Az «Uránia» műkereskedés szalonjában.)

NYIRES.

Tolnay Ákos ez utóbbiak közűl való. Már régen tért hódított Budapesten az impresszionizmus, már-már teljes diadalra is jutott és Tolnay még mindig a maga régi ösvényén maradt. Festegette tovább érzelmes genre-jeit, édes pasztellfejeit; hű maradt a gondos, aprólékos, részletező rajzhoz, a műteremvilágításhoz s az üvegen keresztül tompán átszűrődő szinekhez. A szabad levegőt, a fényt, a világosságot, a tiszta szineket, a napsütés felbontó erejét mintha elvből elutasította volna magától — mint festői problémákat. Közben azonban őszinte és becsületes természet-studiumokat csinált, minden elbeszélő, anekdotázó kedvét szegreakasztotta, csupán a festői megfigyeléseket érvényesítette, elemezte a napsütést, a mélyebb árnyékokat, a szelid reflekszeket, — de mindezt magányában, falun s nem kiállításokon, a publikum szeme előtt. Mikor úgy érezte, hogy rátalált a modernségnek arra az útjára, melyen meggyőződéssel járhat ő is, mikor túl van ime a tapogatózáson, s hite szerint megérett *új művészete* is a nyilvánosságra, akkor összegyűjtötte régibb és újabb munkái legjavát s kiállította az igazgatása alatt működő *Uránia*-ban.

Világos, hogy az új hitvallású, a természetfestő Tolnay sem lehet más, mint a régi Tolnay, csak más eszközökkel dolgozik. A gyengédség és művészetének komoly tisztelete, mely a réginek, mint általában az ő kora gárdájának oly érdemes sajátsága volt, tájképeit is csak úgy jellemzi, mint régebbi arczképeit s alakos képeit. A hogy nem szertelenkedett akkor, nem tobzódik most sem, — a művészi kicsapongá-

Tolnay Ákos. K

FALU VÉGE.

nem pojácza! Van neköm böcsületes ruhám, a mit magamon viseljek, azért hogy pecsétös talán a térdjén, malaczpörkölttől van a', nem pesti limonádétól! Vegye föl a Mózsi bótos ezt a reklit, nem én!

Az apácza mögrettent és hötyögött valamit. Az egyik kigyó pedig, már mint az egyik beteg, a szomszédos ágyon, még jobban fölütötte a fejét:

— Sohsé sértődjék mög, biró uram, — mondotta, — lássa, én olyan régi nemes embör vagyok, hogy az ükapám már ott könyökölt pipaszóval a kastélya ablakában, mikor a szentséges Úristen ezt a nyaffadt világot megteremtötte, és azért mégis rajtam is ez az ánczug van itten! Nem vág ez a böcsületbe, azt mondja, csak az egészségbe, biró uram! Mert ezen fordul mög itt az egészség!

— No, — mondok, — hát ha ezön fordul meg az egészség, akkor hocz' ide hugám, hadd vögyem magamra ezt a gyalázatot. Csak bukfenczet ne hányjak tőle valahogy!

Így bújtam bele, kéröm alásan, öregbiró létömre, az ityegő klinikási mundérba.

Odakünt már delet harangoztak, de még se híre, se hamva nem volt az ebédnek.

— Mi lösz ebédre, tekintetös úr, — szólottam oda a szomszédnak, a kinek az ükapja az ablakból nézte a világ teremtésit. Az istenadta (mert később aztán kisült róla, hogy csak vigécz, és igy a világ teremtésekor is legfönnebb pántlikát árulhatott az ükapja) csufondárosan vigyorgott:

— Hogy az ebéd mi lösz, biró uram? Hát rántott leves lösz, meg egy kis vaczak főtt hús, meg aztán tejberizskása tej nélkül. Pompás ebéd az!

Már megrőkönyödtem, hogy éhen akarnak veszejteni, a mikor egyszörre csak behozták az ebédöt. Kinek-kinek odavitték az ágyához. Neköm is odahozta az én apáczám három csajkában. Csakugyan rántott leves volt, de nem ám vaczak marhasülttel, hanem rántott-csirkével. Aztán mög aszaltszilvával. Aztán mög nem ám tejberizskásával, hanem kókkal. Oztán csak látom, hogy az apácza messzely bort is dug elém az ágy mellett a kis kasznira. Körülnézek, hogy talán az én tiszteletömre rendeznek ilyen lakzit, a mióta az apácza mögtudta, hogy a heténdi öregbiróval van dolga; de a többi gyüttment, kaftános beteg bizony csak azt kapott ebédre, a mit a vigécz mondott: vaczak főtt húst, meg tejberizskását tej nélkül. Bort is csak olyik kapott; azt is mindössze fél meszelylyel.

Ez szöget ütött a fejembe. Mért táplálnak engöm ilyen úri módon. Mért tettek egy meszely bort elém? Szeröncsémre eszömbe jutott, hogy szögény Bogár Imrének is rántott-csirkét, kókot, mög meszely bort tálaltak föl a siralomházba és ettől a gondolattól iziben visszaemléköztem a nyápicz sihederre a tiz doktor között, a ki azt mondta, hogy ki köll vágni az ajkamot.

— Tyhü, a ki áldója van, — fortyant föl benöm az érzés, — ezek talán még mög akarnak mérgezni? Hogy mögmérgezetten möghaljak és aztán a holttestemből kivágják az ajkamot, a mire annak a siheder doktornak annyira vásik a foga.

— De, — gondoltam magamban, — az én ajkamat bizony nem fogjátok kicserezni, hogy világ csúfjára mutogassátok a deákoknak itt a klinikán! Én ugyan egy falást nem eszöm az étketökbül!

És hiába kinálgatott fondorkodva a kaján apácza (mert most már rájöttem, hogy annak is hamis a zuzája), hozzá sem nyúltam az ebédhöz.

Pedig éhös voltam, akár csak a segédtanító, a mikor két esztendöje ideszaladt a preparándiáról. Hanem hát az otthonomra gondoltam, meg Örzsire, és azt mondtam magamban:

— János, János, az életed mög a családod boldogsága forog koczkán, hát ne ögyél egy falatot se ebből a boszorkány főttjéből!

Korgott a gyomrom, mint zöldcsütörtökön a kereplő, és őszintén megvallom, legalább inni szerettem volna egy kortyot a meszelyből. A bor, mondok, talán csak nem mérges?

Ebben a szömpillantásban odasuttyongott hozzám az apácza. Hosszúnyakú flaskó volt a markában.

— Biró uram, — szólított meg a panda lélök, — ha már semmiképen sem akar étközni, hát hoztam egy kis konyakot, hogy nagyon el ne gyöngüljön.

Az apácza neköm szólott, de hangját a harmadik ágyból verte vissza az echó:

— Konyakot? — azt mondja. — Hozza csak ide nekem, kedves testvér, azt a konyakot!

Odapillantok a harmadik ágyra, hát látom, hogy a szeröncsétlen előtt egy nagy kancsó tej van a kis kasznin.

— No, — mondok, — kedves testvér, vagy minek csúfolják magát, hugám, adja csak oda ezt a flaskó konyakot a felebarátomnak. Annak ugyis csak tej van a kaszniján.

Az apácza savanyún mosolygott és azt mondta nekem suttogva, hogy:

— Hjaj, biró uram, annak mérög ám a konyak; mert annak delirijum trébersze van. Igyék csak maga egy kis konyakot!

Hiába beszélt azonban ő kelme nékem akármit, én folytonosan csak az életömre, mög a családom boldogságára gondoltam, és nöm engödtem mögvesztegettetni magamat. Mert most már egészen mögbizonyosodtam magamban a felől, hogy mit forral ellenöm az apácza. Ha — így spekulált a ravasz terömtés, — ha már nem löhet mögmérgezni az öregbirót, minthogy nöm eszi az étket, hát legalább el köll altatni. Akkor aztán álmában kivágjuk az ajkát. Bizonyosan ezt a parancsot adta neki a doktor. Azért kinálgatott előbb a meszely borral, most meg a flaskó konyakkal.

Hanem én erős voltam, kéröm alásan. A mint nem öttem egy betevő falatot, azon módon nem is ittam egy kortyot sem a klinikán. Nekem ugyan túl nem jártok az eszemen, mondok. Engöm ugyan se mög nem mérgeztek, se el nem altattok szeszes itallal, hogy kivágjátok az ajkamot! Az bizony. Nem ettem, nem ittam a klinikám három egész napig. Pedig mindétig ott állt előttem a nagy flaska konyak. Hanem egyre csak azt követöltem, hogy adják vissza a böcsületes ruhámat, hogy hazaszökhessek. Mert abban a pojácza anczúgban csak mégse szökhettem mög. Hiába kináltak, hiába édesgettek, én vigyáztam magamra, mint a szemöm világára, követem alásan. Engöm ugyan nem tösztök nyomorékká, gondoltam magamban, és mögtartóztattam magamat, mint Urunk Jézus Krisztus a pusztában. Mög is volt a foganatja. A mikor harmadnapon az apácza mög az egyik siheder doktor le akart fogni, hogy brachiummal öntsön a számba konyakot, hát Isten segödelmével elharaptam a doktornak az ujját. Erről aztán

RÉV-UTCZA.

TOLNAY ÁKOS FESTMÉNYEINEK KIÁLLÍTÁSÁBÓL. (Az «Uránia» műkereskedés szalonjában.)

X.

A csoporton kivüliek.

Ők jártak legrosszabbul, mert nekik jutott egyike a legkedvezőtlenebb termeknek a Műcsarnokban. Tegyük mindjárt hozzá, hogy egészen igaztalanul. Számos jó művész van közöttük, akik most is elismerésreméltóan szerepeltek. Itt van mindjárt *Bardócz* Árpád, aki Bernáth Ottó hirlapiró hatásos, jól sikerült portréjával szerepel. Károly, *Siuda* Nándor, V. *Pataky* Ferenc, ifj. *Richter* Aladár, *Szathmáry-Horváth* Károly, *Velten* Armand, *Vitéz* Mátyás, *Szöllössy* János, *Thomas* Antal és *Tóth* Lajos neveit.

XI.

Czencz János

gyüjteményes kiállitásáról, mely a Műcsarnok VIII. sz. termét teljesen megtölti, külön be-

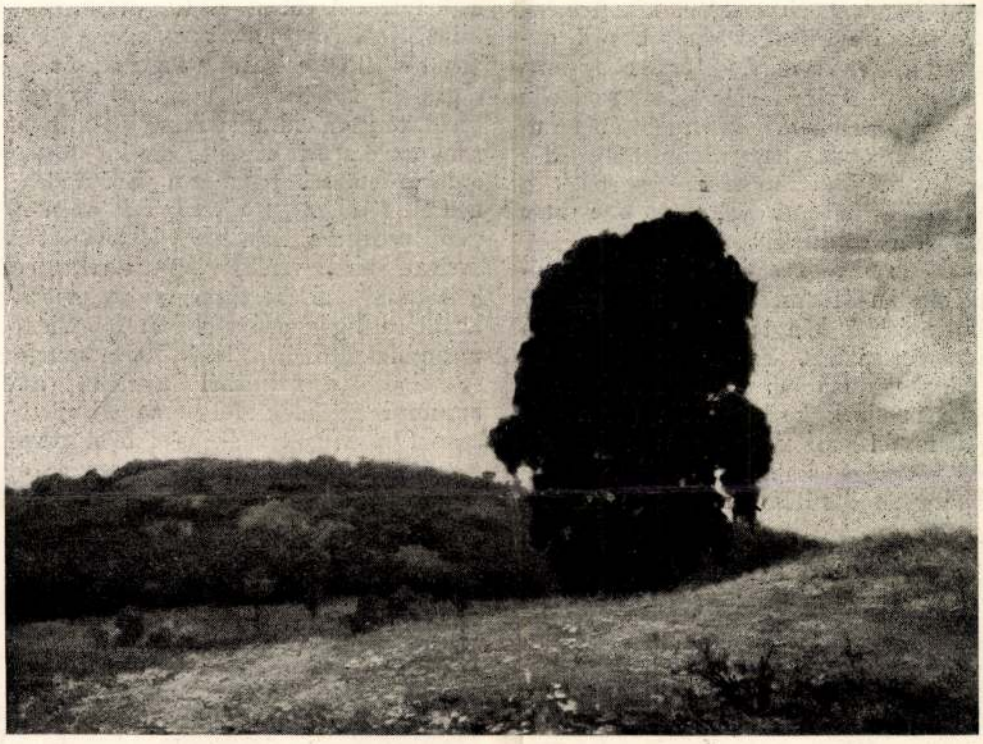

TOLNAY ÁKOS: *Máriabesnyői részlet* Vajda M. Pál felvétele

Azután az értékes tájképfestő, *Károly* Andor, a régi jó márka *Lakos* Alfréd, a dijat nyert *Lengyel-Reinfuss* Ede és *Neogrády* László, továbbá még egy sereg jóhangzásu név: *Pólya* Iván, *Molnár* Z. János, *Vas* Ferencné, *Wiegand* Edith, *Gombosné Székely* Lili, *Bentheim* Arthur, *Garai* Ákos, *Oppel* Magda, *Stróbl* Zsófia, *Szmrecsányi* Vera, *Turmayer* Sándor, *Zs. Jármay* Edith, *S. Müller* Ágosta. Ki kell még emelnünk közülük *Bachó* István, *Balogh* Margit, *Szebeni* Jenő, *Konkoly* József, *R. Bauer* Erzsébet, *Faragó* Árpád, *Csik* Jolán, *Gecse* Árpád, *Fábián* Gyula, *Gál* János, *Igaly* István, *Hessky* Iván, *Hajdu* Károly, *Jakab* Ödön, *Kiss Farkas* Imre, *Dörre* Tivadar, *Katona* Iván, *Horváth* József, *Junger* Kató, *Zimányi* Ernő, *Pint* Mária, *Rökk* számolót kell irnunk. Ez a 30 festmény hű képét adja a piktornak és széles skáláját egész terjedelmében mutatja be. Festői érdeklődését a női test sejtelmes tónusaitól a gyárváros kemény realizmusáig minden impresszió foglalkoztatja. Tud izzóan szines lenni, mint »*Marica*« c. képén és tud franciásan könnyed lenni, amilyennek a *Fatime* mutatja. Czencz nagy rutinnal fest. Szinte már veszedelmesen nagy rutinnal. Mostani aktjai eszünkbe juttatják régi, pogány meztelenségeit. Ezek tökéletesebb technikával készültek, azok mélyebb benyomást tettek. Gázgyári képeiben találunk legtöbb eredetiséget.

Kiváló művész Czencz János, csak szeretnénk, ha könnyelmübb lenne.

G. Ö.

Képzőművések

I. évf. 1.

Az egyéniség a Kelet művészetében

Irta: Felvinci Takács Zoltán dr. egy. m. tanár

Keletázsia művészetében egyrészt kevesebb, másrészt több tér nyilik az egyéniség szabad érvényesülésére, mint nálunk a Nyugaton. A művészi alkotás tárgya ott mindenesetre kötöttebb, a ritmus azonban szabadabb. Kelet művészei, miután ismert okokból nem valószerü, hanem levezetett formákkal, sőt jelekkel fejezik ki mondanivalójukat, közhelyekben kénytelenek beszélni. Jeleik művészi értéke egyenes arányban áll azok rövidségével. Minél rövidebb azonban egy jel, érthetősége szempontjából annál inkább arra utalt, hogy közmegállapodás tárgya legyen. A Kelet művészetében tehát a kifejezési formák, jelképes voltuktól eltekintve is szükségszerüen közhelyek.

Nyilvánvaló azonban másrészről, hogy a művészi egyéniség annál szabadabb lendületet vehet, minél kevésbbé kénytelen ragaszkodni a természetadta formákhoz. És csakugyan azt tapasztalhatjuk, hogy már az ókori Kina konvencionális ékitményeinek kompoziciója (bronz- és jade-tárgyakon stbi.) más ékitményes rendszerekhez képest feltünően szabad és változatos. A használati tárgyak diszitése a Keleten mindig a tárgyak jellegéhez igazodik. A mozgás ábrázolása pedig nagy mértékben független a természet adottságaitól.

A képzelőerő szabad szárnyalását rendesen a Kelet művészetének javára szokták irni. Ez a megállapitás nyugati értelemben nem állja meg a helyét. A távol Kelet művészete ugyanis, mint jelképes művészet, mely amellett kivonatos kifejezéseket használ, a szabatosságra és kötöttségre utalt. E művészet azonkivül teljesen idealisztikus. Eszménye azonban nem az emberi képzelet szerint tökéletes vagy érdekes emberi test, sem a minden képzelet nélkül felfogott, teljesen érintetlen természet, sem pedig a minden adottságtól független forma-, tér-, vonal- vagy szinkompozició. A keletázsiai művész eszménye a »tao«, ami különálló dolog gyanánt el sem képzelhető, aminek megnyilatkozásához tehát természetadta forma szükséges; e formából azonban csak annyi, amennyi az idők folyamán kifejlett felfogás szerint a dolgok »lelkének« felel meg. A »tao« megérkezésének miként je teljesen az egyéni rátermettségtől, az egyéni vérmérséklettől függ. Az

BENKHARDT ÁGOST: *Mezők bölcse*

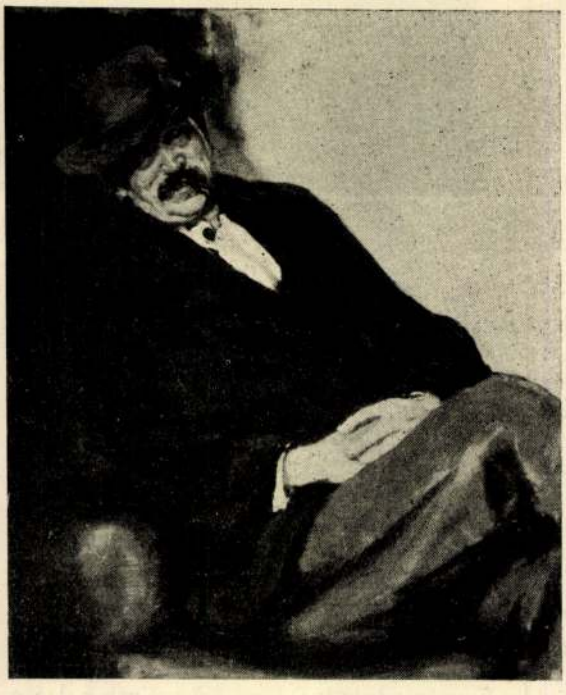

BARDÓCZ ÁRPÁD: *Bernáth Ottó arcképe*

A Műcsarnok Tavaszi Tárlatáról

Tolnay Ákos

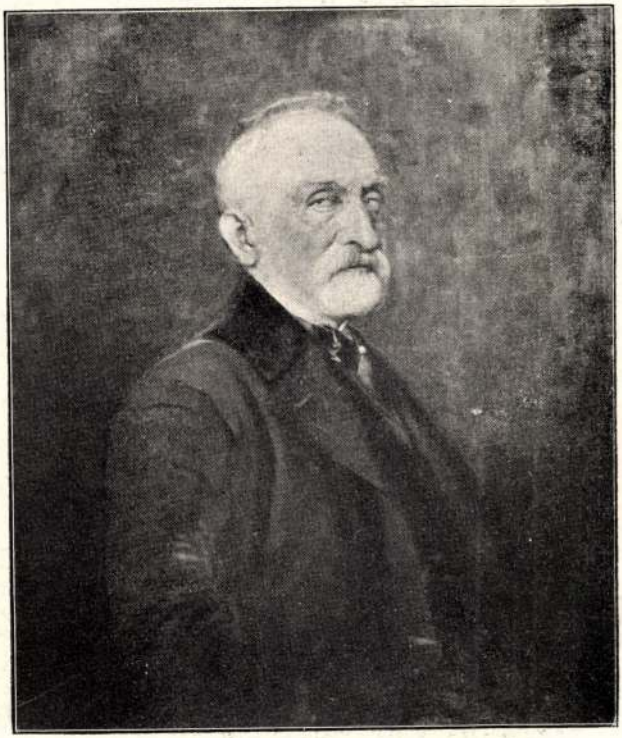

199. Tolnai Ákos arczképtanulmány.

Műcsarnok 1898/99. téli kiáll.

216. Spányi Béla a bodajki kálváriahegy.

Tolnay Ákos K

149. Tolnay Ákos: Directoire.

Képrőmi Társ, 1905/6
sélé kiáll, kat.

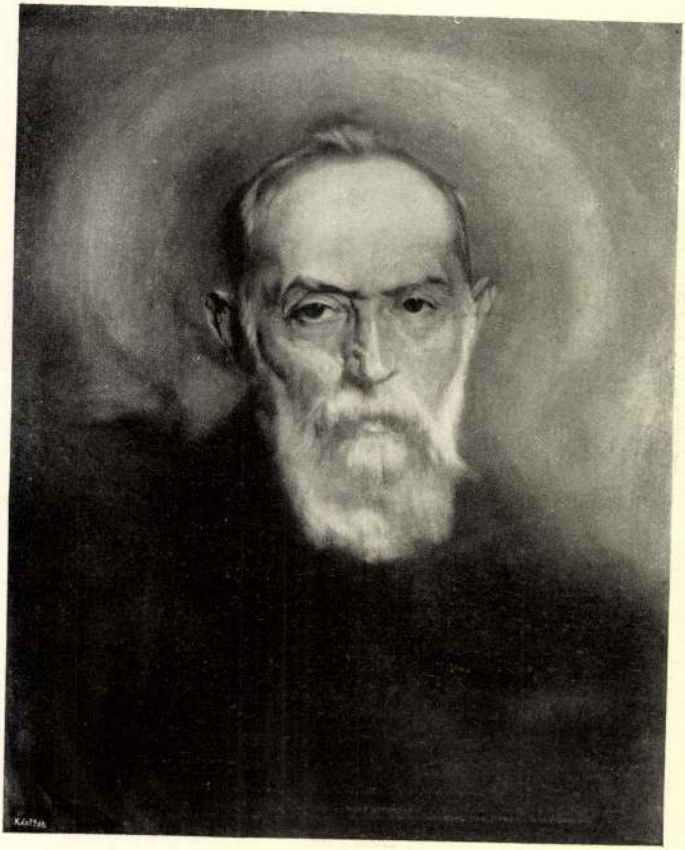

94. Karlovszky Bertalan: Arckép.

Tolnay Ákos

283. Tolnay Ákos: Női arckép.

KM Társ. 1900/1. téli kiah

53. Balló Ede: Tanulmány egy nagyobb arcképhez.

Tolnay Ákos

Éva még sohasem érzett olyan meghasonlást sorsával, mint ma, de egyuttal saját magát is árulással, gyávasággal vádolta, amiért akkor, azon az átkos emlékü versenyen kitérő választ adott volt Gamsbergnek, ahelyett, hogy rögtön kimondja a határozott, az egyedül boldogítható igent. Persze, ha Kázmér párbaja közbe nem jő, azt az egész halasztási ötletet, csupán mint egy kis kacérkodást lehetett volna elmagyarázni. És valójában nem is volt az egyéb. Éva asszony legalább most meg merne rá esküdni, hogy ami őtet illeti: egy percig se vette az ügyet komolyan.

— Nem felel? — ismételte a gróf mindig halkabban, mindig több reménytelenséggel és kétségbeeséssel hangjában.

És Éva még mindig nem szólt egy szót sem, csak amikor végre ismét fölnyitotta szemeit, nehéz könycseppek kezdtek lassan-lassan, de föltartóztathatatlanul arcán végigperegni.

— Éva! Hát maga is szenved, nemcsak én? — kérdezte Gamsberg szenvedélyesen.

Éva mérhetetlen szomorusággal, megadással vont vállat:

— Ezen most már nem segíthetünk, — válaszolt, mialatt hófehér kezefejével csaknem szégyenkezve kezdte letörülni könyeit.

— Miért nem? . . . — kérdezte Gamsberg. — És miért ne? . . . Szeretem magát, Éva. Mindig csak magát szerettem . . . Lássa, magam sem tudtam, hogy a maga emléke milyen föltétlenül uralkodik a szivemen. Csak ma, amikor odaát a korcsmában egypár magyar úr véletlenül magáról kezdett beszélni és én megtudtam, hogy itt van a közelemben, akkor egyszerre nem birtam ellenállani a vágynak, hogy magát újra ne lássam és csaknem futva jöttem, hogy bocsánatáért esdekeljek. És . . . és . . . — tette hozzá, mintha imádkoznék — hogy az életemet újra a lábai elé tegyem. Emeljen magához, vagy tiporjon el . . . Éva?! — mit várhatok?

— Mit várhat? — jajdult föl a fiatal asszony keserűn. — Mit várhatunk mindaketten egy olyan élettől, amelyben nincs már semmi ép. Se bizalom, se reménység, se ideálok, se boldogság. Semmi. Mikor az egész egy haszontalan rom, egy roncs és semmi más!

— Édes! — suttogta Gamsberg olyan hangon, mint aminőn kis gyermeknek mesét magyarázunk. — Hát nem jutott az sohasem eszébe, hogy a roncsból kunyhót lehet épiteni? A világtól nem is sejtett, tőle jól elrejtett, ki nem fürkészhető kis kunyhót, ahol a szerelmünk, ahol a boldogság új otthonra talál?! . . .

— Maga teuton! — felelt Éva könyein át mosolyogva, mert a Gamsberg érzelgőssége ismét megnevettette, de azért csak még jobban szerette érte.

Igen. Miért ne épitenék föl azt a varázslatos kunyhót, ahol a világtól elrejtve, boldogan élhetnének? — Nem szenvedett eleget másfél év alatt, hogy a gazdagság sivárságától végre megundorodjék?

Folytatjuk

A Foto-Klub nemzetközi kiállításából W. RAWLIMP: Téli hó

A Műcsarnok tavaszi tárlatából

TOLNAY ÁKOS: Női arckép

A haldokló oroszlán

Elbeszélés

Irta HERCZEG FERENC

Húsz esztendőn át korlátlan ura volt a külvárosi színháznak. Nemcsak ura, hanem zsarnoka és bálványa is. Húsz esztendőn át lángoltak érte, csodálták, rettegtek tőle és gyönyörködtek benne. Persze nem annyira a külvárosi férfiak, mint inkább az odavaló asszonyok. Azok közül is elsősorban az érettebb koruak, a deli tagu, bús mosolyu női bölcsek, akik már tudják, hogy minden mulandó, örök dolog csak egy van, ha van: a szerelem.

Magas termetü, széles vállu ember volt, roppantul férfias és előkelő. Egyszerü és kissé hanyag előkelőséggel ruházkodott, legkevésbbé sem színpadiasan. Öltözködésében az egyéniségének éppen csak annyi engedményt tett, hogy kitalált egy fekete selyem brokát-mellényt, amely aztán általános divat lett és amelyet a föltaláló után Zárkay-mellénynek neveztek. A neve ugyanis Zárkay volt. Zárkay Zoltán.

A színpadon is olyan volt, mint az életben: férfias és előkelő. Mikor a fénykorát élte és válogathatott a szerepek között, akkoriban nem is vállalt olyan szerepet, amelyben gyáva vagy hitvány jellemet kellett volna ábrázolnia. A játéka is olyanféle volt, mint a ruházkodása: férfias, előkelő és szeretetreméltóan hanyag. Az ellenségei, — melyik művésznek nincsenek ellenségei? — azzal vádolták, hogy az alakításai nagyon is egyformák. A barátai azonban (és ezek alatt elsősorban is a barátnőket kell értenünk) éppen ezt az egyformaságát, amely nekik estéről-estére az igazi, az egyetlen, az utánozhatatlan Zárkay élvezetét biztosította, ezt az egyformaságát találták elragadónak.

Zárkay házas ember volt, de ezt csak kevesen tudták és akik tudták se vették nagyon komolyan. Egy nagyon csinos, nagyon csendes és nagyon szőke kis asszony volt a hitvese. Mellesleg jut eszembe: hogyan van az, hogy a legléhább Don Juanoknak, akik erre legkevesebb érdemet szereztek, kapják feleségül a legtisztább és önfeláldozó nőket? A szegény kis Zárkayné tíz esztendőn át vitézül harcolt a színházi rajongók légiója ellen. Tíz esztendő multán végleg föladta a küzdelmet, amely neki annyi könyébe került és amely rá

Ujság 1903. IX. 16-a

Tolnay Ákos MDK

Kisoroszi részlet, olf.

Estefelé, olf.

Duna mellett, olf.

Mücsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

Tárlatok. Képzőművészet 1931. márc. 65.l.

MDK

Tolnay Ákos

Máriabesnyői részlet, repr.

Képzőművészet 1927. I. évf. 1. sz. 13.1.

MDK

Tolnai Ákos

Művével szerepelt a Műcsarnok 25 éves jub. kiállitásán.

Cikk: A Műcsarnok jub.kiáll.

Vas.Ujs. 1886. 46.sz. 742.l.

MDK

Tolnay Ákos

Topolyfák, of.

Képzőm. Társ. 1910/11. téli kiáll. kat. 41.l.

MDK

Tolnay Ákos, festöm.

137. Az erdö titka. Olf.

KMT 1912/ 13. téli kiáll. Kat. 46.1.

MDK

Tolnay Ákos, festőm.

149é Közelgő vihar. Olf.

KMT 1912/13 téli kiáll. Kat. 47.l.

MDK

Tolnay Ákos, festőm.

149. Közelgő vihar. Olf.

Kép.szöv.Társ.1912/13. téli kiáll. Kat. 47.1.

MIK

Tolnay Ákos, festőm.

poétikus tájképei keltenek érdeklődést.

Chronique:
Műcsarnok. - Tóth tárlat.

Képzőművészet. IV.évf. 26.sz. 29.l.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép, olf.

Műcsarnok 1902/3. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Női arckép

Műcsarnok 1902.
A bpi. Orvosszövetség Műkiállítása

Tolnay Ákos MDK

Patak partján, olf.

Babat felé, olf.

Pipacs, pasztell

Csendes táj, olf.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

Tolnay Ákos NDK

Arckép, olf.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

Tolnay Ákos MDK

Wekerle Sándor dr. arcképe, repr.

Műcsarnok 1903. tavaszi nemzetközi kiáll.

MDK

Tolnay Ákos

"Segitség". Vasárnapi Ujság 1887. 21. sz. 353. l.

MDK

Tolnai Ákos

Kertrészlet, of.

Árverési Közlöny 1932. 1. rk. sz. 38.1.

Tolnay Ákos

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállitása- a Mücsarnokban - képével szerepel.

Egy arcképe követel elismerést.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Tolnay Áros

Kiállít a Bencsúr Társaság kéresfehérváron rendezett első vidéri kiállításán.

M. 1926. II. 5. (Magyarság)

Tolnay Ákos

l.

Műcsarnok

1901. 80. l.

BUDAPEST
935 - JUN. 28. N 2
4

Tolnay Ákos

A Műcsarnok 1927-es
kavani távlatán szerepelt.

M. 1927. IV. 1.

MDK

Tolnai Ákos, festő

A Tének Klub egyhosi
hárnagya.

Kristóf Károly: Jubiláló Fehér Hollók 2

EST. HIRLAP, Bp. 1967, aug. 7.

Tolnay Ákos.

Képe szerepel a Genossenschaft Der Wiener Künstler tarazi tárlatán.

Esti kurír, 1927. ápr. 21.

Tolnay Ákos.

A Nemzeti Szalonban, a Benczur Társaság kiállításán erdei hangulatos művei szerepelnek. (emlétve.)

Pesti Hirlap, 1927. dec. 11.

Tolnay Oskar.

A Nemzeti szalonban, a Beucsan
Tanácsig hiállításon erdei hon-
gulatos műnei nevezelnek.
(emlitve.)

Testi Hirlap, 1927. dec. 11.

Tolnay Ákos.

A Nemzeti Szalonban a Benczur Társaság kiállításán tájképei zerepelnek köztük: „Bernyi táj". – „Gönd" címűek. (emlétve.)

Magyar Hírlap, 1927. dec. 11.

Tolmay Oleos.

A Nemzeti szelemben a Lenczur
Tasszány hitlettáin tájlépei ne-
szelnek hirtule: „Rezepsi tuj" – „Csak"
cimtele." (emlékre.)

Kiszegy-Hiszay, 1927. dec. 11.

Tolnay Ákos.

a Nemzeti Szalonban, a Benczur-Társaság kiállításán szerepel kollekciája.

Az Est, 1927. dec. 11.

Tokuay Ideon.

A Nemzeti Szalonban, a Bezerus-
tasaság kiállítású nesepel kollek-
cíója.

Ha lett, 1927. dec. 11.

Tolnay Ákos.

A Benczur-Társaság IV. kiállításán, a Nemzeti Szalonban, tájképei, köztük „A csönd" c., szerepelnek. (említve.)

Esti Kurir, 1927. dec. 13.

Tolnay Ákos.

A Zemrus-Tamásáy IV. leidéltáráni,
a kuruti Salabon, tájhépei,
hiratile „A vénd" c., szerepelnek.
(említve.)

Erdi Lusis, 1927. dec. 13.

Tahnay Ákos.

Részt vett a Benczúr–Társaság
IV. kiállításán.

Magyarság, 1927. dec. 10.

Tatiana Chen.

Tolnay Ákos.

Munkája szerepelni fog az ápr. 2.-án megnyíló varsói magyar kiállításon.

Magyarság, 1927. márc. 19.

Kalwaryja Zeb.

Uniwersytet rozpoczął pracę w apr. 2. - Do uczniów wasi ma-
gar działalności.

Warszawa, 1927. marc. 19.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

NM 1931. II. 22.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

PM 1931. II. 22.

Tolnay Ákos

szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

PH 1931. II. 22.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok művésznői kiállításán.

MO. 1931. II. 22.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok műcsarnoki kiállításán.

M. H. 1931. II. 22.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok műtárnoki kiállításán.

EK. 1931. II. 24.

Tolnay Ákos

Szerepelt a művészcsoportok műtárgyaiból rendezett kiállításán.

Est 1931. II. 22.

Tolnay Ádos

Művével nevepel a Műcsarnok

Téli Tárlatán.

P. H. 929. XII. 24.

Tolnay Ákos festő

kerepel a Benczur Társaság

kiállításán a Nemzeti Szalonban

Ujság 1936 X. 17

Tolnay Ákos

Kiállít a Műcsarnok tavaki tár-
latán.

P.N. 1926. V. 16. (Pesti Napló)

Tolnay Ákos MDK

Gödöllői határban, olf.

Mücsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Domboldal, olf.

Műcsarnok 1934 Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás

Tolnay Ákos

MDK

A nyiresben

Műcsarnok 1933. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Tolnay Ákos

MDK

A nyíregyházi

Megjelent 1933. Nemzeti Kéziratnyomdában Kft.

MDK

Tolnai Ákos

Arcképtanulmány

Thirring G.dr.: Szépmüv. Muzeum. Budapest részletes kalauza. Részletes helyi kalauzok 1. Bp. 1926. 101.1.

MDK

Tolnay Ákos

Pucher József épitész

Wekerle

Tolnay Ákos festő. E. G. II. 542.l.

MDK

Tolnay Ákos

Csillag Teréz

Knezics Zoltán

Tolnay Ákos festő. E. G. II. 542.l.

Tolnay Ákos MDK

Közelgő vihar

Műcsarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Tolnay Ákos MDK

Tájkép, olf.

Mücsarnok 1931/32 téli kiállitás

MDK

Tolnay Ákos

Terefere, of.

Királyi vásárlások a Műcs. tárlatain. SzmKT 50-135.1

Tolnai Ákos

Kiállít a Műcsarnok őszi tárlatán, mely-
ben a Bencsur-Társ. 20 éves fennállását
ünnepli.

Új Magyarság 1942. X. 11.

Tolnay Ákos

Kiállít a Műcsarnok tavaszi kiállításán. Kis táj képgyűjteményt említve.

az Est, 1926. V. 16.

Tolnay Ákos
1573. l.

Tornyai János
1573. l.

Tolgyessy Arthur
1574. l.

Troger Pál
1575. l.

Tull Ödön
1576. l.

Tury Gyula
1576. l.

Perállag III.

sta:

M. E. Ng.

Az Uránia Tolnay-kiállításából

TOLNAY ÁKOS: TANULMÁNY

friss, illatos lombokkal, virágokkal. Ne lássék az a csunya átmenet, amelv alatt újra földdé válik. E temetés után a fiucskát magához vette barlangjába. Táplálta, nevelte, szerette, mintha az ő saját vére, husa lett volna.

Mikor a gyermekből ember lett — bár szűz vadonban nőtt fel — olyan lett ő is, mint a többi ember: hálátlan, hűtlen. Elhagyta nevelőanyját és a zúgó lombu őserdőt. Szegény nőstény oroszlán efölötti bánatában, meghalt. Erős, nagy szíve ketté repdt. Ott azon a helyen, ahol a szülő-anya hajdan elporladt. Lássa, ennek a szent fájdalomnak az emlékére állítunk oda, mi birmaiak, minden pagodánk elé oroszlánokat. Az erős mindig jó és nemes is — így hisszük mi. Talán igaz, talán csak a mi igazunk . . .

És elment a kis öregem, miután nekem adta meséjét. Jöttek és mentek mások is. Én megállottam a széles szürke gránitlépcsőkön. Szép innen szétnézni! Régi keleti mesék világa ez a Birma. Már érezni haldoklását és érezni fakadását az újnak.

Míg itt fenn, régi dicsőségről, ezer-egy-éj meséiről regélve: áll még az aranyos pagoda büszkén, kevélyen,— lenn a halk csobogásu víz mellett, elmosódva a gőzfüstben: modern gyárak hosszu kéményei piroslanak. Hirdetik közeledését az új életnek. Őrölnek szaporán, villamos géppel hajtott rizsmalmok. Őserdőkből kivágott fák deszkahalmazai nyujtózkodnak álmos, keleti nemtörődömséggel.

Rangoon parti része már teljesen modern angol város. Rendezett, egyenes utcákkal, amelyeket árnyas fák szegélyeznek. A quais kellő közepén egy ultramodern áruház nagy vasteteje hivalkodik. Reggel van, a vásár ideje. Oda sietek.

Egész népvándorlás lepi el a csarnokot. Képe szines kinematografiához hasonló. Kiválnak a birmaiak, a sok idegen közül, öltözetüknek kellemes szinével és főképpen szép testtartásukkal. Selyemkelméiknek finom lágyságán is elgyönyörködik a szem.

Nagyon bájos látvány a birmai nők bevásárlása. Balkezükben graciózusan egy nagy fatálat tartanak. Jobbkezükkel erre rakosgatják a bevásárolt holmikat. Mozdulataik finomak, ügyesek, kecsesek. Babatestük úgy hajlong ide-oda, mint meleg szellőben az álmos tropikus virág. Hiányzik belőlük a friss elevenség, de ennek a látszólagos bágyadtságnak nagy a bája. Európai szem nem tud betelni idegenszerü kedvességével. A mi gazdasszonyaink nagy, otromba kosaraikkal bizony esetlenül néznek ki, összehasonlítva ezekkel az oliv-bőrü nőcskékkel.

Ultramodern berendezése dacára, van itt minden a vásárcsarnokban, mire a benszülötteknek is szükségük van. Ime itt az enni, inni valók. A friss halak, a

Uj Idők XIV. 1907-8. 5.

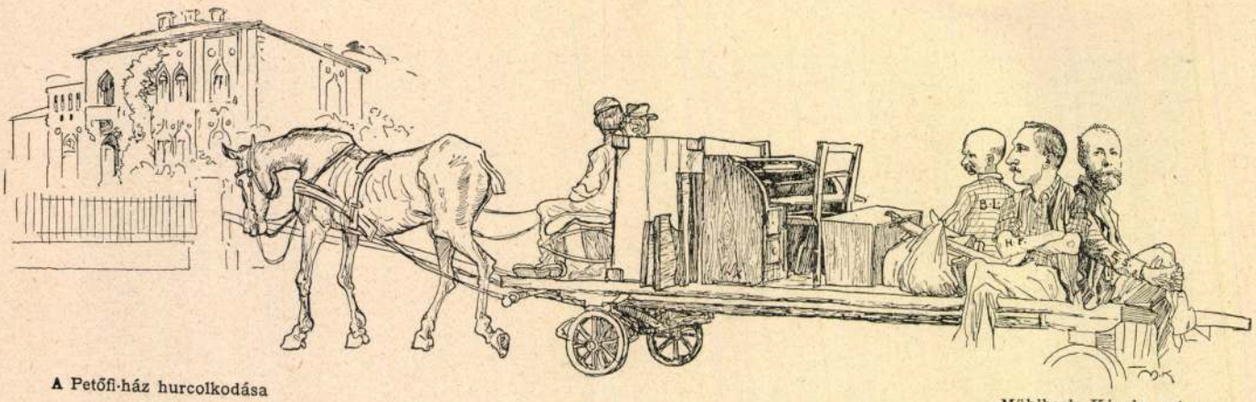

A Petőfi-ház hurcolkodása

Mühlbeck Károly rajza

hamvas gyümölcs, jégbehütött bor, sör, szifon, pezsgő, különféle gyümölcsszörpök. Szebbnél-szebb virágok. És olyan izléssel vannak elrendezve, azt lehetne hinni: itt mindennap virágkiállítást rendeznek.

Szöveteket, leheletkönnyü indiai selymeket, tarka virágos sálokat is árulnak. Nagy örömére a birmai nőknek, kik ha nem is vásárolnak: hosszan elnézegetik e nekik tetsző holmikat.

De mennyi álhajat árulnak! Ez meglepett. Nő és férfiu itt mind dús hajzatunak látszik. És szépen, csinosan fésülködnek. Hanem az álhaj-kirakat előtt látja az ember, hogy bizony itt is kevésnek van igazi dús haja. Ezért ilyen nagy a kínálat ennek a pótlására.

Érdekes megfigyelni ezeket az álhajat vásárló, gyermekarcu nőket, amikor imádkoznak. Rendesen sokan mennek együtt a nagy pagodához, kedvenc bálványaik elé. Ott apróbb csoportokra oszlanak. Néhányan térdre ereszkednek, aztán ráülnek formás lábszárukra. Apró kezüket összeteszik és nagy ájtatossággal kérnek Buddhától egy-egy virágos selyemsált, vagy egy szép teknősbéka fésüt. Amint így térdelnek imáikba merülve, mind gyermekeknek látszanak. Azok is: kedves, bájos, naiv, kicsi gyermekek. Olivbőrükön még a napsugarak is pajzánkodnak. És kacag feketebogárszemük.

Az imádkozók csoportjától nem messze, gyakran látni egyiket-másikat gyümölcsöt nyalogatva, szopogatva, roppant nagy élvezettel. Sőt az sem ritka eset, hogy ott a templom előtt, járó-kelőkkel mit sem törődve, toilettet csinálnak. A hely szent volta nem gátolja őket gyermektestük mutogatásában. Azt aligha sejtik, milyen illetlenség ez európai fölfogás szerint. Őket ilyen csekélységek, mint az illem, nem zavarják meg kedvteléseikben.

*

Gyérül a vásár népe. Zenitjén a nap, rövid az árnyéka. Szellő nincs. Oyan a csarnok melege, mint a sütőkemencéé. Kipp-kopp: elkopognak az átforrósodott aszfalton. Én utánuk nézek ezeknek a nyájas asszonyoknak, embereknek. Őket nem teszi idegessé a hőség. Ők mind mosolygósak, jóindulatuak. Mind gyermekesen naivak ezek a buddhista birmaiak. Nem lesz nehéz az idegeneknek őket mindenükből kifosztani.

Majd elszállítjuk — óceántúlra — szép selymeiket, az aranyat, a drágakövet. Elviszik, talán valamennyit fehérbőrü amerikai és európai asszonyoknak. Előkelő, cifra, kényes asszonyoknak. Kerekre nyitják mandulaszemüket és fognak ámulni ezen, ezek a csöpp olivbőrü asszonyok. De vajjon egyszer, bosszúból mit fognak ők elvenni a fehér asszonytól? . . .

A pagodák darabonként kerülnek a múzeumokba. Így szokott ez történni: a kultúra jegyében elvesznek mindent egymástól az emberek. És az tud a legtöbbet elvenni a másiktól, akinek már úgyis kelleténél többje van. Az, az erősebb. Fog-e lázadni ez a szelid nép, vagy odaád mindent? És csak ezután fog sírni keservesen, gyermekmódra: forró, igaz könnyeket . . .

Kozmutza Kornélné

A másik világ

— *Amit ébren álmodunk.* —

Szegény kulturember! Mennyi mindent kellett cserébe adnod azért a kis civilizációért, amelyben részed van. Odaadtad a lelked egyenességét és finom ösztöneidet. Oda a vasgyomrodat és ép fogaidat. Oda a nagy, széles szerelmi vágyódásodat. Nem a fajodban akarsz te már ma érvényesülni, hanem csak a magad nyomorult személyében. Ezért tülekedsz, ezért törekszel reggeltől napestig. És még akkor sem tudsz megpihenni, mert a nagy küzködésben, öklelődzésben elvesztetted a pihenésre való képességedet is, te szegény kulturember.

Mert a pihenés, az abszolut semmittevés nem olyan könnyü ám — minékünk. De mesésen értenek hozzá azon népek, amelyek az ember természetes állapotától még nem távolodtak el annyira, mint mi. A testünk fölött még csak van hatalmunk, ha ugyan nem vagyunk neuraszténiások, s amikor nyugodni vágyunk, akár nappal, akár éjjel, szépen lefekszünk és elernyesztjük izmainkat. Már ez is nagy dolog, s a kulturember szinte sajnálja magától az időt, ha napi munkáját megszakítva egy negyedórára ledől avagy este a rendesnél egy félórával előtt keresi fel fekhelyét. Pedig hogy a nyugodt fekvés egymagában már mily fontos gyógytényező, azt okosan fejtette ki nemrégiben egy Dornblüh nevü német idegorvos, aki egész könyvet szentelt a tárgynak.

Hát tegyük fel most, hogy mindnyájan vagyunk olyan okosak, hogy amikor szerét ejthetjük, lefekszünk és nem csinálunk semmit. Izmaink ellazulnak, mi pedig pihenünk. Pihenünk igazán? Abszolute és fenségesen, mint a vadember, a primitiv, aki a déli melegben leheverészik az erdő hűsébe és nem gondol semmire a világon? Vagy akárcsak annyira, mint a hozzá lélekben nálunknál aránytalanul közelebb álló nápolyi lazzaroni, amikor a kikötő kőkockáin órák hosszant henyélve bámulja az örökké mosolygó kék eget teljes gondolattalanságban?

Nem, a nyugalomnak ezen fokára, amely az agyvelő munkájának kikapcsolásával jár, mi már képtelenek vagyunk. Elménk csak akkor pihen meg, amikor alszunk. Ha ugyan akkor pihen és ha ugyan tudunk aludni.

De pihenni mégis csak kell, megkívánja testünk, lelkünk egyaránt a nyugalmon kívül a felfrissülést, az üdülést is. A kulturember már most azt találta ki, hogy ha nem is képes agyveleje tevékenységét akkor beszüntetni, amikor neki tetszik, és jól esnék, képes igenis e tevékenységet más, az eredetitől eltérő irányba terelni. És ez is pihenést jelent. Hogy ezt a gondolatot egészen durván szemléltetővé tegyük, mondjuk, hogy az ember agyveleje ezer sejtből áll. Mindenik ilyen sejtnek megvan a maga rendeltetése, az egyikben például a mennyiségtani folyamatok mennek végbe, a másik akkor van működésben, ha alakokról, a harmadik, ha színekről kell véleményt alkotni. A negyedik közjogi, az ötödik orvosi

Tolnay Ákos

Irod

Vas. Lip. 1897. 202. l.
(Művészünnepély a Műcsarnokban, Keppel.)

KIRÁLYI MAGYAR EGYETEMI NYOMDA

SZEPTEMBER-OKTÓBER

30 nap — 39. hét

25 Vasárnap	
26 Hétfő	
27 Kedd	
28 Szerda	
29 Csütörtök	
30 Péntek	
1 Szombat	

Tolnay Ákos

A lap "Képek" c. rovatában Orbán Dezső ismerteti a Nemzeti Szalon kétszázadik kiállitásán szereplő művészeket és alkotásaikat:
Boemm Ritta, Bosznay István, Ider Gyula, Erdőssy Béla, Ferenczy József, Góth Móric, Gulácsy Lajos, Heller Ödön, Heyer Artur, Joachim Ferenc, Jobbágy Miklós, Kemény Nándor, Kiss Rezső, Komáromi Kacz Endre, Neumann Sigfried, Pentelei Molnár János, Reiszmann R.M. Szontágh Tibor, Tolnay Ákos, Zemplényi Tivadar.

Tolnay Ákos: pasztell arcképe igen komoly elismerést érdemel. Befejezettségével impozáns hatást kelt, - a kritikus véleménye szerint.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 17. III. évf. 51. sz. 1561-1562. lapokon.

Tolnay Ákos

"Hollandi életkép" cimü képe két holland főkötős fiatal leánykát ábrázol munkaközben.
Repr.

ÉLET, Bp. 1910. ápr. 10. II. évf. 15. sz. 475. lap.

Tolnay Ákos
(1861- ?)

műosarnoki festő, Benczur

tanítványa - emlitve

Fülep Lajos: A művészet forradalmától a nagy forradalomig
Bp. Magvető 1974

155, 622. old.

Tolnay Ákos
(1861 -)

Kostümös férfi
olaj fa. 17 x 24
1884

Ráfi ár: 2500 ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

Tolnay Ákos

A "csinos" /idézőjel a kritikustól/„szakmában azelőtt több dicsőséggel dolgozott" -irja L.: "A téli tárlat" ról szóló ismertetésében.

A HÉT, Bp. 19ol. dec. 1. XII. évf. 48. sz. 799. lap.

Tolnay Ákos

Műve a Könnyű féle adomá-
nyozás révén került a Tamási
Község képtárába.

Ordas Iván: Képtár a kamrában.
Tükör, 1977. augusztus 21 – 10 lap.

Tolnay Ákos

festő a Fészek klub egyik alapító tagja és első háznagya volt. Egyike volt a Royal kávéházba járó és ezért "royalisták"-nak nevezett művészeknek.

Gábor István: Egy régi épülrt új élete: A Fészek művészklub. Budapest, 1971.9.sz.18-2o. l.

Tolnay Ákos

Müvészestély rendezésére készült a Mübarátok Köre, s e célból felkérte a képzőmüvészeket,-közöttük a müvészt is-, hogy vegyenek részt alkotásaikkal az estély előkészitésében. Festők, szobrászok, épitőmüvészek dolgoztak a munkán és a fantasztikus pavillonok felépitése, valamint a legkülönbözőbb dekorációk, valóságos Walpurg-éjszakát varázsoltak elő,-mint a lap irja.

A HÉT, Bp. 1892. május 15.
III. évf. 2o. sz. 318-319. lap.

Tolnay Ákos

Az Uránia mükereskedés igazgatója, sok gyüjteményes kiállitás rendezője, most a saját müveit mutatja be az Uránia termeiben rendezett kollektiv kiállitáson.
A tárlat meglepetést jelent mind a müvészek, mind a közönség számára. A legutóbbi időkben festett tájképsorozata kelti majd a legnagyobb meglepetést, mivel a müvészt jobbára ugy ismerik, mint az elegáns, női pasztellképek festőjét. A modern irány nála is felfedezhető, de mint ihlet, mint megértés beszél a szemlélőnek a képekről.

A HÉT, Bp. 1907. okt. 27. XVIII. évf.
43. sz. 720. lap.

Tolnay H.

a müncheni Képzőművészeti Akadémia magyar növendéke

beiratkozás éve 1883

Jósaai Géza: München und die Kunst Ungarns 1800 bis 1945. Ungarn Jahrbuch Mainz 1970 10 1 149 1

Tolnay Ákos festőművész.

A VII. ker. Kertész utcában van a Fészek-klub, melynek alapító tagjai között foglalt helyet.

Szombat délelőtt.

1974. III. 2. 10.00 Petőfi /11/ – Hué –

Tolnay Ákos

A müvész nem tagadta meg önmagát, -irja kritikájában Aretin,- csak megtanult összegezni, a rajzot nem hanyagolta el, hanem egyszerüsitette. Megmutatta, hogy a tónus, a valőr, a kifogástalan rajz keretében megférnek az általánosabban látott szinfoltok is.
Egyik tájképe egy zöld erdőnem a nyirkos belsejét ábrázolja, s itt látni, hogy„a müvészet gerincét, a rajzot s logikus szineket el nem sinkófálván, mégis el lehet hagyni a fölösleges, aprólékos részletezést."
A cimlapon a müvész egész alakos képét mutatbe a lap. A HÉT, Bp. 19o7. okt. 27. XVIII. évf. 43. sz. 72o. lap.

Tolnay Ákos festőművész

A Benczur Társaság igazgatója volt.

N.U.934.XI.25.

Tolnay Ákos

A müvészről szóló ismertetés felsorol néhány nagysikerü müvet: "Két testvér", "Modern bachánsnő", "Modern grácziák", „Modern Páris", „Budoárban", "Szieszta", "Egyetlen támasz", "Viharos mult", "Én vagyok", "Bál után", "A mama alszik," „Egy évvel később", "Márvány szerelem" Ezek a müvek külföldi kiállitásokon is szerepeltek és feltünést arattak. "Hungariae Patrona" c. és az "Engedjétek hozzám a kisdedeket" c. alkotásokat külön kiemeli a cikk.

Otthon, Bp. 1895. ápr. hó
1, 6-7. lap

Tolnay Ákos

Q.:„Tolnay Ákos" cimmel ir a müvészről: 1861-ben született Budapesten. Középiskolái elvégzése után Székely Bertalan rajziskolájába iratkozott be. Innen a bécsi festő Akadémiára, Grippnkerlhez került, majd a müncheni "Akademie der bildenden Künste világhirü profeszszorához, Seitzhez jutott be." Mün chenben bronz érmet nyert. Hazajövetel után tanulmányait Benczur Gyula iskolájában folytatta.„A fiatal gárda legtekintélyesebb tagjának tekintik",-mint a beszámoló állitja.
Otthon, Bp. 1895. április hó
1, 6-7. lap

Tolnay Ákos.

Műve szerepelni fog Bécsben, a nemzetközi kiállítás keretében. A kiállítás ápr. 9.-én nyílik meg.

Magyarság, 1927. márc. 31.

Tolnay Ákos

"Maretta di Dio" c. portréja "feltünést keltett", egyéb portréi szintén: Sennyey Pál gr. Andrássy Gyula gr. Szögyén-Marich, Teleki Géza gr. Nikolics Fedor br., Radocza János. Repr-ók a lapban: "Két testvér", "Apácza utolsó órája", "Turf", "Légyott", "Női arckép", "A levél", "Nem sikerült légyott", "Kolostori élet", Nőt ábrázoló "Vázlat" és a müvész portréja.

Otthon, Bp. 1895. április hó
8, 9, 16, 17, 24, 25, 32, 33, 37. lapokon.

Tolnay Ákos.

— **Tolnay Ákos kiállítása a Fészekben.** Vasárnap nyitotta meg *Petry* Pál államtitkár a Fészek Club kiállítási termében *Tolnay* Ákos kiállítását. A művész utolsó évi terméséből válogatta össze anyagát, amelynek legszebb része a magyar tájképek sorozata, baranyai és besnyői finom részletek. Néhány hatásos fej és figurális kép élénkíti a tájak kellemes zöld koszorúját. A nagyközönség délután öttől nyolcig nézheti meg a kiállítást.

Az Est, 1928. Nov. 20.

Tolnay Henrik Ákos

Festő

Lyka München

56.l.

Tolnay Ákos

rod.

Magyar Géniusz

1901. 246. l.

(Vallomások.)

131. *Memling*

NÉMETALFÖLDI FESTŐ 1500 körül

Madonna Jézussal

Félkörű felső záródással.
Fa, tempera, 26×19 cm.

NÉMETALFÖLDI FESTŐ 1520 körül

Szárnyasoltár. Középkép: *Háromkirályok*, szárny: *Krisztus születése*, jobbszárny: *K metélés* (132. kép)

Középkép csúcsos felső záródással.
Fa, tempera, középkép 105×72, szárny 105×33 cm.
Egy hontmegyei templomból, az Ipolyi gy ményből

Gerevich: A régi magyar művészet eur helyzete. Bp. 1924., 25. l. (Képe VIII. tá — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 28. szám (Képe hátul.) — Gerevich: L'arte a ungherese. Roma 1929., 20. l. — P A magyar művészet története. I. k Bp. 1930., 116. l. — Pigler: Könyvismert

Tolnay Ákos

Cáid

Az iparmúvelet
1895-ben. Bp. 1896
104 l.

Ráth György –
Györgyi Kálmán

Tolnay Ákos
festő

Fővárosi Lapok 1900. dec. 23., 14. old.
(Vajda Ernő: Téli tájak.)

Kalmár

Tolnay Ákos
festő"

Fővárosi Lapok 1900. máj. 27., 9. old.
(reprodukció: Fájdalmas emlékek)

Kalmár

Tolnai Ákos

Szanaszárév

301. l.

Vasárnap

12

Jubilate

Hétfő

13

Bellar. Róbert ét.

A Budapesti Nemzetközi Vásár utolsó napja.

Kedd

14

Bonifác vt.

Szerda

15

Protestáns naptár

Május

V	12	Pongr.
H	13	Szerv.
K	14	Bonif.
S	15	Zsófia
C	16	Mózes
P	17	Paskál
S	18	Erik

Ó görög naptár

Április-Május

V	29	Szozip
H	30	Jakab
K	1	Május
S	2	Atan.
C	3	Timót
P	4	Pelágia
S	5	Iréne

Izraelita

MDK

Tolnay Ákos

festő, az iskola v. növ.

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 14.1.
Eötvös József gimn. loo éves fennállása.

< Tolnay Ákos >

könyvt

A Fészek 25 évt.
1901 – 1926.

[Bp 1926]

fd.

Fenti a Club
igazgatója volt,
igazgatói működéséről is
számos adat van
e könyvben

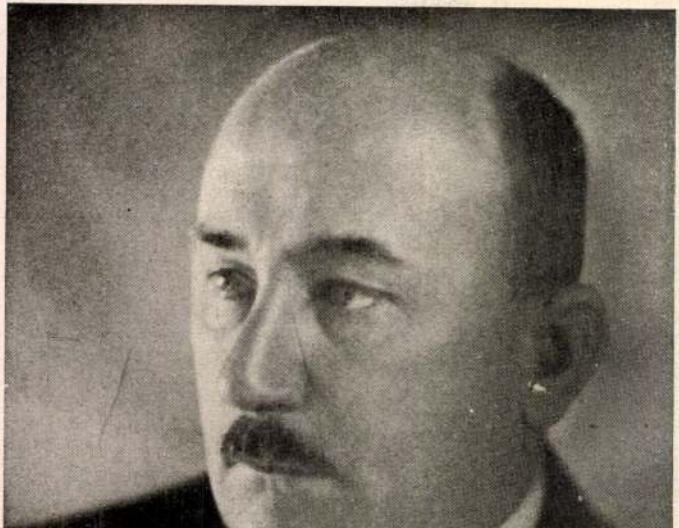

MDK

Tolnay Akos, festöm.

75 éves fennállását jubiláló belvárosi ill. Eötvös József reáliskola - képzőművészeti kiállításán fényes névsor sorakozik fel egykori növendékei révén.

Egy jubiláris kiállítás a Nemzeti Szalonban. Képzőművészet. 1932. 206.l.

M.D.K.

Tolnai Ákos festőművész

Fényképfelvétel a művészről a Gundel étterem asztalánál egy három tagu társasággal.

Szinházi Elet. Bp. 1917. juni 3.-10. VI. évf. 23. sz. 11. lap.

M.D.K.

Tolnay Ákos festőművész

"A Fészek irásban és képben" c. közlemény emliti, mint a klub háznagyát.

Szinházi Élet Bp. 1917. márc. 25.- ápr. 1. VI. évf. 13 sz. 5. l.

MDK

Tolnay Ákos

A Fészek kiállitásai. Képzőművészet 1928. 6. sz. 32.l.

MDK

Tolnay Akos

Gyöngyösy Nándor: A mai magyar művészet. Bpest. 1916. 21.1.

MDK

Tolnay Ákos

Magyar művészek Oroszországban. Műcsarnok,
1899. 26.sz. 4o5 l.

Tolnay Ákos

Szerepelt az I. nemzeti társlatban.

EK 1933. IV. 20.

Tolnay Ákos

Benczur Társaság ülésén igazgatóvá választották meg újból.

NM. 933. IV. 9.

M.D. K.

TOLNAY

Az 1899-i oroszprszági osztrák- magyar kiállitáson szerepel

Magy. or. iparmüv. tk.

Weinerné: Orosz kapcs. 152. l.

Tolnay Ákos festő

A Benczur ~~Társzög~~ Társzaság igazgatójává választották

Nemzeti Újság 1937 I. 21

Tolnay Ákos
festő

MDK

Hollósy Simon leveléből.

MMM Évkönyve 1951, 180 l.

M.D.K.

Tolnay Ákos

Karlovszky Bertalan művész társával együtt megindították művészképző tanfolyamukat "Női festőiskola" cimmel Karlovszky Bertalan műtermében.

"Szerkesztői posta"/c. rovat/hirdása

Magyar Salon, Bp. 1900. október
182. lap

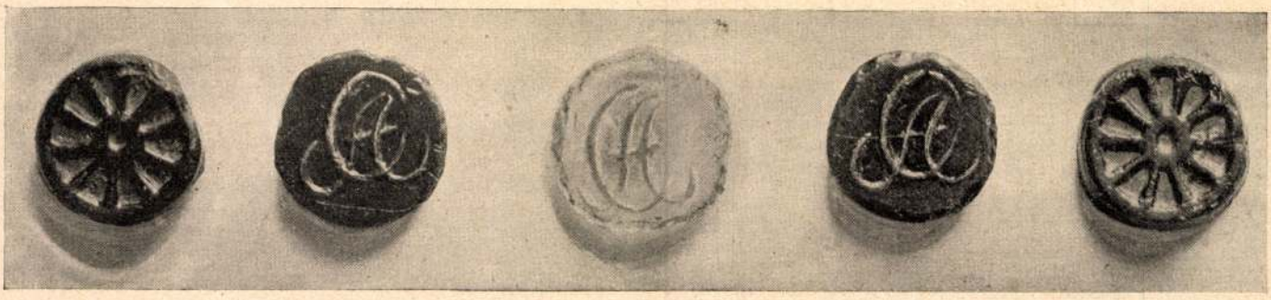

ÜVEGPÉNZ, A JANCSI-BANKÓ ŐSE

Juhász Gyula versei. (Megjelent Szegeden. Kiadta a Dugonics-társaság.) Este, csöndben és egyedül kell olvasni ezeket a verseket. A „szent magány" beszédes némasága szükséges hozzájuk, az, hogy ne kopogjanak füledbe jobbról is, balról is, fentről és lentről, mint ahogy ez nagy pesti házakban annyiszor adva van. Tehát: zavartalanul, elvágva a külső világtól, magadra hagyva, amit rokokó-apáink idillikus csöndnek mondanának: ilyen körülmények közt vedd elő tisztelt olvasó a Juhász Gyula könyvét. Mert máskülönben nem találsz bennük egyebet szép, színes soroknál. Csak szavakat, izzó és mámoros, gyöngéd és lázongó szavakat, amelyek hogy miért izzanak, mitől lázongnak és mitől ittasulnak meg: ehhez kell egy olvasásra és speciel versolvasásra hangolt miliő. Ilyenkor, ezek a percek felfedik előtted azt, ami az esztétika szerint a költő belső lelki világa, kedélyhullámzása, hangulata, látománya és még sok más lírai momentum. Ilyenkor, ezekben a lopva és lábujjhegyen érkező percekben egy különös valakit hallasz, egy rímeket súgó urat, aki bár — a világ, a tudomány, a köz szempontjából — egész jelentéktelen dolgok miatt ujjong, vagy könnyeket hullat, mindazonáltal a könnyek e hullatása oly szép (hiába, nincs rá más szó!), hogy az ember, ha csak nem a kőszívü ember fia, hát megindul és magába száll. Vegyék elő Juhász Gyula verseit, s tapasztalni fogják, hölgyek és urak, hogy igazunk van. Oly örömökben lesz részük, aminőket a verselő poéták többsége sohasem ád, mert nincs miből. Amit éreznek, nem elhasznált, százszor kitörött rózsák illata, hanem friss harmattal öntözött kertiillat, ma tépett rózsák, amelyekért ekszotikus tájakra ment fiatal gazdájuk, apjuk és nevelőjük a „képzelet szárnyain". Ezek a versek nem sablonok nyomán készült versek. Több van bennük, mint puszta rím, jelző, hibátlan verstan. Tehát érdemes foglalkozni velük s érdemes figyelni a folytatásukat. *(—ö.—)*

A Jancsi-bankó őse. Félreeső iparvállalatoknál a munkásokat többnyire még ma is nem készpénzzel, hanem bizonyos összeget képviselő cédulákkal fizetik ki, amelyeket a munkások Jancsi-bankóknak neveztek el. A vállalkozó élelmessége ugyancsak kihasználja ezt a valutát. A telep mellett boltot nyit, ahol pálinkán kezdve a ruháig minden kapható. A munkás Jancsi bankóval fizet s jóval drágábban, mintha készpénzzel a távoli városban vásárolna. A vállalkozónak boltja révén igy nem egyszer teljesen visszatérül a munkabér. A Jancsi-bankó ilyformán rá nézve valóságos perpetuum mobile, amely azonban kizárólag az ő malmára hajtja a vizet.

A jobbágy korban a robotban dolgozó mezei munkáskat, hajdan szintén ilyen tantuszokkal fizették ki. Ezek hol bádogból, hol bőrből, vagy más értéktelen anyagból készültek, de csakis annak az igazolására szolgáltak, hogy a jobbágy ledolgozta a reá eső robotot. A Rákócziak makovicai uradalmában ily célból üvegpénzeket hoztak forgalomba, amelyekből pár év előtt egy régiségkereskedő Zborón egész fazékra valót szerzett. Ezek az üvegpénzek, mint páratlanul álló kuriózumok külföldre kerültek, s ugyancsak drága áron keltek el. A zborói üvegpénzek körülbelül egy korona nagyságu, de vastagabb korongok, a melyek mellső lapjára C. A. monogrammot, hátsó lapjára kereket vagy sarlót préseltek. A monogram Comes Aspremontot jelent, a kerekes pénzek igás napszámot, a sarlósak kézi napszámot. A pénzek fehér, zöld, sárgásbarna és kék üvegből a Rákócziak sztebniki üveghutájából kerültek ki, amelyben a sárosi muzeum egyik velencei stílü csillárja is készült, még pedig ugyanezen üvegfajtákból.

Tudják, hogy a Makovica s ennek hajdani főhelye Zboró, Rákóczi Julia, II. Rákóczi Ferenc nővére révén szállt az Aspremont családra, akit Aspremont Ferdinánd gróf vett feleségül. A család 1804-ben kihalt s igy alig egy századig birta Zborót. Üvegpénzei azonban alighanem 1848-ig, a jobbágyság eltörléséig voltak forgalomban. Egy-egy öreg paraszt ládafiából még ma is előkerül néhány darab. Az itt bemutatott üvegpénzeket Vaskó József zborói plébános szivességéből közölhetjük.

Tolnay Ákos képei

Csak nemrég nyilt meg az Uránia műkereskedő boltban Tolnay Ákos ujabb festményeinek kiállítása, amelyből mult számunkban közöltünk mutatót. Tolnay régi jó ösmerőse közönségünknek, képeit kivált a hölgyvilág kedvelte, arcképei Budapestnek sok elegáns szalónjában láthatók. Nemrégiben Tolnay új ösvényeken indult a magafejlesztés felé. A szabad természet ragadta meg őt is, s az erdő-mező vedútái, a napfényben megcsillanó kis ház, a virágos kert teszi most már változatossá képeinek sorozatát. Nem hagyta el régibb előadását, hanem azon volt, hogy azt magasabbra fejleszsze. Azért e képei nem hatnak idegenszerűen. Látni munkáin, hogy festési kedvét frissre élesztette a szabad természet szemlélete s ez a hatás jelentkezik tájképein, midőn a nyári vetés hamvát, a fehér, bodor felhők csillogását, egy útszéle tarka gazát tanulmányozza. Tolnay képeinek régi amatőrjei máris örömmel honorálták ezt a törekvést, amely jó bizonyítéka annak, hogy csak a természethez való közeledésből meríthet a festő új munkásságra, haladásra való kedvet és erőt. A kiállítás rendezése minden részében izléses.

Egy Spányik-kép. A Könyves Kálmán r. t. kiadványai közt most egy Spányik-festmény reprodukciója jelent meg. A műlap egyik legszebb technikai eljárással: heliogravűrrel készült, s hiven adja vissza az eredeti kép finomságait. A kép címe: Nászúton. Mint izléses faldísz, bizonyára sok helyütt talál majd befogadásra.

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

P. M. Úgy véljük, hogy ez az új szempont tényleg változtat a helyzeten. Minden tizenyolc éves leány és minden huszonegy éves fiu meg van győződve arról, hogy az ő szerelme valami egészen más, mint kortársainak léha flirtjei, hogy igazi mély és szent érzésről van szó, amelynek csak komoly befejezése lehet. Nem mondjuk, kivételesen ez is előfordulhat, de ha véleményt kell adnunk, mégis csak az esetek nagy többségére kell támaszkodnunk. És ilyenformán csak azt tanácsolhatjuk, hogy „irtózatos lelkiállapota" dacára is várjon még egy-két évig, amig döntő nyilatkozatot tesz.

Szerencsétlen leány. „Ne gondolják, hogy ez is csak olyan ostoba, banális levél, mint a többi", — irja ön. — „Engem az eset teljesen kihozott lelki nyugalmamból és azóta életem el van rontva." Részvéttel viseltetünk szörnyü sorsa iránt, de azért nem tudjuk a helyzet tragikumát egészen megérteni. Úgylátszik, hogy „valaki", akinek kötelessége lett volna „foglalkozni" önnel", nem teljesítette ezen feladatát kellő buzgalommal. És ön most azt szeretné tudni, hogy „jeges megvetéssel sújtsa-e", vagy pedig ismét „szeretettel közeledjék feléje". A leghelyesebb talán egy középút volna a jég és a szeretet között.

Uj Idők 1907-8. XIV. 62

R. L. *Amit életnek neveznek.* Sok jó momentum van benne. A lánylélek pszihológiájában igazság is van, bár ezeket az igazságokat már gyakran megírták, még pedig a legkülönfélébb formákban. De azért egy-két fordulat eredeti. Nagy baja azonban a rajznak, hogy dialogja vontatott és tulajdonképpen nem sül ki belőle semmi. Vagy cselekménybe kellene beállítani, vagy lényegesen megrövidíteni. A kéziratot nem küldjük vissza, mert ezt elvből senkinek sem tesszük meg.

F. E. *Hétköznapi gondolatok.* Aforizmái tényleg meglepően szépek. „A lélek oly mély tenger, amelynek vize a szeretet, partja a jóság." Lássa, ez gyönyörű.

A. E. „És azontúl János egyedül nézte a leveleket . . . A fakó, szomoru leveleket. És egyedül várt". Ön pedig sok könyvet olvasott . . . Sok modern, fakó, szomoru könyvet. És most nem tud szabadulni a hatásoktól.

Cs. R. *A gyáva.* Ebben a formában alkalomadtán jönni fog.

Csalán. *Agyonnevelés.* Sokban igaza van. De a kis cikk túlságosan könnyen veti oda ezeket az igazságokat, amelyeket különben a legtöbb intelligens ember úgyis tud.

Vas. *Csalódás.* Róbert csak azt kapta meg, amit keresett. Jóravaló ember nem udvarol egyszerre két leánynak. De az ilyen csunya dolgokat jobb titokban tartani, azért inkább nem adjuk ki a novellát.

K. P. *Bécs.* Levelét átadtuk a SW. cégnek, aki elküldi címére Irodalmi Zsebkönyvét, amelyben a modern magyar szépirodalom legkiválóbb könyvei fel vannak sorolva.

Gy. O. *A másoló.* Erős kvalitások vannak benne. Maga a gondolat is igen jó, de a feldolgozás még nem eléggé tömör, még nem elég művészi. Nagyon is részletezni akarja a pszihológiai folyamatot és igen sok fölöslegeset mond. Az egész bevezetés elmaradhatna. Ezek a témák úgy hatnak igazán, ha beállításuk biztos, de inkább szűkszavu. A dialog például sokkal alkalmasabb, mint a hosszas elmondás. Próbálja meg talán újra. A kéziratot nem tettük el, mert senkinek sem tesszük el.

I. K. *Kétszáz forint története.* Ön kissé balladai rövidséget alkalmaz. A rémtörténet különben igen alkalmas arra, hogy egy boulevard-lap hosszabb és alcímekkel ellátott napihírt írjon róla, de szépirodalmi jellege nincs.

Z. *Elrendelve.* Wilde-hatások, Wilde-kvalitások nélkül. Pszihológiai finomságokra és stílusbeli szépségekre törekszik, de nem tudja keresztülvinni jó szándékait. Legnagyobb baja pedig az, hogy abszolute nem tud írni.

Xanthippe. Sakk. A gondolatok igen jók, de a forma annyira döcögő és művészet nélkül való, hogy sajnálatunkra, nem vehetjük használt.

K. B.-né. *A nyugalom. Töredék.* Szívesen közlünk idegen íróktól fordított novellákat, de mindenekelőtt Jerome K. Jerome és Coppée már szerepeltek az Uj Időkben, azután ön nem is választotta meg szerencsésen az anyagot. Bármily értékesek is ezek a reflexiók, teljesen Londonhoz, illetve Párishoz fűződnek és tőlünk annyira távol esnek, hogy alig érdekelnek. Keressen talán másvalamit.

Két látogatás. Rettenetes fordítás. „Többször a Savataje tanító úr meghivott, hogy látogatást tegyek hozzá." — „A tanitóné ismét a beszédbe keveri magát." — „Mert minden nyomornak vagyunk a részesek" és így tovább. Tanuljon meg talán előbb magyarul, és csak azután működjék irodalmilag.

Egy előfizető rokona. Amerikai milliárdosok lakáscímeit, sajnálatunkra, nem ismerjük.

T. S. Magánemberek címeit nem közölhetjük.

B. G. Akár németül, akár magyarul írhatja.

Napoleon. Ezt a szimbolisztikus jelvényt még a köztársaság korából vették át, amikor is az együttműködést és polgári munkát jelképezte.

B. K. *Összel.* Dilettáns munkája. Közölhetetlen.

Sz. F. Előfizető. 1. La Revue Hebdomadaire Paris, I. Rue Garanciére. 2. Vegyi úton, úgy, hogy nyoma se maradjon, a következő szerrel és módon távolítható el a tintafolt vagy irás a papirosról: húsz gram klórmészhez harminc gram desztillált vizet öntenek s ezt rázogatják addig, mig a klórmész a vízben teljesen feloldódott. Az oldatot azután egy darab ideig állni hagyják s az igy képződött tiszta folyadékot kék üvegbe öntik s hozzátöltenek öt gram ecetsavat. Ebből a folyadékból finom szőrü ecsettel kell keveset az eltávolitandó foltra vagy irásra kenni, azután itatós papirossal leszárítani. A folt vagy az irás csakhamar eltünik.

Petronella. Tessék a női kézimunkát értékesítő Klotild-Egyesülethez fordulni. Budapest, IV., Eskü-út, Klotild-palota.

Szeberényi. A Nemzeti Torna-Egyesület évenkint két tanfolyamot rendez; hathónaposat novembertől április végéig, s hathetest az iskolai nyári szünidő alatt. Az utóbbiban csak középiskolai és polgári iskolai, illetőleg tanitóképző-intézeti tanár vehet részt s száz korona segitséget is kap; a téli tanfolyamra azonban fölvesznek mindenkit, a kinek érettségi bizonyitványa vagy tanitói oklevele van. A sikeres vizsgálat alapján négyféle oklevelet ad az országos vizsgáló-bizottság s a jelölt bizonyitotta eredményhez mérten elemi, polgári, középiskolai, vagy egyesületi és tanitóképzői tornatanitói oklevelet ad.

Vidéki anya. A polgári vagy felsőbb leányiskola hatodik osztálya után egyszerre lehet tenni magánvizsgálatot a gimnázium hat alsó osztályáról is és ebben az esetben csak a gimnázium VII. és VIII. osztályát kell még elvégezni. Az ilyen leányok számára a budapesti VII. kerületi (Barcsay-utcai) főgimnáziumban kétéves tanfolyam van, amelynek befejezte után a növendék érettségi vizsgálatot tehet. A gimnáziumi osztályok közül minden évben csak egyről lehet magánvizsgálatot tenni, az előrehaladott koru nő (húsz éven felül) azonban egy évben két osztályról is tehet vizsgálatot. A vizsgálati díj nagysága s a benyújtandó folyamodás alakiságai az állami, városi és felekezeti intézetben különböző. Legcélszerübb attól az igazgatótól kérni fölvilágositást, akinek a gimnáziumában az illető vizsgázni kíván. Az Országos Nőképző-Egyesület Budapesten, a Veres Pálné-utcában, teljes nyolcosztályu internátusos leánygimnáziumot tart fönn, amelyben a leányok ugyanolyan tanterv és rend szerint végzik gimnáziumi tanulmányaikat, mint a többi intézetekben a fiuk. Bővebb fölvilágositásért tessék az intézet igazgatóságához fordulni.

Sch. E. *Marcali.* Ney F.: Gyakorlati német nyelvtan Ollendorf módszere alapján; ára négy korona negyven fillér. Megrendelheti Singer és Wolfner könyvkereskedésében Budapest, VI., Andrássy-út 10.

L. A. Ollendorf-Egan. Angol nyelvtan. 3 korona 60 fillér.

N. P. *Bécs.* Címe: Uj Szemle. Előfizetési díj félévenkint 12 korona. Egyes szám ára 1 korona. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. Szerkesztőség és kiadóhivatal: VIII., Rákóczi-út 17.

J. E. 1. Özvegy. 2. Olasz nemzetiségü volt. 3. Mende-monda.

G. E. *P—u-Zsilova.* Annak idején megüzentük, hogy a képet, sajnálatunkra, nem használhatjuk.

B. H. Magyarul megjelentek: De profundis, Az eszményi férj, Lady Windermere legyezője, Bunbury, Három mese, Salome (ezeket megkaphatja a Magyar Könyvtárban). A Dorian Gray arcképe c. regényt a Franklin-Társulat adta ki. Ára 4 korona. 2. Kiadta Lampel R. könyvkereskedése. Ára 6 korona.

B. Emma. Mint már egyszer megizentük, általános apasztó diaetát kell tartania és emellett csípőit masszíroztatnia.

Egy baracsi előfizető. Bartos-Chovancsák, francia nyelvtan, I—II. kötet. Ára 4 korona.

TARTALOM.

Szöveg: *Az arany polgár.* Irta Lovik Károly. — *Ceruza-jegyzetek.* Irta Gárdonyi Géza. — *Élet.* Irta Erdős Renée. — *A másvilági mezők.* Irta Krúdy Gyula. — *Színházi szatócsok.* Irta F. P. — *Művészeti jegyzetek.* Irta Lyka Károly. — *Bál előtt.* Irta Herczeg Ferenc. — *Páristól Pekingig.* — *Rovatok:* Mindenféle. A szerkesztő üzenetei. — Fordított regény: *Az első konzul regénye.* Irta Matilda Malling.

Képek: Pataky László: Halottak napján. — Füredi Rikárd: Tábori Róbert síremléke. — Zádor István: Uj kalap. — Mühlbeck Károly: Halottak napján (két kép). Donáth Gyula: Siremlék. — Bezerédi Gyula: Nirvána. — Vass és Philipp: Művészi sirkő (négy kép). — Üvegpénzek.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**
Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrássy-út 10. szám.

Képeslevelezőlap-gyüjtő olvasóink szives figyelmébe! Kézzel festett, színezett fényes és bromezüst, tájképes, valamint más, de csakis művészi kivitelü lapok küldését kéri, azonnali viszonzás ellenében: felső-ludányi Kovách Tibor, Budapest, IV., Havas-utca 4.

Ha őszül a haja, használja a „*Stella*" vizet, amely nem fest, hanem a haj eredeti színét adja vissza. Üvegje 2 korona, Zoltán Béla gyógyszertárában, Budapest, V., Szabadság-tér. (Sétatér-utca sarkán.)

Sey Dezsőné cimbalom-tanintézete, VII., Rákóczi-út 34. sz.

Bútor, tömör keményfából, Neuschlosz Ödön és Marcel gyártmánya, teljes hálószoba (két ágy, két szekrény, két éjjeli szekrény, egy mosdó, márvány és tükörrel), 180 forint. Kizárólagos eladás Szőts Simon „Szőnyegtelepén", Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 15. Telefon 87—23.

TANNINGENE
a legismertebb hajfestőszer, sötétszőke, barna és fekete . . . . 5.— kor.

Czerny-féle keleti **Rózsatej**
(Orientalische Rosenmilch)
a legkedveltebb szépitőszer . . . 2.— kor.
Balsamin-szappan . . . . . —.60 kor.
Fritsch-féle napraforgó olajszappan
70 fillér, 1.— kor,

ANTON J. CZERNY
Wien, XVIII., Carl Ludwigstr. 6.
Raktár minden gyógytárban, drogeriában és illatszertárban. — Prospektus ingyen.
Budapesten Török-féle gyógyszertárban, Király-utca 12.

molk.

Tolnay Ákos fő művei

irta: A Fészek 25 éve

Demeter Imre: A Fészek
Budapest 1962, 11. l

Tolnay Ákos festőm.

Női festőisk.

Művészmok, 1900. 15.sz. 167. o.

MDK

Kuntár L: A szombathelyi nyomdászat története.

Tolnay Ákos

Festőművész

Munkácsy-céh kiállítása - Ernst Múzeumban - képével szerepel.

Magyar Hirlap
1933.III.19.

Tolnay Ákos

A Képzőművészeti Társulat kiállításain a következő képeivel vett részt:

1886. őszi kiáll. II. sor.: Haldokló apára, olaj f.

1887. őszi kiáll.: Siesta, olaj f., 200 ft. — Jézus és a gyermekek, oltárkép, olaj f., a m. kir. igazságügyminisztérium tulajd. — Két testvér, olaj f., 800 ft.

Tolnai Ákos festőművész.

Népszava XXXV.évf.1907 szept. 22 .
226 sz. 7 lap.

Tolnai Ákos kollektiv kiállitása.

Tolnay Ákos
festőművész

Tolnay Ákos képei

A *Fészek Klub* kiállítótermében találkozunk most *Tolnay* Ákos új munkáival. Tolnay nem sokat szereplő művész. Egy-egy kollektív kiállításán kívül csak néha küld tárlatokra és kiállításokra egy-egy képet. De az utóbbi esztendőkben kétségkívül új munkakedvvel és erővel dolgozik. Ebből a munkásságából látunk itt néhány érdekes darabot. *Tolnay* őszinte és közvetlen természetábrázoló, aki színes szépségben látja a tájképet sok lírikus hajlandósággal. Ugyanez a közvetlenség és kolorista kvalitás segíti figurális képeinek jó hatását.

Színházi Újság

1933 II. 14

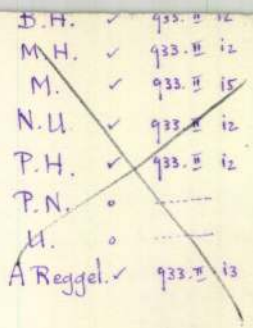
B.H. ✓ 933. II 12
M.H. ✓ 933. II 12
M. ✓ 933. II 15
N.U. ✓ 933. II 12
P.H. ✓ 933. II 12
P.N. o
U. o
A Reggel. ✓ 933. II 13

TOLNAY *Ákos*, festő, * Budapest 1861 aug. 10. Budapesten, Bécsben és Münchenben tanult és leginkább arcképeket festett (Wekerle, Radocza, Csillag Teréz stb.), azonkívül kisebb tájképekkel is szerepelt a kiállításokon. 1907. Budapesten, Aradon stb. volt kollektív kiállítása. Egy arcképtanulmánya a Szépművészeti Múzeumban, Knezics Zoltán arcképe a főváros, Pucher József építész arcképe a budapesti építőmesterek ipartestületének tulajdonában van. A Benczúr-Társaság tagja.

E. G. II. 5421

Tolnay Ákos

Okt. 26-án nyílt meg Tolnay Ákos

kiállítása az Uránia-műkereskedésben.

(Művészet 1907. 413. l.)

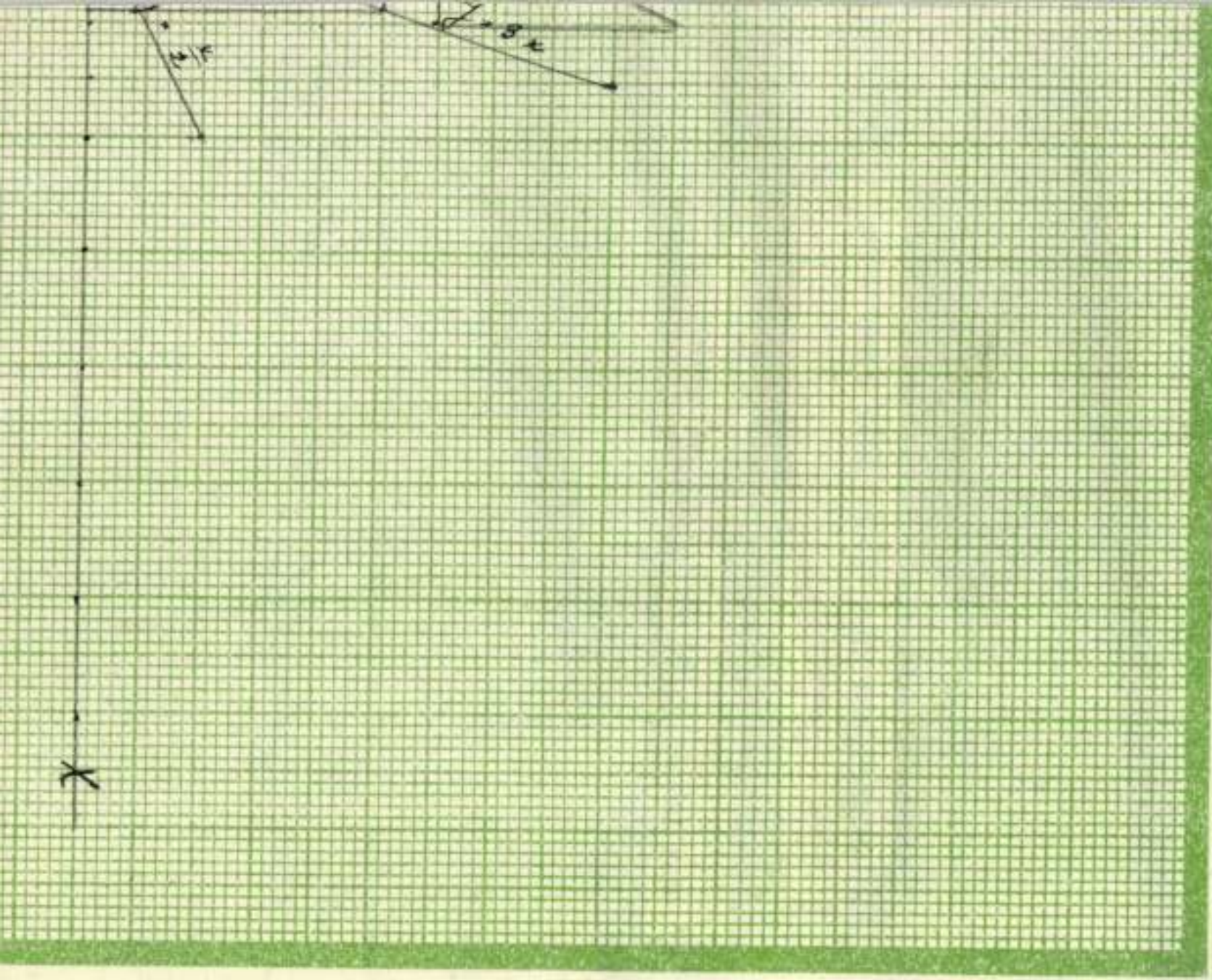

Tolnay Ákos

Gerő Ödön, London Elek

Modern magyar festő-
művészek. Budapest, é. n.
60. l.

Női fej c. Egy repr. 37. l.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Tolnai Ákos

Erőd
Benczúr kiáll – 22. l.

1921, Benczúr kiáll –
Fiam archeje, olajf.
Női archép, olajf,

Grosz Miksa tulajd

Római éremveretek alemann utánzatai X. 52.

Tolnay Ákos

Művészet 1907. 413, 424

– 1908. 252

– 1911. 135

Tolnay Henrik Ákos

– 1912. 186

Tolnay Ákos

U. 1332

Tolnay Ákos

U. 1317

Tolnay Ákos

1884 a münchenii akadémiai bronzérmet nyert.

Magyar művészíjak. Vas. Ujs 1884. 529. l

Tolmay Aros

U. 1842

Gallia V. 264.

Tolnay Ákos

U. 1345.
1347
1353

Tolnai Ákos

U. 1231

Jesus

Tolnay Ákos

U. 1842

Tolnai Ákos

Karrikatúrája
Márk Lajostól

Uj Idők
1899. V. 14 sz.

Lás 1

Márk L.
csomagjában

M.D.K.

Tolnay Ákos

"Csillag Teréz arcképe" c. művét bemutatja a lap a Műcsarnok téli tárlatáról.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1904. dec. 4.
26. évf. 49. sz. 908. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

323

1906.

3306. Tolnay Ákos.
Sz. Pesten 1861 augusztus 10-én

Arczképtanulmány.

~~A kép~~ Lord Godwin (ábrázolja) mellig és jobbra fordultan ~~ábrázolja~~. Haja őszbeborult, szemöldöke és szeme barna, bajusza és szakálla leberetvált. Öltözete: álló gallérú ing, ~~[illegible]~~ csokorra kötött nyakkendő, magas fehér mellény és kettős elejü fekete kabát. Jelzése alól balra piros betükkel: Tolnay Ákos.

Vászon, méretei 61.2:49 cm.
Vétetett az 1906. április 20-iki 33058 sz. leirat alapján 800 Kán. (621-906). -- Kifizettetett 1906. julius 21-én. Elszámoltatott 1906. augusztus 7-én (1012-906).

Vét. 33058-906

Sz. n. 222-906

3306. Tolnay Ákos.

Sz. Pesten 1861 augusztus 10-én.

Arczképtanulmány.

Lord Godwint ábrázolja mellig és jobbrafordultan. Haja őszbeborult, szemöldöke és szeme barna, bajusza és szakálla leberetvált. Öltözete: álló gallérú ing, csokorra kötött nyakkendő, magas fehér mellény és kettős elejű fekete kabát. Jelzése alól balra piros betükkel: »*Tolnay Ákos*«.

Vászon, méretei 61·2:49 cm. — Lelt. sz. 3306. — Vétetett az 1906 április 20-iki 33058 sz. engedély szerint 800 K-án (621–906). — Kifizettetett 1906 július 21-én. — Elszámoltatott 1906 augusztus 7-én (1082–906). — Az elszámolást jóváhagyta az 1910 május 11-iki 9458–909 szvsz. határozat (942–910).

III.
450 (3306)
655 (523).

III: 450

Bécsi
1906.

Tolnay Ákos

Leány korsóval.
Repr.
Képzőművészet
1927. 5. 4.

Tűzérek.

Egész alakban, egy t
ban, működés, illetőleg grán
képben vannak ábrázolva. Ölt
kabát piros hajtókával, térd
rü csizma. Felirata a lapnak

L kék

balra: K.k.oestr. I.
és jobbra: kir.osztr
jelzése pedig alól j
& MORSACK, WIEN.

Szines könyomat, mére

Sz.n. 168-
189-912-9
Át.lelt.76

Tolmayitkis

wod

Vas. Ugs 1907. 44. z.

Tolnay Ákos

Lrod

Aretin. Tolnay Ákos.
(Képjel) Élet. 1907
4 3 t.

Tolnai Ákos

Sk. szül. 1861. Bpest.

1886/87 – 1890-91

a Benczúr mesterskola

tagja

Szentgáli Károly, Béres főváros
tornatanár V. 200

Muz. és Kvt. Ert

Tolnai Ákos, festő TV. 153

Tolnay Ahs

~~[illegible]~~ wed

Loson 1893

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta. -

Tolnay Ákos

wed

Othon II. 2.k. 6-7 l

(archeppel:

Magyar Gemma 1895.

154

Tolnay Ákos

illust. Magyar Szalon

1886. cif

Tolirai Ákos

égod

Vasty 1887. 504

Tolnay Ahos

wod

M. Izalon 1892. XVI.
11. l. (archép)

tanu.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Enge

.....

a mühelyfő

Tolnai Ako

arczkeje

Magyar Halom 1892

XVII. 375 l

Tolnay Ákos

Gyed

Fekete. 82 – 83

Arverkép

Tolmay Ákos

lásd

Vas. Ny. 1907.

876 l.

Tolnay Ahis

vol

Vasilyp 1899.871

Tolnay Ákos

ivod

The Studio, 1901. aug

..... nevü munkás igazoltam.

a művezető aláírása.

lyezem:

vagy helyettesének
írása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Tolnay Ákos

Cred

Múcsarnok, 1899. 382.

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

édélyezem:

nök vagy helyettesének
aláírása.

inta. — Endrényi Imre, Szeged.

Tolnay Ákos

cród

Műcsarnok, 1901. 80 P

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
al

8. sorsz. Műhelyi minta.

Tolmay Alex

wod

archeye sepr.

M. Gemmin

1897. 234 l.

Tolnay Ákos

ROD. teljes élétrajz
arcz.

Magyar Geniusz

1895. I 226-27e

GRASSALKOVICS FASOR
TOLNAY ÁKOS FESTMÉNYE

Művészet 1908.

sokáig, jóformán napjainkig nem vált igazi életpályává s hogy a rátermett tehetségek vagy elkallódtak, vagy más életpálya után néztek.

Hogy ma milyen e népek körében a művészet helyzete, arról hozzávetőleges képet ad nekünk ez a jugoszláv kiállítás. Felszabadulva a török járom alól s lassankint társadalmi rendbe szedődve, ez az új közönség is bizonyos szerény kívánalmakkal áll a festő elé. E kívánalmak rávallanak a frissen keletkezett társadalom gyermekéveire. Vajjon miből áll a kép-szükséglet?

Kívánják elsősorban a nagy hazafias harcok, a nemzeti hőstettek ábrázolását. E népeknél, még nem is olyan régen, életkérdés volt a nemzeti hőskultusz, nem csoda, ha az ő Keményük, Dobozijuk, Zrinyijük még ma is főtárgya a képeknek, a verseknek, a drámáknak. Így volt ez nálunk a szabadságharc után, így volt ez Horvátországban még egy-két évtizeddel ezelőtt. Senki sem nézte, vajjon a kép műremek-e vagy kontármunka: elég volt a tárgy varázsa, amely forrásba hozta a vért. Ha pusztán az ábrázolt események nemzeti vonatkozása képes volna nemzetivé tenni a művészetet, úgy egész Európában nem találnánk oly autochtón, nemzeti művészetet, mint Bulgáriában vagy Szerbiában. De a nagy festett epopeák sehol és soha sem teremthettek nemzeti művészetet, sőt még arra sem alkalmasak, hogy előkészítő gyakorlatul szolgáljanak. Mert a még gyakorlatlan festő a többnyire sokalakú, cifra, archeologiai holmival zsúfolt képen csak úgy tud valamiképen eligazodni, ha kész kompozició-sablónt, kész festő-fogásokat vesz át. Így támadnak aztán olyan képek, amelyek tárgya, modelljei, draperiája, csendélete szerb vagy bolgár, de a kép mégis elsősorban Bécs vagy München emlékét idézi fel bennünk.

A függetlenné vált népek a többi mintájára fejedelmi udvartartást rendeztek be, méltóságokat kreáltak, rangokat alapítottak. Ezzel kezdődik aztán egy új mecénás szerepe: az arcképmegrendelőé. S e még ki nem csiszolt társadalmakban az egyenruhák, aranyzsinóros, ordós, reprezentativ arckép az igazi szükséglet. Mindez természetes, de oly befolyással van a festészetre, amely ismét nem mondható kedvezőnek. Ilyfajta munkák mellett olykor-olykor szerepel még egy-egy megfestett anekdota, nagyobbára müncheni és bécsi akadémikus-modorban, a tájkép azonban természetesen teljesen hiányzik, vagy ha van is, olyanok festik, akik inkább a külföldre, vagy külföldet járt emberekre számítanak.

Mindez természetes s mind ennek így kellett alakulnia. Majd megszabadulnak a kezdet bajaitól a délszláv művészek is. Minket mindez azért is érdekelhet, mert kicsiben tükörképét látjuk a mi régi állapotainknak.

Van azonban Zágrábban, Belgrádban és Szófiában egyéb művészeti látnivaló is, amit már joggal kifogásolhat bárki: azok a szobrok és épületek, amelyeket külföldön vagy külföldről importált művészekkel készíttettek. Még azt sem mondhatjuk egyikre sem, hogy elsőrangú művek. Többnyire átlagos professzormunkák, él, lendület, hatás nélkül. Nos, az ilyen importnak sokféle következménye lehet, csak egy van kizárva, az t. i., hogy ily módon a délszláv épitész- és szobrász-tehetségek valóban kimüveljék, fejlesszék magukat. Mit ér vajjon, hogy Zágráb valamely piacán Fernkorn valamely bronzműve áll? Használt-e valamit a horvát szobrászatnak? Egy tekintet a ma szereplő jeles horvát szobrászok müveire meggyőz minket arról, hogy a sokat igérő modern plasztikai nekilendülés Zágrábban éppen e bécsi akadémizmus ellenére s annak gondos elkerülésével jött létre. S mit ér, hogy Szófia számára Olaszországból hoznak monumentumot? Inkább állana ott egy külsőségeiben elhibázott, kezdetleges szobor, amely, ha nem is jó munka, de legalább bolgár munka volna. S szimboluma lenne nemcsak a megörökítendő hősnek, hanem egyúttal a keservesen nehéz kezdeményezés bátorságának, nehézségeinek is.

Egy kicsit nélkülöztük ennek a bátor kezdetlegességnek jelenlétét a délszláv kiállításon is. Természetes, hogy felette nehéz feladat háramlik a jugoszláv művészek mai nemzedékére. De e feladatot csak úgy oldhatják meg, ha mindent lehetőleg önmagukból, igazi milieujükből merítenek.

LYKA KÁROLY

A Műcsarnok téli tárlatából.

TOLNAY ÁKOS: DIRECTOIRE

egy pillanatra lekötötte figyelmét. Gyönyörködve emelte a lámpa fénye ellen, aztán egyet gondolt s a mellette lévő asztalkáról vizet hozott s beléöntötte.

Éppen ekkor nézett fel Imrédy, s amikor meglátta, hogy unokája mit tart a kezében, rémülten kapott utána:

— Az Istenért, Iris, mit művelsz? — kiáltotta elsápadva.

— Óh, sohse féltsed, — nevetett vissza unokája. — Csak a rózsát fogom belé tenni.

De Imrédy növekvő nyugtalansággal könyörgött:

— Vigyázz, kérlek, vigyázz! Ezreket ér ez az üveg. Bónitól kaptam, a nagy Bónitól . . . És hallod ezt, Iris? Ez a legszebb római üvegek egyike az egész világon! . . .

Iris gyöngéden cirógatni kezdte a szivárvány minden színében tündöklő üveget; majd szembe ült vele, s fejét két kezébe támasztva, nézte, nézte sokáig. Azután csendesen, álmodozva kérdezte:

— Nagypapa?! úgy-e, ez nagyon törékeny?

— Nagyon; — felelt az öreg úr és újra könyvei fölé hajlott.

Iris egy lépéssel közelébb jött hozzá.

— Nagypapa?! mit írsz most? — súgta, szöszke fejével az ősz fürtökhöz simulva.

— Hagyj dolgozni, édesem. Hogy mit írok? A római birodalom világuralmát . . .

— A római birodalom világuralmát? — ismételte Iris áhítattal, majd újra kezébe vette az üveget, s maadással. — Meggyőztél . . .

— Nézd, nagypapa! — kiáltotta büszkén, diadalmasan. — Úgy-e, hogy ez még itt van? S nézd meg, milyen ép!... de mond, hol van, mivé lett a nagy, a hatalmas római birodalom? . . .

— Meggyőztél! — suttogta Imrédy szomorú megadással. — Meggyőztél . . .

De mire remegő jobbját, áldón, unokája fejére tette, már szinte remélte is, hogy a csoda meg fog ismétlődni, — s miért ne remélné? hiszen, az ilyen, boldogságról, örök szerelemről álmodozó kis leányszív nem kevésbbé törékeny, mint amit kezében tartott, — az a lehelletszerű, római könyedény.

HARANGSZÓ

Sokszor magányos éjszakákon,
Ha szunnyad már a föld s az ég,
Úgy tetszik, mintha fel-felzengő,
Távol harangszót hallanék.

Csodálatos lágy, méla zsongás
Alig hallható hangja szól,
Nagy messzeségből búgva hozzám,
Valahonnan a föld alól.

Tudjátok-e, hogy honnan jönek
Azok a hangok én felém?
Tudjátok-e, mért harangoznak
Lent a mélységek éjjelén?

Hogy az én Rózám vándorútja
Itt fenn örökre véget ért,
S pihenni és gyógyulni innen
A föld alatti éjbe tért:

Nagy fordulat esett meg azzal,
Nem úgy van már, mint azelőtt:
Most a világ a föld alatt szebb,
Mióta oda tettük őt.

S e fordulat örömre kelté
A búsan porló szíveket,
Sírról-sírra futott a híre,
Hogy Róza már megérkezett!

Elsűlyedt s vastag porba rejtett
Régi városok és falúk
Alvó lakói felmozdultak,
Kedvök ismét új lángra gyúlt;

S világukat ki szebbé tette
Most már örökre oda lenn:
Harangzúgással, hódolattal
Köszöntik ünnepélyesen.

Húzzák, húzzák a sok harangot
Itt is, ott is a föld alatt,
S én hallgatom bús áhítattal,
Hogy a szivem majd megszakad!

Jakab Ödön

DE SOKAT BOLYONGTAM . . .

De sokat bolyongtam,
De sok felé jártam,
Te édes, te drága,
Amíg rád találtam.

Úttalan utakon,
Sötét éjjeleken,
Csillag nélkül, árván,
Mennyit tévelyegtem!

Reménykedve hányszor
Néztem a nagy égre:
Éltem csillagfényét,
Míg fellelém végre.

Nem a messzeségben,
Nem is fenn az égben:
— Szemed sugarában,
Édes mindenségem . . .

Lampérth Géza

Uj Idők 1906. XII. 2.

Tolnay Ákos

Iris

Irta Szikra

Mintha össze akarnák kötni nyugatot kelettel, hosszu, fodros vonalban bárányfelhők úsznak az égen. Körülöttük csupa derü, csupa fény. Ők most az egyedüli vándorai a kék messzeségnek. S talán mert olyan nagyon szép mindaz, amit onnan látnak, cseppet sem sietnek végtelen útjukon; annyira nem, hogy gomolygásuk inkább nagy virágszirmok lassu, néma hullásához hasonló, semmint széltől rebbentett felhők átváltozásához. És, hogy még teljesebb legyen a hasonlat, biborvörösre, halvány rózsásra festi őket a lemenő nap utolsó sugara.

És egyszerre az egész föld egy óriás tükörré változik. Minden csepp víz és minden egyes útszéli kődarab mintha csak kigyúlna. Sőt, még a szántóföldek röge is csodát tud mívelni, mert lám, a hozzátapadt apró pókhálók segítségével ő is rabul ejt egy-egy sugarat és ekképpen méltón fogadja a felette elvonuló ragyogást.

Sárgul, tündöklik minden.

A soktornyu vén kastély ablakai is káprázatos fénynyel verik vissza az esthajnal pirját.

Csak a nagy platánok alá nem jutott egy sem a mindent felgyujtó temérdek sugárból, és, talán éppen ezért menekült Iris kisasszony a nagy platánok alá.

— Itt legalább senki sem fog keresni, — sóhajtja tizenhétéves szive mérhetetlen bánatával. — Itt legalább háborittatlanul sírhatok . . .

Jól gondolta, nem háborgatta senki. Annyira nem, hogy szinte-szinte bele is fáradt a magányosságba.

De azért nem mozdult. Csak a zokogása csendesedett egy kicsit, helyt adva szivettépő mély sóhajtásoknak. De, amint tekintete azokra a vörös fényben csillogó ablakokra tévedt, újra meg újra nagy, nehéz könycseppek peregtek arcán végig.

Egyszer-kétszer, maga sem tudta hogyan, ellenállhatatlan vágya támadt piros nyelvecskéje legszélével felfogni egy-egy ilyen könycseppet; s ha ez sikerült, ajkát elbigygyesztve jegyezte meg:

— Jaj be sós! — hanem aztán legott elszégyelte magát gondolatainak e nem méltó elterelődésén, és újra elmerült tépelődéseibe.

Mert, nem is tud úgy búsulni senki, mint egy tizenhétéves leány, ha: — nagyon szerelmes.

És van-e ennél természetesebb? Hiszen nála a holnap vigaszát nem ösmerő gyermek bánata a fiatalság érveket el nem fogadó makacsságával egyesül.

— A legszebb kor! — sóhajtják az öregek, de azoknál, akik éppen benne vannak, fájdalom, gyakran megesik, hogy ha biznak is még a tündérekben, úgy érzik, hogy többé nem pillangó-, hanem denevér-szárnyakon szállnak-kelnek azok a szivben; s hogy nem virág, de a világ-fájdalom konkolya kél a nyomukban . . .

Iris kisasszony is éppen ezt érezte; nem csoda tehát, ha odamenekült a földig lombos nagy platánok alá, hogy végtelen bánatát kedvére elsirja.

Mert, úgy történt a dolog, hogy egész váratlanul érte a csapás. Nem Árpád részéről. Óh, nem! Hiszen az maga a hűség és a szerelem. De a nagypapa . . .

Hinnék ezt? Az örökké engedékeny jó nagypapa, egyszerre csak minden igaz ok nélkül azt mondota, hogy: Nem.

Mert lehetne-e igaz oknak nevezni az övét?

Hogy is mondta csak? „Nem adlak hozzá feleségül, mert nem hiszek egy huszonkétéves ember örök szerelmében" . . .

Iris megkisérlette az érvelést:

— De édes jó nagypapa, hidd el, hogy a mi szerelmünk egészen más, mint a másoké.

Az öreg úr azonban hajthatatlan maradt.

— Örök szerelem? . . . — ismételgette Iris kicsinylőleg. — Egyáltalán mit jelent az a szó, hogy: „örök"? Igazán, nem értem a nagypapát, hogy ilyes kérdésekkel bibelődik . . .

Ezt mondva Iris kisasszony, felállott és lassu léptekkel a kastély felé indult. Most már az utolsó sugár is kialudt az égen, s a bárányfelhők kékes-feketén húzódtak arra, amerre a hold ezüstsarlója látszott. A kastély ablakaiból lámpák fénye csillant ki az éjbe.

Iris elgondolkozva haladt a jól ismert úton. Egyszerre, önkéntelenül felszisszent, mert elmerülésében nem látta meg annak a nagy rózsatőnek ágait, amelyek most karját megvérezve tapadtak hozzája.

— Még te is bántasz? — súgta Iris neheztelve, de aztán egyebet gondolt, s szeretettel, várakozással hajolt a virágra. Mert, az ő korában oly végtelen fontosnak tartjuk saját kis énünk örömét, bánatát, hogy, erdőtől, mezőtől elvárjuk a beleszólást, érdeklődést. — S ha most, — így gondolkodott, — ez a rózsa-ág megállit, ez kétségtelenül csak azért történik, mert mondandója van hozzám. Biztosan van, — de mi? . . . — Iris töprengve nézegette egyik virágot a másik után, de aztán csalódottan sóhajtott fel:

— Nem értelek! De, — tette hozzá kiengesztelődve, — szép vagy, nagyon szép, s ezért magammal viszlek. — S legott le is tépett egy ágat, — a legszebbet, — azt, amelyen olyan tudákosan bólingált két nagy fehér rózsa. S vitte diadalmasan, vitte tisztelettel, mintha szentséget vinne.

— Te vagy? — kérdezte nagyatyja, amikor a jól elfüggönyözött szobába lépett

— Igen én; — felelt a leány. — És, . . . nézd, nagypapa, hoztam is neked valamit — és ugyanekkor gyöngéden végigsimogatta az öreg úr ősz haját a még mindig kezében tartott rózsával.

Imrédy István látszólag megörült a kényeztetésnek.

— Nos? Kibékültünk? — enyelgett, unokáját magához vonva. — Nézz a szemem közé. Micsoda? még mindig nem? De édes egyetlenem, ha nagyon szépen kérlek . . . Nem? Még akkor sem? . . . Na jó. Nem követelem . . . Isten óvjon tőle . . . De, Iris, ha tudnád, mennyire féltem azt a te kis ábrándos, szerelmes, törékeny szivedet. S ha tudnád, édesem, hogy mennyire igazat ad nekem az élet . . .

— Az „örök élet?" — kérdezte Iris szájbigygyesztve, de egy szemernyi huncutsággal lesütött szemében.

— Ki beszél most arról? — nevetgélt Imrédy, vállat vonva. — Nem-e azt akarod nekem bebizonyitani, hogy ebbe a kis, pillanatnyi földi életbe . . .

— Belefér az egyetlen értékes örökkévalóság, — a szerelem! — vágott szavába Iris türelmetlenül. — Te pedig, nagypapa, azt akarod velem elhitetni, hogy az nem létezik.

— A szerelem? Dehogy nem. Csakhogy az még mulandóbb, mint a mi kis mulandó életünk . . .

— Hát aztán, ha amíg tart, — örőknek érezzük?

— Gyermek! . . . — S mondatát be sem fejezve, Imrédy István, a nagy tudós ismét ráhajlott iróasztalára, s folytatta korszakot alkotó történelmi nagy kutatásait.

Iris nagyokat sóhajtva kezdett a szobában körülnézni. Valami foglalkozásra vágyott, bár nem volt kedve semmihez. Végre is az iróasztal mellé húzódott, s ott állingálva a rajta lévő tárgyakat vette egyenként kezébe. Most egy bronzérmet vizsgált, anélkül, hogy igazában meg is látta volna, majd pedig egy márványszobrot, egyszer csak egy vékony üvegecskét pillantott meg, amelynek a galamb begyéhez hasonló csillogása

magas kőpartjai között. A bűn, az erény, a jóság, a gonoszság fogalmai, lelke mélyén, békésen szunnyadtak egymás mellett. Semmi se tiltakozott az arcul csapó fölkiáltás ellen. Egy pillanatra megborzongott; titokban még mindig azt remélte volt, hogy egy rejtett, maga se ösmerte indulat az utolsó percben föl fog lázadni benne, megragadja a nyakánál és belelöki a zöld vízbe. De semmi válasz, semmi fölháborodás; magára maradt a nagy rengetegben, amelyre lassan leszállt az éjszaka.

Fölkelt és végighúzta kezét az arcán. Egy árnyalattal se volt forróbb, mint máskor. Homlokán az ütőér nyugodtan lüktetett.

— Ej, — szólt megvonva vállát, — ennek így kell lennie. Ez a sorsom, belé kell nyugodnom. Hiába minden!

Durcásan húzta össze ajkát, aztán megcsóválta fejét és lusta lépésekkel indult el a napfényben szikrázó város felé.

Új versek

(*„A szegény kisgyermek panaszai"-ból.*)

Szegény anyám csak egy dalt zongorázik.

Egy árva dalt. Azt veregeti folyton.
És megbicsaklik elefántcsont ujja
A fekete-fehér elefántcsonton.
És elfelejti, próbálgatja egyre,
És szállni vágy, mint vérző sas a hegyre.
Mert szállni tudna, szállni és repülni,
De visszahúzza újra ezer emlék.
Ezt zongorázta kisleánykorában
S mikor apuskával egymást szerették.
Ezt próbálgatta, amikor születtem
És megtanulta, elfeledte csendben.
Jaj, mennyi vágy van benne, hosszú évek.
Egy szürke dalban egy szent, szürke élet.
Hogy össze nem rogy a szobánk alatta,
Hogy össze nem rogy menten aki hallja.
E dalban az ő ifjusága halt el
S a semmiségbe hervadt vissza, mint ő.
Kopog-kopog a rossz vidéki valcer
És fáj és mély, mint egy Chopin-keringő.

*

A játék.
Az különös.
Gömbölyü és gyönyörü.
Csodaszép és csodajó,
Nyitható és csukható,
Gomb és gömb és gyöngy, gyűrű,
Bűvös kulcs és gyertya lángja,
Színes árnyék, ördög-lámpa.
Játszom ennen-életemmel,
Búvócskázom minden árnnyal.
A padlással, a szobákkal,
A fénnyel, mely tovaszárnyal.
A tükörrel fényt hajítok
A homoknak, a bokornak
S a nap — óriás aranypénz —
Hirtelen ölembe roskad.
Játszom két szines szememmel,
A két kedves pici kézzel,
Játszom játszó önmagammal,
A kisgyermek is játékszer.
Játszom én és táncolok,
Látszom én, mint sok dolog,
Látszom fénybe és tükörbe,
Játszom egyre, körbe-körbe
Játszom én és néha este
Felkelek
S játszom, hogy akik alusznak
Gyerekek.

*

„Én öngyilkos leszek" mondom kesergőn.
Csak nézzen rám valaki görbe szemmel.
Úgy felkötöm magam a város-erdőn . . .
Vagy revolverrel . . . mint sok más nagyember.
Akkor azután sírhatnak örökké,
Leragadt szemmel, sárgán, csendben alszom.
Rózsák között, kék fátyolokban arcom
S ha hívnak is, nem szólok soha többé.
Az ostorom, csigám örökli öcskös.
A bélyegkönyvet valami közömbös,
A kis-színházam a kicsi hugom,
Vagy egy parasztfiúcska, mint tudom.
Úgy elmegyek, hogy aztán mit se látok,
Csak kis kabátom kérdik reggel: hol van?
Úgy itt hagyom ezt az egész világot,
Amelyben annyit, ah annyit csalódtam.
„Szegény fiú" mondják majd hangtalan.
„Egy pici angyal felrepült az égbe."
S egyszerre roppant sajnálom magam
S én is szepegve suttogom: „Szegényke . . ."

Kosztolányi Dezső

Tolnay Ákos festménye

Lacika

Uj Idők 1911. 41. 27.

A londoni koronázási ünnepek. London aldermanjei átadják az imént megkoronázott királyi párnak üdvözlő feliratait

megrázta magát és tovább ment. Egy nap elfogyott a megtakarított pénze, akkor kinyitotta a táskájában heverő borítékot és elkezdett a benne lévő pénzből élni.

Egy este a cukrászdába ment vacsorálni, mikor két lépést előtte egy kocsi robogott el; majd, hogy le nem ütötte a lábáról. Utánanézett a fogatnak, aztán egy kicsit elsápadt. Rögtön ráismert a Varasdy fekete körszakállára. Egy percig úgy érezte, hogy egy idegen erő fölkapja és megint kidobja az unott, szürke életből, azután el szeretett volna futni, végre azonban megvonta a vállát és bement a cukrászdába. Mikor hazatért, előkereste a pénzes borítékot és eszelősen csókolgatni kezdte. Össze volt zúzva, törve, de ez az érzés nem volt rossz; hasonlatos ahhoz, mikor valaki küzdelmes, nyomorúságos, verejtékes élet után végre, egy szép berekben, virágokkal iratos domboldalon, nyugodtan, megbánás, vétek nélkül tud meghalni.

Reggelre elment a dunaparti kis palotához, amelynek címét a telefonkönyvből böngészte ki. Az arca, a tartása nyugodt, határozott volt. A portás udvariasan fogadta és sapkáját megbillentve közölte, hogy a gazdája félóra mulva jön vissza.

— Szabad megtudnom, hogy ki kereste a nagyságos urat? — szólt végül.

— Vissza fogok jönni, — tért ki Theodora a válasz elől, és azzal elkezdett föl- s alájárni a szomszédos szűk utcákban, ahol mátyásmadarak fütyörésztek és cipészek kalapáltak.

Alig negyedóra mulva szembe jött vele a kocsi, amely tegnap majdnem elütötte. Varasdy nyugodtan, félszegen támaszkodott a támlához és térdére feszítette a kezét. Mikor meglátta Theodorát, aki kissé fölemelve kezét a járda szélére lépett, odaszólt a kocsisnak, hogy álljon meg.

— Mit kíván? — szólt, kiszállva és óvatosan megbámulva a lány új kalapját, amely élénkebbé, idősebbé és komolyabbá tette annak arcát.

Theodora mosolygott.

— Magam se tudom, — felelte, anélkül, hogy zavart vagy izgatottságot érzett volna. — Tegnap az utcán láttam önt és eszembe jutott, hogy talán beszélhetnék önnel.

A férfi gondolkodott.

— Persze, persze, — szólt habozva, — én is örülök, hogy újra láthatom. Olyan üres a házunk ön nélkül. Norbert is gyakran kérdezősködik önről. Azonban a feleségem sejt valamit; kár, mert tulajdonképp megint vissza lehetne állítani a régi állapotot.

— Oh, azt nem kívánom, — nevetett Theodora.

Pár lépést mentek, aztán Varasdy, összehúzva szemét, így szólt:

— Hanem talán itt a fővárosban, itt gyakrabban találkozhatnánk. Ennek nincs akadálya. Valahol a közelben fölvehetnénk egy lakást az ön számára. Senkinek se tünne föl. Minden hónapban pár napot idefönn tölthetek el. Igy jól lesz.

Pillanatig tétovázva nézett maga elé, aztán hozzátette.

— Hanem egyet még. Semmi bolondság . . . ugyebár?

Theodora bólintott.

— Semmi bolondság, — válaszolta a férfi hangját utánozva. — Nyugodt lehet.

A palotához értek: elváltak.

— A jövő héten majd értesítem, — szólt a férfi és könnyen megcsókolta a lány kezét.

Theodora biccentett a fejével és lement az alsó Dunapartra. Ott leült a hajóállomás egyik padjára, gyümölcsös kosarak, szilvás ládák közé és összeszorította a fogait. E percben csunyának és öregnek érezte magát.

— Aljas vagyok, — mondotta, de a szó nem korbácsolta föl belsejét, amelyben nyugodtan, szürkén kavarogtak a fogalmak, emberek, tárgyak. — Aljas vagyok! — ismételte félhangosan, kihivóan.

Semmi visszhang. Szavai széjjelmálottak, mint a szivarfüst. Benseje nem rémült meg sem tőlük, sem a jövőtől, szeme nem látott tovább a nagy víznél, amely csöndesen, apró fodrokba verődve ballagott

Egy 95 éves vőlegény és menyasszonya. Horváth Ignác 48-as Mátyás-huszár alezredes, junius 25-én feleségül vette özvegy Pethe Józsefnét

Örzse néni

— Emlék a Petőfi-ház felavató ünnepéről —

Itt Pesten történt, egy nagy ünnepen:
Akkor, mikor felszenteltük a házat,
S jöttek sokan, közelből, messziről
És könnybe olvadt sok szép magyarázat.
A társaságnak uri tagjai
Nézték a sok ereklye-darabot
És meg se láttak egy kis nénikét, ki
A lépcsőn fel csoszogva ballagott.

„Igy Örzse néni" és „úgy Örzse néni",
Csititgatá őt kisérője szépen.
De Örzse néni majd hogy nem repült
És ott termett a terem közepében.
„Sas Erzsikének hívnak kérem engem,
Én választottam egykor csillagot!"
— Csend lett. S országútján a gondolatnak
Mindenki a multakhoz ballagott —

Ők választának ketten csillagot.
S a csillag őt, lám, ide is vezette.
A szent emlékü holt tárgyak között
Olyan volt, mint egy eleven ereklye.
Szelid szemén a csók helyét keresvén,
Körülzsibongák százan is legott!
Hány úri dáma autóját adta vón' az
Ökrösszekérért, mely véle ballagott.

S mély hárfazengés, vagy orgonaszó
Búgott most által a templomi csenden:
Az a nagyasszony, a Petőfi-lelkü,
A verset mondta zengő lágy ütemben.
Mondta, zokogta. S Örzse nénivel mi
Teleültük a régi fogatot,
S velünk az édes nyári éjszakában
A négy ökör lassacskán ballagott.

S amint csillámló könnye tükörében
Patyolat-arcát pír futotta át:
Nem látott már ott senki Örzse nénit,
Csak Erzsikét, Sas Erzsikét magát.
Ő húnyt szemekkel új nászútra kelt és
Talán választott újra csillagot
S az országúton — diadalmenetben —
A négy ökör lassacskán ballagott.

Szávay Gyula

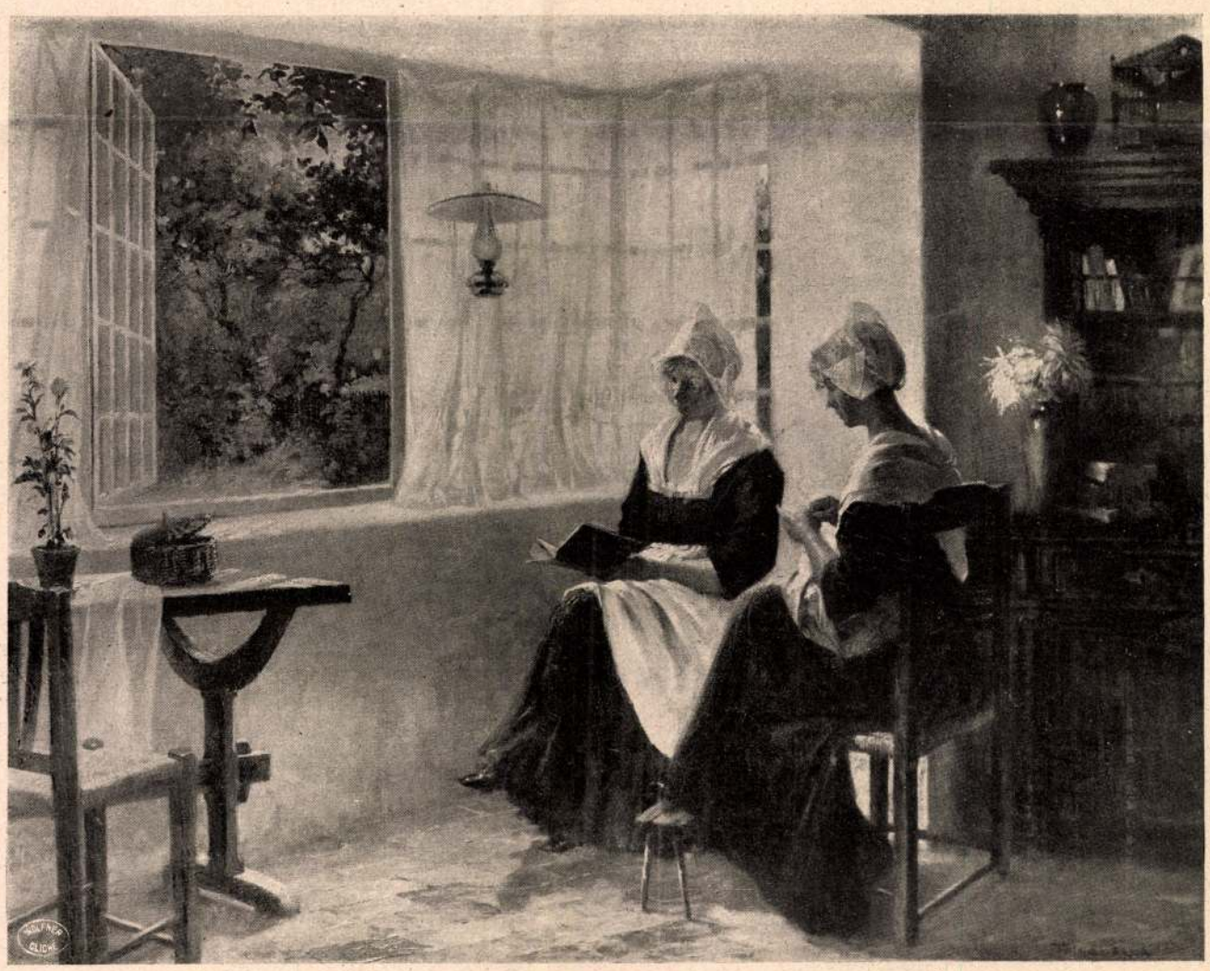

A Műcsarnok téli tárlatából

A Könyves Kálmán jogosításával

Uj Idők 1911. 14. 17.

— Nem, nem messze, — feleli a kertész.

— Mégis mennyi időbe kerül?

— Hát . . . félórába se tekintetes uram. Csak egyszer meginduljunk.

Azzal fölhág a rúdra, s mellém ereszkedik a háromféle szagával együtt.

— Csak egyszer meginduljunk, — dünnyögte az ostort a kezébe véve.

Gondoltam, most már ha kordéra kerültem is, a lovacska jó: megyünk mint Pesten a konflison, gurulunk a gyönyörü tóhoz. Csak ez a fene keskeny deszkaülés . . .

S vártam, hogy indulunk. Közben sajnálkozva szemléltem a keztyümet, hogy mind a két tenyeremen beszennyeződött.

A kertész azonban jobbra balra forgatta a fejét, meg hátra a kis állomásházra.

— Vár még valakit?

— Nem várok, — felelte.

S ujra nézgelődik mindenfelé.

Végre megrázogatja a gyeplőt:

— No Isten segits! Gyü Csillag! Gyühü!

S rá is csap a lóra az ostorral, de úgy, hogy sokaltam.

A ló egyet emelint a hátulsó lábán, mintha legyet rázna le, s marad állton.

— No Csillag, gyü!

— Mi baj? — kérdezem, — mi lelte ezt a lovat?

Az ember megint rásujt a lovára:

— No Csillag gyü! Az apád teremtésit!

A ló nem mozdul. Csak áll, mintha oda volna kötve, csak éppen a bőrét ránditja, hátulsó lábát emelinti.

— Hát mért nem megy ez a ló?

— Mer cudar, a tályog essen bele! Nem mozdul ez mig meg nem inditják.

Nem értettem az ügyet.

— Inditják. Hát inditsa!

— Hászen én inditanám, a holló egye meg!

— Hát mér nem indul?

— Mer nem akar a cudar.

— Nem akar? Hát mér nem akar?

— Mer olyan a természete, a holló egye meg . . .

És megint csapkodja a lovat.

— Nem indul ez a dög, csak ha valaki vezeti néhány lépést.

— Hát szálljon le, aztán vezesse.

— Csakhogy akkor én itt maradok.

— Hát majd felül. Egypár lépést csak gyalogolhat.

— Ph! Ha lehetne.

— Hát mér nem lehet?

— Mer nem lehet. Ha ez egyszer elindul . . .

És ellegyintett a füle mellett.

Az ügy kezdett aggodalmassá válni. Ma se tudom, hogy vannak-e kretenek vagy őrültek a lovak közt is? — de annyi bizonyos, hogy az a ló nem ismerte kötelességének az indulást.

A kertész végre is leszállott.

— Bemegyek az állomásra: hivok valakit, aki inditson. Tessen a gyeplő.

S leszáll.

Abban a pillanatban megugrik a Csillag, hogy majd hanyatt estem. Vágtat, mintha tüzes ördögök kergetnék.

Én ijedtemben azt se tudtam, hova kapaszkodjak. Csak éppen annyi lélek maradt bennem, hogy a gyeplőt nem bocsátottam ki a markomból.

Mondanom se kell, hogy az ülődeszka volt az első, amelyik elmozdult helyéről, én meg hanyatt be a taliga mélyébe. A cilinderkalapom is leesik. Meg se kaphatom. Mert rohanvást rohan velem az ördög taligája. Rohan oly zökögősen ugrálósan, hogyha gödör volt volna a hajam, akkor is zsindelyszögekként meredt volna az égnek.

— Hó! Hó! — kiáltoztam rémüldözve.

De az csak annál bolondabbul vágtatott.

S vitt az átkozott bestia! Ragadt bőszülten. Ragadt eleinte a zökögős kocsiuton, aztán lefelé valahova, mintha valami mélységbe vitt volna; a következő pillanatban meg fölfelé, fel, meredeken, mintha a felhők közé akarna száguldani. Aztán ki valami szántóföldnek, keresztül-kasul répán, lóherén, kukoricán, aztán egy dimbes-dombos legelőn. Olykor hozzákoppant a hátulsó két patkója a taliga fenekéhez, s majd kirugott engem is a fenékdeszkákkal együtt.

No még a két szemem golyója is ugrált a zöcskölésben.

Szerettem volna én kiugrani vagy legalább is kifordulni hátul valahogyan, de nem lehetett. Attól is tartottam pedig, hogy a patronok elsülnek alattam, ha a Csillag még egyszer megrugja a fenékdeszkát. No azt hittem sohse szakad vége az őrült herce-hurcának!

Végre is valami juhász elfogta a lovat, és megállitotta a legelő közepén.

Nekem az volt az első cselekedetem, hogy nagy gőzölögve, lihegve kikászmálódtam a taligából, és káprázó szemmel tapogattam körül magamat: megvan-e mind a 233 csontom? Nem törött-e el a lábamszára?

Csak azután hebegtem köszönetet az életem megmentőjének a juhásznak.

S kivettem a taligában maradt egyetlen táskámat. Letettem a gyöpre. Ráültem, hogy pihenjek.

Negyedóra is beletelt, mig végre előtünt nagylihegve-lehelődzve Izsák János is, amint hozta a vállán, a hátán, karjain a másik két motyómat, puskámat, festőállványomat és cilinderemet; a hóna alatt meg az ülésdeszkát. Csak az esernyőm veszett el.

— Mán nem tehessünk rúla, — mentegetődzött verejtékezve. Néha bolondján van ez a gonosz pára. Kivált, ha *rendesen* nem inditják . . .

S feligazitotta az ülés-deszkát is.

— No tessen felülni.

— De nem ülök én.

— De csak tessen . . .

— Örülök, hogy leszállhattam.

— Hát gyalog tetszene? . . .

— Inkább gyalog, a ménkü üssön a kordéjába! Életemben először ültem kordén, de nem is fogok többé.

S búsan tisztogattam a sarat a ruhámról és a cilinderemről. Szegény cilinderem úgy meg volt nyomorodva, hogy a pesti szemétdombon különbek hevernek.

— Hát én nem bánom, — felelte búsan a kertész. De még sáros az út, tekintetes uram, és nem tetszik csizmában lenni.

Ez valóban aggasztó ügy volt. A nap már kisütött ugyan, de a fűszálakon még csillogtak az essőcseppek. A taligáról csepegett a sár.

— De ha megint megvadul ez a bestia . . .

— Nem vadul most mán, ne tessen félni. A Kálmán kivezeti az útra és meginditja. Nézz be estére Kálmán: kapsz egy kosár meggyet.

És csóválta a fejét:

— Mondtam az asszonynak: ne adjon annyi zabot. De mindig abrakolják, mindig.

Mit tehettem egyebet, megint csak felültem.

A juhász kivezette a lovat a kocsiútra. Néhány lépést ballagott vele, aztán félreugrott. **Folytatjuk**

Tolnay Ákos

Tolnay Ákos kiállítását ismertették napilapok okt. 26., hetilapok nov 3.

1907.

(Művészet 1907 424.l.)

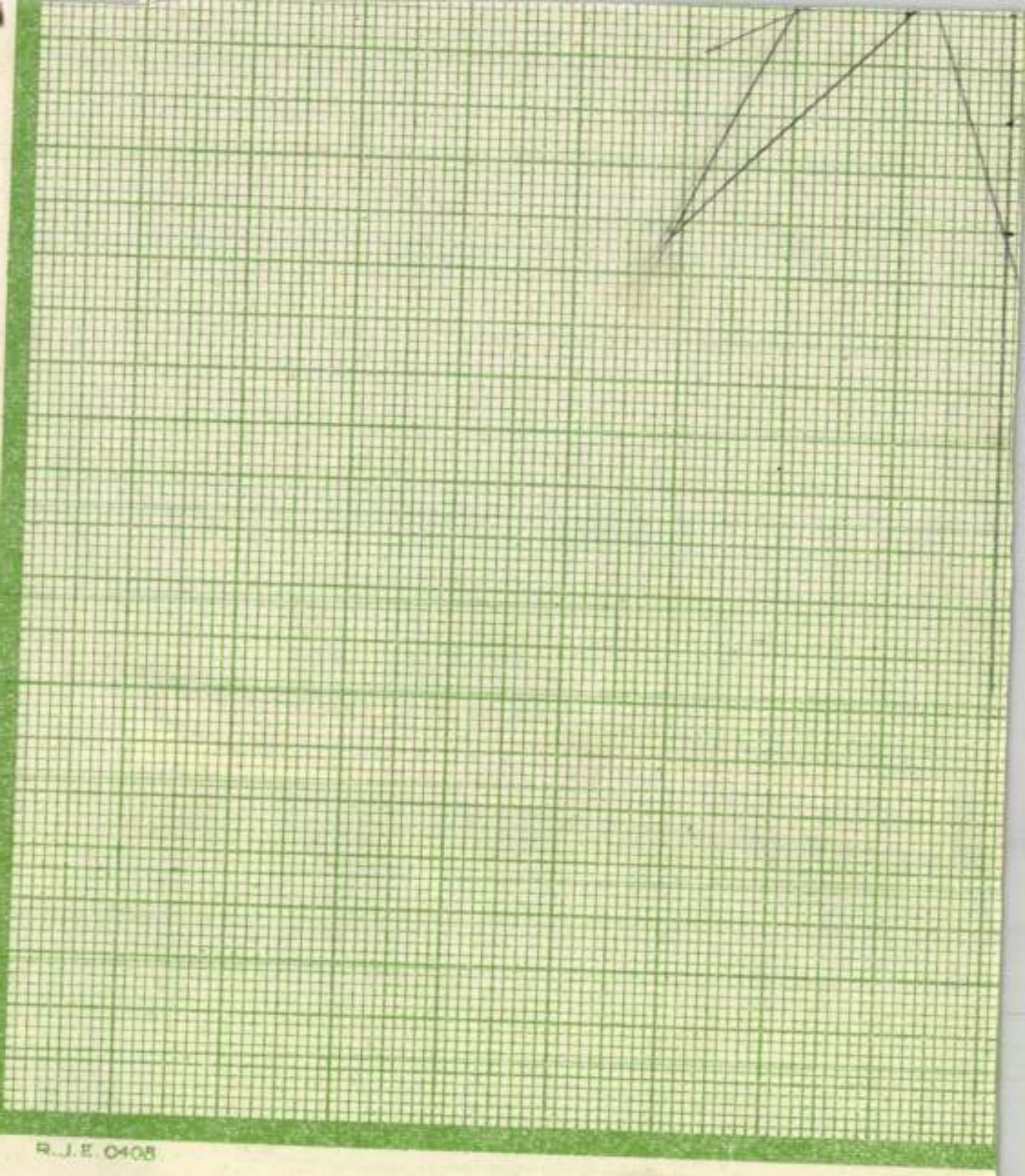

Tolnay Ákos

Női arckép, szines repr.

A Pesti Hirlap Vasárnapja

1930. 8. sz.

Tolnay Ákos

Női tanulmányfej
c. Egyé repr.

Képrőm. Társ. 1899.
tav. nemzetk. kiáll.
Kat.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT BUDAPESTEN

Tavaszi nemzetközi kiállítás

Singer és Wolfner kiadása

ÁRA 30 KR.

Tolnay Ákos

vód

z

Dalmüberszetők

33, 106, 109, 111. l

Edgar Wallace

A vörös kör

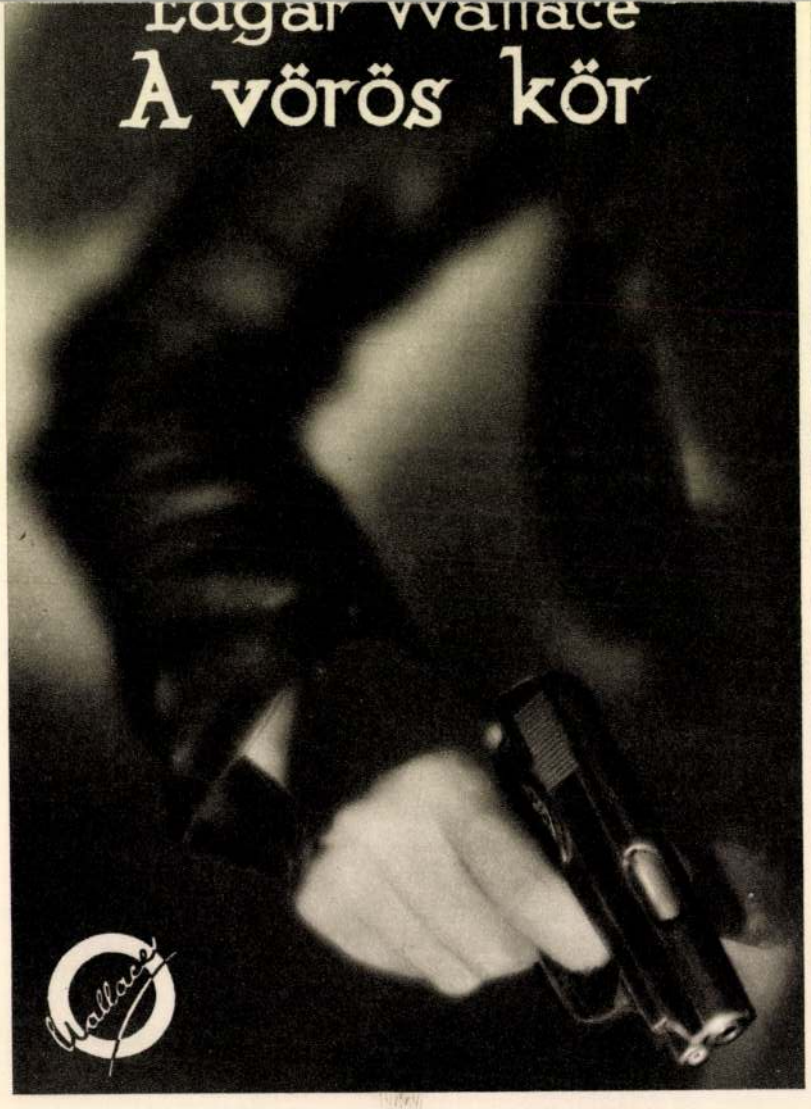

PALLAS NYOMDA

Tolnay Ákos

TOLNAY AKOS ez alkalommal művészileg kivitt, igen jó arczképeket állított ki. Széles, egyszerű kezeléssel tünteti föl a női arcz bájait. Különösen a fekete ruhás női arczképe a művész eddigi legsikerültebb művei közé sorozható.

Paur Géza

A téli kiállítás
a Műcsarnokban.
Vas. Ujs. 1899
8/1 l.

Tolnai Akos. haldokló apácza.

KMTárs. 1886. őszi kiáll. II. sorozat.

Tohnai Ákos

Tolnay Ákos: Női arczkép.

A MŰCSARNOK TÉ

Tolnay Ákos

Vas. Ujs. 1899. 875 l

PI UJSÁG.

52. SZÁM. 1899. 46. ÉVFOLYAM.

ANYÁK ISKOLÁJA

A főváros közjótékonysági ügyosztálya az Országos Stefánia Szövetség támogatásával — mint a *Magyarság* már megirta, — vasárnap délutánonként más és más kerületben az anyák felvilágositása céljából iskolákat szokott tartani. Ezeket az iskolákat tömegesen látogatják a szegényebb sorsu szülők, akik ilyen alkalommal gyermekeiket is magukkal viszik. Mig az anyák az iskolának valamelyik nagyobb termében az orvos előadását hallgatják, az Országos Stefánia Szövetség védőnői meguzsonnáztatják az apróságokat és mesével, hegedűvel, énekkel s egyéb szórakoztató dologgal iparkodnak elfeledtetni a mamák bizony sokszor és hangosan megsiratott ölét. Ám az apróságok meguzsonáztatása még igy sem megy mindég simán s nagyobb incidensek nélkül, mert bizony sokszor a mamának is be kell ülni a padba és türelmesen megvárni, amig a Stefánia Szövetség apró vendége jóllakik.

Legutóbb a kőbányai polgári iskolában tartottak ilyen iskolát, amikor a Stefánia Szövetség védőnőinek minden csábitása ellenére is igen sok anyahü poronty a tanteremben maradt, s olyan mulatozást vitt végbe, hogy az orvosbácsi oktatását alig lehetett érteni. Az iskola szórakoztató számain viszont, az éneken, a szavalatokon, a zongoraszón és *Aranyos* Gusztáv elmés mókáin az iskola kiskoru hallgatósága mulatott legjobban s végül is nem akart a helyéről tágitani.

Mig az »Anyák iskolájá«-ban a szülők tanulnak, gyermekeiket az Országos Stefánia-Szövetség védőnői meguzsonnáztatják és szórakoztatják.

A BENCZUR-TÁRSASÁG MÁSODIK KIÁLLITÁSA

Nincs még három esztendeje, hogy a Benczur-Társaság megalakult és vasárnap délelőtt már második kiállitását mutatta be a fiatal társaság a sajtónak és közönségnek. A régi Mücsarnokban régen, nagyon régen volt utoljára kiállitás, több mint huszonöt esztendeje, hogy az uj Mücsarnok felépült s azóta a régi Mücsarnok helyiségeiben volt plasztikon, klubhelyiség, hadikórház, csak kiállitást nem rendeztek benne. Most, hogy az állam visszakapta az épület felett való rendelkezési jogát, ismét kiállitási helyiségekké alakitották át a hagyományos multu termeket s a Benczur-Társaság az első, amely ott most kiállitást rendez.

»Borulat«, Tolnay Ákos festménye, a jeles művész egyik legszebb alkotása

A kiállitásról beszámoltunk annakidején a *Magyarság* hasábjain is és ismertettük az abban résztvevő művészek munkáit A magyar müvészet nagy fejlettségének örvendetes jele ez a kiállitás, amellyel egy időben az Ernszt-muzeumban és a Nemzeti Szalonban más, egyéb irányban haladó magyar művészek mutatkoznak be, késlelve a magyar képzőművészet diadalát és azt a bizonyos sokat emlegetett *kulturfölényt*, amelyet legjobban és legméltóbban talán épen a magyar festő- és képfaragó-müvészet testesit meg.

Tolnay Ákos: *A boudoirban.*

Tolnay Ákos
Vas, Ung. 1891. 49. 2

annál inkább alacsony vagy
ha nem kereste; s bátor, sőt
z ártatlant, a nyomottat, bár
tték, lelke álnokság és erkölcsi
volt. «Nagy és tiszta! — idéz-
zavait — ezt fogja felmelegült
a legkésőbb maradék, megpil-
nek képét.»

ZSEF GRÓF († 1827) országbiró
1790—1-iki országgyűlésnek
, a Szent-István-rend közép-
idonosa és v. b. titkos taná-
gyar beszédei nyomtatásban is
zképét Henrik bécsi festő műve

ugyanaz, a mi — saját
nak a debreczeni homok.
Az általa feltárt érzéki és érzelm
gásig szeretett otthonából, a nagy

Tolnay Ákos

Bordás c. képe

repr.

Benczúr Társ. Kiáll. Cat.

1925, márc.

A SZERZŐ ELŐSZAVA.

Kiváltságnak tekintem, hogy Északamerika, Ang- és Irország, India, a Távol Kelet, Nyugatázsia, zakafrika és az európai kontinens legtöbb országá- diáksága között csaknem ötven esztendőn keresz- munkálkodhattam.

Számos alkalommal kértek, hogy az itt következő adások közül néhányat könyv formájában bocsás- közre. Az ember habozik, hogy a már eddig meg- nt és a diákságot a világ Világosságához vezető nyvek számát növelje-e, de ha ezek a rövid bizony- tételek valami szolgálatot is tehetnek abban az nyban, hogy diákokat a Jézus Krisztusban való sze- lyes hitre megnyerjenek, úgy a mai idők politikai arai, gazdasági válságai és vallási kételyei közé- te sem volt felesleges a kinyomatásuk.

Kérem az olvasókat, gondoljanak arra, hogy amit omtatásban kézbevesznek, az nem cikkek formájá- n készült, hanem diákok előtt élőszóval mondatott A bővítés néhány helyen bizonyára világosabbá né a tárgykört.

Az előadások közül három különlenyomat alakjá- n is megjelent: „A személyes lelki növekedéshez ükséges Biblia tanulmányozás", „Imádság", „Veze- ". A Biblia-tanulmányozásról és imádságról szóló zt tíz nyelvre fordították le.

Buzgó imádsággal bocsátom útra ez előadásokat, gy a bennük levő üzenet legyen áldott segítség oknak, akik keresik az útat Isten országa és az örök- t felé.

1935 március.

Wilder P. Róbert.

Tolnai Ákos

Hollandi anzonyok
c. képe sepr

KMTars. 1910. tav.
Kiáll-kat.

Tolmay Aros

~~laid~~ wood

Feeef

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Tolnay Ákos

olaj.

a Képzőművészeti

Múzeumban

Filiatio V. 261

Tolnay Ákos

Pucher József építész arcképe a bpesti építőmesterek ipartestületének tulajdonában 1896-ból. festő?

Gunszt. 72. l.

Sarcophag. római IV. 122

Tolnay Ákos

a Benczúr Társaság
tagja,
melynek kiállításain
állandóan szerepel.

Zombori muzeum X. 6.

Tolnay Ákos

Knezics Zoltán arch.

Budapest nékesfőv. Tulajd.

V.

67. Pergamenk oklevél

TOLNAY ÁKOS

Budapest 1976 június

Csapó György

A Fészek

Ha lány volna, nem mondanánk,
hogy bakfis-korú lányka,
mivel hetvenöt év alatt
csikófogát elhányta.
Rásütnénk, hogy hölgyike
egy kicsit öregecske,
hát ne verjen szárnyaival
mint magasban a fecske.

De nem lány ez, és nem fiú,
hát soha nem romolhat!
Dicséretére ragadunk
gyarló kezünkbe tollat:
a Fészek ez — hetvenöt év
nem vénített e házon,
további száz se árt neki,
jegyezd meg jól, barátom.

Hol vannak a hajdaniak,
kik zsebük kotorászva
adták a koronáikat
erre az öreg házra?
Mind halhatatlant játszanak,
fellegeken csücsülvén,
magyar művész volt valahány,
nem skót, nem eszkimó, zürjén.

Festők — vígan söröztek itt,
Építészek — csevegtek,
Szobrászok — fővitatkozók,
Zenészek — mindig ettek,
Énekesek — kártyát verők,
Komédiások — szintén!
S belopakodtak az írók
A hátsó ajtón, mint én.

(Kormos István: Hetvenöt év)

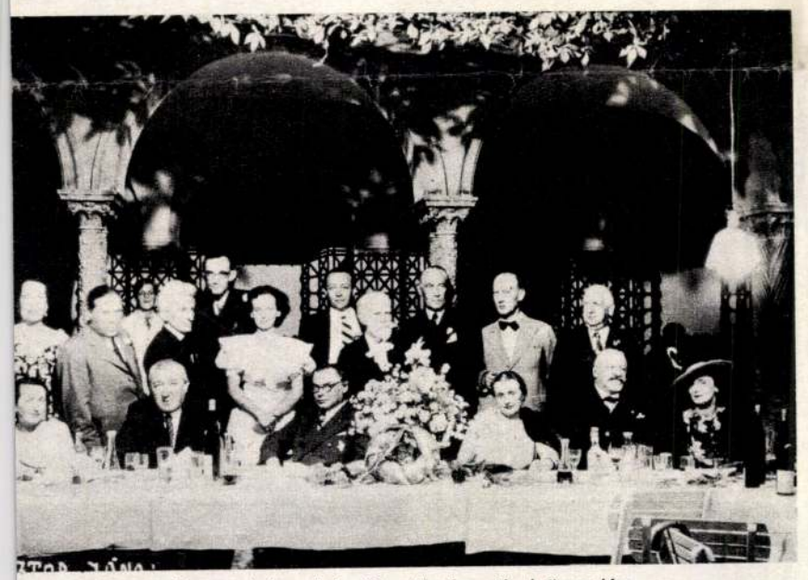

Pásztor János szobrászművész 60. születésnapjának ünneplése

Vaszary János plakátja a művészklub „Liliom" báljára

Kormos István alkalmi verse mindent elmond a Fészekről, amit tudni illik, beleértve azt az évődő szeretetet is, amellyel a művészek a Fészek iránt viseltetnek.

Nevét Tolnay Ákos festő az egyik alapító tanúsága szerint a Nemzeti Színház egy akkor ifjú színésze Zilahy Gyula kombinálta össze a különféle művészfrakciók, ágazatok, társaságok kezdőbetűiből. Így lett belőle Fészek: Festők, Építészek, Szobrászok, Zenészek, Énekesek, Komédiások otthona.

A Fészek Klub alapítását megelőzően a művészek kávéházakban, éttermekben gyűltek össze, ahol asztaltársaságok alakultak ki. A festők részint az Abbáziában, részint a Japánban és a Royal Szálló kávéházában tanyáztak. Ez utóbbiakat „royalistáknak" hívták; közéjük tartozott Tolnay Ákos is, aki festőként tán nem volt a legjelesebb, de mint klub-alapító, a Fészek igaz „atyái" közé tartozott. Emlékezéseiben így ír:

„Egy napon arra gondoltunk, hogy művész-klubot kellene alapítani, ahol aztán zavartalanul lehetnénk egyedül. Az idea tetszett, és ettől a naptól fogva állandó téma maradt a klubalapítás... Ám ahhoz, hogy kényelmes és kellemes legyen a klub, még több tagra van szükségünk mint amennyien — az összes képzőművészek együtt — vagyunk. Magyarországon akkor még alig volt több százhúsz-százötven képzőművésznél, egy bizonyos hányaduk nem is volt művés-számba vehető...

Ekkor merült fel az eszme, hogy kíséreljük meg a többi művészeket is bevonni, és velük közösen alapítsunk egy méltó művészotthont...

1901. április 6-án (a Drexlerben) tartottuk az első rendkívüli közgyűlést, amikor ki is mondottuk, hogy a tervezett klubot megcsináljuk. Alapfeltétel volt, ha száz művészt összehozunk. Ezen az ülésen tárgyaltuk az első alapszabály-tervezetet is...

A rákövetkező napok egyikén elvezettem a társaságot a tervezett új helyiség megtekintésére. A Kertész utca 36-ik szám alatt egy leányárvaház volt, itt kaptunk hajlékot... 1901. szeptember hó 7-én vonultunk be ezekbe a szerény, de nekünk nagyon kedves helyiségekbe, itt tartottuk első családi vacsoránkat, és itt vagyunk azóta mindig, ugyanabban a házban... Ami itt van, az a művészek érdeme, a művészek sikere, mert azt, ami van, mi szereztük; ajándékot soha senkitől nem kértünk, de el sem fogadtunk..."

Így ír Tolnay Ákos a huszonötödik évfordulón. A klub tagjai még büszkék voltak arra, hogy megőrizték függetlenségüket, habár ez akkoriban már főleg csak külsőségekben nyilvánult meg; az úri kaszinó szellemben, amelyet ha szüntelen lazított is a bohémek társasága, de közülük is akadtak, kiváltképp a klub tisztségviselői, akik „őrizték a nívót". Némi magyarázattal szolgálhat az, hogy az alapítás idején, 1901-ben a művészek még nem voltak comme il faut-k a „jobb társaságban", eseteiket kéjesen vegyes borzongással mesélgették a polgári, és elnéző, kedélyes leereszkedéssel az arisztokrácia köreiben. A Fészek első évtizedében tehát afféle jogos önvédelmi harcot folytatott saját jelentőségének emelésére, de előkelősködött is, mert imponált a nagypolgárság és az arisztokrácia; egyszóval szelleme nem volt mentes a sznobizmustól.

Bálint Lajos drámaíró, a színház nagy értője, később a Szerzői Jogvédő Hivatal igazgatója, utóbb nyugdíjas, nyolcvanötödik évén túl is bejárt a klubba. Ha volt hely, letelepedett a kertben a nagy gesztenyefa árnyékában valamelyik asztal mellé, és nosztalgiától mentes történeteivel oszlatgatta azt a kétes nimbuszt, mely a Fészek legkevésbé nemes tevékenysége körül terjengett. A kártyaszobára gondolok, ahol a 30-as években

Karcsi bácsinak szólították, olyan régen szolgált már ezen az őrhelyen. „Ne zajoljatok itt nekem, menjetek át a nyolcadik kerületbe" — mondta a gyerekeknek, és természetesnek tartotta, hogy a fiatalasszonyok is kezitcsókolommal köszöntsék. Május elsején, vagy választás napján korán reggel bekopogott az egyik lakásba: „Gyerünk G. úr, tudja, a parancs, az parancs!" Ő is az 1944-es telitalálatnál pusztult el, mert oda húzódott a 35/b-be, a kapu alá.

*

Ma már kevesen élnek a régiek közül a Márton utcában. De a málló vakolatú régi házakban is alaposan megváltoztak az életkörülmények. A szobakonyhákban televíziót néznek, és az összes kapható háztartási gépet használják. A járda mellett autók parkolnak. És eltűntek a boltok, az Üllői úti üzletekben vásárolnak az asszonyok.

Az építők már felvonultak a tavaly lebontott két földszintes ház telkén. Az idén az Üllői úti házak felújítása lesz a feladatuk, mert a metróépítkezés gyorsan változtatja itt a városképet. Bizonyára a Márton utcára is sor kerül, bár a részletes tervek erről még nem ismeretesek. Tény, hogy ez a környék így, mai formájában nem sorolható fővárosunk megőrzendő tájegységei közé. Tökéletesen elegendő, ha az utókor számára leírása marad fenn csupán.

fezőrök, tőzsdések, nagykereskedők, földbirtokosok egy-egy kisebb vagyont kártyáztak el olykor. A Fészek jószerivel a kártyapénzből élt, mivel állami támogatásban nem részesült.

Bálint Lajos (ismerőseinek Lulu bácsi) e sorok írójának is elmesélte, hogy 1911 márciusában lépte át első ízben a Fészek küszöbét. Akkoriban a Magyar Hírlap színházi és képzőművészeti kritikusa volt. A Fészekbe Faragó Jenő vitte el, lapjának szerkesztője, vendégként természetesen, mert akkoriban írók, újságírók még kevesen tartoztak a Fészek tagjai közé. — *„Van saját klubjuk, az Otthon kör, menjenek oda."*

Faragó tag volt, és nem kis büszkeséggel mesélte, hogy rajta kívül írók, újságírók közül csak Bródy Sándor, Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Szász Zoltán és Szép Ernő voltak tagjai a Fészeknek. A nők közül senki: színésznő, festőnő, szobrásznő, énekesnő, a legtehetségesebbje sem lehetett a klub tagja, csak vendégként, feleségként léphette át a Kertész utcai ház küszöbét. Az alapszabályok egyik figyelemre méltó pontja volt, hogy a tagok nővendéget csak feleségük társaságában fogadhattak. Ebből aztán sok bonyodalom támadt, de a klub cerberusai kérlelhetetlenek voltak a jó erkölcsökre felügyelendő...

„Egyszóval fölösleges túlzással játszották azokat a külsőségeket, amelyeket az országos kaszinó dzsentri uraitól másoltak le. Mindent nagyon komolyan vettek, kivéve a tagdíjfizetést. Tagdíjat senki sem fizetett annak idején és nem is igen noszogattak senkit ez irányban. (A szerencsejátékokból származó bevételek fedezték a kiadásokat.) A nem-művész tagoktól ellenben igen magas tagdíjakat vasaltak be. Nem sok volt ilyen, de csupa válogatott, gazdag ember, vagy ha nem is gazdag mind, tekintélyes tudós, orvos, vagy közéleti személyiség." (*Bálint Lajos*)

Ez a szabály ma is érvényes, kivéve a „vagyoni cenzust". Tagdíjakat ma sem igen szeretnek fizetni némely utódai az „alapító ősöknek", holott ezt ma már komolyan veszik. A szerencsejáték a művészklubban tiltott. A fenntartás költségeinek mintegy 45 százalékát a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége fedezi, a többit a tagdíjakból kell előteremteni. A tagság ma már nem koncentrálódik Budapestre. Az alapszabályok szerint a klub rendes tagja lehet minden önálló művésztevékenységet végző magyar művész, író-újságíró, „aki magáénak vallja szocializmust építő társadalmunk alapvető céljait és alkotó munkájával is segíti azt; megtartja a klub alapszabályait, fizeti a tagdíjat, s akit az igazgatótanács felvételre érdemesnek tart."

1976 márciusáig a Fészek klubnak kereken 1200 tagja volt, ebből hozzávetőleg tizenöt százalék pártoló tag. (Ennél magasabb nem lehet a pártoló tagok száma.)

De hadd folytassam ott, ahol elhagytuk: a 30-as évek végénél. Ami ezután következett, az tükrözte az ország állapotát. Szomorúság költözött a Fészek klub falai közé, ki bevonult katonának, ki el is esett a fronton, ki fiát siratta, ki feleségét. Kihalt a klub, de az épület kisebb-nagyobb sérülésekkel megúszta a háborút. A felszabadulást követő időkben a kellemes termek, és a legnagyobb kánikulában is hűs kerthelyiség ide vonzotta a meginduló politikai, társadalmi és művészeti élet részvevőit. Sok-sok gyűlést, összejövetelt, bankettot tartottak itt.

Illés Béla, a háború utáni Fészek egyik újjáalapítója, már békésebb körülmények között mindennapi esti bifsztekjét fogyasztva, egyszer, tízszer, tán százszor is elmondta, hogyan „robbantotta" fel ő a Kertész utcai házat — legalább is egy részét. Mi kötelező kétkedéssel hallgattuk, akár egyéb színes történeteit, de a lelkünk mélyén azzal az érzéssel, hogy anekdótái jó része nem hogy túlozna, hanem inkább le is farag valamit a valóság anyagából, nehogy „a naturalizmus" bűnébe essék.

Illés Béla tagja volt annak az alig két tucatból álló katonai csapatnak, amely 1945 januárjában a második ukrán hadseregcsoport parancsnokságának utasítására behatolt a budapesti Gettó területére, és felszabadította az oda internált embereket.

„Három teherautón igyekeztünk a Wesselényi utcán át a Gettót elzáró deszkafal betörésére, de még mielőtt sikerült volna, a Kertész utcán erős gépfegyvertüzet kaptunk. A Kertész utca és a Dob utca sarkán, a mai Művész klub előtt német gépfegyverfészek volt. A visszahúzódó német csapatok nyolc-tíz katonát két gépfegyverrel ott felejtettek, és a katonák, akik valószínűleg átaludtak egy-két napot, és ezért nem ismerték helyzetük reménytelenségét, tüzet nyitottak a Gettó felmentésére induló szovjet csapat ellen. A Szov-

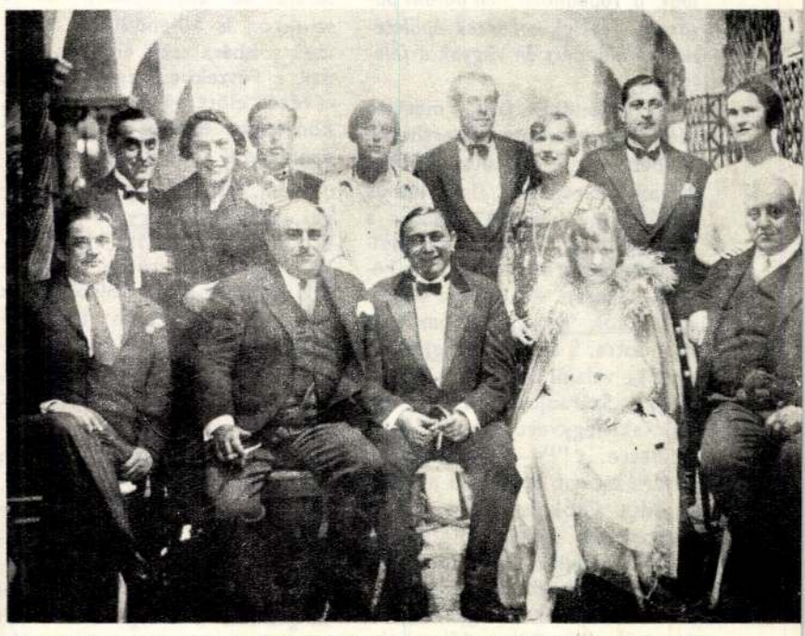

Csoportkép egy régi Fészek-estélyről (Az ülő sorban jobbról az első Heltai Jenő, a harmadik Vadnay László, mellette Lengyel Menyhért)

A klub felszolgálóinak labdarúgó csapata a 30-as években

Szendrő József Pap Évával és Mécs Károllyal

jet Hadsereg egyik kapitánya, mialatt a németek a Wesselényi utca felé tüzeltek, a Dob utcán át megközelítette a német gépfegyverfészket, és két súlyos tankelhárító kézigránátot dobott feléje. A két gránát megsemmisítette a német állást, de a gránátrobbanás súlyos károkat okozott a Fészek, a művész klub épületében is. Bevallom, a robbantásra én adtam parancsot, és így a Fészek épületének sérüléseiért én vagyok a felelős."

Így mondta, írta, mesélte Illés Béla nyaranta a kerthelyiségben, telente az étteremben, a fénylő fa-csillárok alatt. Június végén, július elején, amikor a klubot ünnepélyesen is megnyitották, vacsorát rendeztek a Fészek udvarán. Az ünnepi beszédet Csók István festőművész mondotta. S amikor hangját felemelve valami olyasmit kiáltott, hogy: „Száradjon el a keze annak, aki fegyvert emelt erre az épületre...!" — nagy meglepetésére szavait erősbödő nevetés fogadta. Csók Istvántól néhány méternyire ugyanis ott ült az asztalfőn, civil ruhában Illés Béla, aki maga is közbeszólt, derűsen, mire Csóknak magyarázgatni kezdték a körülötte ülők a helyzetet. Az öreg festőművész legyintett, és halkan megjegyezte: „Nem bánom. Ne száradjon el..."

A felszabadulást követően igen élénk volt az élet a Fészekben. Ennek serkentője a művészeti szövetségek oda települése volt, továbbá a lakásviszonyok még bizony korántsem kielégítő állapota. Ez tette oly kívánatossá a Fészek kellemes, tágas helyiségeit, kiváltképp nőtlenek, agglegények, de olykor egész művész-dinasztiák számára. Felesleges mondanunk, hogy többé már nem vonatkozott a nő-tilalom a Fészek klubhelyiségeire; a művészek nemükre és korukra való tekintet nélkül tagjai lehettek a lubnak, amennyiben megfeleltek a követelményeknek. Az 50-es évek elején már egyenlő számban jártak oda festők, zenészek, színészek, írók, újságírók. Mindennapos vendég volt Illés Béla, Barcsay Jenő, Diener-Dénes Rudolf, és a Fészek Klub, valamint a színésztársadalom nagy egyénisége, Szendrő József.

Nyáron igen eleven volt a klubélet; akkoriban vidéki színházi fesztiválokat rendeztek Budapesten, és a színészek jórészt délelőttől késő estig ott tanyáztak, kivéve, amikor felléptek.

Manapság a klubélet nem annyira pezsgő. A festők többnyire rendelkeznek műtermekkel, nyaranta művésztelepeken dolgoznak, az íróknak általában van hol és hová leülni otthon is, ha dolgozni akarnak, de azért bebenéznek olykor; a színészek pedig sokkal többet lépnek fel, mint valaha. Amióta meg tévé is van (ami egyébként is otthon tartja az embereket), és a szinkron is fellendült, a színészek jobbára csak ebédelni járnak a Fészekbe, vagy filmezés, tévézés előtt egy-egy feketére, konyakra; esetleg lehűlni, elereszkedni kissé a fellépés után.

Nem célom, nem is lehetséges, akár csak nagy vonalakban érinteni is, a jubiláns klub tevékenységét. Legutóbb, hetvenedik születésnapján, folyóiratunk amúgyis részletesen foglalkozott vele. Most csak arra szorítkozom, mennyiben változott, miben gyarapodott az eltelt öt esztendő alatt.

Ami új, habár a 60-as években már működött, az a könyvtár. Mondhatnám, a Fészek szíve manapság ez a jelentős, tizenötezer kötettel rendelkező bibliotéka és olvasóterem, ahol megtalálni a világ valamennyi jelentős folyóiratát, képeslapját, különös tekintettel a film-, színház-, iparművészetre és általában a vizuális kultúrára. Kitűnő a dokumentumszolgálata. Ez azt jelenti: ha például egy színész, egy rendező valamilyen szerepre, új darab előadására készül, közli a könyvtárossal, aki rendelkezésére bocsátja az arra vonatkozó írásokat: színdarabot, regényt, szépirodalmat, kritikákat, tanulmányokat, egyszóval teljes összeállítást kaphat. Ugyanez vonatkozik egy-egy képzőművészeti, vagy irodalmi munka esetére is.

A mini-galéria is az elmúlt öt esztendőben lendült fel. Itt átlagosan havonta két kiállítást rendeznek. Ezek jelentősége a kísérletek lehetőségében van. Itt indult el — a Pohárnok Mihály, Soltész György és Borz Kováts Sándor rendezte „Magyar design" című tárlattal — a mai magyar iparművészet egyik fontos vállalkozása, a házgyári konyhaprogram. Itt mutatkoztak be Csete György és társai, itt láthatták első ízben Ortutay Tamás és Somogyi Pál gyermekbútorait, amelyeket ma már gyártanak. És az Uitz Béla, Poór Bertalan, Bokros-Birman és Goldmann György emlékének szentelt kiállításokon kívül olyan kiváló művészek állítottak ki, mint Berki Viola, Fajó János, Erdélyi Éta, Orosz János, Kis Nagy András.

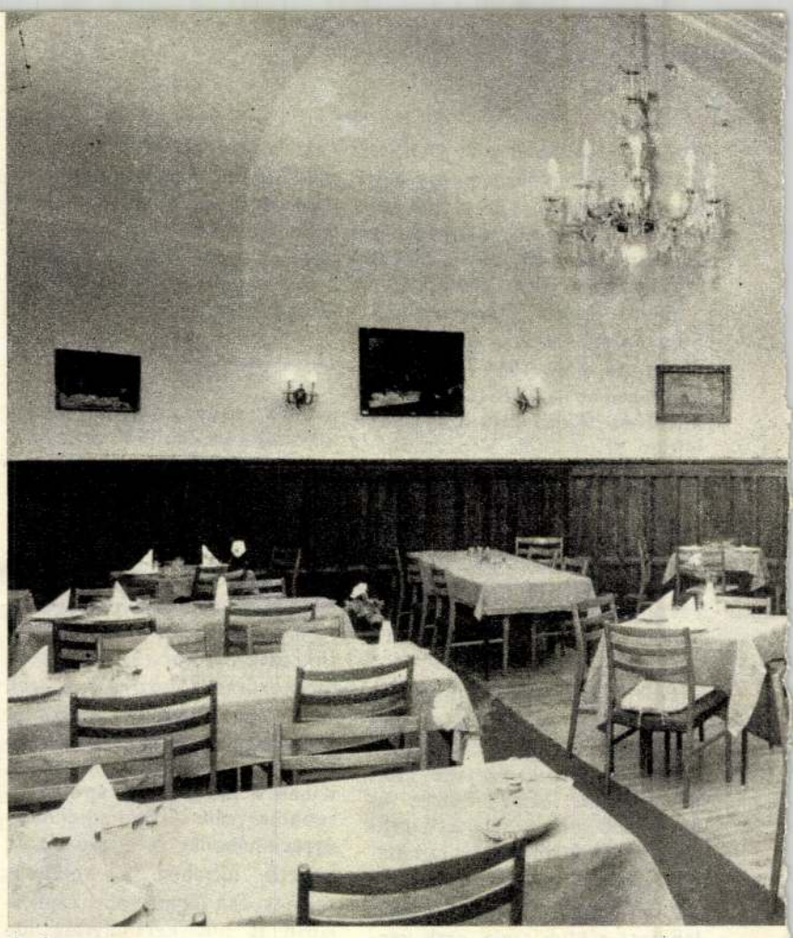

Az étterem

A mini-galéria bejárata

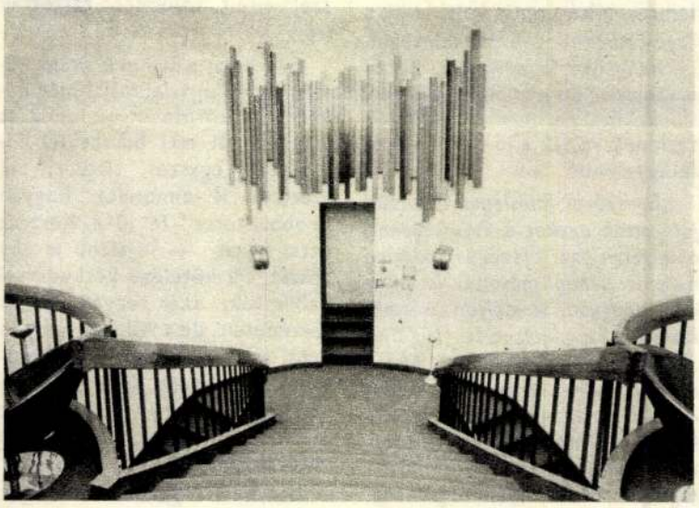

Az eszpresszó, falán Konecsni György pannója

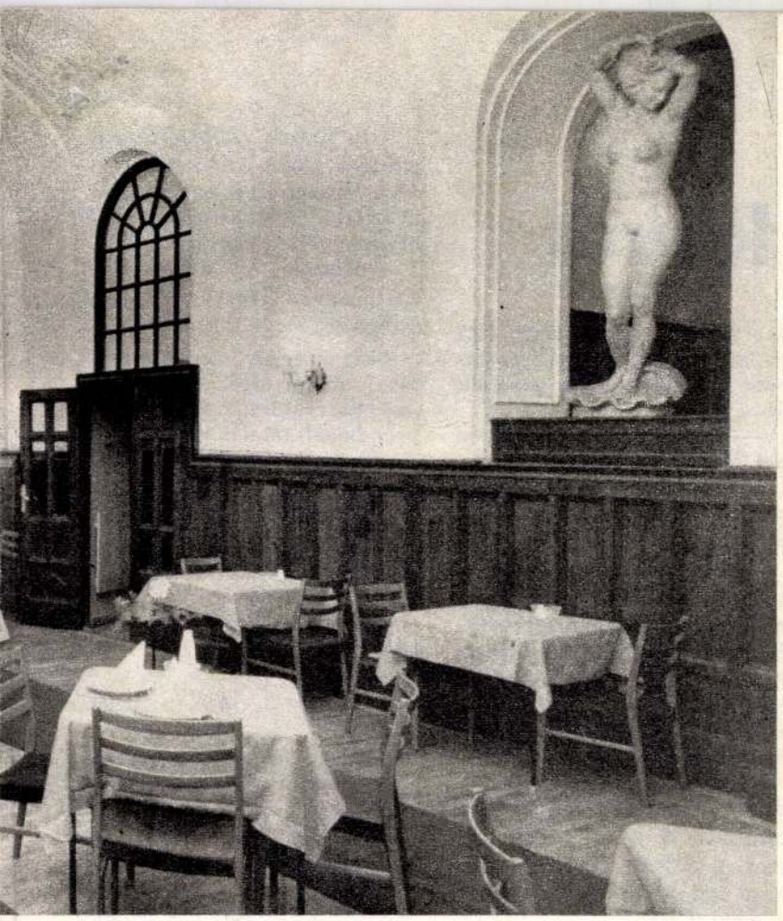

Csigó László felvételei

A könyvtár

A Fészek zenei estéinek ma már nagy tradíciói vannak, hiszen a mindennapos vendégek közé tartozott, míg élt, Weiner Leó; s ott kibicel ma is a sakkozóknak Kadosa Pál, a Fészek Klub új elnöke, a hangversenyek nesztora. A fiatal énekművészek és előadóművészek egész sora lépett itt pódiumra, nem kis szorongással, sőt bevallottan nagyobb drukkal, mint a Zeneakadémián, hiszen a Fészek nézőterén ott ültek a kollégák, a tanárok, a kül- és belföldi szakemberek. Schiff András, Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, a külföldiek közül Serly Tibor, Frid Géza, Takács Jenő léptek fel és még annyian mások. Újabban Szokolay Sándor vezetésével nagy népszerűségnek örvendenek a „Házi muzsika"-estek, amelyek rendkívül közvetlenek, és az egyes előadásokat követően — sőt egy-egy darab eljátszása után is — beszélgetések, viták alakulnak ki.

A Fészek színházi estéit Szendrő József nevével kell kezdeni. Egy-egy önálló estnek már korábbiak a hagyományai, de az ő „Zsír egy kis savanyúval" című felejthetetlen szerzői estje, ahol saját írásait adta elő, új fellendülés kezdetét jelentette. Újabban egy-egy színház művészei együttes estét tartanak, ahol versmondástól jelenetekig sokminden szerepel, és az egészet a pamflet, a kulisszák mögötti szellem hatja át.

Tervbe vették a pódiumlehetőségek bővítését is; a nyári kerthelyiség egyik alkalmas helyén, könnyű-szerkezetből, egy újabb galériát építenek, amely egyben kísérleti színpadul is szolgál majd. A magyar avantgarde művész itt azután kedvét lelheti, legyen színész, zenész, vagy piktor.

Végére hagytam az írók, költők szereplését a Fészekben, mert ez a legújabb, s új tradíciókat alakító jelenség. Korábban csak elvétve tartottak itt szerzői estet; ezek inkább afféle tisztelgések voltak, egy-egy írói életmű összefoglalói. A fordulat, a Fészek-tagság egybehangzó állítása szerint, 1972 tavaszán következett be, amikor az Írószövetség költői szakosztálya a Fészekkel közös rendezésben köszöntötte, ünnepelte Illyés Gyulát, 70. születésnapja alkalmából. Ez volt a Fészek és az Írószövetség együttműködésének voltaképpeni nyitánya, amely azóta igen termékenynek bizonyult. Az eltelt három esztendőben húszegynéhány közös műsort rendeztek a klubban, az alapítás szellemében, a múzsák testvériségének jegyében. Ezeken az estéken együtt léptek fel fiatal írók, filmesek, előadóművészek és képzőművészek.

A Pen Klub is rendezett néhány kivételes sikerű estét a Fészekben, ezek közül is kiemelkedett Kormos István, Mészöly Miklós, Bozay Attila, Csiky Tamás, valamint Nagy László, Hernádi Gyula, Szokolay Sándor, Ország Lili közös estje; Somlyó György, Zelk Zoltán és Pilinszky János önálló estje, amelyen a költő maga tolmácsolta verseit. És a Fészek falai között ünnepelték az 50 éves Nagy Lászlót, egy szép estével; ekkor is zsúfolásig megtelt a Fészek sok szépet és jót, vidámat és szomorút vagy éppenséggel leverőt látott nagyterme!

Az elmondottak is érzékeltetik, hogy a korábban kizárólagosan klub jellegű Fészek mindinkább betölti a kultúrközpont szerepét is. Ez azonban nem jelenti és nem is jelentheti azt, hogy a pihenés, olvasni, sakkozni, filléres alapokon kártyázni vágyókat megzavarják a műsorok. Elég nagy a ház, sok minden elfér benne; még a rendszeres filmvetítések is, amelyek többnyire este 10, fél 11-kor kezdődnek, hogy az addig elfoglalt színészek is jelen lehessenek. A különösen — kedvelt színházi estéket és a vidám szerzői fellépéseket is ebben az időpontban tartják.

A programszerűen tartott és kitűnő rendezvények nemcsak feloldották a klub zártságát, hanem bekapcsolták a magyar kulturális életbe. Bízvást elmondhatjuk, hogy a Fészek ma már korántsem csak a tagságé. Mindazonáltal, sőt ezzel még inkább szolgálja az alapszabályban lefektetett fontos célkitűzéseket, amelyek szerint „minden tag köteles az alapítás szellemét őrizni:

— hogy a Fészekben otthonra leljenek különféle művészeti ágakban a szépet hittel és alázattal szolgáló művészek;

— hogy a kölcsönös megbecsülés, az emberi kultúra szolgálata, a művészi és emberi szabadság szelleme hassa át a klub légkörét."

Kormos István verses köszöntőjével kezdtem, azzal is fejezem be:

És itt vagyunk, mi maiak,
s mi is majd múlttá vedlünk,
míg itt vagyunk, nem rontja el
semmi isten a kedvünk.
E négy fal közt nem bántanak
senkit nyavalyás félszek —
s meglátjuk, milyen lesz a száz-
hetvenötéves FÉSZEK.

Móra Ferenc

Lobkowitz herceg kövei

1870-ben, mikor Pulszky Ferenc egyéves igazgatója volt a Nemzeti Múzeumnak, azt jelentette neki Krenner József, az ásványtár őre, hogy eladó a Lobkowitz herceg ásványgyűjteménye, amely világhírűvé tette a főúr bilini kastélyát. Szakemberek úgy tudták, hogy a negyvenezer darabot meghaladó gyűjtemény mindjárt a bécsi udvari múzeumé után következik, de egyik-másik ritkaságával meg is haladja azt. Van benne háromezer darab csiszolt díszkő, s abban a kvarc-család minden tagjának olyan képviselete, amilyen nincs több a világon. Ezt annyira féltette az öreg Lobkowitz János herceg, hogy akármerre járt a birtokain, mindig magával hurcolta egypár kocsin. (Az egész gyűjteménnyel nem tehette ezt, mert nyolcszáz mázsát nyomott, és tizenegy vasúti kocsit töltött meg.)

1868-ban azonban az öreg excellenz elköltözött oda, ahová még a hercegek is csak a csontjaikat vihetik, de a díszköveket nem. A fejedelmi gyűjteményt egyik lányára hagyta, valami tiroli grófnéra, az pedig pénzzé akarta tenni, kérvén érte harmincötezer forintot. Ennél olcsóbban már igazán nem lehetett elkótyavetyélni, tekintettel arra, hogy az öreg János hercegnek, aki egész életén keresztül gyűjtötte, készpénzben belekerült egy negyedmillió forintjába. Mivel azonban a hitbizomány örököse nem volt hajlandó másnak a kincseit tartogatni a kastélyában, a grófnő kénytelen volt vevőt keresni rájuk.

Abban az időben azonban harmincötezer forint ijesztő summa volt, ásványkereskedő cégek nem is gondolhattak ilyen üzletre, csak két komoly vevő jelentkezett: egyik a bécsi udvari ásványkabinet, másik a szerb kormány.

Pulszky Ferenc, mint a szegény kis Nemzeti Múzeum igazgatója, ezekkel föl nem vehette volna a versenyt. Szerencsére segített neki Pulszky Ferenc, a befolyásos kormánypárti képviselő, a pénzügyi bizottság előadója.

Először is Eötvös Józsefet kereste föl, a kultuszminisztert, egykori forradalmár társát és mostani gazdáját: a múzeumigazgató azonban nagyon rossz kedvében találta a minisztert.

— Szó se lehet róla, barátom — jelentette ki kereken. — Mikor ötezer falu van iskola nélkül az országban, akkor az én tárcámból nem futja luxus gyűjtemények vásárlására.

Ez olyan érv volt, ami ellen nemigen lehetett hadakozni. De Pulszky se az az ember volt, aki előtt mindjárt elapad a víz.

— Nini — gondolta magában —, hiszen ez nem is az Eötvös Pepi reszortja. Az ásványt bányásszák, a bányászat pedig a pénzügyminiszterhez tartozik. Gyerünk csak Lónyay Menyhérthez.

Lónyay Menyhérthez bejutni is művészet volt, mert körülvette magát mindenféle cerberusokkal, akiknek az volt az ügyköre, hogy leharapták a befelé igyekvő instánsok fejét. De hát a pénzügyi bizottság előadójának mégse lehetett útját állni.

— Nagy üzletet hozok, kegyelmes uram — kezdte Pulszky, aki tudta, hogy Lónyay kulturális dolgokban igen medveszívű férfiú, ellenben az üzlet lépvesszőjére könnyen rácsalogatható.

Tehát nem is azzal érvelt, hogy milyen kulturális érdek a gyűjtemény megvásárlása, és milyen nagyszerűen rendezték azt olyan világhírű mineralógusok, mint Mohs és Reuss, hanem bebizonyította Lónyaynak, hogy még tán a deficitet is el lehet tüntetni, ha megveszi a magyar állam a bilini hagyatékot.

— Rongyos harmincötezer forint? — nevetett fanyalogva Lónyay. — Barátom, az őfelsége személye körüli minisztérium egész évi költségvetése se tesz többet.

— Jó, jó, kegyelmes uram, de annak a haszna se több, a szó köztünk maradjon. Ellenben ha a Lobkowitz-gyűjteményre adsz harmincötezer forintot, én azért adok neked háromszázezret.

— Hogyhogy?

— Kérlek alássan. A kvarcgyűjteményt eladom a British Múzeumnak, az megád érte ötvenezer pengőt. A kőzetgyűjteményt eladjuk a rácoknak a másik ötvenezerért. Az őslénytani gyűjteményt megveszik a franciák százezerért, a többiért a muszkák adnak százezret. Van a geológiai csoportban egy pompás ichthyosaurus is, azt neki adjuk a bécsi kabinetnek ingyen, hogy meg ne legyen bántva, s azt besorozhatja a többi osztrák generális közé.

— De hát akkor mi marad nekünk? — hüledezett Lónyay.

— Hát az erkölcsi haszon, kegyelmes uram — kacsintott Pulszky.

— Hát jó — mosolyodott el Lónyay, ami igen ritkán esett meg vele —, engem meggyőztél, fáradj át az államtitkáromhoz, ő készíti sajtó alá a költségvetést, add át neki az üzenetem, hogy ezt a rendkívüli tételt illessze bele.

Pulszky még hálálkodni akart, de a miniszter gyöngéden kitologatta az ajtón azzal, hogy szót se érdemel a dolog, örül, hogy szolgálatot tehet a hazának is, neki is stb.

— Istenem, milyen naivak ezek az államférfiak — húzta félre a szája sarkát a múzeum igazgatója, amikor kívül volt az ajtón.

Ugyanakkor a miniszter is elpittyesztette a száját, mikor magára csukta az ajtót:

— Hallatlan, milyen szamarak ezek a tudósok!

A tudós pedig egészen biztos volt a dolgában. A Lónyay államtitkára Graenzenstein Gusztáv volt, szintén néhai forradalmár, pertu barát Pulszkyval, mindenekfölött pedig vérbeli mineralógus, selmeci és oravicai bányaigazgató valamikor és jeles szakíró. Pulszky biztosra vette, hogy az államtitkár mindjárt a nyakába borul, ha meghallja, miről van szó.

De biz az nem azt tette, hanem a saját nyakát kezdte el csavargatni, mint akit nagyon szorít a gallér. Utoljára aztán elnevette magát.

— Kedves öregem, nem akarok veled áprilist járatni, megmondom a dolgot úgy, ahogy van. Ugye neked azt mondta a miniszter, hogy az üzenetét add át nekem? Nekem pedig az az ordré van kiadva, hogy aki az ő üzenetét hozza, akárki legyen az, annak azt kell mondanom, hogy nagyon sajnálom, de a költségvetés már ki van nyomtatva, azon változtatni már nem lehet.

— Rendben van, barátom, csakhogy én nem vagyok ám akárki — horkant föl Pulszky. — Aztán meg itt a katalógus, nézd át, te értesz hozzá, nem vagy olyan szamár, mint a gazdád.

A katalógust valóban Graenzenstein államtitkár kezdte olvasni, de aki a végén elszántan az asztalra ütött, az már Graenzenstein volt, a bányász:

— Barátom, ezt vétek volna elszalajtani. Gyere velem a nyomdába.

A két úr együtt ment a nyomdába, ott elkérték a költségvetés korrektúráját, s beiktattak a rendkívüli tételek közé a Lobkowitz-gyűjtemény megvételére harmincötezer forintot. Csak amikor elbúcsúztak egymástól, akkor futott át a hideg az államtitkáron, a minisztere összehúzott szemöldökére gondolva.

— De vállalod érte a felelősséget? — nyújtott kezet Pulszkynak.

— Halálig — rázta a kezét Pulszky.

Úgy gondolta, hogy most már körülbelül rendben van a dolog. A pénzügyi bizottságban biztos a mameluktöbbség. Legföljebb Szontágh Pállal kell szót érteni, aki elvből mindent megellenez, mikor eszibe jut neki, hogy ő szállította negyvenkilencben Kossuthnak a bankóhoz való papírt.

Szontágh meg is ígérte, hogy nem csinál semmi garabonciát, s Pulszky nagy léleknyugalommal referálta a költségvetést a pénzügyi bizottságban. Az ellenzék támadott minden tételt, és Lónyay megvédelmezett minden tételt, egészen addig, míg Pulszky haza nem ért:

A Lobkowitz-féle ásványgyűjtemény megvételére harmincötezer forint . . .

Itt a miniszter fölállt, és azt mondta:

— Tisztelt bizottság, én ehhez a tételhez nem ragaszkodom. Indokolja meg az államtitkár úr és az előadó úr, ha akarja.

Természetesen Szontágh Pálnak se kellett egyéb. Látta, hogy itt nagyszerű alkalom kínálkozik a miniszter megbosszantására, s olyan beszédet vágott ki a mineralógia nemzetfenntartó erejéről, hogy egyhangúlag megszavazták a tételt.

Az ülés után Pulszky odaállt a miniszter elé, és akkor derült ki, hogy Lónyay Menyhért csakugyan naiv ember volt.

— Haragszol, kegyelmes uram? — kérdezte Pulszky.

— Igen, de nem terád — fújt dühösen Lónyay. — Graenzensteinre haragszom, mert hitt neked.

— De hiszen csak azt hitte el, amit te üzentél.

— Igen, de igazi államférfi semmit se hisz el írás nélkül.

— No és az igazi államférfi ígérete? — kérdezte csípősen Pulszky.

— *Igazi államférfi nem tartja*

Tolnay Ákos festő.

1900ban lakott: VI, Vörösmarty u. 34.

A kepz. társ. 1900/1 téli tárlatán

1) Erdély határán. Olajf. 900 kor. (137 sz)

2) Női arckép. Olajf. Finy Béla tulajdona. A catalogusban repr. (283 sz)

3) Tanulmány fej. Pastell. 400 korona (501 sz).

Ki áll. cat.

ANTIÁRUHÁZ

Ki ne maradjon: június—július

Az áruház tömve van áruval — a kiállítóterem szellősen kong. A magazinban a tárgyak mellett jól látható árcédula fityeg — a tárlaton árról tilos és legtöbbször nem is lehet beszélni. Az üzlet akkor sikeres, ha a tömeg miatt egy tűt sem lehet leejteni. A képzőművészeti bemutató akkor színvonalas, ha az enteriőr-fotó tanúsága szerint a légtérben néhány ember lézeng, viszonyítási alapul szolgáló modul gyanánt.

Az újmódi nyilvánosság európai eleganciája külön szakma. Ízlés kell hozzá, méltóság, laza önbizalom. Tudása annak, hogy az igazi pénz mindig a háttérhelyiségekben cserél gazdát. A látvány pedig azoké, akik tanult finomságuk révén a szellem arisztokratáivá váltak. Legyünk őszinték: ez a fajta kiállításkultúra antipopulista, demokráciaközönyös és egy csöppet sznob. De — sajnos! — a kultúra már olyan a szabadság világában, hogy a sznobok nélkülözhetetlenek: ők hozzák hangulatba a nagyközönséget, az ő ájult sóhajtásuktól nyílik meg a kevésbé értők pénztárcája, és ők állítják föl a mércét, amelyet a következő kanyarban ugyancsak ők döntenek le. A következőkben három sznob kiállításról lesz szó — de azért ne tessék rájuk haragudni. Szépek ők, csak kicsit kék a harisnyájuk.

Új természet

Öt közép-európai művész bemutatója a Liszt Ferenc téri Galériában. Öt hiperérzékeny fiatalemberé, akik idegvégződésükben érzik az emberiség ökotragédiáját, akik fuldoklanak a mesterséges környezetből kipárolgó mérges gázoktól, akik gigantikus méretű Rorschach-teszteket hívnak segítségül (például *Daniel Fischer*), hogy rossz közérzetünk, privát nyomorunk, pszichodrámánk érzékien legyen dokumentálva. Megrázóak ezek a leletek és ijesztőek is, ha a cseh *Miroslav Stolfa* zsúfolt romhalmazt ábrázoló kompozícióira vagy *Anna B. Wiesendanger* monumentális víziójára figyelünk. Nekem mégis a magyar résztvevő, *Bernát András* munkái tetszettek leginkább. Sötét, viharos vásznai csupa „olyan mintha" látványesetet örökítenek meg. Olyanok, mintha egy szörnyű éjszakán óriások taposták volna le az emberek vetését. Olyanok, mintha világvége előtt félórával meghasadna a föld, és a kürtösök már hangolnának. Nyilvánvaló, Nádler István karizmatikus egyénisége nélkül ez a piktúra nem születik ilyenné. De Bernát pontosan ismeri a titkot, hogy mekkora különbség van nedvzöld és krómoxidzöld, feketével kevert okker és elefántcsont-fekete között. Sokáig kell nézni képeit, és ha túljutunk a depresszív tartalmon, ajándékként megkapjuk — mint üveggolyót — a távolság élményét és hozzá egy műszert, amely fogékonnyá tesz minket a nüanszokra. *(Knoll Galéria)*

Hárman Stuttgartból

Mert minden a nüanszokon múlik. Szabad szemmel mármár alig követhető *Klaus Heider* fekete négyzetmezői között az a súrlódó feszültség, amelyet az akrilfesték és a textilbevonat ütközőzónája gerjeszt, hogy aztán a konfliktust elsimítsa két folytatólagos körívdarab — akár annak árán is, hogy a mezők elcsúszni látszanak egymás mellől, és a pillanatnyi rend ironikusan megbízhatatlanná engesztelődik. Heider fölényes és mély, finom és brutális, nemes és frivol. Ahogy kromatikus színekre fölépített bonyolult körvonalú kompozícióiba egyszerre csak beépíti a neoncsövet, de úgy, hogy a

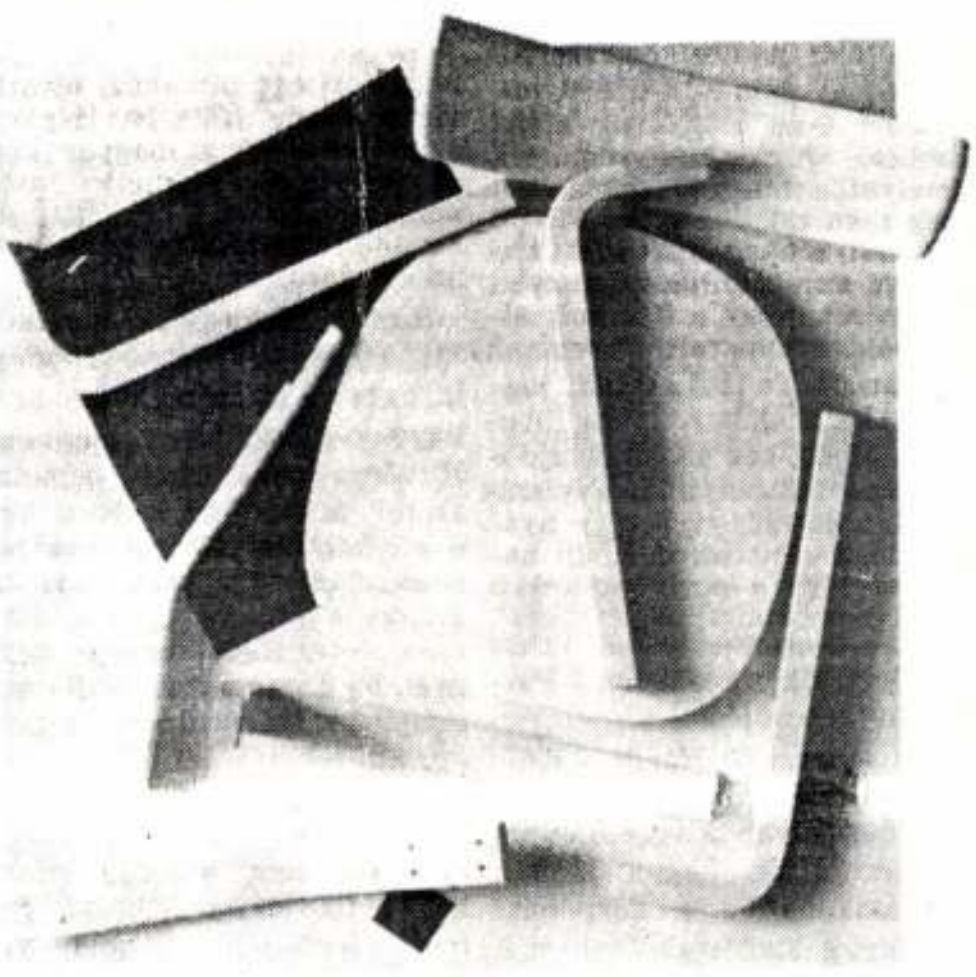

Kimmo Sarje (Finnország): Ütközés.

fénycső immár nem gegként, hanem nélkülözhetetlen látványelemként működik, az már több mint képzőművészet, az magatartás. Arról szól, hogy bizonyos fejlettségen és intelligencián túl nincs ok az idegen anyag kirekesztésére. A tolerancia odáig fajul, hogy a nem toleráns alkatrészek (neon, műanyag, huzal) beépítése is kívánatossá válik. Íme: a legfejlettebb országok legfejlettebb művészetének „válságkezelő programja".

Egyébként *Jeanette Oellers* textilt és műanyag fóliát kombináló installációi és *Alexander Tolnay* monomániásan ismételt, akrillal és szénnel megdolgozott camembertsajt-formái is ilyenféle túlfejlettségből fakadó bölcsességről tesznek tanúbizonyságot — csak fenemód unalmasak. Egészen megátalkodott kultúrszépléleknek kell lenni ahhoz, hogy a csendes elismerésen túl még erőteljesebb érzelmekre is fussa. Mondjuk elragadtatásra, totális világmagyarázatra vagy hasonló effélékre. *(Ernst Múzeum)*

Szabad zóna

A hónap látványossága egy finn—magyar vegyes vállalkozás a Hősök terén. Tőlünk az az „NB I" szerepel, amely általában mindenütt, *Bak Imre* és *Birkás Ákos, Fehér László* és *Nádler István*, a finnektől pedig azok, akikkel amúgy találkozni lehet a velencei biennálékon (például *Kari Cavén, Silja Rantanen*). Bunda kizárva, mert a mieinket ők, az övéiket mi választottuk a csapatjátékba. (Tudni kellene persze, hogy miféle kínálatból!)

Az eredmény szinte félszeggé tett. Utoljára ilyet akkor éreztem, amikor a finn nagykövet budapesti rezidenciáján voltam hivatalos egy koktélpartira. A gellérthegyi villa ugyanis a hiperegyszerűségnek és a rejtett gazdagságnak, a halász-pákász életforma prefeudális természetközeliségének és a jövő század posztmateriális értékeinek olyan szimbiózisa volt, hogy elszégyelltem magam: alig mertem venni a fogpiszkálóra tűzött vodkakorcsolyákból. A villa fehér-szürke gránitjához képest a mi parlamenti aranybronzunk maga a snassz. A rogyasztott üveg világítótest fényében a mi herendi állólámpánk a cifra nyomorúság magas hőfokon égetett bizonyítéka. A követség kártoltlen-drapériája mellett a mi gépi bársonyfüggönyünk a félgyarmati pompa kényszerű díszlete.

A kiállítás szűkszavú műtárgyai és nyers anyagi valójukat vállaló kompozíciói ugyanis a híres északi csönd tárgyi megfelelői. A tárlat a sarkkör felé húz: a magyarok közül azok jók, akik finnesek — és a finnek közül is azok jók, akik finnesek. Itt hallgatni arany, beszélni ezüst: a leglocsogóbb magyar műtárgyak nem feleltek meg az egészséges sznobizmus ideparancsolt követelményeinek. *Bachmann Gábor* orwellien szovjetellenes installációja, *Kovács Attila* nagyberuházásellenes kompozíciója itt és most nem divatos. E történelmi csúfságokról beszéljenek inkább a pártok a politika nagyáruházában. *(Műcsarnok.)*

P. Sz. J.

UTAZÁS

Ragyog a Nap. Azúrkék ég. Türkizzöld víz.

A kapitány végigsimítja a szakállát. A matrózok eloldják a köteleket. A feldohogó motor megremegteti a hajótestet.

A hirtelen arcunkba lebbenő szél vízillatot hoz. A gyerekek a tatról kiflivéget szórnak a sirályoknak. A felnőttek a csodálatos képet bámulják: ősöreg híd, százméter kupolájú csipkepalota, a hegyoldalról lustán aláhulló vízesés, majdnem ezeréves múltú vár. A „Világörökség" része.

Aztán szigetek következnek. A parton félmeztelen sellőlányok tárulkoznak ki a Napnak. De a szépségük csak egy teherhajó személyzetétől kap elismerést.

A parti épületek ritkulni, kisebbedni kezdenek. A fák meg sűrűsödnek és egyre magasabbak, dúsabbak.

A természet mindenkit lenyűgöz.

Utazni jó.

Hajónk a Boráros tértől a pesti Duna-szakasz másik végállomásához, Pünkösd-fürdőhöz érkezett.

W. V.

A Hideg napok után

Cseres Tibor új könyvéről

Cseres Tibor a sötétebbnél is sötétebb kelet-közép-európai história egyik leggyászosabb momentumát igyekszik felderíteni új könyvében. A *Vérbosszú Bácskában* az író szándékai szerint a *Hideg napok* folytatása kellene hogy legyen. Cseres megírta az újvidéki magyar vérengzés szomorú krónikáját, s azt várta, évtizedekig várta, hogy szerb írótársainak valamelyike vállalkozik a válaszra, azaz papírra veti, hogy mennyi szörnyűség történt Jugoszlávia magyarlakta vidékein a magyarsággal a háború végén. Szerb író azonban nem vállalkozott e feladat megoldására, sőt egészen a közelmúltig szinte a teljes hallgatás börtönébe, a rettegés építette mesterséges titkok közé építették be csaknem 35 ezer magyar áldozat halálát. Pedig beszéltünk már és beszélünk a Maniu-bandák erdélyi garázdálkodásáról, regények szólnak a kárpátaljai magyarság háború utáni kálváriájáról, s alig-alig akad olyan szlovákiai magyar mű, amelyben szó ne essék az 1944-et követő jogfosztottság esztendeinek hányattatásairól.

Cseres Tibor tehát lényeges ügyet írt meg.

A *Vérbosszú Bácskában* azonban nem folytatása a *Hideg napoknak*. A *Hideg napok* — minden kétséget kizáróan Cseres legjobb alkotása — szigorú rend szerint fogalmazott, tömör kisregény. A *Vérbosszú Bácskában* elsőrendűen publicisztika — bizonyos irodalmi betétekkel. Úgy tetszik, Csereset elsodorja az anyag rettenete. Egyedül a *Bezdáni emberek* című ismert novellájában, amely ebben a könyvben ugyancsak olvasható, tud íróilag is úrrá lenni az elsődleges tapasztaláson.

A *Vérbosszú Bácskában* kiindulási pontjával csupán egyetérteni lehet. „E rettenetes bűnhalmazatoknak eszmei alapját, gyatra és gyötrő filozófiáját keresve a kezdetleges gondolkozás rákos daganatára, az előítéletes vélekedésre tapinthatunk. S meggyőződhetünk róla újra és újra, hogy az ember nem pusztán értelmes lény — bármely józan törekvései ellenére —, nem tud csak az lenni, s gondolkozásában, viselkedésében minduntalan helyet nyit a vak gyűlöletnek. S a vak gyűlölet anyja az előítélet." Ezek az előítéletek különösen erőteljesen hatnak, amióta tájainkon — a nemzeti ébredéssel szinte egyidejűleg — egyáltalán jelentkezhettek. Magyarok és nem magyarok között — sajnos — minden korban fölös számban akadtak olyanok, akik nemzeti öntudatukat kizárólag gyűlölettel tudták kifejezni. Az aljas indulatok felelőtlen felszabadításával. A háború időszaka kiváltképp alkalmas szenvedélyek elszabadulá ra. A háborúkat csaknem t vényszerűen követő interr numok a szabad rablás é bosszúállás ugyancsak kedv alkalmait kínálják.

Ennek az interregnumna borzalmas eseményeit meg Cseres.

Talán túlságosan erős ha súlyt téve a magyarellenes dulatokra, még olyan eset ben is, amikor a szó szoros telmében történő rablás fosztogatásról, személyes bo szúról volt szó. De hát von tó-e ilyen esetekben pontos tár?

Az író azonban mintha előítéleteknek, a magyare nességnek már-már miti jelentőséget tulajdonítana nem csupán Bácskában, nem a világpolitikában. A a második világháborút le ró békeszerződéseken érvén sült volna ez az előítélet rizsban, nem kétséges, h Magyarország a lehető legk zőtlenebb elbírálásban ré sült. De részesülhetett-e m fajta bánásmódban? Higg tan kell kezelnünk ezeke kérdéseket, még akkor is, ezek roppant fájdalmasak, a békeszerződés korántsem igazságosztás pillanata Nem is szánták annak. A gy tesek olyan feltételeket sz tak a legyőzötteknek, h biztonságukat teljesnek é zék. Cseres ugyancsak id hogy *Szombathelyi Ferenc* újvidéki vérengzésekért vetve felelős vezérkari fő még az amerikai fogságba „a Szent István-i gondola alapuló békés és megértő igazgatásról" gondolkod Következésképpen Jugoszl békedelegátusa, *Edvard K delj* — ezt is idézi Csere hangsúlyozta „a Szent ván-i korona illúziója" el harc szükségességét.

Mit számított ekkor és Horthyék negyedszázada u *Teleki Pál* hősies öngyilko gának erkölcsi súlya? *Ch chill* állítólagos mondatára vatkozik Cseres, hogy a miniszterelnök eme tettét n a békeszerződéseknél számí ba kell venni. Ezzel szem a brit külpolitika végig k rétumokat követelt min fél- és egészen hivatalos gyaláson, *Kállay Miklós* tosabbnál óvatosabb tapog zásaira válaszolva.

Borzasztó dolgok törté Bácskában. És borzasztó gok történtek Ukrajnában. ről is, arról is meg kell azt, ami történt. A féliga goktól, a történelmi legen tól azonban jobb óvakodn A legendák ugyanis mi osztódással szaporodná *(Magvető.)*

E. Fehér P

A fővárosi mozik műsora

VII. 5—11.

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő; *: 14 éven alul nem ajánlott; **: 16 éven felüli; ***: 18 éven felüli; IM: ifjúsági mozibérlet érvényes; K.: kísérőfilm; H.: híradót is játszanak. A budapesti mozik pénztári rendje: az egész nap játszó mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával aznapra és egy napra előre. Csak délután működő moziknál jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI

ROBIN HOOD (mb. szín. amerikai kalandfilm) **(Bartók, Broadway, Lux, Metró, Panoráma Autós, Toldi)**
TINI BOSZORKÁNY (mb. szín. amerikai zenés filmvígjáték)* **(Csokonai, Horizont, Puskin, Panoráma Autós)**
ZÖLD KÁRTYA (mb. szín. amerikai filmvígjáték) **(Átrium, Bartók, Duna, Flórián, Kossuth, Kőbánya, Puskin, Olimpia, Sport, Uránia, Toldi, Vörösmarty)**

A BUDAPEST FILM INFORMÁCIÓS SZOLGÁLATA
a **Metró moziban (VI., Teréz krt. 62.)**
Telefon: 131-7302
naponta reggel 10-től este 8-ig
Felvilágosítás filmekről, műsorról telefonon vagy személyesen

ALKOTÁS: Három férfi és egy Kis Hölgy (mb. am.) 10, 12. **Házinyúlra nem lövünk** (mb. am.)* 2, 4, 6, 8. **Ne folytassa, felség!** (mb. am.) éjjel 10.
ALKOTMÁNY: Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő (mb. am.)* 4, 6, 8.
APOLLÓ: Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő (mb. am.)* 10, 12, 2, 4, 6, 8.
ÁLTALÁNOS MŰV. KÖZPONT: Warlock (am.)* 6-7-én 3, 5, 7. **A halál keresztútján** (mb. am.)** 8-án 5, 7. film) 12. **Kacsamesék: A film; Az elveszett lámpa kincse** (mb. am. rajzfilm) 2. **A pokol bajnoka** (am.)* 6. **Ébredések (Awakenings)** (mb. am.)* este 8.
BROADWAY: ROBIN HOOD (mb. am.) (Szt.) 4, 6, 8.
BUDAFOK: Ne folytassa, felség! (mb. am.) 6, 8, 5-7-ig 4 is. **Ovizsaru** (mb. am.) 6-7-ig 2. — Játékterem, presszó du. 2-től 9-ig!
CORVIN: Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő (mb. am.)* 4, n7, f9.
CSOKONAI: TINI BOSZORKÁNY (mb. am.)* f3, f5. **Házinyúlra nem lövünk** (mb. am.)* f7, f9. **Ez is Amerika** (mb. am.)** 6-7-én de. f11, f1.
DUNA: Apócák a pácban (mb. angol) (Premier előtt!) 4, 6, 8. ZÖLD KÁRTYA (mb. am.) (Dolby szt.) minden éjjel 10.
ÉVA: Ne folytassa, felség! (mb. am.) 4, 6, 8. **Go Trabi go** (mb. német) 6-7-ig 2.
FLÓRIÁN: Boszorkányok (mb. am.) 4, 6. **Ez is Amerika** (mb. am.)** 8. ZÖLD KÁRTYA (mb. am.) de. f11, 1. **Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő** (mb. am.)* 5-6-án éjjel 10.
FÓRUM: Go Trabi go (mb. német) 4, 6, 8. **VIDEO: Vörös börtön** 5, f8.
GORKIJ: Reszkessetek, betörők! (mb. am.) 4. **Ez is Amerika** (mb. am.)** 6, 8.
HORIZONT: TINI BOSZORKÁNY: (mb. am.) 10, 12, 2. **Táncőrület** (am.) 4, 6, 8. **L. A.-story (Az őrült város)** (mb. am.)* (Szt.) minden éjjel 10.
„H" FAKTOR (VILÁG): Abrakadabra (am.)* 5-8-ig és 11-én 5. **Ártatlanságra ítélve** (am.)* 5-8-ig és 11-én 7. **A szakács, a tolvaj, a feleség és a szeretője** (mb. ang.—fr.)** 6-án este 9. **A kis egyszarvú** (mb. japán rajzfilm) 6-7-én du. 3.
HUNYADI: L. A.-story (Az őrült város) (mb. am.)* 4, 6, 8. **Apócák a pácban** (mb. angol) (Premier előtt!) 5-6-án éjjel 10.
(Dolby szt.) f5, f7, f9. **Tortúra** (mb. am.)* (Premier előtt!) (Dolby szt.) 5-6-án éjjel f11.
L'AMOUR: Sindy megrontása (kanadai)*** 9, f11, 12, f2, 4, f5, 6, f8, 9, 5-6-án éjjel f11 is.
LUX: Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő (mb. am.)* 10, 12, 2. **Ölve vagy halva** (mb. am.)*** 4. **Drágán add az életed** (mb. am.)* 6. **Még drágább az életed** (mb. am.)** 8. ROBIN HOOD (mb. am.) 5-6-án éjjel 10.
MAROS: Három férfi és egy Kis Hölgy (mb. am.) 6-án n6, n8. **Heves jeges** (mb. fr.)* 7-én n6, n8.
MÁTRA MESE: Felújítás miatt zárva!
METRÓ: ROBIN HOOD (mb. am.) (Szt.) 11, 1, f4, f6. **½ álom** (magy.) f8. **Apócák a pácban** (mb. angol) (Premier előtt!) minden éjjel f10. **KAMARATEREM: Oké Néró** (mb. ff. olasz) f11, 12, 2. **Mindörökké** (magy.) IM 4. **Sztálin menyasszonya** (magy.)* IM 6. **Szürkület** (ff. magy.) IM 8. **Ghost** (mb. am.)* minden éjjel 10.
MONTEVIDEO: Szex és a titkárnő (am. forró szexf.)*** 8-án 4, 11-én 8. **Egy nimfa portréja** (am. forró szexf.)*** 8-án 6. **Szexuális kapcsolatok** (am. forró szexf.)*** 8-án 8. **Sosem elég** (am. forró szexf.)*** 11-én 4. **Padlástér** (am. forró szexf.)*** 11-én 6.
OLIMPIA: Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő (mb. am.)* 4, 6, 8. ZÖLD KÁRTYA (mb. am.) 5-6-án éjjel 10.
PUSKIN: ZÖLD KÁRTYA: (mb. am.) (Szt.) 10, 12, 2. TINI BOSZORKÁNY (mb. am.)* 4, 6. **Farkasokkal Táncoló I—II.** (mb. am.)* 8. **VIDEO: Gyaloggalopp.** f3, f5, f7.
SPORT: ZÖLD KÁRTYA (mb. am.) f4, f6, f8.
TÁNCSICS: L. A.-story (Az őrült város) (mb. am.)* 5, 7, 5-7-ig 9 is. **Pretty woman — Micsoda nő!** (mb. am.)* 7-én 3.
UGOCSA: Boszorkányok (mb. am.) 4, 6, 8. 6-7-én 2 is.
URÁNIA: L. A.-story (Az őrült város) (mb. am.)* 10, 12, 2, 4, 6, 8. ZÖLD KÁRTYÁK (mb. am.) 5-6-án éjjel 10.
ZUGLÓI: Ollókezű Edward (mb. am.) 5-9-ig f6. **A Zöldfülű** (am.)*** 5-9-ig f8. **Kobra** (mb. am.)** 6-7-én f4.

KERTMOZIK

BEST AUTÓS KERTMOZI: (XVI. Margit u. 2. T.: 1633-016 **Apócák a pácban** (mb. angol) (Premier előtt) 5-7-ig este f10. **Valami vadság** (mb. am.)* 8-10-ig f10. **Twist Moszkvában** (mb. fr.) (Premier előtt) 11-én f10.
PANORÁMA AUTÓS KERTMOZI: Játékos végzet (mb. am.)* 5-én f10. TINI BOSZORKÁNY (mb. am.)* 6-7-én f10. **L. A.-Story (Az őrült város)** (mb. am.)* 8-9-én f10. ROBIN HOOD (mb. am.) 10-11-én f10.
SZTRADA AUTÓS KERT: L. A.-Story (Az őrült város) (mb. am.)* 5-8-ig éjjel f10, 11. **Jobb ma egy zsaru, mint holnap kettő** (mb. am.)* 9-11-ig éjjel f10, 11.
VÁROSMAJORI SATURNUS KERTMOZI: Farkasokkal Táncoló I-II. (mb. am.)* 5-6-án este 9. **Twist Moszkvában** (mb. fr.) (Premier előtt!) 7-9-ig 9. **A gyanúsított** (mb. am.)* 10-11-én 9. (Napközben jegyek az Alkotás moziban kaphatók!
VÖRÖSMATRY KERTMOZI: Tortúra (mb. am.)* (Premier előtt!) (Szt.) éjjel f10.

A szabadság fantomja (mb. fr.—ol.) 8-án 6. **Viva Mexikó** (szovj.) 9-én 4. **Angi Vera** (magy.)* 9-én 6. **Amadeus I-II.** (mb. am.)* 9-én 8. **Eper és vér** (am.)* 10-én 4. **Zöld sugár** (fr.)* 10-én 6. **A wilkói kisasszonyok** (mb. lengy.—fr.)* 10-én 8. **És Isten megteremté a Nőt** (mb. am.)** 11-én 4. **Tükör** (szovj.)* 11-én 6. **Rövidfilm a szerelemről** (lengy.)** 11-én 8. **János vitéz** (magy. rajzfilm) 6-7-én de. 10. (Minden szombaton ingyen matiné, kakaóval!) BBS AVANTGARD SOROZAT: **Utóirat** (R.: Szász J.) 5-én 8. DOKUMENTUMFILM-ISKOLA SOROZAT: **Nehéz emberek** (R.: Kovács A.) 8-án 8. BLUE BOX ÉJSZAKAI FILMKLUB-SOROZAT: **Ártatlan gyönyör** (R.: M. Deville) 5-én éjjel 11. — **Ifj. Einstein** (R.: Y. Serious) 6-án éjjel 11.
EURÓPA: Hair (am.)* h1. **Jákob Lajtorjája** (am.)** 3, 5-6-án éjjel 10 is. **Holt Költők Társasága** (mb. am.)* f6. **Harry és Sally** (mb. am.)* 8. **KAMARATEREM: A Keresztapa III.** (mb. am.)* f2. **Nagymenők** (am.)*** 4, 5-6-án éjjel n11, is. **Madárka** (am.)* n7. **Betty Blue** (fr.)*** n9.
HUNNIA: Legényanya (magy.) 3. **Volt egyszer egy Amerika I-II.** (am.)* f5. **Az eastwicki boszorkányok** (mb. am.)** f9. **Kötéltánc** (am.)** minden éjjel f11. **VIDEO: Majális** (Bihari József, Senynyei Vera) f4. **Golem** f6.
MÁTRA ÖRÖKMOZGÓ: Felújítás miatt zárva!
MŰVÉSZ: CHAPLIN-TEREM: Farkasokkal táncoló I-II (mb. am., R.: K. Costner) 5. **Rosencrantz és Guildenstern halott** (ang., T. Stoppard) 6-8-ig és 10-11-én este n9. (Szt.) — MÁS KÉP: **Ördögök** (K. Russel) 5-én este n9. **Snackbár Budapest** (T. Brass) (premier előtt) 9-én este n9. **HUSZÁRIK-TEREM: Bagdad Café** (NSZK) 4. **A rajzoló szerződése** (ang., P. Greenaway) IM 6-8-ig és 10-11-én 6. **Számokba fojtva (ang., P.** Greenaway) 6-8-ig és 10-11-én 8. — MÁS KÉP: **My left foot (A bal lábam)** (ír) 5-én és 9-én 6. **A szakács, a tolvaj, a feleség és a szeretője** (mb. ang.-fr., P. Greenaway) 5-én és 9-én 8. **BODY-TEREM: Az éjszakai portás** (fr., L. Cavani) 6-8-ig 8. **Csapda** (m., Kenyeres G.) 10-11-én 8. — MÁS KÉP: **Rockterítő** (m., Xantus J.) 5-én 6. Meteo
TABÁN: Az utolsó asszony (fr.-ol. Ferreri) 5-én h6, 8. **Hajlakk** (an Waters) 6-án 6, 8. **Anglia al** (ang., D. Jarman) 7-én 6. **Carav** (ang., D. Jarman) 7-én 8. **Metró** (f Besson) 8-án 6. **Rózsaszín flam** (ang., J. Waters) 8-án 8. **Tax** (am., M. Scorsese) 9-én 6, 8. **Bű bűnhődés I-II.** (szov., Kulidzsanov én 6. **Régi idők focija** (m., Sándo 11-én 6. **Ripacsok** (m., Sándor P én 8.
TIVOLI: ÖRÖKZÖLD VIGJÁTÉ **Régi nyár** (mb., F.sz.: Ruttkai É.) 4. **Reméljük, lány lesz** (ol.-fr.) 7-9 **Minden a paradicsom bűne** (ol.) én 4. — SZÜLETÉSNAP (KREN MARIANNE): **Két vallomás** 5-8- **Germinal** 9-11-ig 6. — KRIMIPA — EROTIKUS FILMCSEMEGÉK: **rikai gyilkosságok** (am.)** 5-6- **Erotikus fantáziák** (ol.)*** 7-9-ig **nuszcsapda** (NSZK)** 10-11-én MATINÉ: **Keménykalap és krum** (m.) 6-án de. 10. **Meteorvad** (NDK-len.) 7-én de. 10.
TOLDI: Sörgyári capriccio (cseh) 5- **I love you** (fr.)* 5-7-ig 6. A m (mb. ang.)* 5-7-ig 8. ROBIN (mb. am.) minden éjjel 10. KÁRTYA (mb. am.) 5-6-án éjj **Nagyítás** (ang.)* 8-11-ig 6. **O-bi, avagy a civilizáció vége** (len.)** 4. **A nagy zabálás** (fr.-ol.)** 8-11 **Brazil** (ang.)* 11-én éjjel 12.
VÖRÖSMARTY: Pink Floyd: A fal 4. **½ álom** (m.) 6, 8. ZÖLD KÁ (mb. am.) minden éjjel 10.

A HÍR IGAZ

TOLNAY, Alexander

Népszabadság 1991. július 4

A Fészek Galéria tisztelettel meghívja Önt

Alexander Tolnay Esslingeni Évek Munkák papíron 1976-1991

című kiállításának megnyitójára.
A kiállítást bevezeti: Klimó Károly

1073 Budapest, Kertész utca 36.
November 15-én este 7 órakor.
A kiállítás nyitva: december 9-ig.

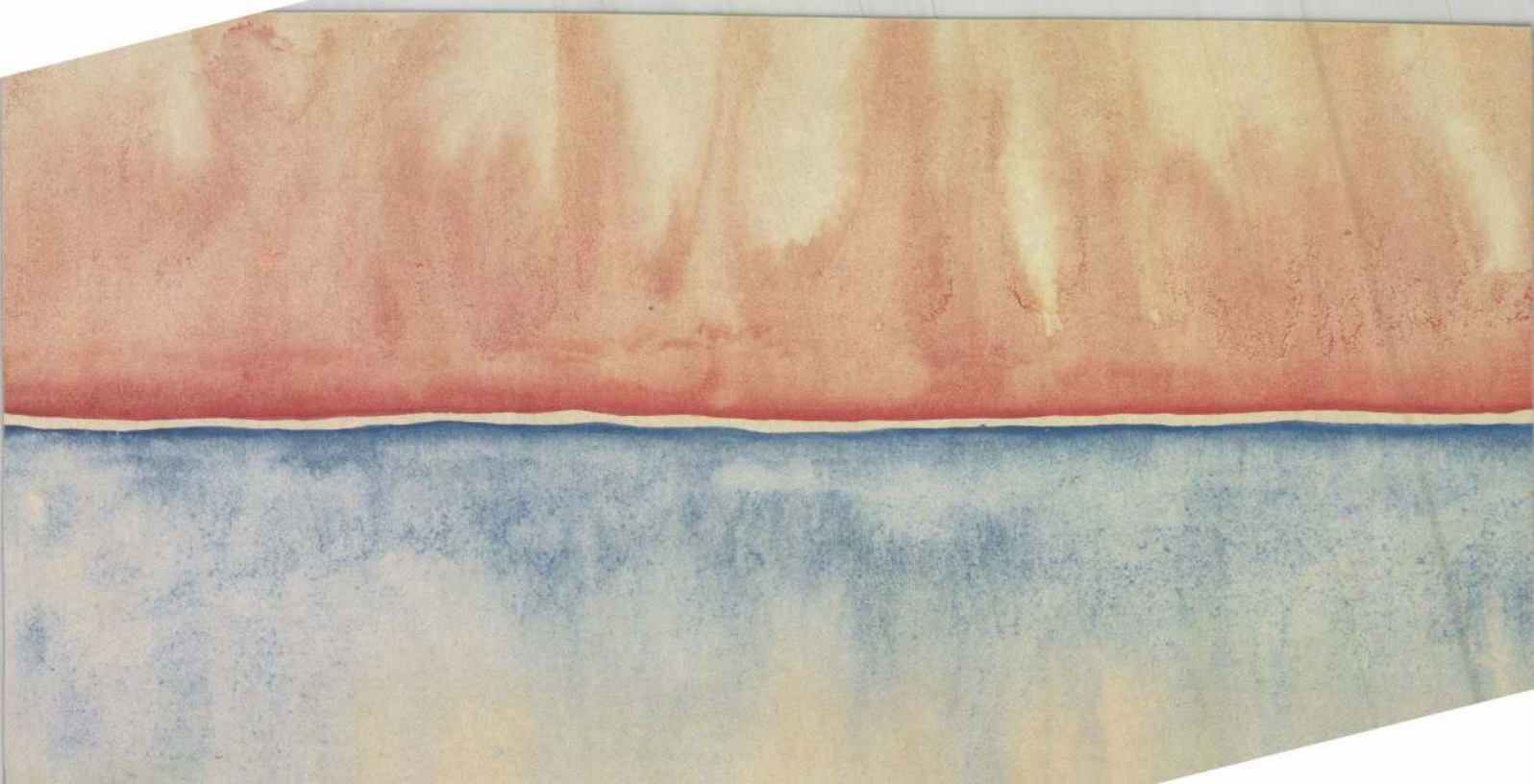

Tolnay Ákos

Műcsarnok

1915-16. téli kiáll. 104

1917-18. téli kiáll. 29, 177, 178

1918-19. téli kiáll.

1919-20. téli kiáll. 232

1925. márc. ~~kiáll~~ Benczúr Társaság kiáll.

1926. angol magy. kiáll. 260, 261, 263, 264.

1927. Tav. kiáll. 421, 437, 439, 442, 443

1929. Tav. kiáll. 298, 300, 304

Tate Henrik III. 90

Tolnay Ákos

l.

Lex Magyarország

571. b. l.

Veszprém

Bakony-Sz.-László, maradvány
Bána mellett Essék
Berhida, r. k. temp
Csepely, templomro
Csicsó, puszta temp
Csatka, r. k. templ
Csesznek, várrom.
Devecser, várrom.
Döbrönte, várrom.
Dudar. ref. templo
Essegvár, várrom.
Kádárta, ref. templ
maradvány
Kéttornyúlak, r. k.
Nagy-Vázsony, r. k
Pálos-templo
Várrom.
Nemes-Pécsöl, r. k
Öskü, őrtorony va
Pápa, várrom.
Pusztapalota, Mát
Polony, faragványo

Tolnay Ákos

Elek.

Gellért

542. l.

(

137×110 cm

(

137×110 cm. Ital

Tolnay Ákos

Mimi c. képe repr.

Ország-Világ

1912. 523. l.

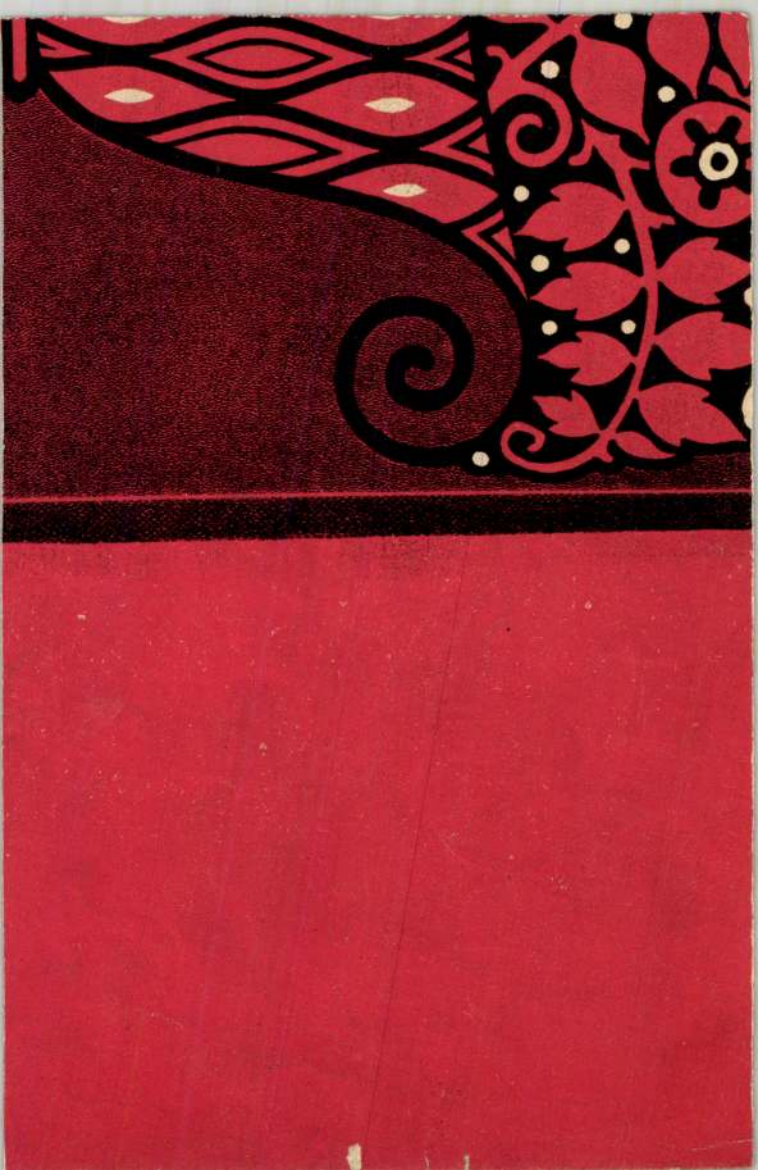

* **(Képzőművészet.)** Az Uránia művészeti szalonjában *Tolnay* Ákos igazgató ismét uj kiállitást rendezett, melyen a magyar művészeknek valamennyi kiválósága részt vesz. Igen gazdag az iparművészeti kiállitás is, hogy az átutazóknak módjában legyen Budapestről igazi művészi emléket magukkal vinni. A kiállitás egész nap megtekinthető husz fillér belépő-dijért.

Budapesti Hirlap 1907. (XXVII) évf. 182 sz.

Tolnay Ákos, festő; szül. 1861 augusztus 10-én Pesten.
Tanulmányait Budapesten az orsz. mintarajziskolában
és Benczúr Gyulánál, Bécsben Griepenkerl Keresztélynél
és Münchenben Seitz Ottónál végezte.

Tolnay Ákos

Gentron István közlése.

TOLNAY ÁKOS 1861 augusztus 10-én szuletett Budapesten Tanulmányait a mintarajziskolában, a bécsi és a müncheni akadémián végezte. Legjonkább akadémikus főuri arcképeket festi, tájképei közül széles szinkezelésével és bámulatos frisseségével kiválik a Grassalkovich-parc.

...os Biroltsága

...ségének

Budapest.

Üllöi ut és Kulczsiutca sarkán.

Tolnay Ákos

Budapest.

Mulsarnik

1894/95. téli kiáll.
1897/98. téli kiáll.
1898/99. téli kiáll.
1899. tav. kiáll.
1899–1900. téli kiáll.
1900–1901. téli kiáll.
1901–2. téli kiáll. 417, 419
1902. Bperti Orvos szövetség mukiáll. 580
1902–3. téli kiáll. 167, 356, 565
1903. tav. kiáll. 392–397
1903–4. téli kiáll. 130, 141, 218–221.
1904–5. téli kiáll. 294–298.
1905–6. téli kiáll. 149, 311–314
1906–7. téli kiáll. 413, 416–418

Adalbert, osztrák katalógus I. 101.

1905. március 28.

A felkai Tátra-múzeum-egyesület elnökségének az 1900. évi régészeti és az 1904. évi természetrajzi segély felhasználásáról szóló jelentés jóváhagzólag tudomásul vétetik, a f. évi segélyezés iránti kérés figyelembe vétetik (78/1905.)

Tolnay Ákos

Műveinek

1909–10. téli félév. 458, 633, 637, 639

1910. tav. félév. 347, 348

1910–11. téli félév. 56, 179, 416, 572

1911–12 tav. félév. 69, 574, 595, 618

1912–13. téli félév. 137, 145, 486

1913. tav. félév. 400, 449, 648

1913–14. téli félév. 157, 802, 803

Arco di Riccardo Triestben III. 46.

Tolnay Ákos

Művészeti lexikon 783. l.

festő, szül. 1861. VIII. 10. Budapesten. Itt és Münchenben, ~~Drezdá-ban~~ tanult, azután Drezdában és Budapesten a Benczúr-mesterisk-olában dolgozott. ~~Budapesten~~ ~~[illegible]~~. Élet- és arcképeket festett.

14

OKTÓBER

18

A Fészek Galéria tisztelettel meghívja Önt

Alexander Tolnay Esslingeni Évek Munkák papíron 1976-1991

című kiállításának megnyitójára.

A kiállítást bevezeti: Klimó Károly

1073 Budapest, Kertész utca 36.

November 15-én este 7 órakor.

A kiállítás nyitva: december 9-ig.

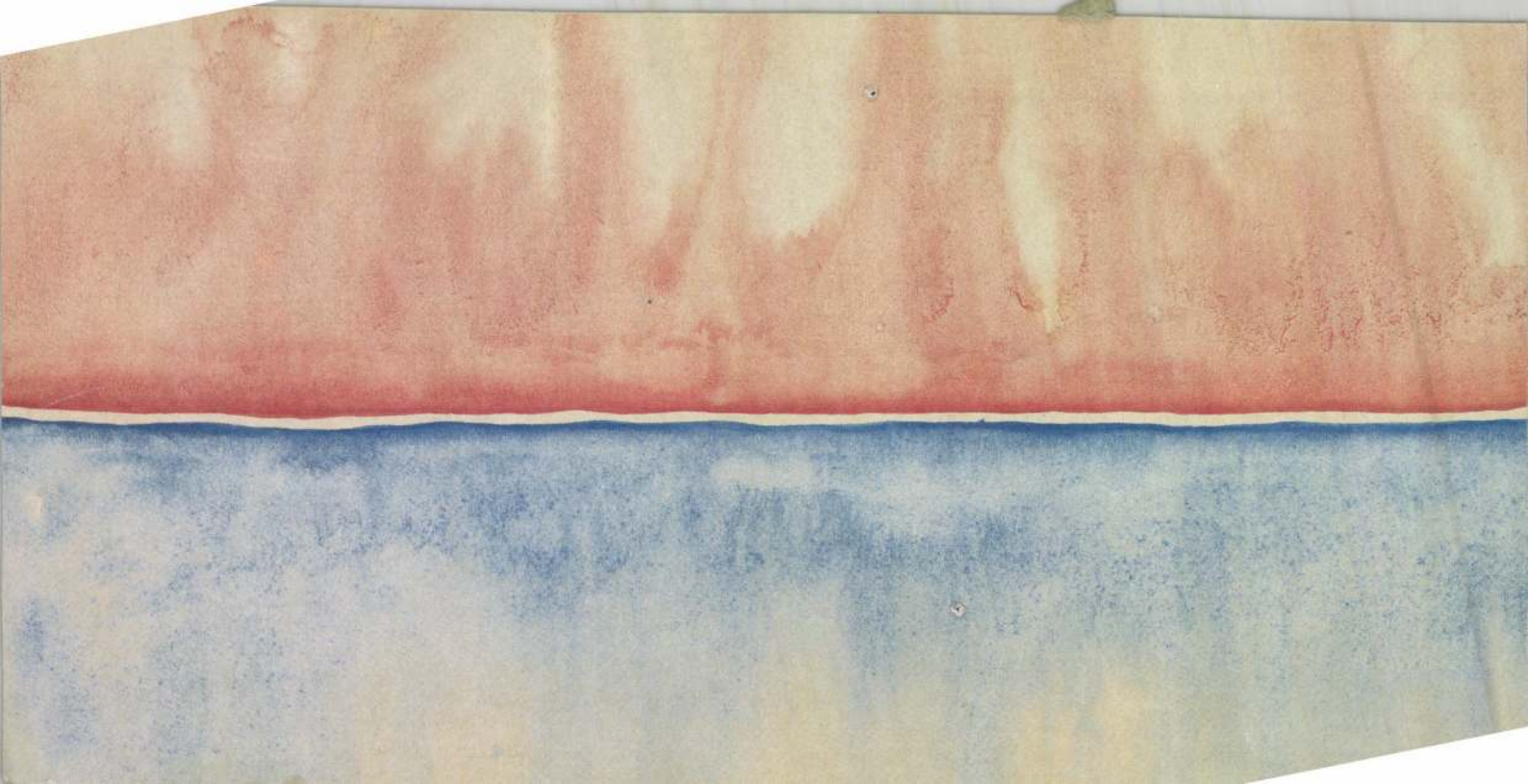

Tolnay Ákos

festő, szül. 1862 aug. 10

Budapest.

íród

Krück II. 640. l.

~~Bécs II 175.~~

Polnay Ákos

Műcs. kiáll. 1886 tól :
_ Pipics _ 12 l.

Tolnai Ákos

TOLNAI ÁKOS.

Közölve

Országos Világ 1886. 782. l.

Tolnay Ákos

életrajz

wód.

Csokassy 138. l.

T. [illegible] 4126.

pütt a Tisza és Bodrog össze-
és városát, mely[illegible] körül az ost-
feltüntetve; az előtérben Mád
igyelmünket; a háttérben pedig
ata fölül jobbra a diszes ke-

äger der Kay-
:omando Ihro Excel. Hr.
gmeister Baron de Souches
garn, Ao 1660.

A. Die Vestung Tockai és be-
pfel.

5 cm.

-95

Tolnay Ákos, festő

--

Nyolcak kiállitása 1911.-ápr-ban ~~xxxxx~~anyilt meg a emzeti Szalonban.-Ezen szerepeltek: Innocent Ferenc, antyik Átyás,Kacziány Ödön,Karlovszky Bertalan,Mar-ittay Tihamér,Olgyay Ferenc,Pataki László,Stetka Gyula zenes Fülöp,Szlányi Lajos,Tolnay Ákos,Zemplényi Tiva-dar és Fadrusz Jánosné. 328.old

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Müv.Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp

Tolnai Gábor: Árnyból szőtt lelkek.
Bp. Corvina, 1988. rec. Aradi Péter.
= Kritika, 88, 7, 47-48.

XIX | XX | Grafika ?

HOFFMANN Ende

ban forgó faltest keleti szakaszának említett javítása az
kezete alá eső részre, vagy attól keletre, a szentélynégy
ső másfél méterén ma is meglévő téglafalazatra vonatk

A főhajó padlástere

A főhajó keleti oromfalában lévő körablakra vonatko
leti orom ablak régi és jó állap.". E feljegyzése alá nem ol
lyen ma itt látható, hanem olyant, amilyen ma a szentél
és másolata annak az eredetinek, amely a templombó
kőfaragványok gyűjteményében megmaradt.[39] Bizonyá
falára vonatkozóan jegyzi fel, hogy a „*déli oldalon megv*
e feljegyzése a szentélynégyszög déli falában rekonstrua
lak padlástérbe felnyúló átboltozására vonatkozik.

Az előző feljegyzéséhez folyamatosan már a főhajó n
fűzi: „*... továbbá ny. van a nagy uj ablak felső része.... látszik
lak. belső félkörív záródása téglából. [..] ny. orom. gömbölyü
itás*" mellette az ablak vázlatos rajza, mely azonos formát

Tolnay Anna

szül. Budapesten 1874.

1899/900 I-II. vendéglat.

Szobor, Közéjkori magyar III. 81, 84, 85.

Tolnay Anna Terma

1899/900 - 1902/3

Ferképzomfoiskévk

141.0

Szent-Grót.

A középtért a bástyákkal r
el, a háttért hegyek képezik,
tor előtt a hordó körül ebédel
ra mankójára támaszkodó koldu
datszalagon, mely fölött mért

SENGR

fölül jobbra: 112.

Rm., mér. a rl. 17.1: 11.

92-92

Tolnay Anna

l-

Normál-tanmenet

Bp. 1915. 7. l.

ad. 12/914.

Nagyméltósá

Kegyelm

A bizottságot

hatálával ért gyo

és melegen osztó

Dunaszerdahely

MDK

Tolnay F.

fatárgyak

Népműv. háziip.i és ipm. kiáll Rigában. M.Iparmű-vészet 1936. 1.sz. 4.l.

Tolnay Gáspár ötvösmester

Győri Szemle 1936. 101.

a Győri ötvösökről

De Tolnay, Charles Eric M.D.K.

művészettörténész. Szül. Bp.1899.máj.27. (19o5?) Amerikában él. Cime: 14 Murray Place, Princeton, New Jersey.

vö. Directory of American Scholars.
Who's who in America, 1956-1957.

Tolnay Gáspár

ötvös 1603.

állítólag érsekújvári

Jankó László: Győri ötvösök a 16–19. században.

Győri Szemle

1936. 98. l. 101. l.

1312

1308

Tolnay, Casparus

Ötvös 1603, nem Győrött

l.

Jankógyörötv. 7 l.

Tolnay Evisnál

ötvös

Esztergom 1603.

Romer Floristeanu. A harai ötvös-céhek szabályai. Kiáradok. 1877. 798 l.

ebrai törvények.

független a tagok sorrendjétől (Kommutatio

ogy az adott számot az összeg valamely

gyütthatónak, koefficiensnek hívjuk. Egyenlő

abszolút értékeket összeadjuk és ezen összeg

számokat úgy adunk össze, hogy a nagyobb

különbségnek a nagyobb szám előjelét ad

oltaképen kivonás.

ból, hogy a kivonandót ellenkező előjellel

nok bevezetésével minden különbség te

tetszik különbségnek. A számot B szam

ot B ízben összeadandóul venni Szor-

IMRE TOLNAY

9026 Győr, Ságvári u. 8. HUNGARY

He was born in Győr in 1968. He is the student [illegible] of Fine Arts at the graphic section.

Individual shows:

1990 Barcsay Terem, Budapest
Apátság, Pannonhalma

Group show:

1990 Kóny, Nemzetközi Művésztelep

1991 I. Prize of the Barcsay Foundation

Exhibited works:

Study II. 1990 lithography 520x390 mm
Tanulmány II. 1990 litográfia 520x390 mm
Study V. 1990 lithography 535x375 mm
Tanulmány V. 1990 litográfia 535x375 mm

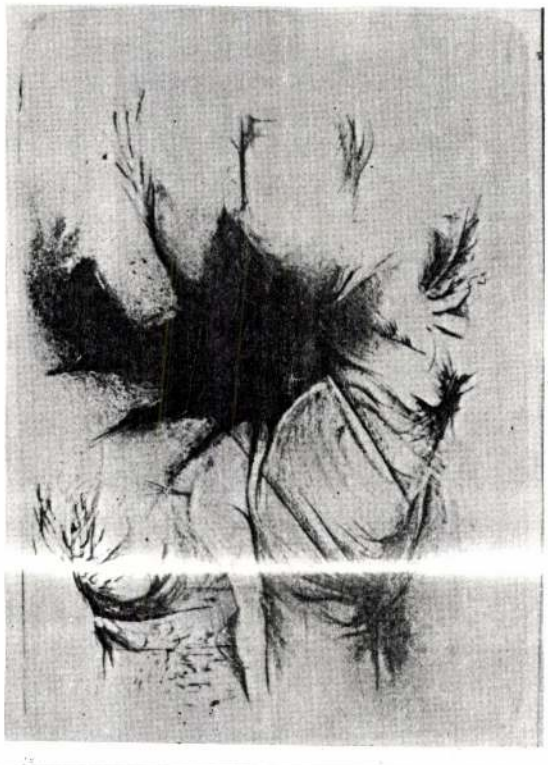

TOLNAY Hune

1. NGB

A Városi Művészeti Múzeum
tisztelettel, szeretettel meghívja Önt,
Családját és Barátait

a
TOLNAY IMRE
képzőművész

L E L E T E K
című kiállításának
megnyitása alkalmából rendezett

MŰVÉSZ - KÖZÖNSÉG TALÁLKOZÓRA

1998. november 12-én, 17 órára a Váczy Péter-gyűjteménybe
(Győr, Nefelejcs köz 3., Magyar Ispita).

Meghívott vendégek:

Dr. Aknai Tamás
mûvészettörténész
és
Gaál József
képzõmûvész

A kiállítás 1998. december 31-ig,
hétfõ kivételével naponta 10-17 óráig
tekinthetõ meg.

TOLNAY IMRE

TOLNAY Imre garfikus

Magyar Nemzet, 1992. április 13.

Tolnay Imre grafikus kiállítása nyílt meg szombaton a győri Petőfi Sándor Művelődési Központ artgalériájában. A fiatal művész első ízben mutatkozik be harmincnál több rézkarccal és litográfiával. A kiállítás április végéig tekinthető meg.

félszegség, s ez az inkább érez-
ég apró léptű járását és taglej-
ssé, ha nem is feltűnővé tette.
lló felső fogsora, az orra mellől
ét is összekuszálta, megcsúnyí-
észre az ember, amíg szemébe
a értelemtől hangos pillantása
, csúnyaságát megnyerővé köl-
zt a – ha szabad így mondanom

le igazán hősi megadással tűrte
toljára látogattam meg, láttam,
nnyed élcelődésbe iparkodtam
en, hogy aligha látjuk többször
m nehezülne szívünkre. Talán
gondolatainkról...

TOLNAY Imre

Szeretettel meghívjuk
a Magyar Képzőművészeti Főiskola
(Bp. Andrássy út 69.) új aulájában
1992. április 27-én 17 órakor
rendezendő koncertre és kiállításra.

Műsor:

Lajtha László: Piéce N^{0}1
Matuz István: Dies Irae

előadja Ittzés Gergely

Ittzés Gergely: "Körkép" - bemutató

fuvolán előadja a szerző, valamint

Elek Tihamér

Jóföldi Anett

Lőrincz Anita

Pápista Andrea

Romos Zsolt

Szabó Anita

Szűcs Zsuzsanna

A kiállításon Tolnay Imre grafikái láthatók.

Tolnay Imre

a Képzőművészeti
Főiskola hallgatója

Ittzés Gergely

a Zeneakadémia
hallgatója

TOLNAY Imre festő

91 4. 72

főiskolai kalligrafi, Barcsay-iskolás
anatómia, 1991.

Új Művészet

01 MAY 1989

Hallgatói díjazottak:

KÁCSER LÁSZLÓ
TOLNAY IMRE
RASZLER GYÖRGY
TÓTH GÁBOR
CSOMA GÁBOR
BUKTA NORBERT
FÓTH GÁBOR

Fiatal művészek:

KORONCZI ENDRE
MÉREI SZILÁRD
ZSANKÓ LÁSZLÓ
KÓTAI TAMÁS

A BARCSAY KURATÓRIUM
ÉS A
MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI FŐISKOLA

tisztelettel meghívja kedves családjával együtt

DÍJÁTADÁSI ÜNNEPSÉGRE
1992. január 14-én, kedden du. 4 órára a
Barcsay Gyűjteménybe (Szentendre)

Harmadik alkalommal a díjakat és emlékérmeket átadja

Deim Pál
elnök

Kéri Ádám
elnök

TOLNAY Imre

TOLNAY tinta grafikus

unió állami keretei közé került Kárpátalja népességének nemzetiségi (anyanyelvi és vallási) viszonyait is, századunk változatos története során.

Tudjuk jól, hogy a *történeti* vizsgálódás általában hozzásegít a jelen problémáinak jobb megértéséhez. Az időbeli visszatekintésen kívül szükség lenne azonban földrajzi, *térbeli* szét- és kitekintésre is: más nyelvi-nemzeti kisebbségek helyzetének nem csupán statikus, hanem hosszabb távot átfogó dinamikus szemléletű áttekintésére, amely a jövő képét is előrevetítheti. S kinek kellene ilyen irányú vizsgálatokat folytatnia, mint elsősorban éppen a magyar tudományos kutatónak.

Ismeretes, hogy a magyar nemzetnek milyen jelentős része él – jórészt az etnikai szempontból igazságtalan békeszerződések következtében – idegen államok területén kisebbségi sorban. Mi lennénk tehát Európában arra hivatva, hogy – már csupán emberi szolidaritásból is – tanulmányozzuk a magyaron kívül más nemzeti kisebbségek ügyeit is. Ily módon egyrészt nem esünk a romantikus hungarocentrizmus veszélyes és olykor támadható régi hibájába, másrészt pedig a kisebbségkutatás körében nemzetközileg is figyelmet érdemlő olyan eredményeket érhetünk el, melyek össznemzeti haladásunkat és az emberiség közös kultúrkincsét, békésebb jövőjét is szolgálhatják. Ezeknek a gondolatoknak a felvetésére is alkalmat adott Varga E. Árpád követésre és folytatásra váró kitűnő kis könyvecskéje. *(Regio-könyvek 10., 1992.)*

Kápolnai Iván

páton túli, óromániai megyéhez csatoltak. (Kár, hogy a kötetben hiányzik erre vonatkozóan az egyértelmű utalás, és az olvasó először gondolkodóba esik, miért is kerültek a regáti megyék az erdélyi népességet bemutató táblázatok közé?) Végülis olyan egyedülálló értékű hosszú idősort állított a szerző össze, amely lehetővé teszi Erdély népességének további magyar és román kutatói számára egyaránt 1900-ig visszamenőleg minden egyes mai megye anyanyelvi, nemzetiségi – sőt, 1900-1930, illetve 1941 között felekezeti – megoszlásának tanulmányozását és elemzését. Önmagában ez a gondosan összeállított adattár (is) időtálló értéke Varga E. Árpád művének. A szerzőn kívül a kiadót – és nem utolsó sorban a román hivatalos statisztikai szolgálatot is – dicséri, hogy az 1992. nyár végén megjelent könyv már tartalmazza az 1992. január 7-i eszmei időpontban végrehajtott népszámlálásnak a sajtóban június hó folyamán közzétett előzetes nemzetiségi adatait és a hozzájuk fűzött megjegyzéseket. Ezek szerint az ország számbavett összlakossága kevesebb a lakosságnyilvántartás alapján vártnál, a magyar nemzetiségűeké pedig nemcsak a vártnál, hanem az 1977. évinél is. Ebben valószínűleg szerepe van a határok megnyitása után szabaddá (és ellenőrizhetetlenné) vált vándormozgásnak, a migrációs hullám keretében ideiglenesen külföldön tartózkodó – jórészt magyar nemzetiségű – személyek nehezen becsülhető számának. Némi magyarázattal szolgálhat az is, hogy rég elmagyarosodott sváb családok a kivándorlás reményében a németséghez tartozónak vallották magukat – amint ezt a szerző Szatmár megyei számadatokkal valószínűsíti.

Végülis az 1992. évi adatok szerint a magyar nemzetiségűek évtizedek óta 1,6 millió körül stagnáló száma alig haladja meg az erdélyi összlakosság egyötödét, az 1956-ban és a két háború között is még egynegyedes aránnyal szemben – nem szólva a magyar anyanyelvűeknek a magyarországi népszámlálások szerinti 30% körül mozgó arányáról. A sokat és joggal bírált romániai kisebbségi viszonyok között a magyar nemzetiségűek aránya egész Románia népességében az 1956. évi 9,1%-ról 1992-ig 7,1%-ra változott. Az ugyancsak sokat bírált történeti Magyarország területén a román anyanyelvűek száma 1880–1910 között 22-23%kal növekedett, de arányuk az ország össznépességében 17,5%-ról 16,1%-ra csökkent, a szlovákoké és németeké pedig még nagyobb mértékben, mert lélekszámuk a három évtized alatt alig (4-5, illetve 1-2%-kal) emelkedett.

Elgondolkodtató ugyanakkor, hogy a kisebbségpolitikában oly gyakran követendő példaképpen emlegetett Finnország területén az őslakos svéd nemzetiségűek száma az 1940. évi 354 ezerről 1985-ig 300 ezer alá esett, arányuk pedig 9,5%-ról 6,2%-ra. (De ez az arány 1880-ban – kb. a jelenlegi lélekszám mellett – még 14,3% volt!) Kanadában a francia anyanyelvűek négy évtizeddel ezelőtt még 29%-os aránya 1986-ig 24%-ra mérséklődött. A nyelvi, nemzetiségi kisebbségek arányának az egyes országokban megfigyelhető csökkenése természetesen számos tényezővel magyarázható. A szinte természetesnek vehető spontán asszimiláción, jogi helyzetükön, statisztikai számbavételük módszerein kívül az elvándorlás, a természetes népmozgalom, vagyis a születések és halálozások egyenlegének mértéke stb. egyaránt közrejátszhat ebben.

A román népszámlálások módszereit és eredményeit bemutató munka – és Popély Gyulának a (cseh)szlovákiai viszonyokról már korábban (ugyancsak a Regio-könyvek sorozatában) megjelent hasonló indíttatású alapos könyve – után jó lenne megismernünk a továbbiakban az egykori Jugoszláviához, valamint a közben ugyancsak megszűnt Csehszlovákia és 1945-től a Szovjet-

értéke vidékenként valóban *eltérő* lesz. (Erre egyébként minden népszámlálás esetében találni példát.) Ez azonban nem lehet ok arra, hogy *mindenütt* kétségbe vonjuk hitelességüket. Ennek az eltérésnek a fokozatai s különösen az összesített adatok alakulására gyakorolt hatása csak a számok vidékenkénti (s főleg helységenkénti) ismeretében lesz megállapítható. Ebben az összefüggésben tagadhatatlan problémát jelent a nagyobb – már-már megyényi lakosságú – városok etnikai adatainak a megítélése. A falusi magyarság népességfölöslegét mindig is a városok adatsorai „nyelték el", s nehéz megállapítani, hogy a számok stagnálásában vagy csökkenésében mennyi része volt a nagyvárosok népszámlálási bizottságai által – esetleg – szándékosan előidézett „statisztikai" veszteségnek. Az eredményeket könnyebb volna ellenőrizni, ha a nagyobb városok etnikai vonatkozású adatsorai kerületenként, lakónegyedenként részletezve is rendelkezésre állnának, nem beszélve annak tanulságairól, hogy így mondjuk Marosvásárhely, Kolozsvár stb. mellett megismerkedhetnénk „Tudor-város", „Monostor-város", „Marasti-város" adataival is.

Szándékosan nem tértem ki az 1992. évi népszámlálás eddig ismert adatainak értelmezésére, értékelésére. Az előzetes adatokról nyáron közzétett vaskos füzet a nemzetiségek vonatkozásában ugyanis, hiányosságai ellenére (az anyanyelvi számok kimaradása például több mint érthetetlen) már most is bővebb információkkal szolgál, mint amit az 1977-es tapasztalatok alapján remélhettünk. Csupán ezek feldolgozása kitenne egy nagyobb lélegzetű tanulmányt. Mindez azt a reményt kelti, hogy az ígéreteknek megfelelően a végleges közlés az – olyan-amilyen – felmérés bőséges adattárát fogja nyújtani. Annak ismeretében pedig mind állításaink, mind pedig kérdéseink megalapozottabbak lesznek.

(Községek tucatjaiban még olyanok is magyar nemzetiségűnek vallották magukat, akik *egyáltalán nem tudtak magyarul.*)

A rövidebb intervallumok vizsgálatának bizonytalanságát a II. világháború után megnöveli, hogy ettől kezdve már csak a román statisztika adatai állnak a rendelkezésünkre. Közülük – legalábbis Erdély területére vonatkozóan – az 1956. éviek a viszonylag legtárgyilagosabbak. Közvetett bizonyíték, hogy a megelőző népszámláláshoz képest az erdélyi magyarság növekedési aránya nem csupán az összlakosságét, de a románságét is meghaladja. Az adatsorokból addig hiányzó magyarok közül pl. Szatmár-Nagykároly vidékén – különösen az 1930. évi népszámlálással összevetve – 1956-ban sokan előkerülnek.

A közhiedelemben elterjedt számoknál alacsonyabb eredményre jutó becslések mindegyike az 1956. évi népszámlálásra alapoz. Annak adatait viszi tovább általában a nyolcvanas évek második feléig (tehát az újabb nagy menekülthullám megindulásáig) a természetes népmozgalom összerdélyi mutatóira vetítve, egy kevés emigrációs veszteséget, s még kevesebb asszimilációs hiányt feltételezve. Bár az így kihozott számokkal szemben is lennének fenntartásaim, ellenvetéseimet nem részletezem, hiszen e számok lényeges nagyságrendi eltéréseket nem mutatnak. Azonkívül tisztában vagyok azzal, hogy egy mégoly óvatos számítás is óhatatlanul maga előtt „görgeti" az 1956. évi népszámlálás – egyáltalán nem kizárt – torzításait. Tehát a nagyközönséget éppúgy félretájékoztatná, mint az elnagyoltabb vagy éppenséggel idealizált becslések.

A fenti táblázat globális számai már önmagukban is sok érdekességet rejtenek magukban (gondoljunk csak az anyanyelv és a nemzetiség szerinti számadatok különbözőségére és fokozatos közeledésükre egymáshoz), de a számokkal most csak egy célom volt. Ráirányítani a figyelmet, hogy azok a különbségek, melyek a román népszámlálási adatközlések s a velük szembeállított becslések között *Erdélyben* folyamatosan kimutathatók, még a különböző szempontú adatfelvételek határértékeit figyelembe véve sem nagyobbak *200-250 ezer* főnél. A legnagyobb eltérések is inkább az *anyanyelv* szerinti számított, illetőleg a *nemzetiség* szerinti hivatalos adatok között mutatkoznak. Az, hogy az adatok közötti „olló" 1956-ban összezárult szárai 1977-re újra szétnyíltak, a bukaresti statisztikai hivatal gyérülő és esetleges, sőt, alkalmanként *dezorientáló* adatközléseinek a következménye. Teljesen természetes, hogy szükséges támpontok hiányában még a legjóhiszeműbb számítások is más következtetésre jutnak, mint amit a hivatalos közlések kinyilatkoztatnak.

Az 1992. évi népszámlálás többek között éppen azért remélhető korszakosnak, mert az etnikai viszonyokban hat évtized alatt bekövetkezett végletes változások mindenre kiterjedő leltárával – feltételezve, hogy annak célja nem egy tabula rasa, azaz hogy nem csupán a „záró egyenleg", de a „tételes kimutatás" is nyilvánosságra kerül – esélyt adhat a román nemzetiségi statisztika iránti bizalom *legalább részbeni* visszaszerzésére.

Teljes egészében persze ez most sem fog sikerülni. Az például előre látható, hogy ezt az esélyt az – összesített adatsorokban gyakorlatilag nem létezőnek nyilvánított – moldvai magyarság esetében a román statisztikai szolgálat eljátszotta. Itt továbbra is tág tere nyílik a „naiv hiedelmeknek", attól függően, hogy a moldvai magyarok számát ki milyen mértékben azonosítja a iasi-i egyházmegye római katolikus híveinek számával. Keserű paradoxon, hogy a magyar anyanyelvű csángóságot éppen saját papjaik tevékeny közreműködésével forgatták ki nemzetiségükből, ugyanazon püspök vezetésével, aki viszont a római katolikus egyház rovására elkövetett népszámlálói túlkapások miatt volt kénytelen tiltakozni. A moldvai magyarok statisztikai kálváriája arra hívja fel a figyelmet, hogy *a számok*

Megalkuszom a kerttel: istenverte
alkonyom elkerített, nemes kertje,
hol fényben kúszva határáig érek
és árnyékában a didergő évek
rododendron-levelei kövérre
híznak... Eljön az idő, mikor félre-
taposhat, földbe dagaszt a gazda,
mindegy, kit illet porladó haszna —

meghonosítom nemzetközi temetőmet
ha szemem száraz gödréből új kertek nőnek.

Szávai Géza

Zenon, apám és a teknősbéka

Herbert Quain levele Konsztantinosz Kavafiszhoz

Igen, barátom, szótárral olvasom küldeményeit. Amíg apám élt, szívesen segített; inkább: volna, mert én viszont nem szívesen vettem igénybe nyelvtudását. S ha az én hozzávetőleges, szótárakból összetoldozott változataimban – egy rongyos, koldus nyelviségben – is élnek sorai, akkor... elgondolhatja. Irigylem önt, szerencsés helyzetben van... Elszigetelten, kolóniában; de én ezt nem érzem hátrányosnak. Távlatból szemléli a nyelvet, melyen ír. Magam is gyakran használom környezetem nyelveit, uram, érdekes világ Kelet-Európa, és így írás közben gyakran ellenőrizhetem, mit lehet egyszerűbben vagy díszesebben elmondani egyik vagy másik nyelven. Szerencsés ön a történeteivel is, melyek egy művelt európai ember számára többé-kevésbé ismert történelmi tananyagot képeznek. Önnek volt egy plusz esélye, ami korunkban már keveseknek adatott meg: hogy történeteink történelmiek legyenek. Ön környezete fölé emelkedve – gondosan tisztára dörzsölt szemüveglencséivel – a történelmet látja, abban a boldog vagy boldogtalan, hajdani állapotaiban, amikor még az egyéni cselekvésnek ekkora fontossága lehetett; létezhettek tehát – s az ön számára most is léteznek – a történelemmel azonosuló történetek. Így önnek minden verse: emlékmű. Az ön ragyogó, izzó, szürkére csiszolt nyelve az emlékművek anyaga. Higgye el, én ezt másoknál jobban érzékelem. Pirul az orcám a történetért, ön talán megért engem. Én nem mondhatnám, hogy apámat, ezt a gyenge pipogyát (mert vannak erős pipogyák, hatalmas, félelmetes, erőszakos félénkek, acélos gyávák, de ő szegény egy kimondottan ügyefogyott pipogya volt) – szerettem vagy tiszteltem volna. Igen, igen jól nevelt emberként (lám, mégiscsak jól nevelt apám, mondhatná, de nem, barátom, én egyszerűen jól nevelődtem) persze meggyőztem magam, tisztelnem kell, hiszen felnevelt, bár véleményem szerint ezért nem érdemel külön köszönetet; ha igen, akkor az egész emberiség önfenntartása a köszönet újratermeléséért van, ami mégiscsak abszurdum. De gyerekkoromban egyszer nagyon megrendített ennek az embernek – apámnak – a látványa. Akkoriban, uram, majdnem katonagimnáziumnak számítottak a fiúgimnáziumok; nem tudom, megszűnt-e ez a koedukációval. Apám nyelveket tanított. Feldúltan, megalázva, majdnem sírva jött haza egyik órája után. A fiúk, nálam idősebb kamaszok, előírásosan kötelező tisztelettel viselkedtek. De ennek a szegény nyomorultnak volt egy magánszáma, mint sejtem, évszázadok óta minden görög–latin tanárnak. Ő is felolvasta, fordította a paradoxonokat tartalmazó szövegeket. És jellegzetesen „boldogan-bárgyún" taglalta őket. Az utolsó öt-tíz percben teret nyitott tanítványainak: kérdezzenek, kommentáljanak, álmélkodjanak – klasszikus szövegekre pergő, általában nehezen csiholható csodálatból hadd zuhogjon rá is egy kevés. Kilőtt nyíl, mely mozdulatlanul áll, teknősbéka, melyet soha nem ér utól a gyorslábú Akhilleusz – a teljesen logikus gondolatsorok végén felsziporkázó *lehetetlen, a csoda* mintha egy kicsit az ő mutatványa is lett volna, hiszen ő közvetítette, őrizte a nyelvet, melyben/melyen ez

kabátot, meleg sapkát s maréknyi papírpénzt. Pedró csak nézett rá. Az meg nógatta, gyerünk, öltözzön át, siessen, nincs sok idő, még visszajöhetnek. Pedró lecibálta magáról az egyenruha maradékát, átöltözött. Föllódította oldalzsákját a vállára, begombolta a kabátját, Hans a fejébe nyomta a kötött sapkát. Megölelték egymást, s együtt mentek az erdőszélig. Pedró lépegetni kezdett a teljes sötétben fölfelé. Mint máskor, most sem fordult hátra.

Csakhamar fölért az erdőbe. Hallotta az országúton vonuló kocsiáradat állandó zúgását. A fényszórók végeláthatatlan füzére kanyargott, mint egy keskeny, fehér lávafolyam. Mikor a bokorsor közelébe ért, hirtelen elhagyta minden ereje. Mintha leütötték volna, lerogyott. Vad zokogás rázta. Tagolatlan szavak és ordítás tört elő belőle. Elég, elég, elég! Hanyatt borult a hideg földön. Nem sajnálta, de megrettenve figyelte magát. A test nyomora, a kiszámíthatatlan rángatta őt, hengergette ide-oda. Tudta, mi van körülötte, mégsem látott semmit. A félelmes, fekete eget, azt látta s benne a csillagokat, arccal nekik szegezve. Lassan csillapodott a roham, de még percekig feküdt a földön. Világosan fölfogta, hogy a feje alacsonyabban van a lábainál. Mikor magához tért, fölszedelőzködött, érezve, milyen bő s meleg holmikat kapott Hanstól. Belebújt az oldalzsák hevederébe, s lépegetett lefelé.

Haza megyek, mondta hangosan. Haza megyek.

Szöllősi Zoltán

Mint nyers bőrt

Katona barátomnak 1967-ben

Ha mesterem az élet élet-idegen
Ide felnőnöm nékem bűn s nem szabad
Nem tudja majd a szívem kezem mit tegyen
S gazdátlan egemről elvadul a Nap

Meleg hitem mint nyers bőrt kiteregetem
Kinek mindegy mire cseréli magát
Angyal eszejárása cselekedetem
Hisz hallucinálok magas szent hazát

Létem talány rajtam túl meddig ágazik
Fönt fájdalmas félhold lüktető vesém
Lent álmom (mert tél van most) szürkén havazik

Vagyok bár evilági de élek mégis
Csillag száraz titkán s élek hős mesén
Kelhet a Nap tart álmom bűnbeesésig

Hogy roppant griffek

Zeng-bong a reggel Magyarország katlan
Ím koldusotokká tettetek
S fölöttem az ég és a föld alattam
Néktek is már fűthetetlenek

Nem volt bánatom soha medveének
Telemet át most sem alhatom
Már hajléktalanok testével félek
Jaj lesz-e vajon még tavaszom

Titkomat elétek hiába tárom
Országom romján hogy krisztusi ágon
Holt városban rakok szent tanyát

Hogy roppant griffek Berzsenyi és Arany
Szárnya tükrében látom telem s nyaram
Kelták követ szkíták aranyát

Borbándi Gyula

Tehetség, becsület, hűség

Az 1913. március 10-én született Kovács Imréről, születésének nyolcvanadik évfordulója alkalmából

Századunk magyar története legeredetibb és legszínesebb alakjainak egyike volt. A népi irodalom és a népi mozgalom aligha érthető meg az ő munkásságának és működésének ismerete nélkül. Egész élete az irodalom és a politika kettősségében telt el. Az irodalom révén került a politikába és a politika kölcsönözte írói életművének sajátos jellegét. Neve előkelő helyet kap mind az irodalomtörténetben, mind a politikatörténetben. Magyarország sorsdöntő évtizedeinek volt tanúja és részben alakítója. Harmincnégy évet hazájában töltött, harminchármat száműzetésben. Életének első fele a valóságos, második fele a virtuális Magyarországhoz kötötte. Azt szolgálta szellemi tudatosodásától kezdve egészen haláláig – tehetséggel, becsülettel és hűséggel.

Az irodalomba és a politikába csodagyerekként robbant be. Még csak egyetemi tanulmányai kezdetén volt, máris jelentős lapokban és folyóiratokban jelentek meg írásai. Húszas éveinek kezdetén olyan tekintélyes orgánumok munkatársává lesz, mint a *Magyar Szemle,* a *Pesti Napló,* a *Magyarország,* a *Válasz* és a *Kelet Népe.* Egyetemista cserkészként jelentős résztvevője az első nagyobb kollektív falukutatásnak és tagja a felfedezés eredményeit összegző kötet munkatársi gárdájának. Huszonnégy éves, amikor megjelenik országos hírét megteremtő *A néma forradalom* című könyve, amelyben érzékletes képet fest a paraszti nyomorúság méreteiről és az agrárproletariátus kétsébeesett önpusztításáról. A könyv nyomában keletkezett vita és bírósági eljárás ismertté teszi nevét a társadalom különböző rétegeiben, főleg az értelmiség körében. Akikért viszont íródott, nem olvashatták, mert nem volt pénzük megvételére. Csak jóval később terjedt el a szegényparasztság tanult fiai és leányai között.

Meglepő, hogy ez a már fiatal korában is írói erényeket megcsillogtató és történelmi, társadalmi, néprajzi, mezőgazdasági kérdésekben nagy tájékozottságot mutató fiatalember milyen tudatosan és határozottan lép fel elvei, következtetései, felismerései mellett, és milyen biztonsággal mozog a felnőttek, irodalmi, tudományos és politikai tekintélyek társaságában. A kisebbrendűségnek és alulról jöttek félszegségének semmi jelét nem mutatja. Tehetségében és elhivatottságában annyi biztos, hogy nyíltan vállalhat minden konfliktust abban a meggyőződésben, végül mégis csak győzedelmeskedik, akármilyen erősnek és hatalmasnak látszik is az ellenfél. Fiatal lévén, volt ideje és kivárhatta, amíg javára fordul a kocka.

Tudásával, igyekezetével és lelkiismeretes munkájával hamarosan kivívja olyan jelentős férfiak rokonszenvét és bizalmát, mint Teleki Pál és Szekfű Gyula, noha ezek konzervativizmusától meglehetősen messze állt az ő radikalizmusa és paraszti forradalmisága. A népi mozgalom idősebb tagjai is befogadják és támogatják pályafutását. Veres Péter, Illyés Gyula, Németh László, Szabó Pál korán felismerik képességeit, és hamarosan egyenrangú társuknak tekintik. A harmincas évek végére már összeáll a népinek nevezett gárda, a negyven körüli vagy ahhoz közeledő „öregekből" és a Kovács Imréhez hasonló, húszas

hiába szakítod ki a kopoltyúmat,
az egyházatyák, Kálvin és a prédikátorok,
Dávid Ferenc és a Szent Lélek
vesz a mindenség szelétől
reszkető levegőt belőlem,

ujjaiddal kitépett ikráim szétpattanak
és szigettengerekből, csillagködökből, zöld
bolygócsaládokból és fenyőtobozok kis magjából
vakítanak örökké a szemedbe,

s ha a fejem levágod,
megszólalok és minden létező és nem
létező füle hallja szavam,
mert kit a katakombák foszforeszkáló
falára vésték és festettek:
én vagyok a Hal.

Vasadi Péter

A küldetés

„...az ember nem árulja el hazáját; még ha rohadt is a hazája; ezt csinálja más; piszok munka, ember nem csinálja. Ahogy »nem adja hóhér kézre a szeretőjét« még ha – egyszóval sehogy se." **Ottlik Géza: Iskola a határon**

Látta, hogy a szálasan zuhogó eső mögött teljes erővel süt a nap. Mintha a zuhogásnak árnyéka lenne a földön. Nagyfarú lovak áztak az esőben, hosszú nyakukkal a fűre hajolva ropogtattak. Pedró, akinek azért tisztességes magyar neve is volt, elég lobbanékony természete miatt spanyolos becenevet kapott Vitostól, az ötödéves hadapródtól. Ő, Pedró, a harmadéves, meg Alpakka, a negyedéves ment előre az esőben vagy inkább csúszkált, nem, csúszott félméterrel a föld fölött, tehát siklott, maga se tudta, hogyan s miért. Pedró ujjongott. Ki-kitörő öröm vagy valami hasonló kitágulás remegtette bensejét. Elsuhant az egyik almásszürke mellett, az fölemelte a fejét, ránézett, majd utána ügetett a sáros fűben. Pedró is ázott, mégsem volt nedves. Siklott előre, sőt már föl is emelkedett egy-két méterre, átröpült a barnaszőrű ló fölött, s akkor vette észre, hogy bár a társai elmaradoztak, nincs egyedül. Szivárványtestű alakok között úszott vagy inkább homályos, mégis áttetsző testűek között, nem látta az arcukat, de nagy bizalmat érzett iránt uk, s persze, széles tiszti derékszíj övezte a törzsüket. A lovak, berántott íves nyakkal, föl-föllökött térddel alájuk vágtattak, ők szétvetett lábbal ráhuppantak a hátukra, maga Pedró is lovon ült már, s vagy négyen-öten robogtak a csatakos mezőn. Elállt az eső. Délelőtt lehetett, de a szokásosnál szelídebben s valahogy *hosszasabban* (nem akarván delelni sem, nemhogy alkonyodni) sütött a nap. Ekkor mintha csikorgó vasedényt rántott volna le valaki egy faküszöbre, csattant bele a békességbe Vitos hangja:

– Ébresztő-föl, Pedró, nyomás, itt van az őrnagy úr!

Pedró féléberen, de nyomban fölfogta, hogy Vitos nem kiáltott, sőt inkább kíméletesen súgott, melléhasalva a szalmára, bár kissé sistergősre sikerült a hangja. Maga már fölkapkodta köpenyét, rángatta a kis utászcsizmákat, és inkább aggodalmasan, mint szigorral figyelte oda-odakapva a fejét, kikecmereg-e barátja az álmából? Ez meg már kívülről tudta, jönnek a csapkodó de céltudatos mozdulatok, előbb lesodorni szalmaterhével a takarót, föl a nadrágot, vastag harisnyára a csizmát, együltéből fölugrani, félkörben magára kanyarintani a zubbonyt, egy-két mozdulattal lesöpörni a szalmaszálakat, gombolást hanyagolni, rá a köpenyt, villámgyors aláillesztés következik, bravúros gombolás, derékszíj, sapka, kirázni belőle papírt, morzsát, egeret, zsebbe tömni a kéziholmit átgumizva, fojtottan kiáltani: – Pakka (azaz Alpakka), mozogj már!, s futás ki a ködös hidegbe. Pedró rögtön meglátta, ott állt vagy húsz méterre a gémeskút mellett egy civil férfi, bőrdzseki rajta, keze a zsebében, fején sötét sísapka, sovány, nyugodt, szakállas, áll, mint a szobor. Ők hárman egymáshoz verődtek futás közben, s megtorpantak a jeges mezőn Sólyom előtt. Vitos jelentett. Pedró nézte a repülőőrnagy arcát. Tudta róla, hogy többször lelőtték,

Takáts Gyula

A láng viszi

A latta körben lángolnak a fák
és Csu Fu egyre följebb szorul.
Elhagyva áll alatta már a ház.
Ő építette s kérdezi: — Kinek? —
A láng viszi s a forró szikla.
— S a hegyen túl hová tovább? —
Hátra se néz, úgy kérdezi...
Néma a hegy... Hajtja a láng...

Mintha versenyezne

Zörög a kőris, mint a bádog.
Forr a madáritató vize.
Azt mondják az öreg barátok,
ilyenre nem emlékszik senkise.
Vele együtt csak Csu teája lángol,
mintha a nappal versenyezne
és könyvéből hozzá a ráadás
egy-egy régi költő verse...

Csorba Győző

Inkább feketék

Használati tárgyaim

Nem éltek, hát nem is hallotok, láttok, érzékeltek. Sohasem fogjátok megtudni, hogy mennyire tisztellek benneteket. Tollaimat, zakóimat, cipőhúzóimat, szemüvegemet, lemezjátszómat és a többi felsorolhatatlan mindenfélét.

Gyöngeségeimet pótoljátok, fogyatékaimat kerekítitek. És nem kértek helyettük-értük semmit. Elfogytok, elgyöngültök ti is, és vállaljátok, hogy a szemétbe kerüljetek.

Addigra viszont menthetetlenül hozzám idomultok, s ha esetleg más még fölvenne, talán képtelenek is lennétek szolgálni őt.

Nem a túlvilági életért, hanem hálából jó lenne ha mellém temetnének. Mint történt sok népnél az idő mélyében.

Intés

Földúlt kert, kirángatott növények.

A levegő emlékszik még a rendre, amikor varázslatos formákat adatott beburkolnia.

A nap az árnyékokra, melyeket ezerféleképpen változtatott, míg reggeltől estig körbevitte őket.

Most a levegőn sebek szakadnak, a nap tehetetlenül kereng. Legfeljebb tört képeket vonszol maga után.

Kerüljék el, akik holnapokat és holnaputánokat is akarnak, akik hisznek a számsorok növekedésében. Itt völgyekre újabb völgyek következnek, a számok sorsolások kiszolgáltatottjai.

Vigyázzon ő is, vigyázzon, mert könnyen elérheti a bibliai átok: „Amely pohárból itatott, ugyanabból kétannyit töltsetek neki!"

Nem lesz nagyobb

Kifelé a tőr hegyét vagy magam felé?

Az én bőrömön már otthonosak a hegek. Alig érhet ismeretlen változat.

A szánakozó gazdag, mert adni tud. S amikor ad, önzően magán is segít.

Ó, milyen mérhetetlen kicsi és szegény handabandázások a porban! Mélyebbre hajolnak előtte, de nincs mélyebb nála. Ki kellene vájni körülötte a földet. Hát csak szóban alázkodom, és verem neki a nagydobot.

Persze egy csöppet sem lesz nagyobb tőle.

Álom

Fölvirágzott ló vitt (én virágoztam föl) kietlen utakon. S amikor néha-néha visszanéztem, láttam, hogy mögöttem az utak is virágossá váltak, lobogók lengték be őket, s még valami rajongó ünneplés is muzsikált fölöttük, tompán, sajogva, boldogan.

Furcsa volt, hogy előttem az út a ló talpa alá futott, de mögöttem már a hátamból, valahonnét a szívem környékéről szaladt tovább.

A veszprémi Művészetek Háza tisztelettel meghívja Önt

Tolnay Imre
képzőművész

[XL]

című retrospektív kiállítására
a Csikász Galériába
(8200 Veszprém, Vár utca 17.)
megnyitó, katalógusbemutató:
2008. szeptember 19. 17 óra
a kiállítást megnyitja:
Dr. Bordács Andrea
esztéta

megtekinthető: 2008. október 25-ig
Naponta 10-18 óráig.
8200 Veszprém Vár u. 17.
+36 88 425 204
arthouse@invitel.hu

A megnyitón a csopaki Dobó Vendéglő falatkáit
és a Pannonhalmi Apátsági Pincészet borait kínáljuk.
A Művészetek Háza kiemelt kommunikációs partnere a Veszprém Televízió.

címlapon: Nagyobb világos helyek IV., V. secco, 100 × 140 cm
www.tolnayimre.hu

TOLNAY IMRE

[XL]

meghívó

A VÁROSI MŰVÉSZETI MÚZEUM
tisztelettel meghívja Önt

2002. augusztus 31-én, szombaton,
17 órára

a
VÁCZY PÉTER - GYŰJTEMÉNY
emeleti kiállítótermébe
(9021 Győr, Nefelejcs köz)

TOLNAY IMRE
képzőművész

kiállítására

A kiállítást megnyitja:

BEKE LÁSZLÓ
művészettörténész

megtekinthető 2002. szeptember 30-ig
hétfő kivételével naponta 10-18 óráig

TOLNAY Imre

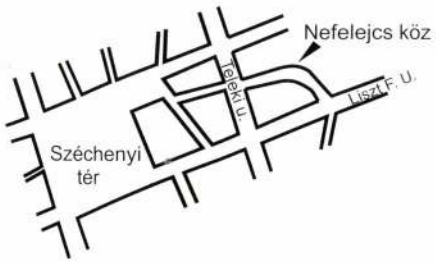

M E G H Í V Ó

VÁROSI
MŰVÉSZETI
MÚZEUM
GYŐR

Tolnay Imre: Delejező tárgy • 2000 • 85 x 85 cm
(homok, akril, vászon)
/ a Janus Pannonius Múzeum tulajdona, Pécs /

TOLNAY IMRE

Új művészet

1998. aug.

22.o.

Hubay Miklós

KÉRI IMRÉRŐL

(Tolnay Károlyra is emlékezve)

Tolnay Károly beszélt nekem először Kéri Imréről. Személyesen – akkor –, úgy rémlik, talán nem is ismerte még, de látta a műveit. Egy művészettörténésznek ennyi elég. Elvégre a Cinquecento mestereit se ismerhette személyesen. Biztatott, hogy tüstént utazzam Firenzéből Velencébe, ahol még elérem Kéri kiállítását. 1978 nyarán volt ez. Tolnay felajzott volt, mint mindig, ha felfedezett az európai kultúra teljesebbé tételére egy hiányzó láncszemet. Ilyen hiányzó láncszem akkoriban számára főként egy-egy Michelangelo-rajz azonosítása volt. Készült a *Corpus*, Michelangelo rajzainak összkiadása – Tolnay Károly életének koronája. De hiányzó láncszem lehetett egy feltörő tehetségű új művész, egy ragyogó nő, egy magasszintű beszélgetés – amelynek mértékéül egy életen át normaként említette az egykori Vasárnapi Kör nívóját.

Bár csalhatatlan volt Tolnay valőr-érzéke – a műalkotások kvalitásához éppúgy, mint az emberekéhez –, ámde az értékek *felismerésének a pillanataiban* mindig extázisba jött, mint Michelangelo öreg hölgyei a Sixtus-kápolna falán, a Szibillák. Lázban égett, amikor egy hamis értéket lesújtott

Felsőörs (1985)

vagy egy igazinak a hitelességét kinyilatkoztatta. Hitt az európai kultúra objektív egyetemes értékrendjében, és abban is, hogy ennek a kultúrának rajzolatát (modelljét) ő az idegeiben, a szemében, az ujjai hegyében őrzi. Ilyen ihletett pillanataiban emlékezett mindarra, ami az utóbbi két-háromezer évben számára fontos volt: versekre, ecsetvonásokra, nemes emberi magatartásokra. Az utóbbiakat különösen becsben tartotta. Hiszen az emberi viselkedés íródik a legveszendőbb anyagba, az életbe, s ez elmúlik a pillanattal.

Tolnay büszkén dúskált egy hosszú életen át gyűjtött kincseiben: diákkorából egy Fülep Lajos, Párizsban egy Jacques Maritain, Nagybányán egy Ferenczy Noémi *éthosza*! Ó, hogy neki megadatott ily kortársakkal találkoznia! De Michelangelónak a csontjaiból is kiérezte ő a kivételes életlobogást (és ezért nem is kellett átmennie lakásáról, a Buonarroti-házból a közeli Santa Crocéba, a sírhoz), mint a Mester titkát súgta meg, hogy Michelangelo minden megnyilatkozásának eget vívó erejét az biztosítja, hogy élete minden pillanatában fel volt töltve *Erós*szal...

*

Az *elragadtatás* Tolnay számára a művészi megismerés és kritika „*klímája*" volt. Ebben valósult meg számára a szépség és az igazság fúziója. Örök dilemma, hogy mi van előbb: a tojás-e vagy a tyúk. Az igazság felismerése-e vagy az ihletett lelkiállapot.

Elragadtatással telefonálta nekem egy reggel, hogy felfedezett egy magyar művészt: Kéri Imrét. Különben Kéri kiállításáról a velencei katalógus – amelyet Tolnay letétetett számomra a Casa Buonarroti portásánál – sem szűkölködött elragadtatott jelzőkben a magyar rézmetszőről szólva. A katalógus bevezetőjét Emilio Vedova írta, akit akkor már Magyarországon is a modern művészet meghatározó mesterei között tartottak számon. (Hála Herbert Read magyarul is publikált alapkönyvének a modern művészetről.) Tolnay elragadtatásának – aki persze Olaszországban pláne jól tudta, hogy ki Emilio Vedova – ez az előszó lehetett a gyújtószerkezete. „*Fantastico! Ossessivo! Ambiguo!*" És hirtelenjében nem tudtam, hogy Tolnay most a katalógust olvassa-e, vagy a saját extázisát hagyja lobogni.

A legközelebbi vasárnap délután szokás szerint ott ültünk a Casa Buonarroti harmadik emeleti kis szalonjában, és Hieronymus Boschról beszélgettünk Kéri Imre Bosch-motívumokból épített metszetének az igézetében. Tolnay e képet méltatta. Lelkesen. (Az „éghajlat" tehát biztosítva volt.) Véletlenül épp akkoriban jelent meg a magyar könyvkereskedésekben a keletnémet könyvkiadás remeke: *Fraenger* nagy könyve Boschról. Szinte ingyen adták. Egyrészt gyönyörűen és gazdagon volt illusztrálva, másrészt Wilhelm Fraenger posztumusz írásaiból kibontakozott egy vakmerő hipotézis: és ha a bosch-i művészet nem egyéb, mint a kiirtott adamita szekta hitvilágának a megjelenítése? Kíváncsi voltam, mit szól ehhez a hipotézishez Tolnay Károly, akinek valamikor – Michelangelo-korszaka előtt – Bosch volt elmélyült stúdiumai tárgya. Ezt vittem ajándékba valamelyik nyolcvan körüli születésnapjára. Lássuk, mit szól hozzá a szakértő. Tolnay – az alkotói lázban égő (elégő) aggastyánok frissességével nekilátott az adamitákról szóló gyér irodalomnak. Meghozatta a Jacques Le Goff szerkesztésében készült royaumont-i vita anyagát: Hérésies et Sociétés dans l'Europe préindutrielle. G. Welter könyve – *Histoire des Sectes chrétiannes* – meg is volt neki.

Ihletett ujjakkal lapozott rá ezekben Bosch felé mutató motívumokra. (Hogy éhínség idején még az 1500-as évek derekán is voltak adamita processziók – ezrivel vonultak nők, férfiak tökmeztelenül és énekelve, hogy Isten nyissa meg nekik a Gyönyörök Kertjét.) S aztán Tolnay Károly bámulatos

objektivitással elismerte Fraenger feltételezésének nem minden alap nélküli voltát...

Egy láncszem megint visszaillesztődött tehát az európai kultúra hálójába. (Olyan ez a háló, ahogy József Attila írja: „kifeszített fagyos hálóm, / az ég / ragyog. Jeges bogai szikrázón: a csillagok.")

Tolnay – én élete végén ismertem meg – nagy hazafi volt. (Lett?) Rettentően büszke tudott lenni az európai kultúrában funkcionáló magyar láncszemekre. Pláne a kettébe nyiszált Európa idején. (Én is egy ilyen lácszem-reménység voltam neki ott a firenzei egyetemen.) Kéri Imre kiállítása is egy ilyen láncszem volt. És a Casa Buonarrotiban a metszete is: *Hommage á Hieronymus Bosch.*

Leírom még egyszer a dátumot: 1978.

*

Tudom s bevallom: mindeddig mellébeszéltem. A képekről kellett volna szólanom, Kéri Imre művészetéről. S helyette történeteket mondtam. Anekdotáztam. Mit csináljak? A képekről magukról nincs tehetségem bármit is mondani, s minél jelentősebb a festőjük, annál inkább elnémulok. Csak azokról a pillanatokról beszélhetek, amelyekben – úgy érzem – közel kerültem a képekhez – némaságom tárgyaihoz.

Én ma is ott tartok, ahol Giorgio Vasari elkezdte. Megírta a maga idejének kortársi művészetét. S azt a címet adta a könyvének: VITE – *Életek.*

Annak a feketeségnek a mélységét és bársonyát szavakkal úgyse lehet elmondani, amelyből Kéri mezzotinto képein kibontakoznak – Caravaggiót idézve – a szenvedő Krisztusnak vagy a kettébe vágott borjúkat vivő csuklyás alakoknak a körvonalai. S a tér felső régióiban annak a kis négyszögletes ablaknak megváltást ígérő fénysugarát sem, amely annyiszor visszatér a képeken.

Utána mondom Emilio Vedovával (bár az ő szava is elhalványul a képek fekete tüzénél): *ossessivo...*

Brughel

Hangulatjelentés a Padlásgalériából

A hangulatot egyaránt szolgáltatták a közönség és a művek. Az előbbiek buzgó lokálpatriotizmusát bizonyítja az a nagylelkű anyagi támogatás és társadalmi, fizikai, szellemi munka, amivel létrehozták kedves kiállítótermüket és ezt a rendezvényt. Ünnepre készültek, és ünneppé sikeredett ez a nap.

Almádiban néhány hétre a közélet részévé vált a képzőművészet. Az évtizedekre visszatekintő nyári bemutatók új gazdája a város, ahol már másodízben talált otthonra a mai magyar festészet és szobrászat seregszemléje. Változatos képet kapunk jelen művészetünk különböző irányzatairól. Az itt látható munkák nemcsak a Balaton világáról, hanem hazánk minden tájáról — távoli benyomásokról adnak számot. A legkülönbözőbb szemléletű figurális kompozíciók, víziók, tradicionális vagy új utakat kereső merész megoldások, valósághű meditációk, folt–vonal szuggesztiók és plasztikák népesítik be a Padlásgalériát. Célkitűzésében Illyés Gyula, Egry József, Borsos Miklós szellemi örökségének letéteményese a város művészetpártoló közössége.

A nemzetközi téren is megbecsült, alkotó erejük teljében lévő befutott művészek mellett itt találjuk a feltörekvő, mást kereső fiatalokat is. Törvényszerű, hogy a kezdők egyénisége még sokszor kiforratlan. Alkotásaikon az utánérzések, sztereotípiák néhol a kelleténél nagyobb hangsúlyt kapnak. Ezen át kell esni. Tehetségük idővel úgyis helyesen rendezi el az arányokat.

A színvonalas mezőnyből a szobrászat emelkedik ki. Nosztalgikus érzések, klasszikus ideálok, izgatóan időszerű jelenünk példázatai, vagy csak egyszerű kreatív formajátékok szólítanak meg bennünket. *Kő Pál* Sinka István-portréja, Merényletének, Fórum — nagy mesterre valló darabok. *Mihály Gábor* szellemesen és mívesen hagyományápoló és -tisztelő. Az almádi vöröskő emlékére fogant díszkútterve szintén sugározza ezt a szeretetet, csakúgy, mint az olimpiai játékok ihlette kompozíciók. *Raffay Béla* régiónk múlt és jelenbéli helyzetét „egy mozdulattal" eltalálja. Mindenki maga is kipróbálhatja az egy helyben futást. *Babos László* önéletrajza szerint fák és madarak között él. Hegesztett kutyái éber és leleményes házőrzők. *Raffay Dávid* eredeti rackakosa magán hordja nemzeti karakterünk súlyos jellegzetességeit. *Csontos László* és *Lugosi László* klasszikus, illetve nonfiguratív formateremtése hidat ver a két pólus között. *R. Kiss Lenke* kiérlelt szobrocskái felkészültségének jeles tanúi.

A grafika *Ballonyi László* és *Somogyi Győző* lapjain groteszk–humánus megfogalmazással jelentkezik. Történelmi emlékezetünk, mesés és komoly felnőtt életünk egyaránt igazmondó tükörre épül őszinteségük nyomán. A lelket boncolgató Metamorfózis, Káddis litografált átiratától a hindu vallás lét–nemlét filozófiájáig ívelnek *Madácsy István* és *Szarvas Ildikó* gondolatkivetítései. *Csabai Tibor* a titok és magány ősködét rajzolja. *Katona György* vélhetően Vajda Lajos vonzáskörében munkálkodik. *Káplár Ferenc* festészete selyemre idézi II. Rákóczi Ferenc fejedelem arcképét, mely egyben a művész önarcképe is. A vállalt példakép kegyeleti zászlóbontásával magatartásformát sugall.

A természet igézetében született festmények stílárisan különböző utakról indulnak. Az elvont ábrázolás éppúgy fellelhető, mint a hűségesen visszaadott tájélmény. A megörökített látvány festőisége, színharmóniái az absztrahálás során sem vesznek el, csak átfogalmazódnak. A szín, a látvány, a forma felváltva küzdenek a dominanciáért. *Balogh Ervin* választékosan megmunkált képfelületein hajnal, hó, víz, felhők elvonatkoztatottan tűnnek fel. Látásmódja szemünket a balatoni ragyogás káprázatába vonja. *Gerzson Pál* konstruktív művészi szándékát líraibbá oldják Szigliget színei. E vidék zamatát ízlelgeti *Bokros László* naivan bensőséges munkáján.

A szürrealizmus felé nyit kaput *Balogh István*. Nonfiguratívjai valójában ábrázoló képek. *Felhősi István* allegorikus–szürreális munkáján pontosan kidolgozott tárgyak, figurák teszik időtlenné a bűvölet pillanatát. *Bojtor Károly* víz–szél cserzette arcú halásza talán egyik késői ivadéka azon negyven halász egyikének, akik a vonyarcvashegyi legenda szerint egy jégtáblán menekült meg a vízhaláltól.

Külön említem *Pleidell Jánost, Szentgyörgyi Kornélt, Kurucz D. Istvánt, Péterfy Gizellát*, akik szakmai rangjukhoz méltó képekkel jelentkeznek, de mert életterük révén máshová is kötődnek, ide részben érzelmi és részben tartalmi alapon tartoznak. *Berecz András* a képsíkok felbontásával létrejött kerti miliőbe helyezi olvasmányába merülő asszonyalakját. *Csizmadia Zoltán* szemet gyönyörködtető vertikális pasztell színorgiája a kerámia felé mutat. *Pál Margit* és *Vizer júlia* női érzékenységgel dolgozzák föl századunk emberének bezártság-fóbiáját, használva a szürkék, barnák, zöldek színértékének kifejezőerejét.

A legfiatalabbak, a jól képzett, ígéretes új generáció: *Farkas István* esztétikai tetszelgés nélkül morbid–keserű aromát cseppent az emberi sorsok, drámák termőtalajába. *Kelemen Marcell* ismeri az expresszionista festészetet. Ez témaválasztását indokolja (Harley Davidson Bar), szín- és arányérzékét erősíti. *Somody Péter* Ophéliája és *Ipach Antal* Néma találkozása egy-egy csendesen elfojtott indulat. *Szentgyörgyi Miklós* és *Bokros Júlia* választott műfajaikban színek és formák improvizációjával szerepelnek.

A genius loci vezeti mindenkor *Mikus Gyula* ecsetjét. Ez és a tó villanásai és sötétjei kettősen tükröződnek vissza gyönyörű képein. *Vágfalvi Ottó, Dobos Lajos, Fülöp Lajos, Sági Sándor* eddigi életművének gerincét alkotják a magyar tengerről szóló szerelmi vallomások. *Veszeli Lajos* alkotói nyugtalanságát az összebékíthetetlen elemek, a tűz és víz harcát attraktívan dramatizálja az Égő csónak. Szerepe szerint Veszeli Lajos — ezen a helyen — nemcsak kiállító, hanem elhivatott szervező és rendező is egyben.

Fábián László, Szöllősi Máté, Makray János, Hunyadi István Balaton-imádatukat hitelesítik a tavat s szféráját sokoldalúan, tehetséggel, ráérzően teremtett piktúrájukkal.

Összegzés. Érdekes, jól sikerült vállalkozásnak lehettünk nézői. Talán a nem egészen differenciált zsűrizés hígította a kollekciót, s ennek következménye a hullámzó színvonal. Igaz ugyan, hogy óvni kellett a helyi érzékenységeket is. A mérleg azonban így is pozitív. Erkölcsi értékét tekintve a kultúrának ilyen erőteljesen szerető és értő támogatása útmutató lehet és legyen hazánk más területén is.

Benedek Katalin

A KUTATÓ NÉGY ÉVSZAKA

A történelmet évezredekben mérik, a történelmet tömegek csinálják... közhelyek. Emberéletben lehet tetten érni, különösen, ha az már hét évtized, 1923. október 30-án egy három és fél holdas dunántúli parasztportán született egy fiú, akinek a nevét világszerte ismerik a vegyészek. Nemrég az angol akadémia, a Royal Society of Chemistry tiszteletbeli tagjává választotta. Mellesleg magyar miniszter. Mellesleg? Nem. Abban is történelem van, hogy az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság élére került. Történelmi forduló, mely a szaktudást nem egy rendszerre is visszfényt vető sallangnak tekinti, s értékét helyére kívánja tenni. A falu: Vasszécsény. A fiú — bocsánat, „öregfiú" — Pungor Ernő professzor. Idézzük föl e személyi — mégis társadalmi — történelmet!

— Édesapám, édesanyám Vasszécsényben élt. Szegény parasztok voltak. Akkoriban úgy *definiálták* — ne változtassuk meg a szót, a kémikus szava! — hogy földműves napszámosok. Három és fél hold földjük volt, amiből nem nagyon lehetett megélni. Ezért édesapám a házunk előtt lévő majdnem egy holdat gyümölcskertészetre alakította át. Éspedig úgy, hogy megtanulta könyvből, hogyan kell bánni a gyümölcsfákkal. Miután nagyon jó keze volt, kiválóan tudott oltani, szemezni, saját nevelésű fái voltak. Hát ez aztán körülbelül akkortájban kezdett eredményt hozni, amikor én már a gimnáziumnak a második felében voltam.

— *Azért ez nem szokványos paraszti életvitel, ha gyerekemlékeimből jelentkeznek is a dunántúli olvasó, kísérletező gazdák! Szemed előtt volt a megújító készség példája?*

— Hát igen. Édesapám sok mindenhez értett. Végzett kovács- és bognármunkát. Maga csinálta az otthoni kinyitható asztalt. Kitalált játékokat, elkészítette őket és felhozta Budapestre az őszi vásárra eladni. Emellett is sokféle dolgot művelt. Verseket írt, elő is adta őket. Majdnem letartóztatták, amikor a földműves nép nehéz helyzetét írta le versben. Egyszóval nagyon sok irányban érdeklődő ember volt. A helybéli plébános akarta is, hogy tanuljon tovább, de egyetlen fiú volt a családban, s azt mondta nagyapám, akinek még csaknem 17 holdja volt, hogy otthon kell maradnia a földművelésben. De jött az első világháború, apámat behívták, közben nagyapám meghalt, a lányokat férjhez adták, fölosztva a birtokot. Így maradt édesapámnak a három és fél hold.

— *Mi lett vele?*

— A húgom most is ott van, abban a gyümölcsösben. Jórészéből konyhakertet teremtett, abból él. Két gyermeke, három unokája van már.

— *Három és fél holdból taníttatni hogyan lehetett?*

— Aki kitűnő tanuló volt, az tandíjmentes volt akkor, s én kitűnő tanuló voltam végig. Bejáró voltam Szombathelyre, hát a vonatra is kellett fizetni, meg egyéb költségekre is, ezért én az első gimnáziumi osztályok után már tanítottam gyerekeket, ez behozta, ami szükséges volt.

— *Hol kezdődött a pályaválasztás?*

kiadója és fel. szerk.-je, 1969: a Le Courrier de la Liberté és a The Guardian of Liberty kiadója, 1970: a The Hungarian Freedom Fighter szerk.-je. 1959–71: a Politikai Fogoly, 1970–80: a Szabadulás szerk. biz. tagja. 1962–: a Magyar Szabadságharcos Szövetség alelnöke, 1971: a Németországi Magyar Írók Munkaközössége egyik alapítója 1979–: a Szabadságharcos Világszövetség alelnöke. A Nemzetőr évkönyveinek szerk.-je (München, 1969–). * *Díj:* Árpád-aranyérem (1963), József Attila Cleveland (1988). * *Publ.:* Délamerikai Magyar Hírlap, Itt-Ott, Jó Pajtás, Jövendő, Kanadai Magyarság, Katolikus Magyarok Vasárnapja, Katolikus Szemle, Magyar Élet (Melbourne), Magyar Híradó (Bécs), Magyar Hírlap (Buenos Aires), Magyar Hírnök, Magyarság, Nemzetőr, Tárogató (Montevideo), The American Hungarian Review, MTK21, 24, 25, 31, Irodalmi Almanach. (Brüsszel, 1958); Sprachgekreutz. Ant. (Duisburg, 1975), Nyugati magyar költők antológiája. (Bern, 1980), Szentnek kiáltjuk. Ant. (Youngstown, 1987). * *Álnév:* (T. T.); – T. T. –; T. T.
M: Füveskert. Antológia. Szerk. – –. (Bécs, 1957., Toronto, 1958., München, 1962, 1968, 1972., Bp., 1990). – *Tros alt.* Szerk. Tollas, Tibor. (Oslo, 1959). – *...csak ennyi fény maradt.* Versek 1945–1960. (Brüsszel, 1960). – *African Mission.* (München, 1963). – *Gloria victis.* Az 1956-os magyar szabadságharc költői visszhangja a nagyvilágban. Gyüjtötte és szerk. – –. (München, 1966, 1976., München–Bécs, 1986). – *From the Hungarian Revolution.* Ed. by – – and Ray, David. (New York, 1966). – *Járdaszigeten.* Versek. (München, 1967). – *Nemzetőr Évkönyv 1970.* Szerk.: Makra Zoltán és – –. (München, 1969). – *Eszterlánc.* (München, 1969). – *Gloria victis.* Szabadságharcunk a világirodalomban 1848–1849. Szerk. – –. (München, 1973). – *Irgalmas fák.* Versek. (München, 1975). – *Bányászok.* Versek. (München-Sao Paulo, 1976). – *Évgyűrűk.* – – versei. (München, 1979). – *Forgószélben.* Válogatott versek. (München, 1983). – *Varázskör.* (München, 1988). – *Varázskör – Forgószélben.* Válogatott versek. (Bp., 1989). – *Forgószélben – In Whirlwind.* – válogatott versei. (Chicago, 1990). – *Hazafelé.* Válogatott versek. (Lakitelek, 1991). – *Bebádogoztak minden ablakot.* (Lakitelek, 1995).
I: KMÍK – ÚMIL – MNKK92–96 – NYMILB – EH – Árpád – MTK4–5 – Mérő – Nyugati – Gülch – Borbándi – Nemz 1961/102. (Határ Gy.) – DMH 1961/606. (Tóth L.) – IÚ 1969–1970/20–21. (Kabdebó T.) – KMÚ 1969. nov. 14. (ly-r-e) – Nemz 1970/238. (Határ Gy.) – IO 1973/3. (Saáry É.) – Kró 1976/1. (Fáy F.) – Nemz 1976/311. (uö.) – KMV 1976/5. (Eszterhás I.) – Él 1976/2. (Ikvay L.) – ÚE 1976/6. (Flórián T.) – Nemz 1976/311. (Fáy F.) – IÚ 1978/7–8. (M. I.) – KMV 1979/39. (Haas Gy.) – Kró 1979/12. (Vadnay Zs.) – Nemz 1979/356. (Csiky Á. M.) – KatSz 1979/3. – ÚE 1980/3. (Haas Gy.) – Kró 1983/11 – Nemz 1983/403. (Kabdebó T.) – KMV 1984/8. (Haas Gy.) – Sziv 1984/13. (Mózsi F.) – BNap 1984/4. (S. Csoma J.) – KaM 1988/30. (Fáy I.) – Nemz 1988/465. (Kabdebó T.) – Katsz 1988/3. (Jákli I.) – MÉ 1989/15. (Csepelyi R.) – KaM 1990/1. (Fáy I.) – Nemz 1991/498. (Kabdebó T.) – MN 1997. júl. 21. (Kő A.) – KaM 1997. aug. 2. (S. É.) – BNap 1997/4. (Deák E.) – KaM 1997/31. (S. É.).

Tolnai Sándor → Torday Sándor

Tolnay Ákos (Mo. 1910. kör. – Róma, 1981. febr. 6.): filmíró, producer. * *Lh.:* Olaszo. * *Publ.:* Katolikus Szemle.

Tolnay Károly; *Tolnay, Charles de* (Bp., 1899. máj. 27. – Firenze, 1981. jan. 17.): művészettörténész, egyetemi tanár. * *Tan.:* 1925: Univ. Wien, Ph. D. – Berlin – Frankfurt am Main – Univ. de Paris (Sorbonne). * *Lh.:* 1918–: Németo., 1933–: Franciao., 1939–: USA, 1964–: Olaszo.* *Karr.:* 1929–33: magántanár Hamburgban, majd egyetemi tanár Berlinben, 1934–39: az

Univ. de Paris (Sorbonne)-on, 1939–48: az Institut for Advanced Study (Princeton) kutatója, 1954–65: a Columbia Univ. (New York) tanára, 1964–: a Casa Buonarotti (Firenze) vezetője. * *Publ.:* The Burlington Magazine, Gazette des Beaux Arts, Old Master Drawing.
M: Die Zeichnungen P. Bruegels. (München, 1925). – *Pierre Bruegel l'Ancien.* (Bruxelles, 1935). – *Hieronymus Bosch.* (Bâle, 1937). – *La peinture hongroise contemporaine.* (Vienne, 1937). – *Le Retable de l'Agneau Mystique des frères van Eyck.* (Bruxelles, 1938). – *Le maitre de Flémalle et les frères van Eyck.* (Bruxelles, 1939). – *The Youth of Michelangelo.* (Princeton, 1943). – *History and Technique of Old Master Drawings.* (New York, 1943). – *The Sistine Ceiling.* (Princeton, 1945). – *The Medici Chapel.* (Princeton, 1948). – *Werk und Weltbild Michelangelos.* (Zürich, 1949). – *The Sistine Ceiling.* (Princeton, 1949). – *The Drawings of P. Breugel the Elder.* (New York, 1951). – *The Final Period.* Last Judgment, Frescoes of the Pauline Chapel, Last Pietas. (Princeton, 1960). – *Tod und Auferstehung bei Michelangelo.* (Würzburg, 1964). – *H. Bosch.* (Baden-Baden, 1965). – *Il riordinamento delle collezioni della Casa Buonarrotti à Firenze.* (Firenze, 1970). – *Corpus dei disegni Michelangelo.* Vol. 3. Disegni dal periodo del „giudizio Universale" (1534–1541) fino alla morte (1564). Red. di – –. (Novara, 1978). – *Corpus dei disegni Michelangelo.* Vol. 4. Disegni architettonici. Red. – –. (Novara, 1980). – *Michelangelo.* Mű és világkép. (Bp., 1981). – *Michelangelo, sculptor, painter (dessinateur), architect.* (Princeton, 1981). – *L'ultimo' rotratto di Galileo Galilei.* (Roma, 1981). – *Michelangelo festői életműve.* (Bp., 1992).
I: MÉL – NYMILB – HA2 – IBD – IÚ 1978/9–10. (Cs. Szabó L.) – ÚLát 1980/6. (uő.).

Tolnay Márta: író. * *Lh.:* Belgium.
M: Monda-mese-rege. (Brüsszel, 1960).

Tolvaly Ferenc (Marosvásárhely, Románia, 1957. ápr. 12. –): író. * *Tan.:* Erlangen, filozófia és közgazdaság. * *Lh.:* 1974–: NSZK, visszatért Mo.-ra. * *Publ.:* Hídfő Könyvtár, Krónika, Nemzetőr, Szivárvány, Új Látóhatár. * *Álnév:* Cserey Ferenc.
M: Benső végtelen. Versek. (München, 1979).
I: Nemz 1979/349. (Kabdebo T.) – ÚE 1981/3. (Mózsi F.).

Tomaschoff Bertalan (Párnica, Árva vm., 1887. – ?): ügyvéd, újságíró. * *Lh.:* 1944–: Anglia, 1945–: Csehszlovákia, 1949–: Izrael. * *Publ.:* Jewish Chronicle, A tízéves Izráel. (Tel-Aviv, 1958).

Tomasovszky Éva (Bp., 1946. –): költő. * *Lh.:* 1956: elhagyta Mo.-ot, Kanada.* *Karr.:* Egy könyvkiadó munkatársa. Az Amerikai Magyar Írók csoportjának tagja. * *Publ.:* Katolikus Szemle, Új Látóhatár, Éledő őrtűz. Ant. (Toronto, 1980), Nyugtalan tengerszem. Ant. (Róma, 1984). * *Álnév:* Szitha Ilona.
M: Sötétben vadászó nap. Versek. (München, 1982).
I: ÚMIL – NYMILB – Nyugati – ÚE 1982/5. (Tüz T.).

Tomek Vince (Palocsa, Sáros vm., 1892. nov. 19. – Róma, 1986. ápr. 18.): piarista pap, kánonjogász. * *Tan.:* 1913–16: Kir. M. Tudományegyetem. * *Felsz.:* 1916. * *Lh.:* 1948–: Olaszo.* *Karr.:* 1948–67: piarista generális Rómában.
I: MPE 1962/22. (Csertő S.) – PŐ 1974 – KatSz 1986/2.

Tomonkó László (Bp., 1902. febr. 14. – Ituzaingo, Argentína, 1975. szept. 19.): ev. lelkész. * *Lh.:* 1928–: Argentína.* *Karr.:* 1931–: Bocában a Magyar Evangélikus és Református Egyház alapító lelkésze, 1935–: az ev. közösség, 1943–: a barracasi magyarvend gyülekezet lelkipásztora. Az 1930-as években a Magvető c. hitbuzgalmi lap kiadója és szerk.-je.
I: BNaptár 1974 – EV 1975. dec.

Tomori L. Pál:
Svédo.* *Karr.:* I
Igazság (Lund) fe
Publ.: Igazság (
Újság, Katolikus
Álnév: (P. L. T.); (
M: Levande döc
1963).
I: Mildschütz – Ne

Tomory Zsuzsa: ő
* *Karr.:* 1998-:
Értesítő alapító szei
M: Karácsony. (H.
(H. n., 1995). – *Sz*
– *Őstudatunk élő er*

Tompa László; *To*
ápr. 3. –): költő, s
Franciao.* *Karr.:*
munkatársa, a Le C
szerk.-je. A BBC
munkatársa. 1978–:
Mirador de Puits,
Puits, 1989–: az
sítások kiadója és
dalmi Újság, Le Co
Notes et Etudes D
Gargano; Kézdi Szi
Samedi, Claude.
M: A terra nostra p.
regény. (Párizs, 19
Tanulmány-vitairat.
Változatok a változá
Pillantás a magu
1990). – *Szajna-par*
1991). – *Novembe*
(Párizs, 1991). – *A*
(Párizs, 1992). –
1993). – *Kuti Kilá*
nyesen kötönyös k
kodásainak hetedikl
fekete levese. Ötév p
1998).

Toplák Mária (Ara
nyelvész, tanár. * *Tc*
zófia és pedagógia. *

TOLNAY Károly [Charles de Tolnay]
művészettörténész
(Bp., 1899. máj. 27.–Firenze, 1981. jan. 17.)
1918: bécsi egy., műv.tört. szak, mestere: Max Dvořak, majd halála után Julius von Schlosser. Magyar mesterének Fülep Lajost és Lukács Györgyöt tekintette, kapcsolatot tartott a Vasárnapi Kör tagjaival: Balázs Bélával, Bartókkal, Kodállyal, Hauser Arnolddal, Antal Frigyessel, Lesznai Annával, Mannheim Károllyal. A Magyar Műhely, az Orsz. Iparegyesület szakosztálya elnöke volt. Bécsben az *Ars Una*ban, Pogány Kálmán lapjában publikált. 1925-ben Berlinbe került, ahol Adolf Goldschmidt tanítványa lett. A háború alatt a hamburgi egy. magántanára, majd a párizsi Sorbonne előadó tanára volt. 1939-ben az USA-ba menekült, a Princetoni Institute for Advanced Studies, majd a New York-i Columbia Egy.-en folytatta munkásságát. Fő kutatási területe a flamand kora-reneszánsz és az olasz reneszánsz művészet, Michelangelo életművének nemzetközileg elismert történésze és teoretikusa. Számos tanulmánya jelent meg külföldi szaklapokban. Tudományos munkássága nyomán 1965-ben meghívták Firenzébe a Casa Buonarroti vezetésére, ahol Michelangelo-múzeumot és információs központot alakított ki, amely haláláig munkahelye és otthona volt. Halálakor André Chastel írt nekrológot a párizsi *Le Monde*-ban.
Fm: *Die Zeichnungen Pieter Brueghels*, München, 1925; *Ferenczy Noémi*, Bp., 1934; *P. Brueghel l' ancien, 1-2.*, Bruxelles, 1935; *La peinture hongroise contemporaine*, Bécs, 1937; *Hieronimus Bosch*, Basel, 1937; *Le maitre de Flémalle et les Frères van Eyck*, Bruxelles, 1939; *History and Technique of Old Masters Drawings*, New York, 1943; *Michelangelo 1-5.*, Princeton, 1943-60; *Werk und Weltbild Michelangelos*, Zürich, 1949, [1951-ben olasz és francia nyelven is megjelent]; *Michelangelo, Mű és világkép*, Bp., 1975, *Teremtő géniuszok*, Bp., 1987.
Irod.: VADAS J.: *Szövő nő* [~ Ferenczy Noémi-monográfiája], ÉS, 1979. jan. 13.; *Levelek ~hoz*, AHA, 1980/1.; NÉMETH L.: *Charles de Tolnay, 1899-1981*, AHA, 1981/2.; HUBAY M.: *~ és a magyar irodalom*, Új Tükör, 1983/22.; HUBAY M.: *Napló, ~ panteonja*, Új Tükör, 1988/29.; LACZKÓ M.: *Irodalmi dokumentumok*, ÉS, 1995. jan. 6. (M. B.)

TOLVALY Ernő festő
(Kispest, 1947. márc. 22.)
1972-76: MKF. 1995: Munkácsy-díj. A „Rózsa kör"-höz, a Mini Galériához és a Rabinec csoporthoz laza szálak fűzték a 80-as évek első felében. A 70-es évek folyamán festett képei látszólagos konstruktivizmusuk ellenére nem geometrikus absztrakt festmények voltak: anyagszerű, illuzionisztikus vásznak, melyek eredetvidéke a fotó. Fotókollázsokat, tárgyfelület ábrázolásokat, a művészet kiemelkedő tár-

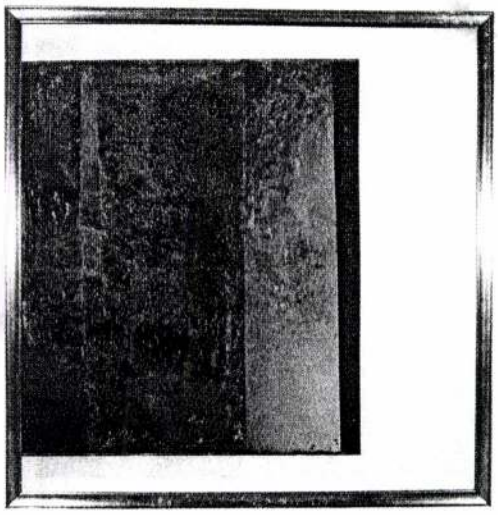

Tolvaly Ernő: Tárgy III., 1992

gyainak parafrázisait emelte be témái közé. A 70-es években environmenteket és installációkat készített, míg a 80-as években visszatért a festészethez. A *„Hamisítványok"* és a *„Paravánok"* sorozata az évtized legkiemelkedőbb teljesítménye. Képei készítésekor a festék mellett különféle természeti anyagokat is használ, úgymint márvány, homok, por, föld és hasonlók. Jelentős művészetoktató tevékenysége, tanítványaiból szerveződött a →*Földközi Ajándék* nevű csoport. Művészeti írásait szaklapok publikálják. Pályája elején a festés-festészet alapkérdései mozgatták. Performanszai, fotósorozatai, tárgyegyüttesei és festményei az áttetszőség, átlátszóság, takarás, átfestés érzéki, de elsősorban gondolati, illuzionisztikus és konceptuális lehetőségeivel foglalkoztak. A 80-as évek elején abbahagyta a festést, hogy aztán az évtized közepén-végén korábbi törekvéseit új módon folytassa. Az elmúlt évtizedben készült munkái egyrészt montázsként értelmezhetők: a vásznon azonos értékű felületek rendelődnek egymás mellé, hogy egy laza, ám mégis feszült struktúrát teremtsenek: a festő a keret, a merevítő lécek, az üresen hagyott felületek - tehát az eszközök - „szervezetével" állítja dialektikus viszonyba a megfestett síkot, a tartalmat, mely végeredményben a helyet jelenti - a virtuális, nem fizikai helyet -, ami a van és a nincs, a fedés, a fedendő, a fedő és a fedett között létezhet. ~ képeinek további értelmezési lehetőséget a felületek érzékisége, kvázi-látványelvűsége ad. A művek egyszerre szólnak a fedőréteg világszerűségéről, a jelenség és lényeg egymásba-csúszásáról, a tények tényvalóságáról, s megmutatják a dolgok együttélésének folyamatát, de legalábbis a folyamat döntő stációit. Művészeti írásokat publikál, pl.: *Vihar és mosoly. Szeift Béla munkáiról*, ÚM,

Tolnay Károly

utamból, nem lázadhatok fel, nem állhatok bosszút, legfeljebb csak egy pillanatra, mindennap egy pillanatra, egy olyan cselekedettel, amit a legnagyobb titokban hajtok végre, nagy izgalommal és végtelen körültekintéssel ragadva meg azt az alkalmas pillanatot, amikor senki sem lát.

Hát kérem. Van egy öreg kutyám, farkaskutya-keverék, tizenegy éve lakik velünk, fekete-fehér foltos szuka, kövér, tömzsi, hosszú szőrű, és a szeme már fátyolos az öregségtől.

A kettőnk kapcsolata sosem volt jó. Talán régebben nem nézte jó szemmel a foglalkozásomat, amely miatt nem lehetett zajt csapni a lakásban; de aztán lassanként, ahogy öregedni kezdett, megenyhült iránta; olyannyira, hogy a gyerekek szeszélyes zsarnokoskodása elől, mert még mindig szeretnének hancúrozni vele a kertben, egy ideje úgy döntött, hogy a dolgozószobámba menekül, és itt alussza át a napot a szőnyegen, a két mancsa közé tolt hegyes pofájával. Itt, a sok papiros és könyv közt védett helyen, biztonságban érezte magát. Időnként kinyitotta a fél szemét, és rám nézett, mintha ezt mondaná:

– Úgy, kedvesem, úgy: dolgozz csak; el ne mozdulj onnan, mert amíg ott ülsz, és dolgozol, senki sem jön be, hogy megzavarja az álmom.

Biztosan erre gondolt a szegény állat. A kísértés, hogy rajta töltsem ki a bosszúmat, két héttel ezelőtt fogott el hirtelen, amikor észrevettem, hogy így néz rám.

Nem bántom őt; semmi rosszat nem csinálok vele. Mihelyt tehetem, mihelyt valamelyik ügyfelemtől megszabadulok egy percre, óvatosan felállok a karosszékemből, szép lassan, nehogy bárki is észrevegye, hogy rettegett és áhított tudásom, az én hatalmas jogi professzori és ügyvédi tudásom, rideg férji és atyai méltóságom megvált egy kis időre a karosszék trónusától; lábujjhegyen odamegyek az ajtóhoz, és kikémlelek a folyosóra, hogy nem jön-e valaki; belülről bezárom az ajtót, de csak egy pillanatra, a szemem csillog az örömtől, a kezem reszket a kéjtől, amelyben mindjárt részesítem magam: attól a kéjtől, hogy őrült leszek, őrült, ha csak egy pillanatra is, hogy egy pillanatra elhagyom ennek a halott formának a börtönét, hogy egy pillanatra kajánul elpusztítom, megsemmisítem ezt a tudást, ezt a méltóságot, amely fojtogat és agyonnyom; odaszaladok hozzá, a szőnyegen alvó kutyushoz; lassan, finoman megfogom a két hátsó lábacskáját, és *talicskázom vele*: vagyis arra kényszerítem, hogy nyolc-tíz lépést tegyen, nem többet, a két mellső lábával, miközben a két hátsó lábát a levegőbe emelem.

Ez minden. Mást nem csinálok. Máris szaladok az ajtóhoz, és szép lassan, zajtalanul kinyitom, aztán visszaülök a trónusomra, a karosszékbe, hogy máris fogadhassam az újabb ügyfelet a korábbi rideg méltósággal, megtöltve teljes körű, hatalmas tudásommal, mint egy ágyú.

De íme, az állat két hete csak néz engem, szinte aléltan, azzal a ködös szemével, mely tágra mered a rémülettől. Szeretném megértetni vele – ismétlem –, hogy semmiség az egész; hogy legyen nyugodt, hogy ne nézzen így.

Az állat felfogja a cselekedetem teljes szörnyűségét.

Semmiség lenne az egész, ha valamelyik fiam tenné meg vele tréfából. De tudja, hogy én nem tréfálhatok; képtelen elfogadni, hogy én, akár egy pillanatig is, tréfálhatok; és csak néz az átkozott, néz azzal a rémült szemével.

MONSIEUR T. ÉS MONSIEUR M. ESETE MADAME C.-VEL

Pótlapok Tolnay Károly „Mindenes könyv"-éhez

Közreadja Lenkei Júlia

Márai Sándor naplóiban gyakran szerepel egy bizonyos, általa Madame C.-nek nevezett hölgy. Noha *madame*-nak nevezi, a C. olasz nevet takar. A Cerruti házaspár jó barátja volt Márainak, sokszor tettek szívességet neki. A kegyelmes úr segített elintézni Márai olaszországi tartózkodási engedélyét, felesége pedig biztatta az amerikai kirándulásra, azzal a feltétellel, hogy visszatér Európába: *„Madame C. levele. Megérti, hogy a Közép-tenger partján akarok élni, de rábeszél, hogy menjek Amerikába, mert a háború néhány év múltán elkerülhetetlen, s ott mégis jobb lesz, mint Európában..."*[1] *„C.-né azt írja: »Szörnyű lesz künn, de milyen nagy pillanat lesz, amikor megint visszajön a középtenger partjára!«"*[2]

Vittorio Cerruti neves, köztiszteletben álló család sarja volt. Fényes jövő előtt álló ifjú diplomataként 1919-ben Pesten is megfordult. Ugyanaz év őszén Bécsben megismerkedett azzal az elvált magyar asszonnyal, akit hamarosan feleségül is vett, fiát örökbe fogadta. Az esküvőt 1923-ban Sanghajban tartották. A kötelesség 1927-ig Kínában tartotta őket, majd Moszkva, Rio de Janeiro, Berlin és Párizs nagykövети posztja következett.

Bizalmi állomások voltak ezek, Cerruti lojális híve volt az olasz királynak, majd Mussolininek. A nácizmussal azonban nem tudott rokonszenvezni. Ebből már berlini kiküldetése alatt konfliktusok származtak, Párizsból pedig közvetlenül Hitler óhajára hívták vissza 1937-ben. A nagykövet ekkor visszavonult családi birtokára, és korai nyugdíjaztatása utáni hátralévő évtizedeiben üzleti és jótékonysági tevékenységet folytatott.

A Cerruti család novarai eredetű. Az északolasz tartomány Valenza nevű városkája mellett áll az „Il Calvario" kúria, amely a negyvenes évek elejétől nemzetközi társasági-kulturális centrummá vált, arisztokraták, nagy tekintélyű egyházi személyiségek, tudósok, művészek voltak hosszabb-rövidebb időre vendégeik. A szalon királynője természetesen Signora Eccellenza Cerruti volt.

Az ifjú férj eleinte kicsit aggódott, nem lesz-e nejének terhes a diplomatafeleség élete. Nem elég, hogy szülőföldje helyett idegen országban kényszerül élni, ráadásul ez a helyszín időről időre változik is. Folyamatosan új szokásokhoz kell alkalmazkodni és rengeteget, szigorúan kötött forgatókönyv szerint reprezentálni. Feleségében azonban nem csalódott. Az asszony tökéletesen alkalmazkodott az új követelményekhez, magáévá tette új hazája szokásait és a nagykövetné összes feladatát. Mindvégig aktív segítője volt férje diplomáciai munkájának. Mindemellett a világ legkülönbözőbb csücskeiben a magyar kultúra terjesztésén fáradozott, s ugyanakkor mindkét országbeli honfitársait tudósította kulturális élményeiről: cikkei rendszeresen jelentek meg ma-

[1] Márai Sándor: Ami a Naplóból kimaradt 1950–1951–1952. Vörösváry, Toronto, 2001. 70–71. o.
[2] Uo. 271.

gyar, osztrák, német és olasz újságokban. Közben időről időre hazajárt: palotájuk az egyik legszebb volt a Várban.[3] A vidéki visszavonultságban azután megírta saját szemszögű világpolitikai emlékeit, KÖZELRŐL LÁTTAM ŐKET címmel. A könyv a felsorolt állomáshelyek szerint, Rómával bevégezve adja közre a nagykövetné történeteit a világpolitika fontos helyszíneiről, személyiségeiről, az állomáshelyek sajátos szokásairól, légköréről.

Elisabetta Cerruti 1959-ben halt meg, az Ambasciatore jó pár évvel túlélte. Özvegyi magányában összeállított egy könyvet felesége korábban a sajtóban megjelent írásaiból és hátramaradt kézirataiból, előszavában *„Elisabetta"* megszólítással, *„Vittorio"* aláírással búcsúzván tőle (IMPRESSZIÓK MŰVÉSZETRŐL, HITRŐL, EMBEREKRŐL ÉS DOLGOKRÓL, 1961). Ha az emlékirat elsősorban politikai személyiségekről, szokásokról szól, az IMPRESSZIÓK inkább a kultúra, a művészeti élet pillanatait rögzíti. Ez a könyv is országok szerint tagolódik (Kína, Szovjetunió, Olaszország), s a harmadik rész tartalmazza a MAGIA UNGHERESE című írást, amely folyóiratban olaszul és franciául jelent meg. A házaspár megismerkedésének, házasságának és közös életük indulásának történetét mindkét könyv előszava tartalmazza. A nagykövet harmincnyolc évi házasság után megtört szívvel búcsúzik nemrég távozott nejétől, a *„legjobb olasz diplomatafeleségtől"*, aki a nehéz években is kitartott mellette, s akinek *„halálával lezárult egy korszak"* – idézi az egyik kondoleáló levelet. Megemlíti, hogy annak idején látta őt színpadon Hedda Gablerként és TRAGÉDIA-beli Évaként. Mme C. ugyanis a világot jelentő deszkáknak fordított hátat 1923-ban. Azelőtt úgy hívták, hogy Paulay Erzsi.

Mindkét előszó, a férjé is, a feleségé is hangsúlyozza, hogy a nagykövetné szerepe felér a nemzeti színházbeliekkel. Könyve bevezetőjében Paulay Erzsi elmeséli, hogyan menekült álruhában, elmaszkírozva, hamis papírokkal, de állandó félelemben attól, hogy népszerű arcát felismerik, 1919. július 19-én Bécsbe, miután megbizonyosodott róla, hogy a Nemzeti Színház eltérni készül azoktól a tradícióktól, melyekhez oly szorosan kötődött. Azt írja, többszöri kérés után végül elfogadta két bécsi színház meghívását. Az 1923-ig tartó időszakról több szó nem esik. Azt már Magyar Bálinttól tudjuk, hogy nem biztos, hogy a bolsevik terror elől menekült: 1919-ben helyzete ellehetetlenült a Nemzeti Színházban. Ambrus Zoltán szeptemberben még felléptette Hevesi Sándor CSÁSZÁR ÉS KOMÉDIÁS-ában, a közönség azonban kifütyülte, paradicsommal megdobálta. Az igazolási eljárások során a politika mindenkitől igyekezett megszabadulni, aki lepaktált a kommünnel, s Paulay szereplője volt március 21-én a Várszínház megnyitó előadásának, és szavalt az április 5-i Vörös Katonanapon is. Ezenkívül a kommün vezetőivel való pezsgős vacsorákkal, tivornyázással vádolták, s bár végül felmentették, de az *Új Nemzedék* később is támadta.[4] Az 1919–20 és az 1920–21-es évadban még kapott új szerepet (tovább játszta Hedda Gablert, Nórát, majd a TANNER JOHN HÁZASSÁGA női főszerepét), a műsorok tanúsága szerint a következőkben már nem. S bár 1923-ban – mint férje beszámol róla, a párizsi március 15-ei megemlékezésen elhangzott magyar és francia nyelvű Petőfi-szavalataiért – megkapta a Signum Laudist, nem sokkal később pedig – Magyar Bálint szerint búcsúajándékként – a nemzeti színházi örökös tagságot is, a házasság inkább látszik menekülésnek, mint a szív szava hívásának. Csathó Kálmán viszont azt írja, hogy Bözse beleszeretett a hódító egyéniségű Cerrutiba.[5]

[3] Márai a palota pusztulásáról is beszámol a '47-es naplóban. (AMI A NAPLÓBÓL KIMARADT 1947. Vörösváry, Toronto, 1993. 109–110.)

[4] Vö. Magyar Bálint: A NEMZETI SZÍNHÁZ TÖRTÉNETE A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT. Szépirodalmi, 1977.

[5] Csathó Kálmán: A RÉGI NEMZETI SZÍNHÁZ. Magvető, 1960. 170.

Hogy a nagy hírű édesapját, Paulay Edét hatéves korában elvesztett Paulay Erzsi milyen színésznő volt (filmekben is játszott, ő volt az 1914-es BÁNK BÁN-film Melindája, és sokat szavalt), nem tudhatjuk. Valószínűleg Csathó Kálmánnál lehet az igazság, aki ezt írta: *„nem volt olyan jó színésznő, amilyennek szembe dicsérték, de jobb volt annál, amilyennek a háta mögött mondták".*[6] Tizenöt évesen indult pályája során fogadtatása vegyes volt. Mint színésznőről és mint emberről egyaránt roppant ellentmondásosak a visszaemlékezések. Sokak számára emlékezetes volt Júliája, Antigonéja, Makrancos Katája, szép beszédével a régi típusú szavaló stílusú színjátszást képviselte, más vélemény szerint a társalgási darabokban, modern vígjátékokban hozta igazán a formáját, ahol humorát is megcsillogtathatta. Kosztolányi dilettánsnak tartotta (felesége pláne, nem is mulasztja el, hogy bokán ne rúgja, valahányszor szóba kerül írásaiban), Schöpflin rajongott érte, Szomory tisztelettel írja róla, hogy az évek során tehetsége sokat érett, végül felülmúlta szépségét is. Németh Antal SZÍNÉSZETI LEXIKON-ja, amelynek róla szóló cikkét Schöpflin jegyzi, sokhangú, kifejezetten intellektuális színésznek nevezi, Csathó Kálmán szerint is elsősorban a próbákon csillogott, ahol dolgozhatott a szereppel, az előadás megbéklyózta, igazi terepe nem a színpad, hanem az élet volt, *„mikor nem betanult szöveget mondott, hanem azt, ami a maga fejében született".*[7] A pályatársnő szerint *„nyegle volt, elbizakodott, szeretet nélküli, kötekedő, gúnyolódó, kíméletlen".*[8] Csathó Kálmán viszont ódákat zeng jóságáról, meleg szívéről. *„Kedvességével, okosságával, kellemességével és szíve jóságából fakadó segíteniakarásával milyen sikereket aratott a társaságos életben! Mindenkit meg tudott hódítani, akit akart, s ezt a sok hódítást arra használta fel, hogy így szerzett összeköttetéseivel segítsen minden rászorulón, aki ügyes-bajos dolgaival hozzá fordult."*[9] Szerinte is szerep volt Paulay Erzsi számára a nagykövetnéé, de nem egy a sok közül, hanem az igazi: *„mindig az volt az érzésem, hogy ez az egész színházasdi csak iskola volt számára, csak előkészítette igazi pályájára, amelyre született".*[10]

Ma már mindegy, hogy Paulay Erzsi átszínezte-e az életét visszaemlékezésében, hogy félelem, büszkeség, biztonságvágy vagy szerelem vezette-e Vittorio Cerruti karjába. Az is mindegy, hogy igazán nagy művész volt-e vagy sem. Magyar Bálint utal arra, s az alábbi levelek egyik megjegyzése is sejteti, hogy nem volt maradéktalanul boldog. Ám választott útját következetesen végigjárta, sok emberen segített, még többnek szerzett örömöt, s ez mindenképpen tiszteletet követel. Portréjához még egy történet, jellemzéséül száraz, önironikus humorának, mellyel oly sokakat lebilincselt. Felidézésének Csathó Kálmán sem tudott ellenállni, azóta pedig, hogy ez megjelent, ismét eltelt majd fél évszázad. *„Számtalan szellemes mondata keringett a városban, de megértésükhöz nemcsak a félszázad előtt való, budapesti, úgynevezett jó társaság tagjainak, sőt, egymással való viszonyainak ismeretére is szükség lenne, vagy olyan hosszú magyarázatokra, melyekbe okvetlenül beléfulladna minden poén. A színháziak közül azonban följegyzek egyet, mert legutóbb másnak tulajdonítva hallottam idézni, úgyhogy semmi értelme sem volt. Pedig úgy, ott és akkor, ahogy, ahol és amikor a Paulay Bözse ajkán megszületett, igazán frappánsan hatott. Vajda Ernő* MISTER BOBBY *című, artistákról szóló darabját rendeztem. Az első jelmezes próbán történt. Bözse játszotta a női főszerepet, és karcsú termetére simuló, aranypikkely páncélt imitáló trikóban pózolt egy*

[6] Uo. 168.
[7] Uo. 169.
[8] Kosztolányi Dezsőné Harmos Ilona: BUROKBAN SZÜLETTEM. noran, 2003. 412.
[9] Csathó Kálmán: i. m. 169.
[10] Uo.

talapzaton, olyan beállításban, hogy minden operettdíva megirigyelhette volna. Ekkor mondta: – Szobor vagyok, de fájok minden tagnak."[11]

A *„társaságos életben"* természetesen valenzai vendégeit is meghódította. A kastélyban a magyarokat mindig különleges vendégszeretet övezte. Ezek egyike volt néhány alkalommal a művészettörténész Tolnay Károly is, aki kisgyermekkorában a MINDENES KÖNYV-ben szerette volna összegyűjteni élményeit, s akinek írásai összessége végül talán meg is alkotta azt.[12] Nem tudjuk, látta-e színpadon Paulay Erzsit, azt sem, hogy hol, mikor ismerkedtek meg. Ami biztos: a Cerruti család többször is vendégül látta őt a *„valenzai paradicsomban"* (amely a korszak ismerőinek Lesznai Annáék körtvélyesi kertjét juttathatja eszébe), Cerrutiné nőiességével elbűvölte, bölcsességével, intelligenciájával, humorával lenyűgözte Tolnayt. Ez a barátság egészen a színésznő haláláig tartott, amelyről Tolnay így emlékezett meg egy naplófeljegyzésében: *„Valenza, 1959. szept. 13. Paulay Erzsi utolsó szavai: »Ne képzeljétek, hogy holnap nem megyek Milánóba a fodrászhoz!« Cerruti Vittorio ezt elhallgatja – Istvántól tudom meg, aki nem érti meg, mennyire jellemző ez a mondat! Ebben a mondatban van benne a nagysága: igazi nő, aki nem adja meg magát, aki nem abdikál*[13] *még a halál előtt sem! Előbb a hiúság és a szépség!"*

Ez a sírig tartó női büszkeség nagyon imponált Tolnaynak. De Erzsébet tanácsát kérte érzelmi ügyekben, véleményét szívesen meghallgatta művészeti-művészettörténeti kérdésekben is. Volt ezenkívül egy nagy közös akciójuk: a lobbizás Márai Sándor Nobel-díjáért. Tolnay nem különösebben kedvelte személyesen Márait. Többször találkoztak, viszonyuk igencsak ellentmondásos volt. Márai így rögzíti első találkozásukat 1949-ben: *„Dr. O. látogatására Nápolyba érkezik T., aki a műtörténet tanára egy amerikai egyetemen. Állítólag azért jött Nápolyba, hogy velem találkozzék. Két este nálunk vacsorázik. Érti a mesterségét. Most hároméves stipendiumot kapott. Michelangelóról írt könyvet. Magyar, öt éve amerikai állampolgár. Fáradt Amerikától, szidja, csepüli. Szidja a konformizmust. Amerikában nincs szellemi szabadság. Az egyéni véleményt, még az egyéni magatartást sem tűrik. Tudják, hogy az övék a következő száz-kétszáz év.* [...] *Figyelmeztetem, hogy ilyen feltételek mellett mégis, tíz éven át megélt munkájából Amerikában, és nem kényszerítették politikai, sem minőségi kompromisszumra. Azt mondja, ez igaz. Figyelmeztetem, hogy ezt Amerikában megtehette, de az elmúlt tíz évben Európában menthetetlenül politikai vagy minőségi kompromisszumra kényszerül, s még akkor sem biztos, hogy munkájából megél."*[14] 1952-ben már Amerikában így emlékezik vissza ugyanerre: *„T.-vel találkozom. Két év előtt felkeresett Nápolyban. Most Princetonban tanít. Rokonszenves, de szenvelgő dilettáns, aki állandóan meg van sértve, mert Amerika nem olyan, mint Európa. Ez az álláspont igazságtalan. Igaza csak annak van, aki attól van megsértve, hogy Amerika olyan, mint Amerika."*[15] Tolnay még 1960-ban is emlegette: *„...a magyar emigráns író (Márai S.), akit szintén meglátogattam, amikor panne-ban volt 1947-ben lent Nápolyban, a Posillipón; akinek a Nobel-díja miatt egykor levelet írtam A. Gide-nek – az bizony elfelejtette ezt itt N. Y.-ban, az nem keresne fel így, mint ez a francia.* [...] *Ez tovább folytatja a hazai »felsőbb keresztényi« réteghez tartozását – fölényeskedő nagyképűséggel visszavonul attól, aki érdek nélkül kedves volt hozzá, amikor bajban volt".* Márai azt is inkább természe-

[11] Uo. 170–171. A kifacsart idézet Vörösmarty AZ ÉLŐ SZOBOR című versére utal.
[12] Vö. LAPOK A „MINDENES KÖNYV"-BŐL. TOLNAY KÁROLY LEVELEZÉSÉBŐL ÉS NAPLÓFELJEGYZÉSEIBŐL. *Holmi*, 2003/1–2–3.
[13] Nem hátrál meg.
[14] Márai Sándor: AMI A NAPLÓBÓL KIMARADT 1949. Vörösváry, Toronto, 1999. 154–155.
[15] AMI A NAPLÓBÓL KIMARADT 1950–1951–1952. I. m. 325.

tesnek veszi, hogy Tolnay bevetette korábbi franciaországi kapcsolatait Nobel-díja ügyében, elegáns fölénnyel regisztrálja a kudarcot. Sokra nem ment ugyanis kapcsolataival Tolnay: Gide szabadkozását a Márai-naplóba bemásolt levél eredetijének Lackó Miklós egyik Tolnayról szóló tanulmányában közölt fotója hitelesíti.[16] *„Madame C. megható levele. Ő, aztán Ó. és T. összeesküdtek, hogy megkapom a Nobel-díjat... T. tudtomon kívül írt Gide-nek, aki felelt, és Madame C. most beküldi a levelet. Cédulaszerű papírra írta válaszát Gide. – »29 Sept. 49. Monsieur, j'applaudis de tout coeur a votre initiative au sujet de Márai, le vif intérêt que je lui porte n'ayant rien faibli. Mais méfiez-vous de votre zèle amical: vous savez que, pour le prix Nobel, il n'y a pas, à proprement parler de* candidats. *Lorsque le jury scandinave m'a proposé, l'on m'a dit (olvashatatlan* [tényleg – L. J.]*): gardez-vous d'intervenir ou de faire jouer quelque influence que ce soit: ce serait pour compromettre. Vous êtes même instamment prié de tout ignorer. – Au surplus je ne vois pas de tout auprès de qui je pourrais intervenir. Mais, à l'occasion, veuillez transmettre à Márai l'assurance de ma vive sympathie et mes voeux chaleureux. Tout cordialement: André Gide.« A papírlap sarkában nagy betűkkel: »T.S.V.P.« A másik oldalon: »Lucien Maury 137 Boulevard Raspail en relations constantes avec les représentants du jury Nobel pourrait vous être de bon conseil – si vous alliez trouver (ezt a szót áthúzta, helyette:) consulter de ma part.«*[17] *Madame C. nagyon érdekesen ír, mindhármuk nevében bocsánatot kér tőlem – de erre semmi ok, minthogy mindez tudtom nélkül történt. Amit ír, hogy a magyarság számára nagy jelentősége lenne, ha megkapnám a Nobel-díjat, igaz; mostani teljes megalázottságunkban és megsemmisülésünkben, amikor otthon és külföldön a rothadás rágja a magyar szellemet, nagy vigasztalás és erőforrás lenne az egész magyar szellemiség számára, ha egy magyar író megkapná a Nobel-díjat. – Szeretném ezt a kérdést őszintén látni. – Azt hiszem, én nem érdemlem meg a Nobel-díjat; s ezt nem valamilyen selypegő, hamis szemérem mondatja velem, hanem a meggyőződés."*[18] Alighanem igaza lehetett Tolnaynak Márai felejtésével kapcsolatban, mert az író 1949 végén már így kesereg: *„Csaknem minden emberem elmaradt ebben az évben. Mindenki, akiről azt hittem, hogy a nehéz élethelyzetben segíteni tud. Igaz, nem kértem senkitől semmit... de hogy dadogtak, hogy menekültek!... Rómában Ó.-ék és C.-ék helytállottak; s itt a helyszínen szegény Lajos. Mindenki más makogott, ódzkodott, bujkált és menekült."*[19] Tolnay gesztusa el van felejtve. A szabadkozólevelet kommentáló naplórészlet végéből az derül ki, hogy Márai úgy érzi, nem érdemes ugyan a Nobel-díjra, de adott esetben minden bizonnyal Tolnayék nélkül is megkapná: *„Én nem vagyok sem érett, sem méltó a Nobel-díjra, ezt bizonyosan tudom; Gide, akit személyesen nem ismerek, a »Révoltés« óta emlékezik reám..."*[20] (Ezt igazolja is egy korábbi naplófeljegyzés: Gyergyai mesélte Márainak, hogy Gide emlékszik a ZENDÜLŐK-re.)[21] Tolnay mindazon-

[16] Lackó Miklós: TOLNAY KÁROLY ÉS SZELLEMI KAPCSOLATAI. In: A TUDOMÁNYTÓL A TÖMEGKULTÚRÁIG. MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK 1890–1945. MTA Történettudományi Intézete, 1994. Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok 14.

[17] Uram, teljes szívemből örvendek Máraival kapcsolatos kezdeményezésének, mivel iránta való élénk érdeklődésem nem csökkent. De legyen óvatos baráti erőfeszítésében: ön tudja, hogy a Nobel-díjnak nincsenek a szó szoros értelmében vett *jelöltjei*. Mikor a skandináv zsűri engem ajánlott, azt mondták nekem: őrizkedjék bármiféle beavatkozástól vagy nyomásgyakorlástól: ez csak kompromittálná. Sőt, ne is tudjon róla. Ráadásul nem is tudom, kihez fordulhatnék. De ebből az alkalomból tolmácsolja, kérem, Márai úrnak élénk rokonszenvemet és forró jókívánságaimat. Szívélyes üdvözlettel: André Gide. Fordítson! Lucien Maury, 137 Bd. Raspail, állandó kapcsolatban áll a Nobel-bizottság képviselőivel, ő talán jó tanáccsal szolgálhat – keresse meg/konzultáljon vele a nevemben.

[18] AMI A NAPLÓBÓL KIMARADT 1949. I. m. 209—210.

[19] Uo. 263.

[20] Uo. 210.

[21] AMI A NAPLÓBÓL KIMARADT 1948. Vörösváry, Toronto, 1998. 11.

által nagy írónak tartotta Márait, az ekkor született Béke Ithakában-t (melynek fejezeteit Márai elküldte Elisabetta asszonynak is) remekműnek nevezi.

Az alább közlendő néhány levél Paulay Erzsi ragyogó személyiségének és az érte rajongó nagy formátumú férfiak, egyben visszhangra szomjas alkotók életútjának találkozási pontjaira vet fényt. A két férfi életében átmeneti időszak volt ez: Tolnaynak az első levélváltás idején, 1948-ban járt le a New York-i Institute for Advanced Studies-beli megbízatása, ezután jó ideig kutatói ösztöndíjakból – meg, mint Kerényi megsúgja Fülepnek, apja gazdag örökségéből – élt. (*„Carlo itt volt nyáron az Eranoson, de komoly beszélgetésre vele nem került sor, inkább elkerülte. S világért sem beszélt arról sem, amit aztán véletlenül tudtam meg, de okmányszerű bizonyítékokkal, hogy az öröksége, ami az apjáról szállt rá, felér egy Nobel-díjjal, legalábbis összegszerűen. Ne végy tudomást róla, hogy ő is észrevegye, de biztosan megnyugtat, ha ezt tőlem hallod.")*[22] Ez meglehetős mozgásszabadságot biztosított neki, utazhatott, s közben folyamatosan próbált állandó álláshoz jutni, de csak a New York-i egyetem visiting professorságáig jutott, majd 1965-ben nevezik ki a firenzei Casa Buonarroti igazgatójává. 1947-ben előadásokat tartott Párizsban Michelangelóról, ezek németül 1949-ben (Werk und Weltbild des Michelangelo, Zürich), angolul 1964-ben jelentek meg (The Art and Thought of Michelangelo), ezek alkotják Charles de Tolnay néven Magyarországon 1975-ben kiadott nagyszabású kötetének egyik részét, a másikat pedig – mint a magyar kiadás bevezetőjében beszámol róla – az az 1949–50-ben Párizsban írt kis Michelangelo-monográfia, amely egyszerre jelent meg 1951-ben olaszul és franciául. Mindeközben pedig írja monumentális sorozatát a mesterről, ennek kiadását a Princeton University Press vállalja, az érintett években a Medici-kápolnáról szóló III. és a II. Gyula pápa síremlékének szentelt IV. kötetet fejezi be, s nekikezd az utolsó korszakot feldolgozó V. kötetnek, amely majd 1960-ban jelenik meg. Márai ugyancsak vándoréveit éli: 1948-ban szánja el magát az elmenetelre, 1952-ben az Amerikába településre. És valószínűleg fogalma sincs, vagy nem hozza össze gondolataiban, hogy az imádott Cerrutinénak (hozzá írt leveleinek kópiái megtalálhatók a Petőfi Irodalmi Múzeum kézirattárában) egyik legnagyobb sikere Pesten az a Hedda Gabler volt, akiről 1947-ben olvasván így ír: *„legszívesebben seggberúgnám. Ez nem hősnő, ez egy undok trampli".*[23]

A levelek datálásában (a borítékok nincsenek meg) a szereplők másokkal váltott levelein kívül a művek megjelenési dátumai orientáltak. Paulay Erzsi nagykövetnéi memoárját Márai is, Tolnay is segített elhelyezni. Ez a könyv az ötvenes évek elején több kiadásban, négy nyelven megjelent. Hogy milyen nyelven írta, nem is lehet bizonyosan tudni, valószínűleg angolul. Az első kiadás a francia volt (Je les ai bien connus, 1950), ez fordítót is feltüntet, de nem írja, hogy milyen nyelvből, nemkülönben az 1952-es spanyol (Los conoci de cerca). Ugyancsak 1952-ben jelent meg először a könyv angolul (Ambassador's Wife), ugyanebben az évben még egyszer, majd 1953-ban harmadszor is. Ez az egyetlen változat, amely nem jelöl fordítót, s az angol változatot jegyzi a szöveg alapjául az 1953-as olasz kiadás is (Visti da vicino). Paulay Erzsi, amint az majd alább kiderül, egy nagyszabású könyvet is tervezett Magyarországról. Hogy ebben pontosan mit és hogyan szándékozott megörökíteni, nem tudjuk, csak sejthetjük a levelekből, a Magia ungherese mindenesetre nagyon sajátos szemszögű, idilli felidé-

[22] Kerényi Károly levele Fülep Lajosnak 1951. március 16-án. In: Fülep Lajos levelezése VI. 1951–60. Szerkesztette F. Csanak Dóra. MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, 2004.
[23] Ami a Naplóból kimaradt 1947. I. m. 277.

zése az egykori Magyarországnak, nekem az EGY SZERELEM HÁROM ÉJSZAKÁJA híres sanzonját, a Bíróné dalát juttatta eszembe. Egyébként talán Vas István ismerte is ezt az írást, s ez ihlethette a Bíróné nosztalgikus szövegét: *„Isten veled, édes életünk..."*

A levelek tulajdonosa Paulay Erzsi unokája, Gabriella Czaran Cerruti, a másolatok Demeter Katalin és Tóth Imre szíves közvetítésével kerültek hozzám, miként a Petőfi Irodalmi Múzeumba is.

L. J.

1.
Firenze, [1947.] aug. 1.
Hotel Berchielli
Lungarno Acciaouoli

Drága Erzsébetem,
Napok óta írni szerettem volna, hogy megköszönjem a valenzai Paradicsomot, Magának és kedves férjének. Gyönyörű emlék marad számomra a vendéglátásuk bőkezű és mégis oly diszkrét formája; az ébredések a nagy ágyban a sárga szobában, a reggelik a kilátással a kertre, a csöndes és boldog órák, amikor könyvét olvastam, az örömteljes pillanatok, amikor megjelent az ablak előtt, a bölcs és néha szenvedélyes beszélgetések a kertben, a teraszon és a sárga szobában, a gondozott ebédek és vacsorák a nagy fa árnyékában – mindez oly szép, oly „homogén" volt, hogy nosztalgiával fogok visszaemlékezni Valenzára mint életem egy boldog szakára. De ezen a boldogságon túl sorsdöntő jelentőségű volt számomra mindaz a sok okos és jó tanács, amit útravalóul adott nekem az életem jövőjét illetően. Tudtam, hogy Magával kell beszélnem – mégis boldog vagyok, hogy várakozásom ennyire maradéktalanul teljesült, hogy megmondta, amit hallanom kellett a Maga szájából.

Két szörnyű milánói nap után lejöttem Firenzébe, és itt ismét boldog vagyok. A város tiszta, megőrizte régi báját, a Medici-kápolnában, a Duomóban, S. Maria Novellában újra csodáltam azt a sajátosan „száraz genialitást", amit a toscan dombok tájilag revelálnak – mindez egy anyagból van gyúrva, természet és művészet csak két aspektusa egy és ugyanazon lényegnek. Egyedül vagyok ezzel a lényeggel szívemben – ez jó, így kellene mindig élni... De két-három hét múltán majd el kell menni Rómába.

Fogadja még egyszer, drága Erzsébetem, mély köszönetemet: oly jó volt nyolc év után „retrouver le temps perdu", oly jó volt Magát változatlan szépségében újra élvezni.

Kézcsókkal és öleléssel barátja

Károly

Melegen üdvözlöm k. Férjét, valamint István fiát és feleségét.

2.
Firenze, [1947.] okt. 21.

Drága Erzsébetem,
Sándor és Zoltán rövid firenzei tartózkodás után elutaztak, és ezzel feloszlott egyelőre a „Nagy Együttes". De csak fizikailag: mert szellemben tovább fog élni. Életem vé-

géig nem fogom elfelejteni a valenzai Paradicsomot (Magának és Férjének alkotását) – a virágoskertet, a dombokat és a Pó-síkságot, a márványpadokat a cyprusok alatt, az ezüstpárát és a pasztellszíneket. És nem fogom elfeledni a házat, olasz–magyar jellegével, a pozsonyi órát, a felvidéki kályhát, a szobák jó arányait. Mindez stílusos környezet volt ehhez a sajátos összejövetelhez, ahol felragyogott váratlan szépségében az elveszett haza szelleme és lelke. Csodáltam Magát és művészetét, amellyel felidézte a régi Pestet, az egykori Nemzeti Színházat, a nagy Jászai Marit és a pesti tréfa minden ízét és zamatját (a báró Guttmann-né-féle történetre gondolok); boldogan láttam, hogy megfiatalodott, miközben remekül eljátszotta a szerepeket. Szép volt, Erzsébetem, mert boldog volt. És ugyanakkor szellemes! Csalafinta komolysággal az arcán mesélte el a történeteket. Régen nem élveztem ennyire az előadás művészetét. Most már csak arra kérem, hogy írja meg mihamarabb a tervezett könyvet az egykori Pestről, amely *alapvetően* fontos dokumentum (és monumentum) lesz.

Külön meg szeretném köszönni magának és Urának meleg, jóságos vendégszeretetét; a szép, kényelmes, világos szobát, amelyben oly kitűnően lehet dolgozni, és az elsőrendű konyhát, amelynek ízes tálai méltó „kísérőzenét" szolgálta[tta]k a zamatos történetekhez.

Ma utazom Rómába; előadásom 25-én lesz. Zoltánt viszontlátom. Itt gyönyörű volt, mint mindig.

Tökéletesen boldog voltam Valenzában! Ezt nem is lehet megköszönni, oly nagy ajándék volt.

Nagy szeretettel és csodálattal öleli

Carlója

3.

[1950.] febr. 18.

Drága Erzsébetem:

Örülök, hogy volt alkalma a berni kiállítást élvezni. Amikor decemberben ott jártam, még a középkori kéziratok kiállítása is nyitva volt – revelálóan nagyszerű... nem tudom, hogy maga látta-e? De az Aeginéták a legszebbek.

Örülök, hogy a *Márai*-ügyet a kezébe veszi, és remélem, siker fogja koronázni lépéseit. Én márc. végén–április első felében Itáliában vagyok: a római Holland Intézet felszólítására, egy előadást kell tartanom H. Boschról. (Evvel az előadással akarják inaugurálni a holland kultúráról szóló előadás-sorozatot; a meghívást el kellett fogadnom, mert megtisztelő). Hol lesz akkor Maga? Hol láthatom? (Én a Holland Intézet vendége leszek.)

Ami engem illet, borzasztóan boldog vagyok pillanatnyilag itt Párizsban: a munka elég jól megy, szerelemben nincs hiány, és ma reggel, a kékes párában lebegő Place de la Concorde láttára, újra áldottam az Eget, hogy itt lehetek. De meddig? A jövőt illetőleg semmi perspektíva! A Michelangelót be akarom fejezni,[24] azután majd meglátjuk. A Collège de France-on jövőre lesz üresedés; ez volna a megoldás, talán az egyetlen igazi megoldás számomra.

[24] Michel-Ange. Timné, Paris, 1951, Michelangelo, Del Turco, Firenze, 1951, magyarul a Mű és világkép című kötetben (Corvina, 1975).

Minderről bővebben személyesen; mert érzem, hogy látni fogjuk egymást, akár Párizsban, akár Itáliában.

Írja meg, kérem, tervét és címeit (pl. a novarai címét nem ismerem), és fogadja szerető kézcsókomat

Carlo

Az Orangerie-ben szép kiállítás lesz: Le dessin français du XVe au XIXe siècle. Talán együtt megnézzük!

4.

[1950.] márc. 11.
Párizs

Erzsébetem: megkaptam drága sorait, és sietve megírom Magának a dátumokat. Április 9-től 19-ig Rómában leszek: Istituto Olandese, 10 Via Omero (Valle Giulia). Előadásom 17. és 19-e között lesz (valószínűleg 18-án). Április 3-tól 9-ig Firenzében szeretnék lenni, de még nincs szobám, a szállodák tele vannak már. (Ha véletlenül tudna ajánlani valamit, lekötelezne.) Ha nem találok szobát Firenzében, direkt utazom Rómába 9-én. Tehát vagy 3-a *előtt*, vagy 9-e *előtt* Milánón átutazom (Svájcból jövet), és akkor találkozhatnánk. Ebben az esetben egy-két éjszakát Milánóban szeretnék eltölteni; képzelem, ott is nehéz szobát találni, és előre kell rezerválni. Magát ott bizonyára jól ismerik, és Magának a segítségével könnyű lenne elhelyezkedni: előre is köszönöm esetleges segítségét!

Párizsban májusban gyönyörű lesz.

A Claudel–Gide-levelezést én is most olvastam. Egy nézeten vagyunk: Claudel undok, de néha felcsillan benne a legszebb poézis; Gide kedves, de megbízhatatlan. Egészében én is inkább Gide-hez húzok. S. Dalí nézetem szerint *rossz* művész: „bluff" az egész. Alapjában véve hideg akadémikus virtuoso ő, a „szürrealizmus" csak póz. Nem érez semmit. A művészet: önreklám.

Válaszát várva, melegen öleli
Örökké a Maga

Carlója

5.

Menton, [1950.] dec. 27.
(Monte-Carlo)

Erzsébetem: boldog vagyok a könyve sikerével és avval, hogy már írja a „Magie hongroise"-t (a cím jó), és az gyönyörű lesz. Aztán jön a nagy könyv *Magyarországról*, amely a mi Bibliánk lesz majdan.

Köszönöm jó levelét. Hogy tiszta vagyok, az igaz, és ezt tudják mindazok, akik közelebbről ösmernek. Hogy nem érhet ezért bántalom az életben – az már nem olyan biztos... de halálom után nem érhet. Ha rosszakaratot érzek magam körül néha, úgy ez sajnos nem képzelgés, hanem konkrét expérience-okra megy vissza. (A Renner-levelet megmutattam; de ez csak *egy* bizonyíték, többem is van.) De ne beszéljünk erről

most; messze vagyok egy pszichózistól; alapjában boldog vagyok az élettel és főleg a munkával, és Magát nagyon szeretem!

Egypár napra lejöttem a Côte d'Azurra, Rinával[25] találkozni (akinek bronchitise van), és ott töltöttük a karácsonyt. Holnapután ismét Párizsban leszek, kb. február 10-ig; akkor kezdődnek az előadásaim Belgiumban, Hollandiában.

Nagyon érdekel minden szava! Írjon, kérem, főleg a Magie hongroise-ról. Meddig marad Rómában? Az én címem Párizsban a régi.

Meleg szeretettel öleli

Carlója

Ha látná Zoltánt, mondja meg neki, hogy ő a legjobb élő orvos. Sokszor üdvözlöm urát és Nina Pallavicinit.

6.

Párizs, [1951.] márc. 16.

Drágám:

Köszönöm jó levelét; mindig *boldoggá* tesz soraival, amelyek olyan közvetlenek, hogy magam előtt látom Magát, nevető szép szemeivel!

A holland előadásoknak sikerük nagy volt. Michelangelo és V. Colonna volt egyik témám. Amit a vallásos elmélyülésről mondottam, nagyon érdekelte őket (hiszen kálvinisták, és ezért érzékük van az ilyen egyház feletti, magányos vallásosság iránt). Az út gyönyörű volt (1938 óta nem voltam H.-ban), Amszterdam grachtjait, barokk templomait, mélabús fáit, zsidónegyedét (ahol Rembrandt lakott) persze Rembrandt szemével szemléltem: a hétköznapiban a csodát és a pompát láttam, ahogy ő megtanított rá. Ez a „pompa" persze nem a palotákban van, hanem a világításban: a puritán Amszterdam átszellemül ebben a különös fényben, és észak Velencéjévé válik. Sok időt töltöttem a „Ronde de la Nuit", a „Fiancée juive" és a „Staalmeesters" előtt. Delftben – Vermeer nyomaiban – élveztem ezt a „város-csendéletet". Persze nem szeretnék H.-ban élni, túl kispolgári az egész, és valószínűleg az ember nem szokja meg, hosszabb tartózkodás után sem, azt az alapvető tényt, hogy a föld hiányzik (a szárazföld ösmeretlen fogalom), mindenütt csak víz van és felhők, minden átmeneti állapotban van, és az emberek ereiben is víz csörgedezik, és a nőknek halformájuk van (hiányzik a struktúra). De három hétre boldoggá tett ez a kis ország. Azután Lille-ben az egyetemen volt még egy előadásom. Ott volt az egész város, a Doyen de la Faculté des Lettres, az olasz konzul, a gazdag (és fukar), sokgyermekes lille-i nagygyárosok, akik meghívtak ebédre, vacsorára, és ünnepeltek. Jól éreztem magam közöttük, mert nagyon kedvesek voltak, és mert éreztem, hogy bennem *„a* Szellemet" tisztelik, ahogy csak a franciák és magyarok (és néha a németek is) tisztelik a betű emberét.

Rina megérkezett, boldog vagyok vele, és itt szeretnék maradni vele (Princetonra úgy gondolok, mint egy cauchemarra).[26] Maga, drágám, most Novarában érzi azt, amit én egy évtizeden át Princetonban szenvedtem! Rossz rágondolni...

[25] Feleségével, Rina Bartoluccival.

[26] Rémálomra.

A Michelangelo-könyvem valószínűleg áprilisban–májusban megjelenik. Most olvasom a keféket. A Bruegel-könyv is nyomdában van.[27]

Hallottam, hogy a lausanne-i egyetemen a Művészettörténelem Tanszéke üres, és keresnek oda valakit. Én szívesen elmennék oda (közel van Itáliához és Párizshoz); sajnos nem ismerek senkit az ottani egyetemen.

A minap egy Diner alkalmából bemutattak Mlle Adorjánnak, aki azt mondotta, hogy a Maga közeli rokona. Beszélgettem vele Magáról. Mikor látom? Szeretném már megölelni. Mindhalálig

Carlója

7.
[1951.] szept. 25.
St. Margherita Ligure

Édes Erzsébetem,
Ezzel a levéllel vártam, amíg egyedül maradok és beszámolhatok Magának az ügyről. Utam utolsó állomásához értem – holnap ismét Franciaországban leszek –, és mielőtt elhagyom Itáliát, belső szükség számomra, hogy felkeressem soraimmal *Magát, legjobb Barátomat,* akinél az út első hetét töltöttem el: *a valenzai paradicsomban.*

Röviden ez történt: a leány szept. 9-én reggel 6-kor beállított a római szállodába. Párizsból jött, francia illatokkal, francia bájjal. A római ég kegyes volt: derűs, áttetsző kékjével fogadta. Isteni napok következtek. Nincs nagyobb élvezet, mint együtt nézni a múlt emlékeit egy ilyen szenzibilis, ilyen művelt és okos nővel, aki azonkívül még szép is és szellemes. (Mennyire szeretném Magával megnézni Rómát!) A Via Appián, a Gianicolo rózsás naplementéjében, az Aventinus párás reggeli levegőjében egynek éreztem magam vele; dallamos, trillás kacagása felüdített. Nagy kísértés volt. De „erős" voltam: megfogadtam a Maga tanácsát, Drágám, amelyről tudom, hogy az egyetlen jó tanács volt az adott körülmények között. Megmagyaráztam neki, hogy mekkora lemondás számomra, de hogy művemnek tartozom ezzel az áldozattal. Amíg a „Michelangelo" nincs befejezve, „rabszolga" vagyok. Erre zokogni kezdett; gyönyörűen sírt, ősei által kiformált, stilizált formában, de én a Maga szavaira gondoltam, és nem lágyultam el többé – ez nem volt könnyű. Rómából, két nappal őelőtte, Firenzébe utaztam; de az Arno partján még egyszer láttam, együtt voltunk a Monte S. Miniatón, és ismét egy gyönyörű napot kaptunk ajándékba a sorstól. Újra beszélgettünk, de én már hajlíthatatlan maradtam. Erre azt mondta: „Vous avez le goût de l'ephémère!"[28] Csak ez alkalommal, Firenzében kaptam kézhez aug. 7 és 11-ről keltezett valenzai leveleit! A Berchier elfelejtette elküldeni Rómába. Köszönöm, Drága, e kedves, meleg leveleket; még egészen a valenzai boldog napok emlékét idézik. Rómában felkerestem Istvánt, és háromszor telefonáltam neki; sajnos nem jött el a Sixtinába, pedig meghagytam a „message"-t, hogy ott várom. Bonneréknél egyszer vacsorára voltam hivatalos, és egyszer meghívtam a hölgyet a Sixtinába. Finom, jó emberek, úgy hallom, hogy Bonner az új nemzetközi Archeológiai Intézet amerikai delegátusa. Mint ilyen, nagy befolyása lesz a Művészettörténeti Könyvtár reorganizálására (az egykori német Hertziana). Mondja meg neki alkalomadtán, mennyire szeretnék Rómában vagy Párizsban él-

[27] The Drawings of P. Bruegel the Elder. Rascher, London–New York–Basel, 1952.
[28] Maga szereti a múlékony dolgokat.

ni, milyen távol van Princeton azoktól a műemlékektől, amelyekről én dolgozom. Kerényi is Rómában volt, de nagyon kiábrándultam belőle; tényleg „staniczli cukorka", nem igazán nagy ember, sőt... de erről majd máskor.[29]

Érdekelne, hogy a Kollár-ügy hogyan intéződött; remélem, hogy jó eredménnyel. Amerikában ismét foglalkozni fogok a könyve kiadása ügyével. Egy ilyen szép könyvet okvetlenül ki *kell* adni.

Párizsi címem: American Express Co., 11 rue Scribe. Valószínűleg novemberig ott maradok. Nagyon kérem, Drágám, hogy írjon oda. Végtelenül nehéz szívvel hagyom el Európát...

Kedves Férjét melegen üdvözlöm, Magát pedig hálás szeretettel

öleli
Károly

8.

Princeton, N. Y.
293 Nassau Street
20. XI. 51.

Erzsébetem:
Íme, három hete, hogy megérkeztem ide, ahol egykor tíz hosszú és nehéz évet éltem. Az ember akaratlanul és tudat alatt is valahogy megszereti azokat a helyeket, ahol soká élt, és ahol élve nem volt könnyű. Így jártam én is Pr.-nal: jó érzés viszontlátni rusztikus előkelőségét, jól tartott utcáit, szép fáit, és még a neogótikus stílusú épületek sem irritáltak, mint egykor... az ember sok mindent megszok. Tényleg boldogító volt Rinát viszontlátni és a lakást (a home-ot), telve múltam emlékeivel, könyvekkel, bútorokkal, képekkel, amelyekhez személyes közöm van. (Rina teljesen rendbe szedte a lakást; alig láthatók a nyomai annak a házaspárnak, amelyik két esztendő alatt barbárul bánt holmijainkkal...) És mindjárt nekiültem a munkának; egyelőre még nem megy oly jól, ahogy szeretném, még fáradt és fásult vagyok. De remélem, pár nap múlva formában leszek, és átdolgozom a telet: be *kell* fejeznem a IV. kötetet.[30] Ennek a célnak mindent alárendelek. Ez sürgős tennivaló.

Pillanatnyilag bizonytalan napokat élek: még nem tudom, mi lesz velem. Várom a választ, hogy megújítják-e a Fellowshipet. Azt hiszem azonban, hogy ettől sem szabad függővé tennem közvetlen jövőmet: a munkámat nem szabad megszakítanom, a kötetet be kell fejeznem, akár így lesz, akár úgy. Ehhez kérem Múzsámtól az erőt: a lelki és fizikai erőt.

A francia és olasz kiadásoknak nagy a sikerük, és ennek örülök.

Embert egyelőre nem sokat láttam, de holnap N. Y.-ban találkám van Bárány Magdival, és vele Magáról fogok beszélni.

Párizsban, elutazásom előtt, befejeztem egy komolyabb tanulmányt a *Giocondá*ról; azt hiszem, hogy jó lett! Majd ha megjelent, elküldöm.[31]

[29] Tolnay és Kerényi Károly korábban nagyon szoros barátsága és gyümölcsöző szakmai együttműködése ekkorra végképp fellazul. A folyamatot tükrözi Füleppel folytatott levelezésük. (Vö. Fülep Lajos levelezése V. 1945–1950. Szerkesztette F. Csanak Dóra. MTA Művészettörténeti Kutató Intézet, 2001.)

[30] The Tomb of Julius II. PUP, New York, 1954.

[31] Remarques sur la Gioconde. *Revue des Arts*, 1952, magyarul Megjegyzések a Mona Lisához. Fordította Réz Pál. In: Tolnay Károly: Teremtő géniuszok. Van Eycktől Cézanne-ig. Gondolat, 1987. 56–62.

Írjon, kérem, magáról, életéről, egészségéről, terveiről (irodalmi terveiről is) és közös barátainkról: Zoltánról, Márairól, Daisyről.

Isten áldja. Öleli

Carlója

Melegen üdvözlöm urát.
Sarlayval találkozom időnként.

9.
[1953. március]

Drága Erzsébetem:
Tegnap befejeztem Márai regényét; gyönyörű könyv.[32] Nyelve nemes veretű, tele poézissel; szerkezete klasszikusan zárt és mégis gazdag. Eszményi, fennkölt stílusa, finom iróniája következtében mégis közel van hozzánk. De legjobban élveztem talán, amikor a kothurnusos klasszikus chitonban járó alakokat leleplezi az író: és Kalypsóban (aki Magára emlékeztet), Kirkében, Penelopéban az *Örök Nő* szenvedélyeit, féltékenységeit stb. megmutatja nekünk Márai.

Márai tehetségét sohasem vontam kétségbe; de ettől *függetlenül* fenntartom azt a véleményemet, amelyet Perczel Sziszinek megírtam. Nem rokonszenves nekem az, ahogy ő most beszél; szégyellem magam őérette. Oui, il a perdu le Nord – hélas![33] Kanadában megnyitottam egy francia kiállítást: XVII. és XVIII. sz.-beli festményekkel (csupa nagy mestertől); a siker megvolt. Előadásom is volt ott. Már megírtam tán, hogy vol. IV. nyomdában van, és hogy most írom vol. V-öt, amit európai utam előtt, nagyjából, remélem, befejezek.[34] Júniusban szeretnék ismét hajóra szállani (a jegyem még nincs meg sajnos; az idén különösen nehéz júniusban helyet kapni).

Milyen szép lehet most Róma! Itt esik az eső; de még ha süt is a nap, nem érzem a tavasz illatát. De nem panaszkodom: a munka szempontjából jó itt lenni most.

Októberben még Valenzában lesz, drágám? Mert akkor biztosan arrafelé vezet az utam! Mikorra tervezi az amerikai útját? Október legvégén én is itt leszek megint.

A „Látóhatár" és a „Corvina"[35] öröm mindannyiunk számára, akiket érdekel a magyar szellemi élet sorsa.

Én kb. június közepéig itt vagyok, azután címem: The American Express Co., 11 rue Scribe, Paris.

Sikeréhez melegen gratulálok és forrón ölelem

Carlo

Baráti és meleg üdvözlettel a családjának.
Kérem, írjon még ide, ha lehet. Merci!

[32] Béke Ithakában. London, 1952.
[33] Igen, megzavarodott, sajna!
[34] The final Period. PUP, New York, 1960.
[35] A magyar emigráció folyóiratai.

10.
[1953.] ápr. 2.

Drága Erzsébetem:
Most érkezett meg levele, és sietek a válasszal, mert látom, hogy félreértett. Márai *könyve* az én nézetem szerint is remekmű: világirodalmi szempontból is csúcsteljesítmény. Ezt, ha jól emlékszem, megírtam utolsó levelemben Magának (más szavakkal). A legnagyobb gyönyörűséggel olvastam ezt a nyelvben költői, tartalomban mély művet; fennköltiróniáját, nagyszerű asszonyismeretét, mély bölcsességét egyaránt csodáltam.

Viszont nem követhetem Márait abban, amit ő első – és eddig egyetlen – New York-i találkozásunk alkalmával *mondott* nekem, és én az utóbbiról írtam Perczel Sziszinek, és kritikám kizárólag arra vonatkozott. Márai apodiktikus hangon kijelentette, hogy európaiakkal nem kíván találkozni, és legfőképp magyarokat nem akar látni. A felhőkarcolók – a maguk nemében – ugyanolyan szépek, mint a katedrálisok, szerinte. Az aznapi újságok közölték, hogy egy „sixteentausend dollar a year man" (sic!) (hivatalnok) kiugrott egy ablakon, és Márai szerint „igen találó" ez a kifejezés arra az emberre. És amikor én azt válaszoltam, hogy talán mégis helyesebb volt az a világ, amelyben pl. egy Petrovics Eleket nagyra becsültek, annak ellenére, hogy csak mondjuk 2000 pengő fizetése volt – Márai válasza ez volt: „Petrovics nyilván annyit ért csak." De nem folytatom... Körülbelül másfél órán keresztül hasonló dolgokat mondott – ő, aki alig pár évvel ezelőtt oly kitűnően tudta megkülönböztetni az *igazi*, szellemi értékeket anyagi megbecsülésüktől! Ezért mondom: „il a perdu le Nord". De bízom benne, hogy ezeket a nézeteket hamarosan revideálni fogja (talán bluff is van benne, hogy most egyszerre így beszél?), és akkor én leszek az elsők között, aki el fogja felejteni e kissé kínos kávéházi dialógust a mindenható Mammonról és Márai behódolását.

Ha minden jól megy, június második felében Párizsban leszek (*The American Express*, 11 rue Scribe), és október 22-én visszajövök Princetonba. Okvetlenül látni szeretném magát Párizsban, ha lehetséges, Valenzában is; *vágyódom* maga után, és mindent megteszek majd, hogy jól kibeszéljük magunkat. Cikkemet Piero della Francescáról befejeztem,[36] és Michelangelo V-ön dolgozom. Szeressen, mint ahogy én szeretem magát, és írjon, kérem. A drága Kármán Tódor itt volt pár napra. Melegen üdvözlöm urát.

[36] La Résurrection du Christ de Piero della Francesca. *Corvina*, 1953, *Gazette des Beaux-Arts*, 1954.

FIGYELŐ

KÉT BÍRÁLAT EGY KÖNYVRŐL

Jakus Ildikó–Hévizi Ottó: Ottlik-veduta
Kalligram, Pozsony, 2004. 339 oldal, 2400 Ft

I

TOVÁBBÉLESZTŐK

I. Idézetek

Ha az Ottlikot agyonhallgatni akaró, halála után pótlólag agyonütni nem is vélő (csak óhatatlan) részletvélemények pillanatnyilag végső tételezését, összeadását akarnánk summázni, íme, itt az Ottlikot agyonéltető, túléltető, a regényíró által viszont igenis kiérdemelt „hullámzás" és ennek egy szép, értékes, minden ízéig igaz eleme a könyv, melyet most nem kritika, csak ismertetés tárgyává tenni próbálunk. Igen, ez most, ha kellett ilyen, valódi Ottlik-apoteózis; szinte még az Ottlik által szeretett, példaképnek tekintett prózaírók is szerénykedve húzódhatnak a színpad alanti sarkához, Jakus és Hévizi könyve olyannyira világmindenséggé teszi az Iskola és a Buda, mellesleg a Hajnali, a Próza szerzőjét. Helyes. Nem megyünk bele a szépséges, okos, részletes, mármár a hajdani kísérletet, valami 1966-ost (Hajnali) is felülütően szövegkövető, rezzenetismétlő munka érzelmi rétegeibe, ezek közé, nem, Hévizi Ottó a ma már halott szerzőtárs, Jakus Ildikó kezdeményét (s nyilván a magáét is ekképp) hűséggel folytatta, örök darabot alkotott, e dolgok – a felmagasztaló elemzések – minden gyarlóságával együtt; ezekbe ugyanúgy ne mélyedjünk, ahogy nekünk magunknak is talán csak egy dolog nem tetszett a könyvben, lebotfülűzése nevezetesen azoknak, akik Ottlikot... de hagyjuk, mondom. S ilyképp nem elemzem, magam – talán épp e folyóirat hasábjain is a szerzők (?) által parányit kiigazítva – hogyan gondoltam, hogy a Hajnali-nak, mondjuk (például) mindegy a szövegszerűségi változása, a lényegszerűségi változat az idő műve volt, az évekkel jelzett bevezetés és toldás.

Ottlikból nem szabad mikrofilológiát csinálni az Ottlik-reflexió reflexiójaként sem. Ha a magyar irodalom modernnek mondott, érdemben (Mándy kifejezésmódját, Mészöly világirodalmi ambícióit és világlátását leszámítva) konzervatív vonulatát (az általam legtöbbre tartott Pilinszky, Nemes Nagy, Jékely, Kálnoky, Vas, Weöres stb. vonulatot) szembeállítani nem akarjuk is a Kassák, Berda, Füst, Szentkuthy, Szép Ernő etc. (vegyes!) együttessel, s ez a sorolás Kosztolányi, József Attila etc. miatt, persze, sántít akkor, nem, ha ilyet tenni nem kívánhatunk is, említenünk kell, hogy Ottlik, mondjuk, Musil után csak érzelmi vívmányunk, Doderert követően (hogy csak a közvetlen szomszédságok egyikében vizsgálódjunk) az se, és az Ottlikot (nem egészen *fair* módon) letaglózni akaró kísérletek eredete feltétlen valami olyan elégedetlenség volt, hogy a szituáltságot (a tájainkon uralkodó szovjet rendszer) és az irodalmi érték személyes, érzelmi és strukturális sugallatának ténykörülményeit ne és ne vétsük össze; írtam másutt, Ottlik úgynevezett üzenete (brr, e szó megint) alól kiszaladt a talaj a tkp. földcsuszamlással is jól-rosszul felérő szellemi rendszerváltás révén, de ettől a mű örök emberi értékei, ha nem is régi névvaluáltságukon, szépségesen érvényesek.

Sajnos, ezt mind muszáj volt – bőségesebbek helyett – elmondanunk, ám nem a könyv direkt bírálatául. Ottlik, mi több, a Buda regény (kompiláció?) gyarlóságai révén közeledett épp a pl. Szentkuthy, Szép Ernő etc. által „képviselt" modernséghez, épp csak azt is állíthatnám, hogy az általa titkon, vágyva megcélzott (??) posztmodernséget nem érhette el. Mert nálunk az irodalom elismerten legkiválóbb vonulata, randa szó megint, vérkonzervatív, kőkonzervatív volt, és felfogásában maga Ottlik se más; nem volt olyan érdemi modernség, ahogyan a franciákéhoz pl. hasonló „oldaliságok kettőssége" sem, jobb és bal; tehát könnyű elvetni az ilyet ma látványosan; nem volt modernség, mint meghonosult réteg, és

The MEDIAWAVE International Visual Art Festival
and the

VÁR ART GALLERY

invite you to

Tolnay Imre's

Grafic Art Exhibition.

Opening Night – 1994. april 27. 18.00

Special Performance by The Percusionist Group of Győr

A MEDIAWAVE Nemzetközi Vizuális Művészeti Fesztivál
és a

VÁR ART GALÉRIA

tisztelettel meghívja Önt

Tolnay Imre

grafikusművész kiállítására.

Megnyitó: 1994. április 27. 18.00

Közreműködik
a Győri Ütőegyüttes

V·Á·R A·R·T

G A L É R I A

H-9021 GYŐR, KÁPTALANDOMB 3.
TELEFON / FAX: 36 - 96 - 29 - 228 TELEX: 24 - 662

MEGHÍVÓ

INVITATION

TOLNAY IMRE
TÖRTÉNET I. Színes litográfia 65 x 55 cm 1993

Tolnay Károly

Nuvenetí iró.

Tolnay, Charles de =

Pierre Bruegel l'ancien. Brünzel, 1937.

4º 107 l. növ.

201 illustracio

Könyvism. Genthon

Istvántól

MAGYAR MUVESZET

1937. 199. 200 l.

ztergom vármegye. Bp. é. n. 176 l.

széken cipőt próbál. A testén valami nyári rongy, különben éppen olyan meztelen, amilyennek Tintoretto festette őt."

Amit Illés Endrétől leginkább meg lehet (meg kell) tanulni: a stílus póztalan tisztasága, átvilágító ereje. Amire Illés Endre művészete a legvonzóbb példa: a jellemzés tömörsége, plasztikus szépsége. Vagyis mindaz, ami az igazi epika maradandó igénye.

Oldalakat idézhetnénk az írói remeklés, a jellemábrázolás példáiból. *A Dunán* című, alig egy gépelt oldal terjedelmű írását betéve kellene ismerniök mindazoknak, akik a stílusszépség titkát kutatják. Egy másik írásából idézzük ezt a néhány soros, egy teljes arcot és emberi sorsot megéreztető rajzot: „A bolt üres volt, de egy hátsó szobában máris mozdult valaki. Nyugalmazott, öreg, még mindig merev derekú katonatiszt lehetett volna, talán az is volt, valaha golyó vagy repeszdarab járhatta át a térdét, s bár leplezni próbálta, bicegve közeledett. Kissé időmarta, finom jelenség volt."

Néhány éve Lőcsén jártam, megnéztem „a tölgyerdőre épült várost", betértem a főtéren álló, gótikus remekműbe, a Szent Jakab-székesegyházba, megálltam faragott szárnyasoltára előtt, majd megkerestem azt a másik templomot, amely a régi gimnázium mellett áll, tornya a bástyafalra támaszkodik, és padlózatának köveiből gyilkos hideg árad... Nem sokkal előbb került a kezembe Illés Endre két írása, *Az eretnek* és a *Kísérleti egerek*, amellyel most a könyv élén találkozhat az olvasó. A magam élményeire rávetítettem az ő hatvan-hetven évvel korábbi emlékeit; kettős fénytörésben láttam a várost: a magam jelen idejű, kereső-kutató figyelmének és az ő régről megőrzött emlékeinek, művészetté formált írásának a tükrében.

Illés Endre *Igézet* című könyvének számos olvasója, ha idegenben jár, alighanem hasonló varázslaton esik át: olvasmányélményét a maga tapasztalatával szembesítheti, élményeire az író benyomásait vetítheti.

Így él tovább mindaz, amit egykor ő látott, átélt és tapasztalt. Illés Endre így tanítja látni, kérdezni és kételkedni minden mai és jövendő olvasóját. *(Magvető.)*

TÜSKÉS TIBOR

Cs. Szabó László: Alkalom

Megszoktuk, kivált mióta divat vizsgálni a húszas-harmincas évek honi tanulmányirodalmát, hogy — híven jól bevált szocioszemantikai gyakorlatunkhoz — meghatározásokba burkoljuk az esszét. Ezek után a „morális lecsapódásokra", „ideológiai aktivizálódásokra" és egyéb tudós fogalmakra történő hivatkozások után érthető, ha üdítően hat Cs. Szabó félmondata: „...alkalom szüli az esszét". Ilyen egyszerű lenne? Igen, de Molière kellett reádöbbentse Jourdain-t, hogy prózában beszél ő is. Különben a kötet nagy tanulságainak egyike, hogy az esszé is próza, így érvényesek reá a tiszta magyar nyelv elemi követelményei. De erről később, maradjunk előbb az alkalomnál; a kötet címe is erre biztat.

Az írások többsége kiállítások, színházi bemutatók, évfordulók alkalmából keletkezett a hatvanas és hetvenes években; így együtt szépen demonstrálják az a nagy változást, ami az elmúlt két-két és fél évtized során az újkori európai művészet és irodalom megítélésében végbement. Régen élt festők, szobrászok, írók föl-, illetve átértékelődésének híre természetesen eddig is eljutott idáig; a honi művelődés, kivált a színház és a festészet területén, mindig igyekezett *up to date* maradni. A honi művelődés-történetírás pedig jókor regisztrálta és igyekezett magába építeni a reneszánsz és az újkor hitelesebb új képét, mely az eddiginél eleve sokkal mélyebb fény-árnyék effektusokkal számol. Csakhogy Cs. Szabó esszéiben egészen másról van szó, több szempontból is.

zását az írások tárgya, problémavilága is tükrözi. Kezdetben a hazai élet „jelentését", a magyar világ, a „Kárpát kebelében" lélegző valóság szívműködését figyeli, később a különösségek titka érdekli, a távoli kultuszok, vallások, szokások — az indián mitológia, a brazíliai örd ögűzés — lidérces fénye vonzza, végül a legegzotikusabb tájakra is eljut, Bankokba, a hajdani Sziámba, Jáva szigetvilágába, Szingapurba: itt már az emberi létezés legalapvetőbb kérdései, a földi lét jövője érintik meg. Az indonéz skanzenről írja: „Kísérteties a kihaltság. Ilyen lehet majd a bolygónk, amikor már letűnt róla az ember."

Illés Endre művészetének, szépírói munkásságának jelentősége, különleges szerepe abban van: összekötő híd a Nyugat első nemzedéke és a mai magyar szépprózа között. Folytatja és továbbadja a Nyugat első nemzedéke, mindenekelőtt Kosztolányi stíluseszményét (Kosztolányi-szeretetéről többször vall a könyvben, az egyik helyen például így: „Amit Kosztolányiból legjobban szeretek: a prózája..."), és előkészíti a mai hűvösebb, dísztelenebb szépprózát. Van a kötetben írás (például *A síró kislány*), amelyet akár Kosztolányi is írhatott volna, és van olyan is, amelynek tárgyszerűségét, objektivitását egy mai fiatal prózaíró is megirigyelhetné. Illés Endre természetesen másképp ír, mint Kosztolányi, s a mai stíluseszmény is eltér Illés Endre gyakorlatától. De amit közvetít, ma is maradandó, megbecsülésre méltó, eltanulni való érték.

Milyen ez a stílus?

Az érzéki benyomásokra, a színekre, a hangokra, az ízekre érzékeny. Íme, egy példa a színekkel történő jellemzésre: „Limát kettős félkör szorítja a Csendes-óceánhoz, két szín, a barna és a rózsaszín, a szegénynegyedek. A külső körben barnák a vályogviskók, a belső körben rózsaszínűek a roskatag házak. A két szín mögött, a bádegtetők, nádkötegek alatt, a fültölgő nyomorúság fulladozik. Ötmillióból kétmillió."

Egyik árulkodó, gyakran leírt szava: „elbűvölő". Egy kódex tíz miniatúrája: „megindító és elbűvölő". A táj: „elbűvölően szép". A lefelé ereszkedő nap „úgy lángolt a nagy tükörben, mint egy tűzforrás". Szereti a fölfokozott hangulatokat: „ragyog", „feldúlt", „káprázatok" — ezek a kedvelt kifejezései. Most veszem észre, a kötet címe is ez: *Igézet*.

A megemelt, a fölfokozott hang később egyszerűsödik, tisztul, puritánabb lesz, de mindvégig megmarad két uralkodó stíluseszköze, a hasonlat és a dús jelzőhasználat. Ezek emelik át ezt a prózát a lírába, az igazi költészetbe. Találomra ütöm föl a könyvet. A kukoricás szélén álló, lehajtott fejű, égett napraforgókról van szó: „Olyan kiáltóan feketék, mintha valamilyen ismeretlen fájdalomtól megőrültek volna." (164. l.) A nyári Mátrában vagyunk: „A pókok még titkolják gyilkos szándékaikat, és úgy szövik ezüst hálóikat, mintha karácsonyfákat díszítenének." (188. l.) Öregek ülnek Prágában egy Vencel téri kávéházban: „Itt ülnek a délelőttben, ülnek és várakoznak, mint egy meleg vizű tóban az elégedett, telt vízirózsák." (429. l.) Jelzői fürtökben veszik körül a névszókat és a határozókat. A jelzős fölsorolásban a hármas tagolást kedveli. „Nem lágy, sejtelmes, könnyen gyűrődő szépség..." „Karmoló, friss, erős szépség." „Feszes, kemény, bátran piros a bimbója..." Mindezt a vadrózsa jellemzéséből, egy ötsornyi szövegrészből írom ki.

Amiről eddig a kritikákban kevés szó esett — pedig újabb írásaiba egyre többet csöpögtet belőle —: Illés Endre iróniája. Most látni, mekkora ereje van az elidegenítő ábrázolásra. A megilletődöttséget, az „elbűvölő" hangokat egyre gyakrabban váltja fel írásaiban a távolságtartó keménység, a valóságot visszájára (vagy a fonákot színére) fordító képesség. Portréiba túlzó, karikírozó vonásokat sző. Egyik professzoráról írja: „Olyan pattogva beszél, mintha két apja lett volna: egy kiképző altiszt és egy utcai olasz sorsjegyárus." A sablonokat leleplezi, a közhelyeket elutasítja. 1946-ban, a Lánchídnál tanyázó sirályokról írja: „Nem, a sirály nem vers — ez a madár az álköltészet jelképe... Azokra a nőkre emlékeztet, akik örökkön édes, habos süteményekre vágynak." Fricskája nem kíméli a szemre szép, kellemes, az első pillanatban megejtő látványt sem. Ironikus megvilágításba állítja a cipőt próbáló lányt, akit Bécsben, egy kockacukor nagyságú boltban pillant meg: „Zsuzsánna ül a közepében, és egy alacsony

Először is ő testestül-lelkestül benne él abban a közegben, amiről ír. Nemcsak úgy kell ezt érteni, hogy több százezer angol honfitársával együtt csudálhatja például Turner nagyságát, mégcsak nem is úgy, hogy a Londonban töltött hosszú évek szerves folytatásként kapcsolták valamihez, amiben egykor Turner élt. Az inkább az árulkodó, az a *természetesség*, ahogyan a múlt századi Szent Gotthárd alagúton át — gépkocsival persze — éppen érkezőnek a Val Verzasca fölött elvonuló jégvihar hirtelen elővarázsolja Turner lélegzetfojtón drámai képeit, vagy ahogyan a hazafelé tartó repülőről a francia partok után letekintve a napsütötte és napot tükröző párák áttetsző fátylában hirtelen tökéletes öregkori Turner-festményt ismer föl: „egy kezünk ügyéből folyton tovasikló, veszélytelen univerzum megdicsőülésé"-t. Az élményt nyilvánvalóan a természetesség élteti: Cs. Szabó tökéletesen otthon van abban, amiről beszél, az otthonosság hitelesíti minden szavát. Mert ha a kultúra segít otthonosabban mozogni a világban, ahol élünk, megfordítva is áll a dolog: az otthonosság segít megismerni a műveltséget, amellyel — akarjuk vagy se — élünk. De ezzel már tulajdonképpen elérkeztünk a második szemponthoz: Cs. Szabó László él a műveltségével. Vigyázzunk: nem (mint annyi sok esszéíró) a műveltségé*ből*, pláne nem a már egyszer megszerzettből. Az esszét ugyanúgy a nyilvános tanulás műfajának tekinti, akár a *Tanú*-t író Németh László, és kiapadhatatlan érdeklődése ugyanolyan messzi portyázásokra készteti. De túl tanulás és tanítás dinamikáján, mozgatja ezeket az írásokat valami más is, amit nem lehet meghatározni, de tán élni tudásnak nevezhetnénk, vagy inkább „jókedvnek", abban a titokzatosan többszörös értelemben, ahogyan egykor az istentiszteleteket zárta be két kezét kifelé fordított tenyérrel égnek emelve és nagy fekete palástját lebbentve a pap: „a jókedvű adakozót szereti és megáldja az Isten". Cs. Szabó esszéiben valahogyan ezt a „jókedvű" adakozót érzi az ember, a Némethéiben gyakran inkább a — nagyon szépszavú és okos — papot. De jobb tán, ha a Tolnay Károlyról vázolt portréból idézünk példát.

Az 1966-os firenzei nagy árvíz betört a Casa Buonarrotiba, ahol Tolnay egyetlen állandó lakótársával, a portással, egy kiszolgált csendőrrel lakott. A portás csak a szokott időben, reggel hétkor keltette, amikor a szennyes ár már elárasztotta a földszintet. „De a háznak külön őrangyala lehetett, mert semmi sem pusztult el. Pusztulásra esetleg a két lakó volt ítélve. Az akkor még özvegy Tolnay néhány szardíniásdobozt talált a kamrában, azon élt negyvennyolc óráig a két beszorult. Mi lesz azonban, ha még magasabbra nő a garázda víz? — tépelődött Tolnay. Ne törődjék vele, *Professore!* felelte a kiszolgált csendőr háromezer éves latin bölcsességgel (és olasz fatalizmussal), mert vagy apadni kezd holnap, s akkor gyorsan eltakarodik, vagy tovább emelkedik, akkor meg ránk szakad a ház, eltemet, s megszűnik minden gondunk. S az árvízben volt annyi ész vagy irgalom, hogy az első változat mellett döntött." S ha az emberekben nincs is mindig annyi ész vagy irgalom, mint az árvízben, a világ szörnyűségei, eddig legalábbis, előbb-utóbb eltakarodtak. Zsarnokok, háborúk és vérengzések ellenére keletkezhettek s virulhattak szigetek, ahol élni érdemes, vagy élhettek legalább emberek, akik gonoszság és pusztítás közepette meg tudták őrizni emberségüket. Morus Tamás a börtönben vívta ki magának a lélek elvehetetlen szabadságát, Balassi Bálint Krisztus katonájaként halt meg rettentő sebében Esztergom ostrománál. Igen, tudja jól Cs. Szabó, le is írja többször, hogy „az emberfaj sárkányfog-vetemény", mégsem fogadja el a „nincsen remény"-t. Azt hiszi tán, hogy az „ember" valamiképpen kiszabadulhat az „emberfaj" bilincseiből? Okosabb ő annál, mintsemhogy ilyen tételesen gondolkozzék. De háromezer éves latin bölcsességgel (és székely sztoicizmussal) bízik — az árvízben. Bízhatna józanul másban? Ez a „reményen túli remény" a harmadik az említett megkülönböztető szempontokból.

Otthonosság, megélt műveltség és reményen túli remény teremt üde és utánozhatatlan légkört ezekben a tanulmányokban, s a csillogó-fénylő atmoszférában feloldódik a sok adat, az ember észre sem veszi, milyen szakmai gonddal hordta fel a művész. A Michelangelo-tanulmány például egy vaskos és kimerítően lábjegyzetelt monográfia anyagát sűríti, más biztos azt gyúrt volna belőle, csak Cs. Szabó művészete tudta ezt a töméntelen adatot ebbe a ragyogó szférába menekíteni. Az ember olykor már-már helyeslően és ellenőrzően bólintana a

Chastelből, Powicke-ből, Tolnayból s ki tudja honnét ismert adatokra: igen, a Colonna kör „keresztény neoplatonizmusa", Pole kardinális „erazmiánus humanizmusa", az *Utolsó ítélet* „protestantizmusa"; filoszi nagyképűséggel bólintana, mondom, ámde az ismert részleteket — anélkül hogy tudnók, honnét — hirtelen forgószél ragadja fel és elkeveri fénylő párába, amiből immár csak egy emberfeleti lélek alázata, büszkesége, nagysága és szenvedése sugárzik és ítélkezik a hatalom megszállottai felett csakúgy, mint a kevés igazakon és önmagán. Eleveneken és holtakon, múltakon és eljövendőkön: „Luther és Galilei közé vetve Michelangelo addig csavarta, gyűrte, gyúrta a görög-római örökséget, amely reámaradt ifjúságából s egy letűnt városból, amíg átváltozott harsány riasztássá az elbukottakhoz. De úgy, hogy közben szétrobbant a régi ábrázolásmód emberszabású, mondhatnám, idillikus kerete. Mintha asztrofizikai jövőbelátással már-már tudná, aki festi, hogy a világűrt is meg fogja fertőzni Firenze szétszóródó fajzata. A hatalom megszállottjai." De nehogy az *Utolsó ítélet* Krisztusát holmi föltranszformált Michelangelo-önarcképként értse félre valaki! Cs. Szabó kivételes gonddal mutatja meg, hogy ez a titáni ember maga is az elbukottakhoz tartozik: kudarc volt az élete. Egy másik, magosabb szinten, a kort és műveket festő párák fölött voltaképpen erről a kudarcról szól az esszé: „Kudarc volt az élete, amelyből méltóságunk hitét merítjük. Bátorságot s nem kétségbeesést. Az ilyen agg embernek, mikor én kicsi voltam, még kezet csókolt a férfi." Messzi, a földrajzi és a szellemi glóbusz egészen más égtájain kevésbé szép, de ugyanilyen tiszta szavakkal megfogalmazta ezt egy másik kolozsvári esszéíró is. Vagy nincsenek is tán olyan messzi, mint hisszük, mint hiszik maguk is?

Vagy vegyük a Shakespeare-tanulmányokat. Jól ismert és kevésbé ismert darabok bemutatói alkalmából készültek többnyire; az ember szinte *in statu nascendi* ismerheti meg belőlük az új angol színházat, jobban, mintha történetesen eljutott volna egyszer-kétszer az előadásokra, még ha elolvasta is hozzá tán Peter Brook (magyarul is megjelent) könyvecskéjét, *Az üres teret*. Az üres térhez az innét Londonba eljutó szakértő — amint mondani szokás afféle kulturális vagy tömegkommunkációs „nagykövetünk" — bizony legfeljebb csak az üres fejet teszi hozzá. Hogyan is lehetne másképp, mikor óhatatlanul itthoni indulatokkal nézi, amit lát? Cs. Szabó ellenben megtölti a színpadot ottani színekkel, de nem ez a lényeg. A lényeg az, hogy — és ahogy! — számon kéri a Shakespeare-kutatáson azt a nagy lépést, amit a színpad megtett. Minden kornak joga van hát a saját Shakespeare-képéhez? De ha önmagát vetíti belé vissza? Mint akik a *Lear király* Brook-féle előadását látva Beckettet emlegették? Nem hamisítja-e meg az ilyen előadás, illetve értelmezés Shakespeare-t? Cs. tudja jól, hogy nincs értelme így föltenni a kérdést. Nincsen értelme a saját világunk jelenségei és törvényei szerint értelmezni Shakespeare-t, de korunk tudása és tapasztalatai — a jók csakúgy mint a szörnyűek — igenis segíthetnek elképzelni Shakespeare műveit a maguk korában, ha oly közel tudunk kerülni hozzájuk, hogy általuk jobban megértjük önmagunkat s a mi korunkat. Kölcsönös vonatkozások termékeny rendszerét teremtik meg Cs. Shakespeare-tanulmányai, s így hozzák szinte elérhető, szinte hallható és tapintható közelünkbe a drámák világát. Megismerhetni belőlük az Erzsébet-kori Anglia egész társadalmát, írta nemrég Szakolczay Lajos a győri *Műhely*ben, s figyelmeztetett rá, hogy mennyire nélkülözhetetlen nekünk ez a „magyar tollal írott értelmezés". Csakugyan az, s tán éppen ez a legfontosabb nekünk Cs. Szabó esszéiben, de maradjunk egyelőre a XVI—XVII. századfordulói Angliánál. Pompásan mutatja ugyanis Cs. tanulmányíró tehetségének egyik fényes vonását: hihetetlenül ügyesen elibénk tudja varázsolni néhány sorban vagy akár szóban is bármilyen bonyolult történeti folyamat lényegét vagy mondjuk inkább, hogy légkörét. Ez a mesterségbeli tudása, látni fogjuk, nélkülözhetetlen ahhoz, amit Szakolczay „magyar tollal írott értelmezés"-nek nevez. De írjunk tán ki egy hosszabb példát Cs. Szabó légkörteremtő tudására: „Mesebeszéd, amit összeírtak a reneszánsz kori felszabadult angol emberről. 1603-ban meghalt Erzsébet királynő; utódjáról, I. Jakabról hamarosan kiderült, hogy pipogya is, zsarnok is, amolyan eszes-ravasz félkegyelmű, pazarol, hitszegő, ellepik a szipolyozó kegyencek, kotnyeles a tudományban s a kormányzásban egyaránt. Rothad a levegő, Fekete Év! — panaszolják az esztendőről a politikai és vallá-

sos röpiratok 1605-ben. November 5-én aztán leleplezték a lőporos összeesküvést. Ha sikerül, levegőbe röpült volna a király, a kormány s egy sereg országnagy a parlament ülésén. Nagyszabású körvadászat indult a katolikus értelmi szerzőkre; Shakespeare szülőhelye körül is végigrazziázták az udvarházakat. De voltak-e csakugyan lőporos hordók a pincében? Talán igen, hiszen még éltek a lázadó, kivégzett Essex hű emberei, protestánsok és katolikusok vegyest. Talán maga a kormány koholta az összeesküvést, hogy halásszon a közrémületben. Hiszen a napfogyatkozás is szörnyű dolgok jövetelére intett! S ugye emlékeztek, két éve minden hetedik londonit elvitt a pestis? Romlott a világ, kifogyott Isten türelme, osztogatja a bibliai csapásokat. S ki ne ismerte volna azokat? Szinte minden asztalon ott feküdt, ájtatos esti olvasmánynak a Biblia. Majdnem bizonyos, hogy Shakespeare a következő évben, 1606-ban írta a *Leart*." Cs. Szabó 1963-ban írta *Lear*-tanulmányát, melyben egy *anima naturaliter christiana* szenvedéseken át vezető megigazulásaként mutatja be Lear útját, aki így a középkori misztériumjátékok tévelygőjének örököse. 1979-ben jelent meg Frances A. Yates híres könyve, melyben az angol reneszánsz nagy filológusa a *Leart* egy egész Európát átható misztikus keresztény mozgalom legfőbb kifejezéseként értelmezi, az angliai viszontagságok és meghurcoltatások fentebb idézett hátterébe ágyazva. Nem, nem Cs. Szabó László történészintuíciójának kedvéért említem ezt, pláne nem holmi — teljesen értelmetlen — „prioritás" érdekében. Csupán azt szeretném érzékeltetni a kor nagy angol szakértőjének említésével, hogy miként működik az esszéíró atmoszférateremtő tudása. Lehet persze az idézettnél még tömörebb is; Shakespeare társadalmi helyzetét az Erzsébet-kori Angliában például így jellemzi: „Erzsébet királynő szerette fitogtatni, hogy sok nyelvben jártas; a székénél álló vendéghez fordulva aznap is (a *Vízkereszt* „ősbemutatójáról" van szó) ő tolmácsolhatott olaszul. Hangosan vagy félhangosan. Hogy zavarta-e az öregasszony a színészeket, nem tudhatjuk. Liszt Ferenc abbahagyta zongorajátékát, mikor sugdosódni kezdett környzetével a cár. Megbotozták volna Shakespeare társulatát, ha efféle vakmerőségre vetemedik." Az anekdota — szokta mondogatni a honi művelődéstörténetírás méltatlanul mellőzött *Altmeistere*, Sarlóska Ernő — a történelem molekulája. Cs. Szabó utolérhetetlen mestere az ilyen „molekuláris historiográfiának"; csak az *Annales*-kör történészei közt lelhetünk ma hozzá foghatókat, mondjuk Braudel-t vagy Le Roy Ladurie-t. S megint csak hozzájuk hasonlíthatóan tudja Cs. rekonstruálni a molekulák szerkezetéből és játékából a működést, egy egész rendszer többé-kevésbé koordinált funkcióját. Ahogyan például a *Vízkereszt* különböző rétegeit kibontva vázolja „az ünneprontó puritán" előretörését és előrevetíti „bosszúját". Vagy ahogyan a zene korabeli szerepét illusztrálja egykorú nyelvkönyvből vett idézettel: „Daloljunk egyet, Lóránt?" — kérdi nyelvkönyvünkben a családfő. »Ott van, papa, a kotta a szekrényemben, bal kézt, a fiókban« feleli a fia." Vagy ahogyan *A felsült szerelmesek* interpretációjában kinyomozza az Erzsébet-kor virágzásának idején vetélkedő két nagy szellemi kört, egy „kicsi" kerülővel a firenzei Uffizi képtár folyosóján függő Németalföldön készült — kerti táncot, lándzsatörést, lovagi játékokat ábrázoló — nyolc faliszőnyeg felől. Vagy... de hagyjuk, oldalakon át sorolhatnánk a példákat. A lényeg az, hogy elolvasva és újraolvasva a Shakespeare-tanulmányokat, kezdjük mind jobban méltányolni tudni az embert, aki illően megcsodált művek szerzőjéből afféle közelien távoli ismerősünkké változott, akár egy jól sikerült televíziós sorozat főhőse. Valamikor, a két háború között nagy erénye volt a honi esszének az ilyen láttató írás, de mára igencsak leszoktunk róla; Cs. Szabó hazatért esszéi figyelmeztetnek rá most, hogy mennyire!

Nyilvánvaló, hogy festőkről és szobrászokról írva ez a láttatni tudás még nagyobb súllyal esik latba. De nem azért, mintha a leírást könnyítené meg, ilyesmivel Cs. Szabó alig törődik. Más az ő dolga. Őt a jelentés kérdései izgatják: képek és szobrok teljesen soha meg nem fejthető nyelve. Egy kép vagy szobor ugyanis sohasem csak az, ami éppen látható rajta. Azaz, hogy azzal ami látható, mindig elmond valami sokkal szubtilisabbat; valamit, ami nem vagy nem úgy azonnalra és egyszeriben látható. De a mű éppen ezzel és éppen ettől az, ami. Claude Lorrain-nél például „a tájkép: Vergilius áthangszerelése ecsettel, festett Árkádia, örökre meg-

állított csendes pillanat kora reggel a még csak csipogó, alkonyatkor a már csak zümmögő fényben... A festmény egy távoli, kihunyó fényforrás függvénye, oda kanyarog átlósan az árnyékos előtérből a vízi út, ösvény, át hidakon, tornyos sasfészkek alján, miniatűr Angyalvárak alatt egy tengercsíkig a szemhatáron, s felgyújtja a vágyat, hogy szálljunk mi is a lemenő nap után, kövessük túl az Óperencián, akár a tenger alá, elveszett Édenünkbe. De ha közelebb hajol a vágyak utasa, szétszórtan sok-sok kis figurát fedez föl a messzeségben, s azok már nem olyan tétlenek, mint az előtérben Vergilius gyermeke, a sípoló pásztor. Mosnak, teherbárkában eveznek, rakodnak, nyájat, csordát, málhás állatot terelnek, az álomtáj: megművelt táj és lakott vidék, mintha az eszményítő olajkép mögé húzódva Claude, a cserkésző grafikus elárulná, hogy nem is veszett el az Éden, itt van az Óperencián innen, a miénk, meg kell dolgozni érte." Kétféle Természet van a képeken: az egyik „elnyű, aztán elnyel", a másik „vágyakkal telít és felmagasztal". Ismerte ezt a két Természetet már Shakespeare is jól: a *Lear*ben kétféle értelemben használja a szót, s az egyik nem tűri a másikat. „A viharjelenet azért forduló a darabban, mert az elemek kozmikus arányban tükrözik a zavart, amely egy esztelen uralkodó miatt embertársaira és önmagára szakadt." Claude képein ellenben a kétféle Természet kiegyensúlyozódott, rendelői is nyilván így kívánták a reneszánsz robbanása után időlegesen helyreállott Nagy Rend árnyékában. De az egyensúly kényes és kivételes; a Napkirály megzabolázott Franciaországában csakúgy, mint a dicsőséges forradalomban meggazdagodott angol arisztokrácia világában. A Természet új jelentésekkel telítődik: Watteau képein felölti egy kollektív álomvilág csillogó díszleteit, „látszatvilágában mindenki enged a szerepjátszás kétértelmű szenvedélyének: egy füst alatt megsemmisül a valódi, és megnő képzelt személyisége". De ahol átlátunk a Gáláns Ünnep díszletrésein, „szembeszökik a polgári erény és becsület. Franciaországnak a politikája volt könnyelmű, nem a lakossága. Csendéletek ürügyén Chardin a Régi Rend léha felszíne alatt uralkodó nemzeti közlelket örökíti meg." Az esszé, amely egy 1968-as kiállítás alkalmából mutatta be a francia XVIII. század festőit, később az angol tájfestés lélektanáról és társadalomtörténetéről szóló tanulmányban és a *Márványkúria, muzsikával* című esszében folytatódik. „Társadalomtörténet mint művészettörténet" mondja az utóbbi alcíme, de valójában több, *még* több rejlik ezekben az írásokban. Az angol tájfestésről szóló esszében például bámulva követhetjük, hogy miféle Természetekben és miképpen ismerte föl a nemzeti közlélek önmagát, miközben a tájkép független, egyéni érzések plasztikus elemzésévé alakult, s végül a két sarkcsillag, Turner és Constable ellentétes művészetében az angol szem kultúrája „panteista vallássá hevülő természetimádás"-sá tágult. Kell-e mondani, mennyire másként látszik azután innen az egész angol XIX. század, a természettudományokat is beleértve? Efféle száraz summázás persze méltatlan a molekuláris historiográfia módszerével dolgozó esszé bámulatos gazdagságához; a még tüneményesebb *Márványkúria, muzsikával* recenzeálásával jobb hát, ha meg se próbálkozunk. Mert otthonosan ki-be járva a hanyatlásában is hatalmas Velencei Köztársaság tengerről a *terrafermá*ra szoruló arisztokratáinak villái és a szinte öntudatlanul világhatalommá gazdagodó Anglia palotái között, a vonatkozások olyan hihetetlenül sokrétű szövetét szövi a mindkét helyütt szinte istenített Palladio művészete köré, hogy szálait lehetetlen szétfejteni az egész végleges tönkretételének veszélye nélkül. Olyanok Cs. Szabó legjobb esszéi, akár egy XVII. századi németalföldi faliszőnyeg: nem lehet fölbontani, annyira szerves és eleven egészek.

Erősen táplálja ezt az egész-séget a nyelv, a hihetetlenül találékony és kifejező magyar. Cs. Szabó a romlatlan magyar beszéd szerelmetes mestere. Nemcsak a szavak és a fordulatok tanúsítják, méginkább a mondat alkalomhoz illően tagolt ritmusa, úgyhogy olykor önkéntelenül beszédre nyitja az olvasó száját akár a jó vers, a kiejtés megőrzött szépségének bizonyságául. Nekünk már szinte archaikusnak tűnik ez a nyelv, ami persze külön fokozza szépségét. De mutatja is egyben, hogy mennyire szükségünk van efféle „külső" mércére.

De szükségünk van Cs. Szabó mércéjére másért is, s ez legalább ennyire fontos. Összefügg ez is a nyelvi leleménnyel, hisz másként hogyan is tudná pár szavas utalásokkal így beilleszteni az éppen tárgyalt témákba a magyar történelmet? Vagy éppen megfordítva, a tárgyal-

takat tájolja be a magyar történelem szerint? De lássunk inkább néhány idézetet. Így ír például a XVI. századról: „Tündöklő század? Olyan, mint egy aranyhimzésű, ázott selyeming. Amiből persze nem a vizet, hanem az embervért kell kicsavarni. Kemény Zsigmond már tudta s így festette le a magyar irodalom legígéretesebb pályakezdő regényében, a *Gyulai Pál*ban." Constable-t Petőfivel párosítja: „egyformák abban, hogy természetszemléletük a felnőttek elkopott látószögébe visszavarázsolja a gyermekkor ujjongó és rémüldöző, szűzi érzékenységét, az első rálátás könnyen és örökre elillanó csodáját". S hogyan érzékelteti a kárt, amit Constable ragyogó vázlatainak „szalonképessé" festése okozott: „Képzeljük el, hogy Petőfivel a poétikai szabályok szerint ismételten kidolgoztatják *Az Alföld*et"! Munch *Az élet fríze* című sorozatát Ady Léda-verseivel rokonítja: „Ragadozó madárrá változott át a gyönyörkereső hattyú, de azzá a gyönyöradója is. Talán hozzátartozott az első világháború öntudatlan lelki előjátékához." Vagy nézzünk egy másik összehasonlítást, a XVI. századból: „Fegyverzajban hallgatnak a Múzsák. Mi egyetlen lángésszel, Balassival tudunk rácáfolni e korból a szállóigére, Anglia egy aranykorral." „Magyarok és angolok életútja szétválik 1526 után. De a korszak Angliában is »Zápolya öldöklő százada« volt. Megbirkóztak vele." Henry Moore óriásait Vajda János vallomása hozza szívünkhöz és szemünkhöz közelébb: „Mint a Mont Blanc csúcsán a jég...", Watteau korát Babits *Gáláns ünnepség*e. És Shakespeare „ha ma élne s értene magyarul, szívből mulatna Kálnoky László halandzsáján a Shakespeare-fordítók kifigurázására:

A Vérgornyasztón? Ó, süh, Pém! Piha!
Szotykon vatyorgó páhás veckelem!...",

mert Shakespeare persze „az egykorú stílusok Karinthyje *is* volt". Shakespeare-t egy nagy művelődési hullám emelte: az angolok „olyan lázasan fordítanak a század utolsó negyedében, mint lemaradásától ingerelve két különböző magyar nemzedék, Vörösmartyé a reformkorban, Babitsé a századfordulón". A *Békák* bemutatóját környező légkört s benne Arisztophanész emberségét pedig így érzékelteti: „Debrecen be van kerítve, Kossuth kivégeztette Görgeyt, a békepártot száműzték. S akkor egy komédiaíró, Kossuthot és Madarászt sem kímélve, a Nagytemplom szomszédságában, egy szabadtéri színpadon kegyelmet kér a békepárti Kemény Zsigmondoknak. Mert ők a becsülni való polgárok. Így is mondhatjuk. Arisztophanész a mérsékeltekhez fordult." Kell-e mondani, hogy Cs. szíve hozzájuk, a mérsékeltekhez húz? Noha pontosan tudja, hogy rendszerint ők húzzák a rövidebbet. S valamiképpen mégis felülkerekednek. „Ez az igazság. Nem az a törvény, hogy a jók túlélik a gonoszokat. Még csak az sem, hogy a Jó mindig győz a Gonosz fölött. A világot az menti meg újra és újra, hogy a gonoszok nem tudják megrontani a jókat." Cs. ismételten korrigálja a historiográfia krónikus reneszánszmérgezését, mely a lángelmék nagy alkotásaiba bódulva hajlamos elfeledkezni zsarnokok rémtetteiről s egyszerű emberek helytállásáról egyaránt. Láttuk, mennyire nem állhatja Cs. a zsarnokokat; a keresztény egységért világhírű, vértanúságot vállaló Morus Tamás mellett pedig ott látja egy sorban a névtelen magyar prédikátort, ugyanegy ügy szolgálatában. „Vagyis a katolikus Morus a Tower börtönben magát imákkal és meditációval előkészítve a halálra; a protestáns magyar prédikátor meg fölperzselt falujában megharmadolt nyáját a szószékről vigasztalva, sokkal közelebb állt egymáshoz Krisztusban, semmint gondolta volna, ha véletlenül tud egyik a másikról."

Folytathatnók sokáig, hisz úgyszólván oldalanként akad egy-két magyar utalás. A lényeg azonban ennyiből is látható: Cs. Szabó történelemszemléletét nem fenyegetik dicsekvéseink és önszapulásaink állandó belső dilemmái, a magyar történelem nála egyszerűen szerves és kitéphetetlen része az európainak. Esszéi, a gyakori magyar hivatkozásokkal együtt s jórészt éppen azok miatt mindig tágas európai horizontú értelmezések. Éppen ezért mondhatjuk, ha tetszik, hogy „magyar tollal" írottak. Magyarok, *mert* európaiak. Európaiak, *mert* magyarok. Ez a természetes és kölcsönösen egyértelmű vonatkozás emeli magyar tárgyú tanulmányait, a Zrínyiről s a Mikesről szólót, *A magyar költészet századai*t is, mind. Az utóbbi — úgylehet még

szebb? — változatát jelen recenzens felejthetetlen emlékei között őrzi: egy bajosan megszerzett folyóiratból olvasva, tábortűz lobogó lángja mellett találkozott vele, féltitokban, mohón figyelő barátok körében. Nem mulasztható el az *Alkalom* dicsérete, hogy nyíltan olvashatóan hazahozta az írást. Remélni kell, hogy ismétlődni fog. *(Gondolat.)*

VEKERDI LÁSZLÓ

Ablakok a múltba

Tudományos könyvekről, szakkutatóknak szóló, tudós filológiai kiadványokról ritkán szoktak megemlékezni szépirodalmi folyóiratban, s egy-egy ilyen cikk, recenzió megjelenése nyomós okokat feltételez, indoklást kíván. Jelen esetben nyomósabb érvet a fantáziátlan képzettársításnál, miszerint az alább ismertetendő két kiadvány szegedi tudományos műhelyben, a helyi egyetem irodalomtörténeti intézetében készült, tehát illik recenzálni őket e fórumon. Fantáziátlan és igazságtalan lenne ez a magyarázat, mert a *Peregrinuslevelek 1711—50*[1] és a *Magángyűjtemények Magyarországon 1551—1721*[2] című kötetek önmagukban is megérdemlik a figyelmet, s ugyanakkor néhány, mai szellemi életünkre vonatkozó gondolat felvetésére is alkalmat kínálnak. Érdemesebb talán ezekkel kezdeni.

Mindenekelőtt azzal a manapság gyakran hangoztatott gondolattal, hogy nincs szükség az irodalomtörténet közvetítésére a műalkotások megközelítéséhez, hiszen a tudománynak úgysincs szerepe abban, hogy a közönség mit igényel, mit olvas szívesen. Minden korszakban csak azokat a műveket olvassák, amelyekben választ remélnek saját kérdéseikre — mondják manapság sokan az irodalomtörténettel elégedetlenek között — s a közönség e műveket ösztönösen is megtalálja. Csak első pillantásra imponáló ez az érvelés, mert hamar kiderül, hogy a humán tudományok fejlődése korántsem teljesen független a civilizáció általános fejlődésétől. Nemcsak a művészet és a valóság között létezik az ismert, dialektikus kölcsönhatás, de az irodalomtörténet és az emberi kultúra változásai között is. Elég egy pillantást vetni stíluskategóriáink kialakult mai rendszerére, melyet már az általános iskolások is tanulnak: a korstílusok mára többé-kevésbé megbízható definíciói korántsem máról holnapra, s az emberi kultúra általános helyzetétől függetlenül alakultak ki. A reneszánszot a múlt század liberális gondolkodói „találták fel", s úgy definiálták, mint az emberi szabadság és individualizmus születésének korszakát. Ebben az időben a barokk-kategória pejoratív jelzőnek számított, a liberalizmus válságának idején viszont sor kerülhetett a tekintélyelvű barokk művészi értékeinek rehabilitációjára is. A két korszak közötti átmenetről, a manierizmusról sokáig nem vett tudomást a tudomány. Amikor azonban a század eleji izmusok a töredezett formákra, a válságideológiákra, a klasszikustól és harmonikustól elütő látásmódra terelték a figyelmet, a manierizmus egyszeriben „divatba jött".

Vegyünk azonban egy hozzánk közelebb eső példát. A régi magyar irodalom kutatásának utóbbi évtizedeit, melynek legújabb gyümölcsei a szegedi irodalomtörténészek e cikkben ismertetendő munkái. Azt mondhatjuk, hogy a régi irodalom kutatása viszonylag egyenletesen fejlődött a felszabadulás óta, ezt a humán területet kevéssé érintették az ötvenes évek viharai,

---

[1] „Adattár XVI—XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 6." (szerk. Keserű Bálint), Szeged, 1980, JATE BTK.

[2] „Könyvtártörténeti Füzetek, I." (szerk. Monok István), Szeged, 1981, JATE Egyetemi Könyvtár és I. Magyar Irodalomtört. Tanszék.

Tolnay Károly, műveszettörténész

Az „Ars Una" közölte az emigrált, azóta nemzetközi hírű Michelangelo-kutató, Charles de Tolnay Cézanne-tanulmányát, melynek később idegen nyelven közölt változata nemcsak a modern Cézanne-kutatás erős alapjait rakta le, hanem interpretációs módszere írója további nagy művének magvát adta. Elsők között ismertette Max Dvořák Kunstgeschichte als Geistesgeschichte című kötetét, amely 1924-ben G. M. Swoboda és az akkor már Bécsben tevékenykedő Wilde János szerkesztésében jelent meg.

Szabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán. Kritika, Budapest, 1979. 3.

TOLNAY, Charles de

91 6.47-48

Új Művészet

Tolnay Károly, művészettörténész.

Ferenczy Noémi művészetéről a legnagyobbak nyilatkoznak, tartották fontosnak, hogy elmondják róla a vélemenyüket. Első monográfusa, Tolnay Károly, akit ma a világon első számú Michelangelo-kutatójaként, ismerünk, a Vasárnapi Kör eszmetársaként, a század „új valóság"-nak megformálójaként jellemezte 1934-ben Ferenczy Noémi művészetét.

Vadas József: Szövő nő.
Élet és Irodalom, 1979. jan. 13.

Tolnay Károly, művészettörténész

A Hatvani Galériában rendezték meg az országos portrébiennálét „Arcok és sorsok" címmel. — Csíkszentmihályi Róbert kétrészes ermén Michelangelónak képi világát látjuk és az ő művészetének tudós interpretátorát, Tolnay Károlyt. (említve).

Mucsi András: Arcok és sorsok.
Hevesi Szemle, 1974. márc. 2-5-old.

64° Anno N. .....

L'ECO DELLA STAMPA

(L'Argo della Stampa: 1912 - L'Informatore della Stampa: 1947)

UFFICIO DI RITAGLI DA GIORNALI E RIVISTE
FONDATO NEL 1901 - C.C.I.A. MILANO N. 77394

Direttori: Umberto e Ignazio Frugiuele

VIA GIUSEPPE COMPAGNONI, 28
MILANO
Telefono 723.333

Casella Postale 3549 - Telegr.: Ecostampa-Milano
Conto Corrente Postale 3/2674

LEGGASI A TERGO

LEGGASI A TERGO

1021

Tolnay Karoly

BORSA D'ARTE
VIA SACCHI 58
TORINO

OTT 66

UNO DEI POLIFEMO D'ARGENTO 1966, è stato assegnato a Catania allo scultore Antonio Denaro.

A TREVIGNANO, al II Premio di Pittura Estemporanea i concorrenti sono stati 112. Il primo premio è andato a Feliciano Cavaldesi, 2° Carmelo Consoli, 3° Ferdinando Ballorini e 4° Miriam Cordelli. Per il Bianco e Nero, 1° Giuseppe Bonacci, 2° Rodolfo Vita.

IL PREMIO INTERNAZIONALE « FORTE DEI MARMI » è stato conferito al prof. ungherese Charles de Tolnay per i suoi studi su Michelangelo.

Per il lavoro
quotidiano e costante
dell'ufficio;
per l'azienda
che vuole la sicurezza
di un rendimento
immutabile nel tempo
e per la dattilografa
che vuol scrivere
a un ritmo veloce,
il nuovo modello
per ufficio
a carrello integrato.

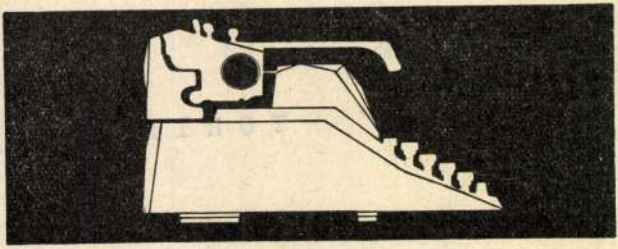

Olivetti
82
Diaspron

prima manifestazione di quest'arte commestibile è stata fatta nel corso di una manifestazione pubblicitaria per un burro vegetale.

NELLA SUA CASA DI VEROLANUOVA BRESCIANA, il Pittore Serpreziosissima e pregevolissima di disegni e incisioni di artisti stranieri gio Pagiaro raccoglie una collezione e italiani: Bartolini, Birolli, Boccioni,

Tolnay Károly, művészettörténész.

Ferenczy Noémi művészetének „nagy tette az volt, hogy először ábrázolta" meg a dolgozó embert, mint az egyetemes emberi típusát" – írta róla első igazán értő méltatója Tolnay Károly 1934-ben kiadott könyvében.

Heitler László: Ferenczy Noémi művészete.
Népújság. (Tolna), 1979. jan. 28.

TOLNAY KÁROLY

LACKÓ MIKLÓS: „AZ ÖSSZFÉRA —
A KÖZVETLEN VALÓSÁG-ÁTÉLÉS
VILÁGA

KRITIKA
~~KORTÁRS~~ 1995/1, 3-5

~~KÉRI Imre~~ TOLNAY Károly

HUBAY Miklós: Kéri Imréről (Tolnay Károlyra is emlékezve). = Uj Horizont, 21, 1993, 5-6. 45-47., ill.

~~Tolnay Károly~~

Kéri Imre →

Fürtös György

FÜRTÖS György keramikusművé
Tóparti Galéria, 1985. augu
Somogy Megyei Múzeumok Igaz
.i.Fürtös György:;

Gábor Áron

GÁBOR Áron kiállítása, Bp.,
november 14-28. A Kiállítás
Gábor, Fitz Péter. Bp. : MŰ
E
.i.Fitz Péter:;.i.Gábor Áro

Gábor Marianne

GÁBOR Marianne kiállítása,
december 19.-1986. január
Pogány Ö. Gábor. Bp. : Művé
Vigadó Galéria katalógusai
.i.Pogány Ö. Gábor:;.i.Gábo

Gádoros Lajos

GÁDOROS Lajos visszapillant

TOLNAI KATALIN: SAMOTT ÉS PORCELÁN

AMBRUS ÉVA
Budapest, XI. Nagyszőlős utca 39.

EŐRY MIKLÓS
Budapest, XIX. Dobó Katica u. 19.

HORVÁTH LÁSZLÓ
Budapest, III. Árpád fejedelem útja 49.

SZÁVOSZT KATALIN
Budapest, V. Szent István krt. 1.

SZEKERES KÁROLY
Herend, Ág utca 5.

TOLNAI KATALIN
Budapest, IX. Kinizsi u. 39.

W. KÁLMÁN ANIKÓ
Budapest, XI.. Rezeda utca 9.

Tolnai Katalin

Bp. MÉSZ, 1970

Éjtérek Karaúi.

Tolnay Károly

Borsos Miklós születésnapján

Magyar Nemzet 1986. VIII. 13

TOLNAY Károly

Sziget : Kerényi Károly levelezéséből válogatott Lavkó Miklós. 1. = 2000, 4. évf. 1992, 12. 49 - 61.

W. Walton és P. Earles közreműködésével

zerek
llójá-
karo-
ncol-
dejét,
zsikát
játé-
udies
mint
züle-
vala-
ala-
logy
mok
otor-

ja az M.I.T. A szürkeagy koncentrációjára jellemző, hogy folyosóján nem ritkán öt-hat Nobel-díjas is összefuthat. A filozófia vagy irodalmi fakultástól a műszaki tudományokon vagy a holográfián át a zenéig együtt található itt minden — valódi universitas. Így nem meglepő, ha képzőművészettel is foglalkozik. Ugyanez vonatkozik a város másik világhírű egyetemére, a Harwardra.

Kepes és Cambridge immár elválaszthatatlanul összefonódott. Kepes, intézetének megalapításával egyedülálló szituációt teremtett. Folytatódik általa a chicagói *New Bauhaus* fényosztálya, de kiterebélyesülve, új koncepciókkal átlényegülve s nem utolsósorban egy nagy egyetem háttérlehetőségeivel gazdagodva. A „Center" olyan felismerésekre épül, amelyek számos paradoxont hordoztak magukban. Az egyik ilyen paradoxon, hogy

TOLNAI Károly művészettörténeti

13,19,205.280,224

Oltványi 1991

Tolnay Károly

az Országos Iparegyesület szakosztályaként jött létre a Magyar Mühely szövetsgé melynek Tolnay elnöke volt.

Ernyey Gyula: Az ipari forma története Magyarországon
Akadémiai Kiadó 1974 38.o.

TOLNAY Károly

Németh Lajos

Charles de Tolnay 1899-1981

Acta Hung. 1981. 2. n. 307-309

mben, a lágy stilus kifejezett jele.
atábrázolásainál Jenni olyan voná-
melyek 1400 körül csak az Alpoktól
melyek a mi képünkön is fellelhetőek.
lat szájából oldalt kilógó nyelv,
i francia miniaturán ~~láthatá~~ hason-
rázolásunknak a fenti példákkal való
ránvalóvá teszi , hogy Kolozsvári Tamás
észetmegfigyelésére támaszkodott, ha-
t mintakönyv-tipusra. Ezt a típust
egy kis változtatással ~~olyanxjólxx~~
az állat alsótestének enyhe fölfelé

Tolnai Katalin

Keramikus

Nemzetközi Kerámia Stúdió Kecskemét.

Megbízt László
ülle

Műrészet
90/1

TOLNAI KATALIN
KERAMIKUS

1945-ben születtem Budapesten. Az Iparművészeti Főiskolán 1969-ben diplomáztam, mint porcelán tervező.
Az ott megtanult fajansztechnikát alkalmazom munkámban. Az elképzelt tárgy magformáját kifaragom, az erről készített gipsz sokszorosítóformában agyagmasszát öntök, majd 980°C-on kiégetem a kiszárított öntvényeket.

Az itt kiállított tárgysorozatom első példányait a nagyszerű munkalehetőségeket nyújtó Nemzetközi Kecskeméti Kísérleti Kerámia Stúdióban terveztem, ahol eddig már kétszer voltam ösztöndíjas.

Iványi Grünwald Terem, Kecskemét
1987. április 16-25.

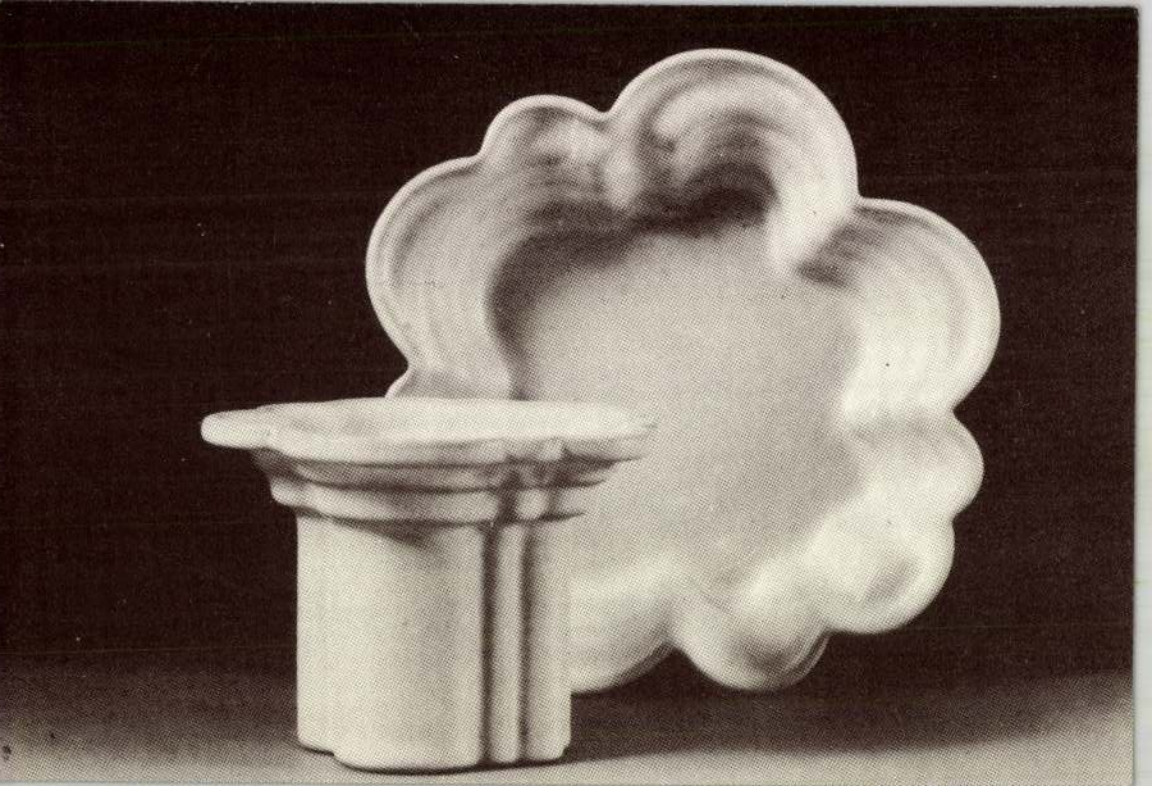

Charles de Tolnay : Giornata commemorativa organizzata d'intesa con l'Accademia della Scienze d'Ungheria : Roma, 26 novembre 1982. - Roma : Accademia Nazionale dei Lincei, 1984 30 p. (Accademia Nazionale dei Lincei. Quaderno N. 258.)

Tímár Árpád: Charles de Tolnay e la cultura ungherese 3 - 9
Salvini, Robert: Il metodo critico di Charles de Tolnay 11 -20
Vayer Lajos: Aspetti del '400 nelle opere di de Tolnay 21 - 24
Hubay Miklós: de Tolnay e la letteratura ungherese. 25 - 30.

TOLNAY Károly

distinction, and the reasons for the conflicts that soon ensued. Their analysis would probably lead us to some surprising conclusions, to the discovery of a degree of confusion in our historical consciousness. However, there can be no denying the impact of this excessive specialization, over and above the practical differences that separate those working in the two areas when it comes to the opportunities for collection, the availability of literature, their curatorial practices and their teaching methods. The exclusive focus of Hungarian art historians on the last thousand years (the post-Conquest period) has come in the past forty, with the relics of antiquity and of the era of the great migrations being relegated completely to the competence of archaeologists. It is as a result of this absurd segregation that we find the collection of Egyptian and Greco-Roman Antiquities in the Museum of Fine Arts displayed as a separate enclave of "classic archaeology", as opposed to the collection representing Pannonia as a Roman Province, which is presented as a chapter of the national past.

Of course, it is just as problematic to try to draw a clear-cut distinction in the case of the foreign masters settled in Hungary and their works, i.e. to try to sort out the more recent collections according to analogous parameters. It is only natural that in the light of new information and new attributions—to say nothing of the new acquisitions—the carefully segregated collections of the Museum of Fine Arts and of the National Gallery have turned out to be mixed.

Arts, New York, 1966

Gerszi, Teréz: *Netherlandish Drawings in the Budapest Museum. Sixteenth-Century Drawings*, Amsterdam—New York, 1971

Boskovits, Miklós—Mojzer, Miklós—Mucsi, András: *Das Christliche Museum von Esztergom (Gran)*, Budapest, s.a. (a version of the Hungarian edition, Budapest, 1964)

Hungarian art historian engaged in research will find a great deal that differentiates the two spheres in practice. The former can be pursued only to the extent permitted by the various Budapest collections, which, we must note, are relatively poor in first-class major works. Little wonder, thus, that the Hungarian researchers who made their reputation in universal art history tended to go abroad, and seldom returned. By way of example, we might cite Frederick Antal, Johannes Wilde, Charles de Tolnay and Simon Meller, who left after the Great War and the subsequent revolutions, and then, in a second wave, the '56ers, Péter Meller, Johannes Dobay and Miklós Boskovits. (Much more tragic, of course, was the kind of loss Hungarian art history suffered in the 1940s, when men of great promise, like András Péter and György Gombosi, fell victim to Nazi terror.) Those involved in areas of Hungarian art history that can be expected to attract international interest, on the other hand, work *ab ovo* with a view to foreign-language publication, and concentrate on some

Meghalt Tolnay Károly

Csütörtök délután érkezett a hír, hogy január 17-én Firenzében meghalt *Tolnay* Károly, azaz — ahogy a nagyvilág ismerte: — Charles *de Tolnay*. Nyolcvanegy éves volt.

*

Budapesten született 1899. május 27-én. Mint gimnazista már bekerült a nevezetes Vasárnapi Körbe, melyről Lukács György emlékezéseinek egyik mellékmondata így hangzik: „... *csatlakozott néhány fiatal ember, köztük a legtehetségesebb, Tolnay Károly*". És a legfiatalabb is talán; Lukács „a társaság Benjáminja"-ként említi-emlegeti. Szemben a többiekkel, Balázs Bélától Fogarasi Béláig, Tolnay már nem élt Magyarországon a forradalmak idején, hanem művészettörténeti tanulmányokat folytatott előbb Bécsben, majd Hamburgban. 1925-ben Münchenben már megjelent az első könyve is, *Pieter Brueghel rajzai* címmel.

A hitleri hatalomátvétel után Németországból Franciaországba emigrált. Előadásokat tartott a Sorbonne-on, s közben kiadta első magyartárgyú művét, *Ferenczy Noémi*ről írott munkáját (Budapest, 1934). Majd visszatért *idősb Pieter Brueghel*hez, két kötetben jelentette meg tanulmányait (Brüsszel, 1935). A ténynek, hogy érdeklődése ismét a hazai művészetek felé fordult (*„Fiatalkori szenvedély és szerelem nálam a magyar kultúra"* — mondta mintegy két éve, *Hubay* Miklós és *Petényi* Ilona kérdéseire válaszolva, a Magyar Televízióban 1979. januárjában közvetített beszélgetésben), *A jelenkori magyar festészet*-ről Bécsben 1937-ben kiadott könyve volt beszédes tanújele.

Még megjelent egy könyve Bázelben *Hieronymus Bosch*ról (1937), Brüsszelben *A Flémalle-i mester és a van Eyck-fivérek* című munkája (1939), de a szerzőnek már tovább kellett menekülnie Párizsból is. Sikerült kijutnia az USA-ba, sikerült folytatnia művészeti pedagógiai és művészeti írói munkásságát a princetoni Institute for Advanced Studies, majd a New York-i Columbia egyetem keretei között. 1943-ban New Yorkban kiadták *Régi mesterrajzok története és technikája* című tanulmányát, s végül Princetonban jelent meg, 1943—60 között, hatalmas, ötkötetes *Michelangelo*-monográfiája.

A háborút követően, 1949-ben, Zürichben kiadták egy rövidebb Michelangelo-kéziratát — ez jelent meg 1957-ben a Corvina gondozásában magyarul is, egy másik Michelangelo-tanulmánnyal kiegészítve. A magyar kiadáshoz írt előszavában Tolnay Károly rövid és szabatos összefoglalását adta művészetszemléletének: *„Munkáim legfőbb célja* — írta —, *hogy megragadjam a műalkotások formáiban rejlő költőiséget, egyúttal azonban kihámozzam belőlük az eszmei (vallási, filozófiai, esztétikai stb.) jelentést*". S ha nem ismernénk rá azonnal a Vasárnapi Kör összejöveteleinek életre szóló hatására, olvassuk tovább: *„A meggyőződést, hogy a műalkotás lényege a forma spontán átélésével (legalábbis nagy vonalaiban) megragadható, magyar mestereimtől, elsősorban Fülep Lajostól és Lukács Györgytől örököltem"*.

Mint a Michelangelo-kutatás legnagyobb tekintélyű tudósát, 1964-ben az olasz állam — Michelangelo születésének 400. évfordulója alkalmából — meghívta a firenzei Casa Buonarroti vezetőjének. Az utóbbi évtizedekben elsősorban Michelangelo munkásságával, még lappangó rajzai, vázlatai felderítésével, azonosításával foglalkozott. Továbbá szívesen és rendszeresen írt, ha nem is újságot, de újságba: nagyobb kiállításokról, nemzetközi áramlatokról adott közre stilárisan igényes, gondolatilag kiérlelt beszámolókat a nyugati lapokban, az utóbbi hónapokban például a klasszicizmus reneszánszáról.

Olyan szakmában szerzett nagy nevet magának Charles de Tolnay, melyet nem kísér nagy hírverés. Ismertségét munkájának köszönhette, — s oly szerény volt, hogy halála híre több napos késéssel jelent meg a világsajtóban is.

E. M.

Tűz a pécsi megyei kórház szülészeti épületében

Sérülés nem történt

Veszedelmes tűz keletkezett szerdán éjszaka 22,40-kor Pécsett, a megyei kórház szülészeti és nőgyógyászati épületében. A felső szinten lévő nővérszállás és az orvosi-személyzeti szobák égtek.

A pécsi tűzoltók segítésére komlói, szigetvári, mohácsi állami tűzoltó egységek is érkeztek. Tizenegy géppel vették fel a küzdelmet a viharos szélben tomboló lángokkal. Ugyanakkor a mentőszolgálat hat kocsija és a Volán autóbuszai megkezdték a betegek elszállítását. A jól szervezett mentésnek köszönhető, hogy a kórházban tartózkodott 78 felnőtt beteg és 24 gyermek, két óra leforgása alatt, sérülés nélkül más intézménybe került. A Pécsi Orvostudományi Egyetem szülészeti klinikáján a határőrség segítségével állítottak fel órák alatt egy ötvenágyas osztályt.

A tüzet hajnalra eloltották, de még a reggeli órákban is a helyszínen dolgoztak a tűzoltók.

Csütörtökön a súlyos kárt szenvedett egészségügyi intézményt megtekintették a megyei tanács vezetői, az egészségügyi, a tervező és a kivitelező szervezetek szakemberei. A tanácsnál megbeszélést tartottak a mintegy hatmillió forintot igénylő helyreállítás teendőiről, sorrendjéről. Így a véradó állomást egy héten belül üzemképessé teszik. Ezután a tűz martalékává vált tető helyett megépítik az új födémet. Az időjárástól függően ennek egy-másfél hónapon belül kell elkészülnie.

A pécsi tatarozó vállalatnak, a helyreállítás generálkivitelezőjének dolgozói máris hozzáfogtak az omlásveszéllyel fenyegető tűzfalak, párkányok lebontásához, illetve biztosításához. Míg ezzel végeznek, a kórház környékét lezárták a forgalom elől. Szükség szerint anyaggal, szakemberrel, szakipari munkával segítik a gyors helyreállítást a megye más építőipari szervezetei is.

A zavartalan betegellátás érdekében egyéb intézkedések is történtek. Így a pécsbányai kórház sebészeti részlegét ideiglenesen áthelyezik a megyei kórházba, a felszabaduló épületrészben negyven—ötven ággyal működtetik a kiégett szülészeti és nőgyógyászati osztályt, míg visszaköltözhet a helyére.

Azokat a kórházi dolgozókat, akiknek személyes holmija a tűzben elpusztult, a tanács gyorssegélyben részesítette.

Különös vendéglátás

Raboltak a csövezők

Ez a bűnügy is, mint annyi más, a Keleti pályaudvaron kezdődött. *Borbás József* 27 éves, többszörösen büntetett segédmunkás, ecseri lakos nőismerősével, *Krennauer* Jánosnéval, *Szabó* Sándor foglalkozás nélküli nyíregyházi lakos ugyancsak nőismerősével, *Kálmánchelyi* Lászlóné dömsödi lakossal naphosszat a pályaudvar környékén csámborgott. Amikor december elején a nagy havazás volt, beálltak hómunkásnak, a kapott pénzt azonban rendszerint még aznap elitták.

Talán mondani sem kell, hogy lakásuk nem volt. A Jobbágy utca 5. számú, szanálásra ítélt házban azonban találtak egy úgy ahogy berendezett lakatlan udvari szobát, társaság elvonult a Jobbágy utcai lakásba. Ott ötösben megitták a bort. A két nő ekkor levetkőzött és felszólították V. Jánost, feküdjön közéjük. Miután a férfi erre nem volt hajlandó, Borbás és Szabó belekötöttek, rángatni kezdték, majd elvették tőle 5500 forintját és kidobták a lakásból.

A kirabolt ember feljelentést tett, de a rendőrök az illegális lakásban nem találták meg a társaságot. Közben a károsult is keresni kezdte őket és végül is a Déli pályaudvaron felismerte és rendőrnek adta át kirablóit. A Budapesti Rendőr-főkapitányságon elismerték ugyan, hogy „meghívták" V. Jánost, de Kálmánchelyiné kivételével tagadták,

TOLNAY KÁROLY

Tolnay Károly (1899–1981)

1917-ben egy budapesti felsőkereskedelmi iskolából érettségi előtt kicsaptak egy diákot. Igazgatója szerint felségsértést követett el, mert iskolai dolgozatában nem gyászolta meg *Ferenc Józsefet*, sőt tiszteletlenül beszélt az elhunyt uralkodóról, „és nem nagy jelentőséget tulajdonított annak a ténynek, hogy egyik király helyett a másik uralkodik". Így írt erről felháborodott tanára, aki diákja védelmében és a jövő nemzedék féltésében a sajtó nyilvánossága elé akarta tárni a botrányos ügyet, de még a *Huszadik Század*nál is elriasztották cikke közlésétől. A tanár kénytelen volt tehát megelégedni azzal, hogy tanítványát egy másik iskolában átsegítse az érettségin. A diákot *Tolnay Károly*nak hívták, a tanárt *Fülep Lajos*nak, és aki vállalta ugyan a cikk közlését, de annak a lapra, a tanárra és a diákra nézve várható súlyos következményeivel visszarettentette a szerzőt — a szerkesztő *Szabó Ervin* volt.

Ilyen szerencsésen indult Tolnay Károly pályája. Szerencsésen azért, mert nagyon fiatalon megedződött az emberi butaság és gonoszság ellen, de főképpen azért, mert már diákkorában felébredt művészi érdeklődését olyan mester érlelte szilárd tudássá, mint Fülep Lajos. „Emberi és tudományos fejlődésemre Fülep Lajos nagy hatással volt — erre még ma is forró hálával gondolok vissza." — írta néhány hónappal ezelőtt egy magánlevélben.

Fülep vitte el a *Vasárnapi Kör* vitáira is. Így, amikor 1918-ban beiratkozott a bécsi egyetemre és *Max Dvořak*, majd annak halála után *Julius von Schlosser* tanítványa lett, akkor — mint maga vallotta később — már megalapozott tudományos szemléletet hozott magával hazulról. Bécsben írt és *Pogány Kálmán* lapjában, az *Ars Una*ban itthon megjelent Cézanne-tanulmányán még ott a vasárnapos szellem bélyege, az impresszionizmussal való heves szembefordulás.

Bécsből 1925-ben Berlinbe került, ahol *Adolph Goldschmidt* tanítványa volt. A hamburgi egyetemen lett magántanár, majd pedig a párizsi *Sorbonne*-on előadó. A magyar szellemi élettől azonban ekkor sem szakadt el. 1934-ben itthon publikálta *Ferenczy Noémi*ről írt könyvét. Ebben talán elsőként és egyetlenként hívta fel a figyelmet az ellenforradalmi Magyarországon a *Szellemi Tudományok Szabad Iskolájá*ra, melynek egykori előadói ott többségükben proskribáltak voltak.

Már a húszas években elkezdett foglalkozni mindkét nagy művészideáljával, az idősebb *Pieter Brueghel*lel és *Michelangelo*val. 1939-től a princetoni *Institute for Advanced Study* tagjaként és a New York-i *Columbia egyetem* tanáraként folytatta akkor már főként Michelangelo-kutatásait, melyek eredménye nagy, ötkötetes monográfiája lett. Ennek elismeréseképpen hívták meg 1965-ben az akkor már nemzetközi hírű Charles de Tolnayt a firenzei *Casa Buonarroti* (Michelangelo-múzeum és kutatóközpont) igazgatójának. Itt dolgozott idén januárban bekövetkezett haláláig.

Mikor 1969-ben hazalátogatott, még üdvözölhette két kedves fiatalkori mesterét, Lukácsot és Fülepet. Előadást tartott a Magyar Tudományos Akadémián és felvette a kapcsolatot a hazai művészeti élettel. Két régebbi munkája alapján összeállított Michelangelo-könyve 1975-ben magyarul is megjelent. Nyolcvanéves korában pedig magas kitüntetést kapott itthon.

Még olvashatta a Gondolat Kiadónál a múlt év őszén megjelent Vasárnapi Kör című dokumentumkötetet, melynek nyomán körülrajzották az emlékek, mint arról a szerkesztőknek írt levelében beszámol: „... olvasása közben és olvasása után mindinkább az »Elmúlt idők« varázsát éreztem. Mert *autentikus* itt minden: olyan, mintha megint együtt lennénk egy »magyar lugasban« (Balázs) kilátással a Dunára és Pestre, a kedves, tisztelt és szeretett barátokkal, akik részben mestereink is voltak..." „Könyvük olvasása boldoggá tett, mert felidézte életem egyik legfontosabb fejezetét — pest-budai fiatalságomat."

Azok közé a szerencsés alkotók közé tartozott, akik utolsó percükig dolgozhattak. Alig tett pontot *Michelangelo rajzai* című hatalmas munkájának negyedik kötete után, mikor utolérte a halál.

V. E.

Kritika 1981. március

„Jövő múltidőben"

A címet a francia grammatikából kölcsönöztem, s ha nem kellene magyarra fordítanom, bizonyára pontosabban kifejezhetném azt a gondolatot, amelyet Komlós Aladár búcsúja és búcsúztatója állított a visszapillantó utókor elé: *Futur dans le passé*. Mert kétségtelen, hogy a búcsúztatók megrendülését áthatották azok a búcsúszavak is, amelyeket a már nagyon beteg Mester mondott el Mezei Andrásnak utolsó interjújában. Komor szavak, lezárók és felnyitók. Olyan ember búcsúzik velük, aki utolsó pillanatáig vállalta a harcot, a világjobbítás ügyét, s akinek mérlege mégis negatív: nem volt érdemes végigélnie a szörnyű huszadik századot. Megtagadta tehát harcait? Nem, de könyörtelenül tudomásul veszi, hogy az ember „kifogott rajta", s „a kezdet jövőt ígérő pillanatait" „ellenforradalmárok, nyilasok, nácik, Rákosi" követték, s a történelem csődjei után meg kellett érnie „az emberben való hit megrendülését" is, „az emberi méltóság, az erkölcs, a szavak szörnyű devalválódását". Ezért tér vissza emlékeiben a kezdet tiszta pillanatához, amelyben egy elképzelt jövőben élhetett, s amelynek egykori jelenében a jövő szép volt. S amely íme — múlt lett. Ismerős gondolat. Én korábban Hubay Miklós egyik mottójában találkoztam vele, amelyben Alfred Simon akasztófahumora villantja fel a század ítéletét avagy önítéletét: „Így játszszuk el a jelenben, hogy hiszünk abban a múltban, amelynek ragyogó jövője volt".

Az irodalomtörténész következetessége ez, aki önmagán is érvényesíti mestersége törvényeit? Mindenesetre Komlós Aladár történelmi ítélete a maga küzdelmeiről nemcsak a végpontot fogalmazza meg, hanem annak visszafelé ható következményeit is megsejteti. Komlós Aladár tehát — mint korábban egész életében — egyszerre válaszol és továbbkérdez. Ha művei válaszok voltak a század kérdéseire, akkor keserű búcsúja annak lanatait elsodró történelmi bajok után is van ereje egy másik kezdet — a felszabadulás utáni korszak — felidézéséhez, amikor „ismét igazi volt a hit, a jövőlátás és a jövővárás". De az emlékezés megszakad, jókedvét felváltja a rezignáció: „S hittük, kéznyújtásnyira a Kánaán..." Komlós Aladár végszava ez a három pont, mely egyszerre sejteti a már felpanaszlott folytatást — a Rákosi-korszakot és az erkölcsök, szavak kiürülését — és talán a történelem önkorrekciójának elismerését.

Komlós Aladár keserű történelmi számvetése azért olyan megrendítő, mert tudatos élete csaknem az egész huszadik századot átfogja, írói karaktere pedig a következetesség, a progresszió szolgálatába állított kockázatvállalás. Mint a Nyugat második hullámának kritikusa, beleszületett a Nyugat szellemébe. A tízes évek elején egyetemi hallgató, s ízlését és eszményeit Ady, Babits, Móricz és Osvát formálta, tehát az első nemzedék átmeneti korszaka nélkül találkozhatott az irodalmi forradalom útjával. Később ő maga írta le, hogy ez a forradalom egyszerre vállalkozott az irodalom autonómiájának kiküzdésére és a társadalmi megújulás támogatására, s miközben kettős programját megvalósította, új esztétikai minőségekké formálta a társadalmi változásokat, az életformák és a világkép módosulásait. Ezért világirodalmi és eszmetörténeti tájékozódásában egyszerre követte a szimbolizmust és az újrealizmust, a polgári radikalizmust, a szocialista gondolatot és a századforduló bálványromboló irracionalistáit. Komlós ebben nem ellentmondást, hanem színességet látott, s gyakran idézi Adyt: a Nyugatban „összeszaladt ősz, tél, tavasz, nyár." Miközben azonban — a mozgalom szellemiségéhez illően — minden hatásban értékek forrását tisztelte, a maga szemléletét

téneti monográfiákat és tanulmányokat ír. De kik a hősei? Vajda János (1954), Komjáthy Jenő (1954), Reviczky Gyula (1955), századvégi ellenzéki mozgalmak hívei (1956) s a magyar szocialisztikus líra elindítói (1957). Tehát az irodalmi forradalom előkészítői. Világosan látható lesz ez, amikor — a részletmunkák után — megírja a századvég költészetének összefoglaló történetét, *A magyar líra Petőfitől Adyig* című korszak-monográfiát (1959).

Ez az organikusan felépült életmű Komlós irodalomszemléletét is kifejezi. De róla szólva nem is kell következtetésekhez folyamodnunk: *A kritikus problémája* című cikkében (1931) irodalomelméleti igénnyel nézett szembe azzal a dilemmával, mely elé a két világháború közötti irodalom fejlődése állította a Nyugat hívét: egyéniségünkben van-e az irodalmi értékelés mértéke vagy világnézeti szempontokban? A dilemmából dialektikus megoldással vágja ki magát: a művészi szépség egy másképp kimondhatatlan emberség megnyilatkozása, s így a mű legigazibb tartalma rendszerint nem az író vallomásaiban található meg, hanem hangjában, stílusában, alakjaiban, melyek megközelítése lehetetlen *csak* értelmi úton. Ez a gondolatmenet nemcsak saját kritikai gyakorlatában segítette Komlós Aladárt, hanem később kritikatörténetében is (1966).

Irodalomtörténeti „kitérőjét" Komlós Aladár olyan kényszernek tekintette, amelyet a megromlott irodalomtörténeti és kritikai közélet váltott ki az ötvenes évek elején. A hatvanas-hetvenes években azután ismét visszatérhetett kedvenc témája középpontjához: összefoglalhatta a szimbolizmusról alkotott véleményét (1965) és sorra vehette azokat a problémákat, amelyek megoldását egy hiteles Nyugat-történet feltételének tekintette (1978).

Komlós Aladár több műfajú író volt, versben és prózában is autentikusan nyilatkozott meg, s vallomása szerint művei között mindig is verseit tartotta a legfontosabbaknak. Gondolatmenetét és küzdelmeit azonban a legfolyamatosabban kritikai és irodalomtör-

Tolnay Károly nivot. Bárka, 1993, 2-3.

LENGYEL ANDRÁS

A Magyar Írók Szövetsége Külföldön történetéhez

SZABÓ ZOLTÁN BESZÁMOLÓJA A PÁRIZSI KÖZGYŰLÉSEN

A Magyar Írók Szövetsége Külföldön – hivatalos angol nevén: Hungarian Writters' Association Abroad – második közgyűlését 1958. október 25-én és 26-án tartotta Párizsban. Ezen a találkozón az emigrációban élő írók vitatták meg az emigrációs irodalmi élet aktuális fejleményeit, a szövetség önszerveződésének lehetőségeit és feladatait. E tanácskozásról három hivatalos dokumentum született; Ignotus Pál elnöki beszámolója, a (módosított) alapszabály-tervezet s a közgyűlés jegyzőkönyve. Az első kettő szövegét – noha az egykori résztvevők hagyatékában bizonyára megtalálható lesz – nem ismerem; a harmadik, a közgyűlés jegyzőkönyvének egy stencilezett példánya azonban előkerült Klamár Gyulának, a bécsi Magyar Híradó szerkesztőjének hagyatékából. A 74 oldal terjedelmű, sűrűn gépelt szöveg nagyobb részben a magnószalagon megörökített hanganyag írásba való áttétele, kisebb részben pedig szerzői kivonat (l. Faludy György fölszólalását), vagy gyorsírásos följegyzés. A sokszorosítás 1959. március 25-én készült el, amikor ezt az anyagot az októberi közgyűlésen megválasztott főtitkár, Szabó Zoltán és az ügyvezető titkár, Mészáros István stencilezett, de autográf aláírású körlevél kíséretében szétküldte a tagoknak. E jegyzőköny megérdemelné a teljes terjedelemben való közzétételt, hisz a résztvevők (pl. Ignotus Pál, Fejtő Ferenc, Faludy György, Szabó Zoltán, Cs. Szabó László, Kovács Imre) összetétele is, jelentősége is figyelmet érdemel, maga a jegyzőkönyv pedig az emigrációban élő magyar irodalmár értelmiség helyzetének érdekes tükre. Most, a teljes közlés helyett, illusztrációképpen Szabó Zoltán beszámoló jellegű fölszólalását közlöm, amely önmagában is megáll, s legalább három szempontból érdekes. 1. Informál az írószövetségnek és személy szerint Szabó Zoltánnak arról a tevékenységéről, amit – Ignotus Pál távollétében, 1957 májusától novemberéig – ügyvezető titkárként végzett. 2. Tájékoztat az íróemigráció emberjogi akcióiról, politikai elképzeléseiről. 3. Fény derül belőle Szabó Zoltán irodalomszervezői terveire, s e munka nehézségeire. S mindezeken túl: bár fölszólalását Szabó élőszóban, írásos följegyzés nélkül, „szabadon" adta elő, szövege esszéértékű: közlésével valójában egy izgalmas Szabó Zoltán-esszé válik hozzáférhetővé.

A közlés betűhív, de néhány szöveghely kiegészítése szükséges volt. A kiegészítéseket szögletes zárójelben adom.

SZABÓ ZOLTÁN

Beszámoló az emigráns magyar írók párizsi közgyűlésén

Elnézést kérek Tőletek kedves barátaim, hogy én nem szolgálok előre leírt beszámolóval. Amiről nekem szólnom kell, az aránylag rövid időt igényel. Elébb azonban szeretnék rámutatni arra, hogy épp ma van két esztendeje, hogy 1956 október 25-én a Parlament előtt az ÁVO tüzet nyitott a tüntetőkre és ennek a tűzharcnak körülbelül kétszáz halottja volt – már amennyire az értesülések pontosak. Azt kérem tőletek, hogy felállva egy perces csenddel...

(A közgyűlés résztvevői felállnak. Egypercnyi csend.)

Ez a visszaemlékezés, illetve az, hogy ilyen eseményekhez kell méltónak lennünk, érzékelteti azt, hogy az írószövetség kötelezettségei milyen súlyosak. Súlyosak azért, mert ilyen történelmi kezdetekből erednek. Erről, ezt remélem, a ma délutáni, az elvi vitában lesz szó. Nem az én feladatom, hogy erről most szóljak. Az én feladatom, most, azt hiszem – ahogy az Elnök ezt kijelölte – csak annyi, hogy arról a hat hónapról, amíg az ügyvezetést az ő kérésére láttam el, száraz és faktuális beszámolót adjak. Először talán azt kell megmondanom, hogy miért vállaltam – átmenetileg – ezt a munkakört. Nem azért tettem, mert adminisztratív ügyek intézésére különös hajlandóságot érzek. Hanem azért, mert Ignotus Pál ismételten, nagyon nyomatékosan és nagyon barátilag kért rá meg, azért, mert akkor az írószövetségnek tagsága még nem volt, azokat leszámítva, akik annak idején az alapító közgyűlésen megjelentek. Ezért első feladatom a tagság toborzása volt: engedjétek meg azonban, hogy erre később térjek ki. A másik feladatom az írószövetség központjának irányítása volt, amíg az elnök távol van és ő ennek a félévnek a javát külföldön töltötte. Az elnöki beszámolójában már utalt az üldözött vagy bebörtönzött magyar írók sorsának enyhítésére indított akciókra. Ezek közül egy hárult teljesen az én személyemre. A Gáli-Obersovszky-akciót értem. Ezt talán érdemes visszaidéznünk. Nem azért, mert a múlt eredményeinek ismertetése a cél, vagy a mulasztások emlegetése, hanem azért, hogy lássuk az akkori lehetőségeket, a forradalmat követő első esztendő lehetőségeit. Ezért utalok arra, hogy a Gáli–Obersovszky-akció volt az egyetlen példa az emigrációk történetében, hogy olyasvalami, ami kívülről kezdeményeződött, olyasvalamit, ami Magyarországon folyamatban volt, meg tudott akadályozni, illetve meg tudott változtatni. Idézzük fel a dátumokat: [1957] június 20-án Pesten Gáli és Obersovszky börtönítéletét halálos ítéletre súlyosbították! A központnak akkor egy kötelessége volt: azonnal megmozdítani és koordinálni azokat az erőket, amelyek nem a mi érdekünkben, hanem az igaz ügy érdekében működésbe léphetnek. Ez június 20-án még este megtörtént. Azzal, hogy a szövetség segélykérő nyilatkozatot adott ki. Az eredmények közismertek. Nem közismert, hogy táviratot küldtünk az írószövetség központjából még Mao-Ce-Tung-nak és Gomulkának is. Az akció maga hármas volt. Az egyik részleget az oxfordi diákok kezdték a központ-

tól függetlenül, de nem összehangolás nélkül. Nekik köszönhető, hogy az oxfordi tudósok nagyrésze felszólalt. A másik akciót, a leghatásosabbat, mint már ezt Ignotus Pál említette, Fejtő Ferenc és Gara László kezdeményezte – itt Párisban. Velük annak idején állandó telefon-összeköttetésben voltam. Az eredmény az volt, hogy – a cikkeket és a sajtóvisszhangot nem számítom – Nehruhoz, Titohoz is mentek táviratok, Jules Romain, Duhamel, André Breton, Thierry Mauldier, Denis de Rougemont, Albert Camus, sőt Picasso is, s Éluard özvegye is nyilatkozott.

Ezen felül, Francois Mauriac, Jean Paul Sartre, Vercors és Claude Roy külön táviratával lépett közbe Gáli és Obersovszky életéért.

Hogy a Trinity Kollégium elnökének a kezdeményezésére Oxfordból ki mindenki írt alá nyilatkozatot, azt talán nem sorolom fel, Julian Huxley, Priestley, Spender és Veronica Wedgwood, Londonból szólaltak fel az elítéltekért. A budapesti hatóságok – talán azért, mert látták, hogy tetteikre külföldön szellemi tényezők figyelnek fel, az ítéletet, a halálos ítéletet fogságra, börtönbüntetésre enyhítették. A másik ilyen akció, az elnök által már említett Déry-ítélettel volt kapcsolatos, illetve annak az előjeleihez kapcsolódott. Mivel ekkor én is távol voltam, Cs. Szabó Lászlót kértem meg, hogy az ügyvezetést vegye át; így a Déry-akció megindítása, igen hatásos elindítása az ő érdeme volt. Mind a két cselekedet, azt hiszem, olyan volt, amire az írószövetség büszke lehet.

Ebben az esztendőben, amikor az ügyvezetés az elnökre hárult, ilyen akciókra már nem volt lehetőség. Sajnálatos, hogy Bibó István ügyében, holott a forradalom gondolkodó emberfői közül föltétlenül az övé az első hely – a növekedő közöny következtében – az előbbiekhez hasonló akció nem fejlődött ki.

Az én munkám volt, ezt Ignotus [Pál] ugyancsak említette, a tavaly november 4-én megtartott gyűlés rendezése is. A gyűlés tervét Norman Mackenzie vetette fel, Ignotus Pál lakásán, ő ajánlotta, hogy a két legbaloldalibb angol lap, a New Statesman és a Tribune az írószövetséggel együtt rendezzen emlékező ülést. Genfből visszatérve a programot ketten készítettük el... s ezzel a rendezvénnyel kapcsolatban egy taktikai kérdésre szeretnék kitérni. Hangsúlyozom a *taktikai* jelleget, mert vannak akik a taktikai kérdések és a világnézeti kérdések közötti különbséget nem mindig látják tisztán. A New Statesman ajánlata azért volt, az én véleményem szerint különösen kedvező az írószövetség számára, minden baloldali ajánlat azért kedvező az írószövetség számára, mert Magyarországon leginkább a baloldali állásfoglalás hat a magyar ügyekkel kapcsolatban. Ezért volt hasznos az Angliában szokásos konzervatív-munkáspárti-liberális gyűlés mellett ez a második, baloldalibb gyűlés, amely amennyire én meg tudom ítélni, jól sikerült.

A lényeg az, hogy a szövetségi akciók közül ez volt az egyetlen, amelyikre Magyarországról visszhang támadt. A gyűlés ugyanis alkalmat adott Bertrand Russellnek és Albert Camus-nak arra, hogy táviratban fejezzék ki együttérzésüket. Nemcsak rokonszenv-nyilvánítás volt ez. Az Élet és Irodalom táviratairól két hét múlva vezércikkben foglalkozott, azt állította, hogy a magyar irodalom „renegátjai" Nobel-díjasokat vezetnek félre. Russel és Camus állásfoglalását naivul, a mi kapcsolatainknak tulajdonították. Ez természetesen így nem igaz. Mind Bertrand Russell, mind Albert Camus a jó ügy mellé állt ki. Ám a vezércikk rámutatott arra, hogy minek van hatása és mi érinti őket érzékenyen. A vezércikken kívül egyéb informá-

cióink is vannak arról, hogy ez a két távirat azoknak fájt leginkább, akik Magyarországon ma az irodalom ügyeinek kezelésére vállalkoznak.

A tagsággal kapcsolatban Ignotus Pál nagyjából elmondotta, hogy hány tag van és miként kértük fel őket. Ehhez hozzáteszem, hogy írókon kívül a magyar szellemi élet más külföldi képviselőit is felkértem az írószövetségbe. Példának említem legjobb külföldön élő muzsikusunkat, Veress Sándort, aki megtisztelt bennünket azzal is, hogy ide is eljött. Felkértem Tolnay Károlyt, a Princetoni Egyetem professzorát. Azt tapasztaltam, hogy minél jobban elhelyezkedett valaki a külföldi tudományos vagy művészeti életben, annál szívesebben vállalja az írószövetség tagságát.

Kevéssel azután, hogy Ignotus Pál visszajött Tokióból, én az ügyvezetésről lemondottam, két okból.

Az egyik ok az volt, hogy én kezdettől fogva úgy képzeltem, hogy csakis a beindítás lehet az én feladatom. A továbbvitel és a végrehajtás olyasvalakinek a feladata, aki az új emigrációból való és nálam fiatalabb.

A másik ok az volt, hogy ebben a pillanatban engem már majdnem kizárólag az a kérdés érdekelt, hogy lehet-e az írószövetséggel a külföldi magyar írók publikációs lehetőségeit szaporítani. Illetve: ez a fogalmazás nem pontos. Én ugyanis – és ez egyéni vélemény, az írószövetség lapjánál is, egyéb esetleges publikációimnál is nem a puszta publikációt tartom lényegesnek. A kérdés magva, hogy ezeknek az írásoknak az együtteséből kialakul-e olyan magyar műhely, amelyik részben a forradalom eszméit, részben a haladó magyar irodalom hagyományait dolgozza ki, illetve folytatja. Ez a szempont vezetett, amikor úgy éreztem, hogy a meglévő I. U. [Irodalmi Újság] mellé és az akkor meglévő Látóhatár mellé szükség volna könyvkiadásra is. A programját, azt hiszem, mindannyian láttátok, már azt a programot, amit én kiadtam. A programban az vezetett, hogy a könyvkiadásban előirányzott műveknek legfeljebb a fele legyen olyan, amely pusztán irodalom, a második fele olyan legyen, ami az antológiának egy fajtája és jelentkezésre ad módot azoknak, akik fiatalabbak. Ezért vettem előirányzásba két antológiát. Az előirányzott politikai esszé-kötetek a forradalom eszméit tisztázták volna. Az elképzelésem az volt – s erről az elnök engedelmével részletesebben kell beszámolnom –, hogy ezt a feladatot a könyvkiadásért részben a magunk erejéből lássuk el. Emigráns testületek általában arról híresek, hogy mihelyt valami ötletük támad, anyagi fedezetet valahol másutt keresnek. Hogy ez esetben ne csak ez történjék: én csupán hitelkeretért és honorárіumkeretért folyamodtam, tisztázva azt, hogy az én munkám ebben az ügyben önkéntes és díjazatlan kell hogy maradjon. Tettem ezt azért, mert akkor, 1957 októberében, még lehetségesnek láttam azt, hogy pusztán nyomdahitellel, pusztán azzal, hogy minden könyvre honorárium biztosíttatik, föl lehet építeni egy olyan Szépmíves Céh-szerű kiadóvállalatot, amelyik megáll a maga lábán. Akkorra már kiépült az Irodalmi U. [jság] és az írószövetség apparátusa és én természetesnek tartottam azt, hogy ez az apparátus ezt a túlmunkát elvállalja majd. Ez az elképzelésem bizonyult irreálisnak később. A várható érdeklődés megítélésében azonban nem tévedtem. A londoni vezetőség tagjai ebben pesszimistábbak voltak. Azt hitték, hogy nagyon kevés jelentkezés fog beérkezni. Ezzel szemben körülbelül 650, illetve 700 potenciális előfizető jelentkezett, ami természetesen nem jelentette volna azt, hogy mindezek mindnyájan ki is tudják fizetni az évi 8 könyv teljes előfizetési díját. Ezen az alapon,

erre a közönségszervezésre alapozva szerettem volna a könyvkiadást tető alá hozni. Hogy ez miért nem sikerült, annak olyan okai vannak, amit, én azt hiszem, nem érdemes itt elhallgatni, ezt nem is szabad itt elhallgatni. Londonban elkezdődött az erők szétforgácsolódása.

Míg én ezzel a szükségszerűen lassú közönségkereső munkával voltam elfoglalva, az I. U. [Irodalmi Újság] lapkiadó hivatali alkalmazottja, könyvkiadó magáncéget alapított az Irodalmi Újság portáján, ez kétségessé tette, hogy az I. U. [Irodalmi Újság] terjesztői apparátusa az altruista szövetkezet ügyének kezelésére felhasználható lesz-e.

A következő lehetőség az volt, hogy az adminisztratív munkát az írószövetség nagyon szerény, két személyből álló apparátusa vállalja el. Olyasmire gondolok, mint 650, esetleg részletekben fizető, előfizető megrendeléseinek reguláris könyvelése. Azt hiszem, egyiktek sem várja el tőlem, hogy ilyesmire én vállalkozzam. Kérésemre, hogy ez a munka a szövetség irodáját terhelje, a nálam reálisabb elnök negatív választ adott, ennek az évnek a februárjában. Kilátásba helyezte ugyan, hogy mindent megtesz, hogy a szövetség ezt a munkát ellássa, de elkötelezni magát nem tudta. E kedvezőtlen fejlemények után a Congress for Cultural Freedom-nak olyan költségvetést kellett benyújtanom, amely messze túlhaladta az én eredeti költségvetésemet, mert új adminisztráció fedezését kéri. Az apparátus kiesését a költségkeret emelésével kellett ellensúlyoznom: azt tennem, amit ki akartam kerülni. Ezt a költségvetést a Congress for Cultural Freedom túlzottnak találta, s elutasította. Ezért én az előkészítést befejezve, megbízásomat az elnöknek, ez év áprilisában visszaadtam. Így állt a könyvkiadás ügye annak idején. Ma is így áll. Az ügyhöz csak azt szeretném hozzátenni, hogy az írószövetség létének mélyebb értelmét én továbbra is abban látom, hogy magyarul külföldi irodalmat teremt. Erre az én meggyőződésem szerint több fórumra van szükség, mint az Irodalmi Újság. Ez a lap a maga 8 rotációs oldalán sem elbeszélésnek, sem nagyobb esszének helyet nem adhat. Én a vezetőségben mindenkor azt a szempontot hangsúlyoztam, hogy az írószövetség a publikációs lehetőségek olyan skáláját teremtse meg, amely fejlődést, lehetőséget ad mindazoknak, akik külföldön magyarul írnak, minden műfajban. A jelenlegi orgánumokkal a skála nem teljes. Van Irodalmi Újság, vannak nem fizető folyóiratok, de nincs irodalmi könyvkiadás. Holott magyarországi írótársaink felé, illetve azok legjava felé – és azt hiszem, csak ez az érdekes – ez bizonyítaná azt, hogy idekinn csakugyan történik valami. Ezért én azt ajánlanám, hogy ezt a kérdést, mármint az irodalomfejlesztés kérdését publikációs lehetőségek szaporítása útján, ti, akik itt közgyűlésre gyűltetek össze, vizsgáljátok meg tüzetesen, akkor, amikor az ügyrend módot ad erre.

A harmadik téma, és ez az utolsó, amiről azt hiszem, szólanom kell: a vezetőség kérdése. Itt Ignotus Pál, igen pontosan elmondotta, hogy a vezetőség tulajdonképpen ügyvezetésből állott. Ezt egy ideig én láttam el, nagyon rövid ideig Vámos Imre, de a múlt év decembere óta maga az elnök végezte. Ez rá nyilvánvalóan sok terhet rótt. Azt hiszem, hogy tudomásul kell vennetek közgyűlés mivoltotokban, hogy olyanféle [néhány?] tagú vezetőség, amilyen az alakuló gyűlésen létesült, a valóságos munka elvégzésére nem képes. Valaki mindig távol volt, és vezetőségi ülés múlt év decemberének 20-ik napja óta egyetlen egy volt. Ez is csak azért, mert az I. U. [=Iro-

dalmi Újság] léte vagy nem léte forgott kockán. A választott vezetőség tulajdonképpen csak a múlt év decemberéig működött, és Cs. Szabó László, Faludy György és Pálóczi Horváth [György] londoni vezetőségi tagok, akár magam, csak a múlt év decemberéig vettek részt az irányításban. Azóta elnöki ügyvezetés volt. Az az együttes, amelyiknek mindent meg kellett volna vitatnia és el kellett volna döntenie: gyakorlatilag nem volt együtt. Ezért úgy vélem, hogy akkor, amikor itt az írószövetség új konstrukcióját fogjátok meghatározni – célszerű meggondolnotok.

Zárószó gyanánt még csak azt említem, hogy az írószövetségben kezdettől fogva két felfogás küzdött, és a két felfogás küzdelmét kívülállók két-három csoport küzdelmének fogták fel, helytelenül. A tagok egy része, az írószövetséget a történetesen külföldre került írók érdekképviseletének, szakszervezeti jellegű érdekképviseletének vélte, amelynek az a kötelessége, hogy gondoskodjék egyes tagjairól, s azokról, akik nehézségekkel küzdenek. A másik elképzelés az írószövetségtől valóságos alkotó munkának, írói alkotómunkának elősegítését várta. Megvallom, hogy én egészben a második szempont elsősége mellett vagyok. Nem a karitatív menekültügyi szempontok elsősége mellett, hanem a munka és teljesítmény szempontjai elsősége mellett. Ha az írószövetség egy-egy tehetséges tagja szükséget lát, akkor hacsak lehet, nem segítésére, hanem munkáltatására és munkájának honorálására kellene módot találni. Olyan megoldást kell keresni, amely tehetségének továbbfejlesztését és az írószövetség feladatait egyaránt szolgálja. Az ellenszolgáltatás nélküli segélyezést vagy éppen az azon a címen történő támogatást, hogy valaki az, aki, kétes értékűnek tartom. Ezt a szempontomat kevesen osztják, a sürgősségre vetik a hangsúlyt, nem a pontosságra és tartósságra. Ezért a magam szempontját nem is sikerült érvényesítenem, és hangoztatása miatt sokan ellenfelüknek néztek. Az illetékes nyugati tényezők, a magyar forradalomnak 150 000 menekültje lévén, maguk sem intézmények és fejlődésképes kezdemények felállításában gondolkodtak elsősorban, hanem a legsürgősebb személyi problémák könnyítésére törekedtek. Érthetően azoknak, akik segélyért folyamodtak – kérését persze továbbítottam, mert a segélyügyekben csakúgy, mint az anyagi ügyekben, fizetésügyekben az elnök intézkedett; ezekre az ügyvezetésem nem terjedt ki.

Ami a jövő teendőit illeti, nekem az a lelkiismereti meggyőződésem, hogy olyan írószövetségre van szükség, amely érdekképviselet is, de a külföldi szellemi erők munkáját is egyesíti: hogy ilyen szövetségre szükség van, az nem kérdéses. Hogy van-e rá lehetőség, az azon múlik, hogy ezen a délutánon kialakul-e olyan vita, amely valóságos célokat, valóságos feladatokat, valóságos elveket állít az írószövetség elé; és a jövőre olyan konstrukciót határoz meg (hogy ez milyen legyen, azt őszintén szólva nem tudom), amely ezeknek a valóságos céloknak, valóságos feladatoknak, vagyis külföldi irodalomalkotásnak és szellemi életnek is előmozdítója lehet.

MDK

Tolnay Kornél

Épitő Ipar 1908. aug. 30. 342.l.

MDK

Tolnai Lajos, építész

Jutalomban részesült.

— : Építészeti nívódíjak 12

Népszabadság, Bp. 1968. jan. 21.

Tolnay Lajos

cikke:
Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem. –
Műszaki Tervezés, 1967. 5. sz., 6-7. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

72. l.

1

Sopron, fedett uszoda

Építész: Tolnay Lajos (GYŐRITERV Soproni Irodája)

Belsőépítész: P. Bakos Mária; szerkezettervező: Horváth József; épületgépész: Szabó Levente; elektromos tervező: †Bánfi Frigyes; közműtervező: Sosztarich András; út-, terepрendezés: Koch Péter; sátorlefedés: GRABOPLAST; medence: Vereinigte Metallwerbe Raushofen Berudorf A. G.; víztechnológia: TARI GmbH; építtető: Sopron Városi Tanács V. B.; beruházó: Győr-Sopron megyei Beruházási V. Soproni Kirendeltsége; generálkivitelező: Győr megyei ÁÉV Soproni Főépítésvezetősége; üzemeltető: Sopron és Környéke Víz- és Csatornamű V.; fotó: Meződy Ö. István; beépített alapterület: 3375 m²; beépített bruttó terület: 6175 m²; beépített térfogat: 36 100 m³; bruttó építési költség: 63 126 000,— Ft; az építmény összes építési költsége: 56 028 000,— Ft.

A fedett uszoda a város lakosságának és társadalmi szervezeteinek kezdeményezésére épült. A két alternatív helyszínre tervezett konkrét épületterv, illetve kiállított makett közül szavazattöbbséggel választották ki a megvalósításra került épületet.

Az építés időpontja egybeesett Sopron várossá nyilvánításának 700 éves érvfordulójával. A neves évfordulóra a város vezetői olyan létesítményt kívántak létrehozni, amely hiányzott az 50 000 lakosú városnak, s amely egyben bizonyítja a városát szerető lakosság társadalmi összefogását s tettrekészségét. Körültekintő mérlegelés után döntöttek az illetékesek egy fedett uszoda létesítése mellett, amely egyaránt alkalmas kielégíteni a város lakosságának, sportolóinak, az úszni tanuló ifjúságnak, valamint a várost felkereső, pihenni és üdülni vágyóknak az igényeit.

A tervezők alkotókészségét, térlátását és a választók ízlését dicséri, hogy a fedett uszoda a Lővérek erdővel borított hajlatába — szokatlan tömegképzése és karakteres színezése ellenére — környezetébe lágyan belesimulva, morfológiailag is rendkívül kedvezően illeszkedik.

A fedett uszoda a Szabadság körút—Deákkúti út közötti területnek a Lővér uszodától délre fekvő részén épült fel. Az új létesítmény kapcsolódik a Lővér uszoda szabadtéri medencéihez és azzal szerves egységet képez. A belvárossal jó forgalmi kapcsolat köti össze.

Építészeti és szerkezeti megoldások

Az uszoda egy körhöz közelálló sokszög alaprajzú, a lejtős terepbe lépcsőzetesen simuló teraszos kialakítású, részben földszintes részben pedig alagsor+földszintes elrendezésű létesítmény. A 45 méter átmérőjű medencetér lefedése túlnyomásos, egyrétegű, gömbsüveg alakú műanyag kupolával történt. A homlokzat látható felületei előregyártott, mosott kavics felületű vasbeton attika elemek, az öltözőszárnynál szakipari szerkezetek. A medencetér függőleges térlezárásai ugyancsak szakipari szerkezetekkel és hőszigetelő üvegezéssel készültek.

A versenymedence $33^1/_3 \times 21$ méter, a lubickolómedence 5×15 méter méretű. A télennyáron üzemelő öltözők férőhelyeinek száma 712, s további 120 férőhelyes öltöző áll a sportolók rendelkezésére. A nézőtéren 546 állóés 304 ülőhelyes lelátó épült. A padlóburkolatok csúszásmentes kőagyaglapokkal készültek.

A medencetér lefedése GRABOPLAST műanyag kupola, áttetsző fehér és narancssárga gömbszeletekből összevarrva.

Az alumínium medence osztrák importból származik. Nagy előnye, hogy nincs szükség igényes szigetelésre, tartófal és burkolat megépítésére.

Gyorsan összeszerelhető és utólag is könnyűszerrel ellenőrizhető.

TOLNAY LAJOS
Magyar Építőművészet 1981/3

1. Ressaut de l'entrée principale
2. Plan de situation
3. Façade vers la rue du bâtiment „E"
4. Section
5. Vestibule du bâtiment „A" avec l'escalier principal
6. Façade du bâtiment „A" vers la rue
7. Epure du schéma de rez-de-chaussée
8. Epure de schéma général du rez-de-chaussée
9. L'image de la Cité classée se reflète sur le mur en verre de l'entrée principale

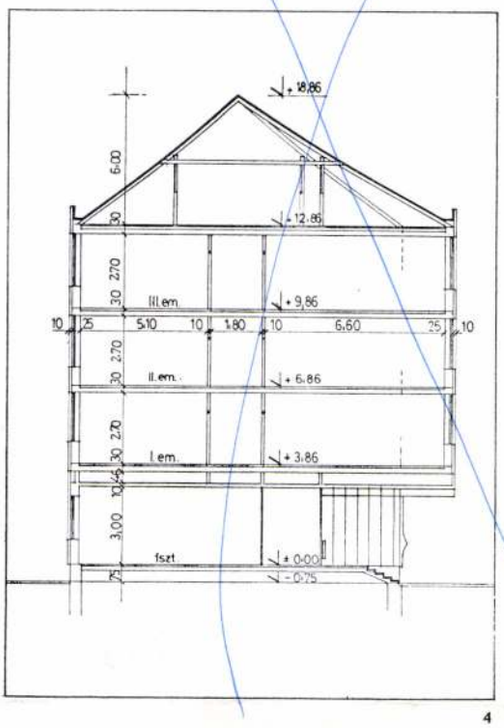

4

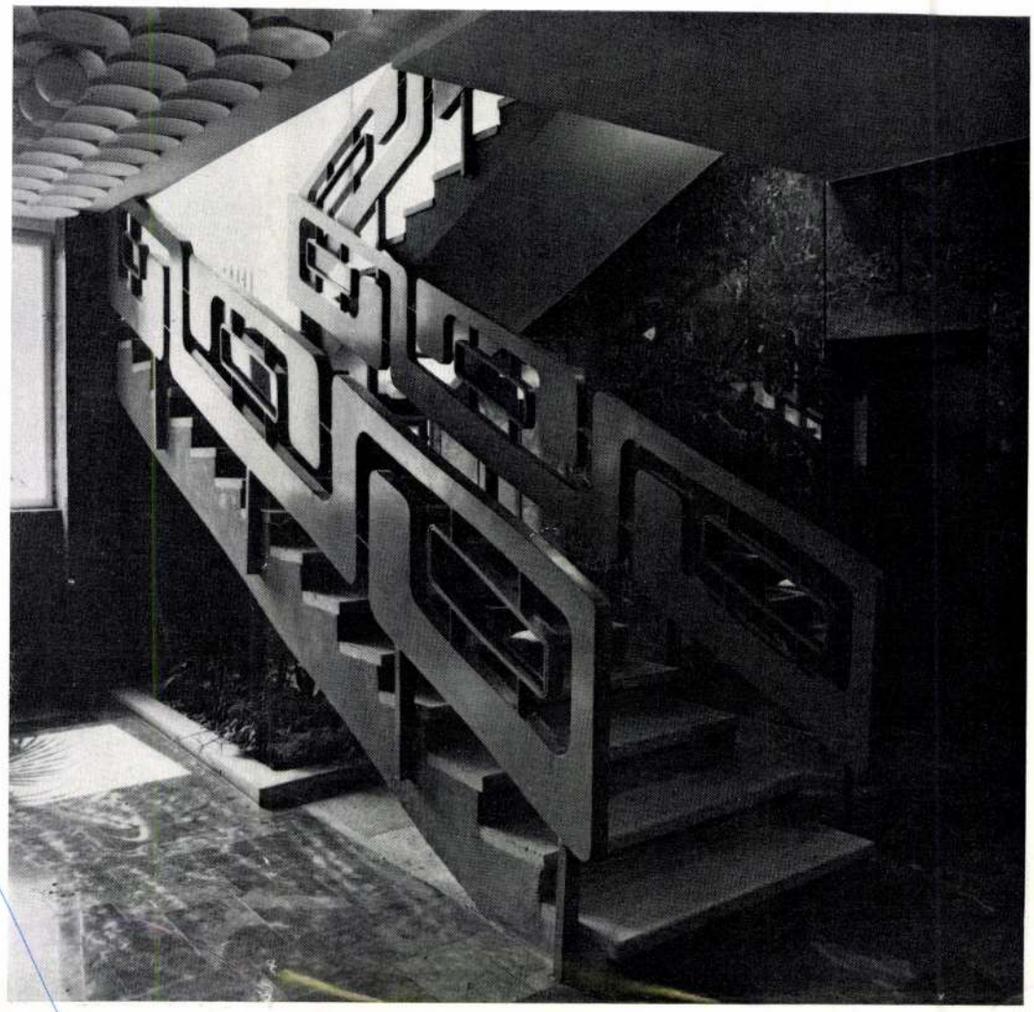
5

6

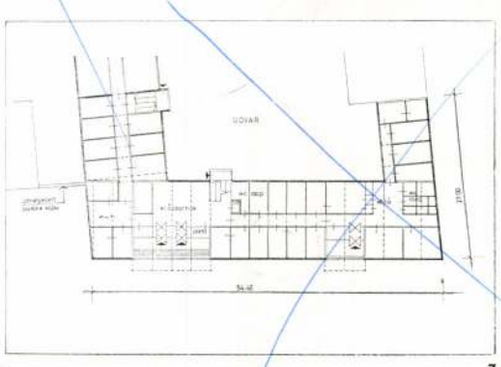
9

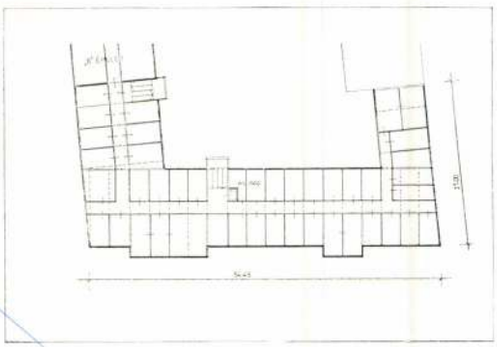
7

8

1. A fedett uszoda főbejárata
2. A medenceteret lefedő kupola
3. Külső lejárat az öltözőkhöz
4. Helyszínrajz
5. Alagsori alaprajz

1. Entrée principale de la piscine couverte
2. Coupole qui recouvre l'espace du bassin
3. Descente extérieure aux cabines (places d'habillement)
4. Plan de situation
5. Schéma du sous-sol

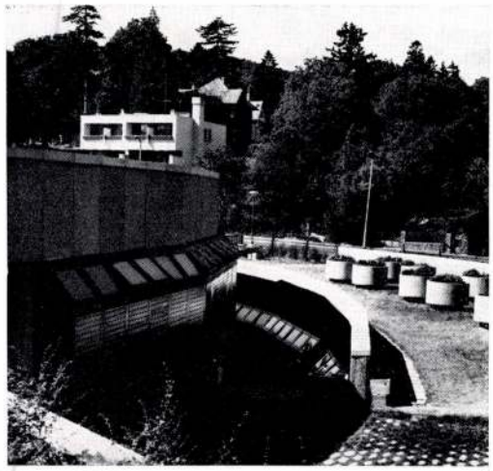

4

3

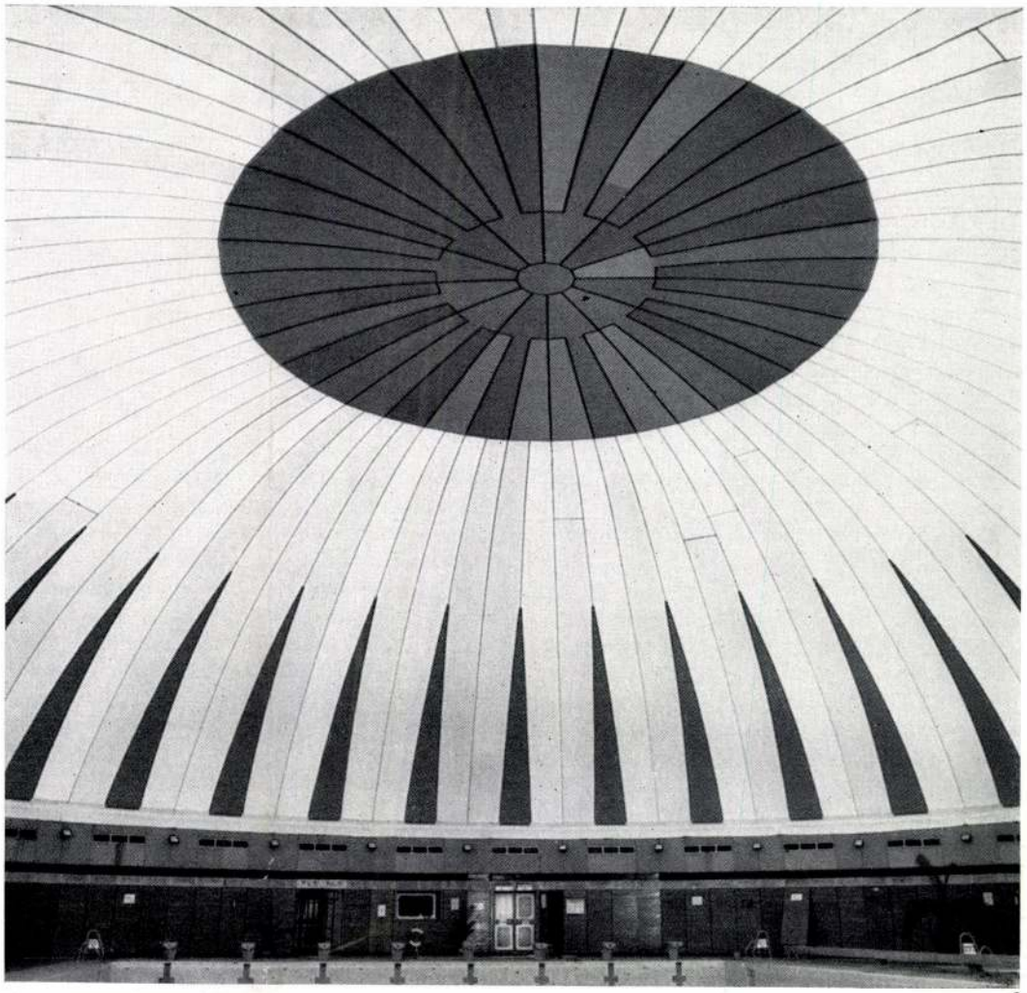

5

2

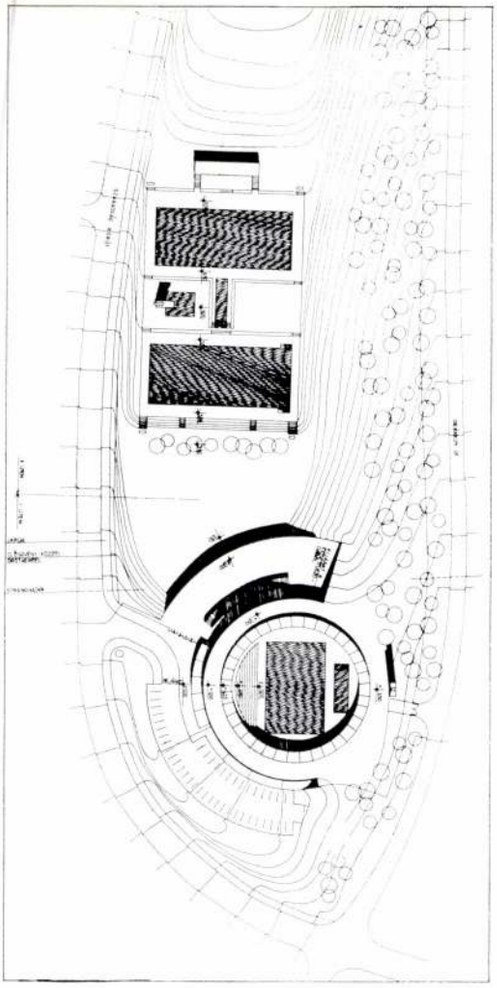

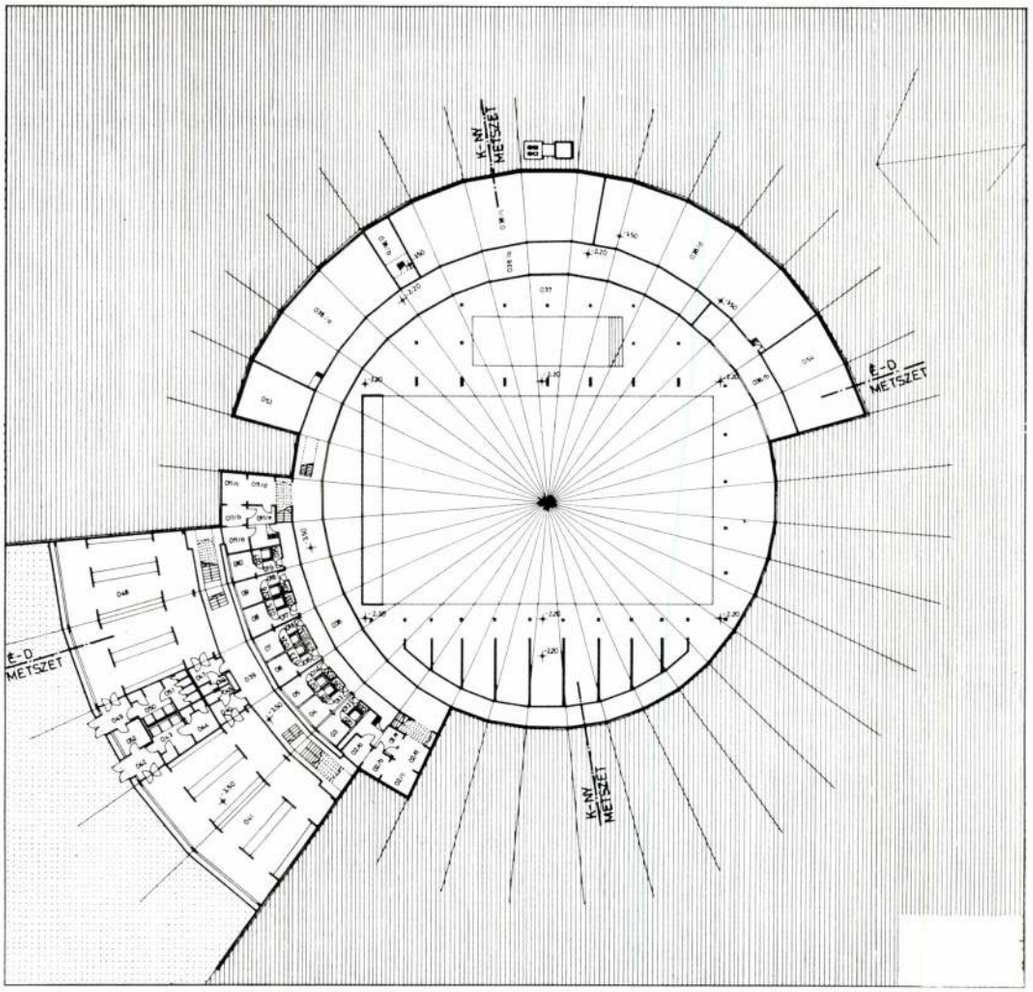

Gépészet

A fedett uszoda vízellátását a városi ivóvízhálózatról lehetett biztosítani. A medencék vizének kötelező napi 5%-os utántöltése (70 m³) éjszakai üzemben történik. Víztakarékossági okok miatt vízforgató berendezések beépítésére került sor. A hidroantracitos szűrőberendezés teljesítménye 240 m³/óra. A medencék vizét két szűrő 3 óra alatt képes megforgatni.

Az uszodaüzem melegvíz-ellátását egy nagy teljesítményű ellenáramú készülékcsoport, a létesítmény fűtését pedig szivattyús melegvíz-fűtési rendszer biztosítja. Az uszoda előcsarnokában — a visszatérő hálózatból — padlófűtés készült. Az egyes helyiségek komfort légállapotát szellőzőberendezések biztosítják.

A medencetér szellőzéséhez alkalmazott megoldás újszerű. Magyarországon — megépítésének időpontjában — ez volt az első uszoda, ahol a medencetéri levegőt visszakeverik, s így jelentős fűtési hőenergiát lehet megtakarítani.

Biztonsági okok miatt beépítettek egy dízelaggregát egységet is, amely áramkimaradás esetén a kupolát tartó ventillátor ideiglenes áramellátását biztosítja.

A medence kiképzése feszített víztükrű. A forgatott víz a medence alján lép be és a felső éleken való túlbukással távozik.

A fürdővíz tisztaságát vegyszeradagoló és vízforgató berendezés biztosítja. A lehűlés közben eltávozott hő pótlása a kismedence vizének folyamatos fűtésével és annak közbenső tartályokban a nagymedence vizével való összekeverésével történik.

Az uszoda kivitelezése

A telepítésre kijelölt terület talajmechanikai szempontból nem mondható kedvezőnek. tördelt, változatos talajrétegződés volt. A rétegvizek megfogására a hegy felőli oldalon megszakító szivárgó rendszer épült. A hegy felől, az épület alatt — feltörő vizek ellen — szivárgó paplan készült. Az alapok egy része alatt talajcserére is sor került.

Az épület alapozásánál a lemezalapozás, sáv- és pilléralapok készítése egyaránt előfordult.

Az épület fő teherhordó szerkezetei a gazdaságosság, a gyors megépíthetőség és az esztétikai igények mérlegelése után nagytáblás zsaluzattal, monolitikusan készültek.

A sátortető építését — mint újszerű megoldást — hosszas műszaki tanácskozás előzte meg a tervező, a kivitelező és a beruházó szakemberei között. A különböző elhelyezési variációk között még a helikopterrel történő beemelés is szerepelt. Végül is a műanyag kupola elhelyezése az alábbi módon történt.

A medencetér közepén egy faplatós állványzatot állítottak fel. Ehhez a körgyűrű szélétől induló csúszdaszerű, ugyancsak faállványzat tartozott, amelyre kívülről daruval felemelték az előkészített sátortető anyagát. (Az előkészítés maga egy közeli labdarúgópályán történt, ahol a kibontás sorrendjének megfelelően hajtogatták össze a sátor anyagát és a perem részére kötélzetet erősítettek fel.)

A mintegy 2 tonna összsúlyú sátor anyagát kézi erővel és görgővel mozgatták a középső állványig, majd a csúszdát elbontották.

A plató- és a medenceteret határoló vasbeton fal pereme között kötélzet volt kifeszítve. Ezen nyugodva a sátor peremén levő kötelek segítségével — azok egyidejű széthúzásával — a sátor anyagát kiterítették és a perembe bebetonozott lekötőcsavarokhoz lekötötték. Ezután elkezdődött a sátor felfújása, ami mindössze 20 percet vett igénybe. A már kész tető védelme alatt fejeződtek be a medence szerelési munkái és a szakipari munkák.

A város lakossága, a városba látogató belföldi és külföldi turisták az épületet egybehangzóan szépnek, erőteljes jelenkori építészeti erőt sugárzónak, belső tereit — különösen a medenceteret — attraktívnak és az egész alkotást részletképzéseiben is kulturáltnak ítélik.

Az építésügyi és városfejlesztési miniszter a fedett uszoda megvalósításában együttműködő Északdunántúli Tervező Vállalat és a Győr megyei Állami Építőipari Vállalat részére korszerű, gazdaságos és az építészet követelményeit magas színvonalon kielégítő építészeti alkotások tervezésének és építésének ösztönzésére alapított „Építészeti Nívódíj" elismerést adományozta.

Harmati János

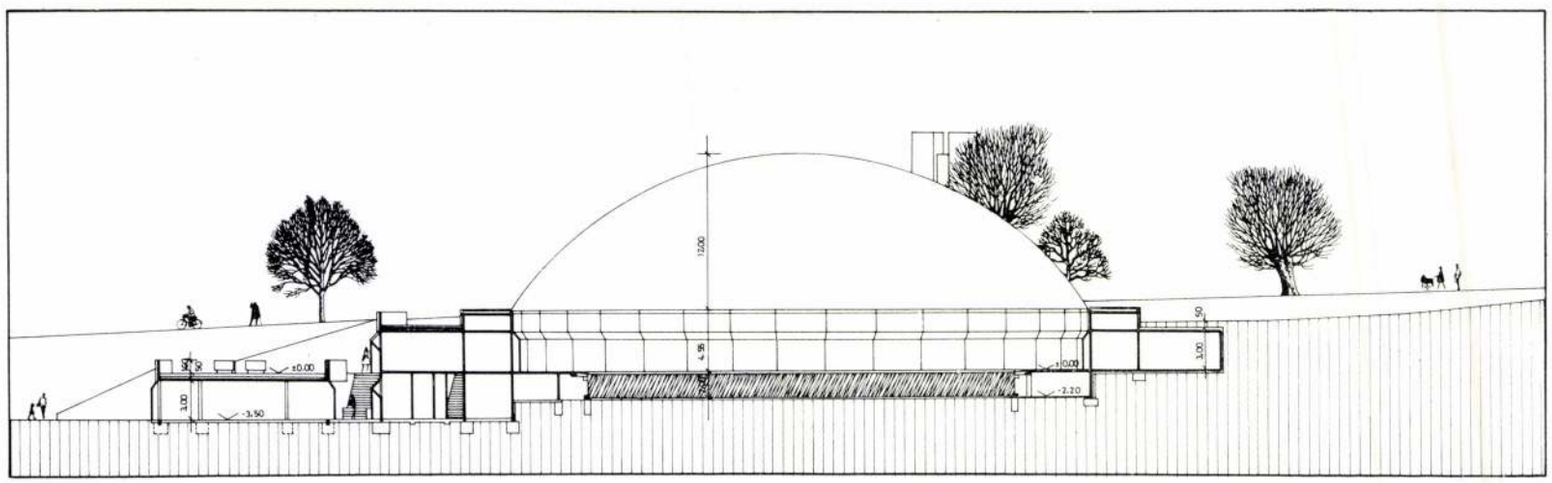

1

2

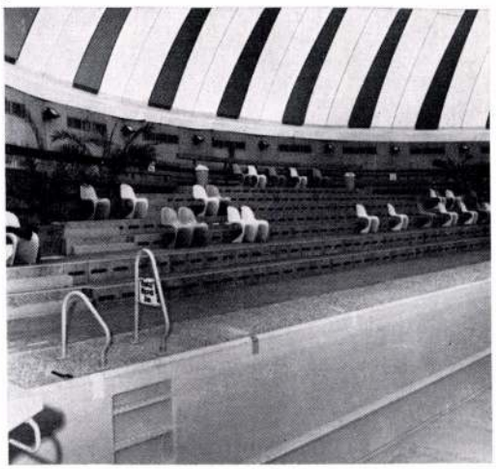

3

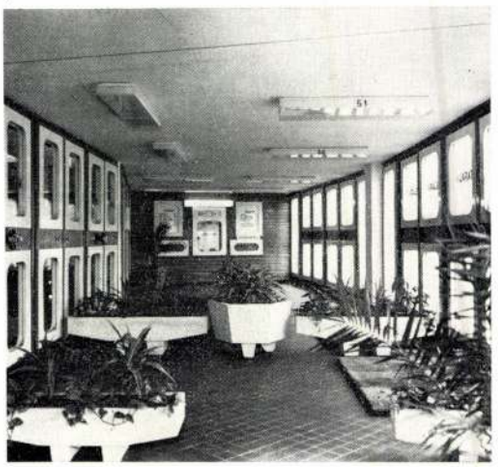

4

1. Az észak—déli metszet
2. Medencetér a lelátóval
3. Előcsarnok részlete
4. Medencetér
5. Földszinti alaprajz

1. Section nord-sud
2. Espace du bassin avec les tribunes
3. Détail du vestibule
4. Espace du bassin
5. Schéma du rez-de-chaussée

5

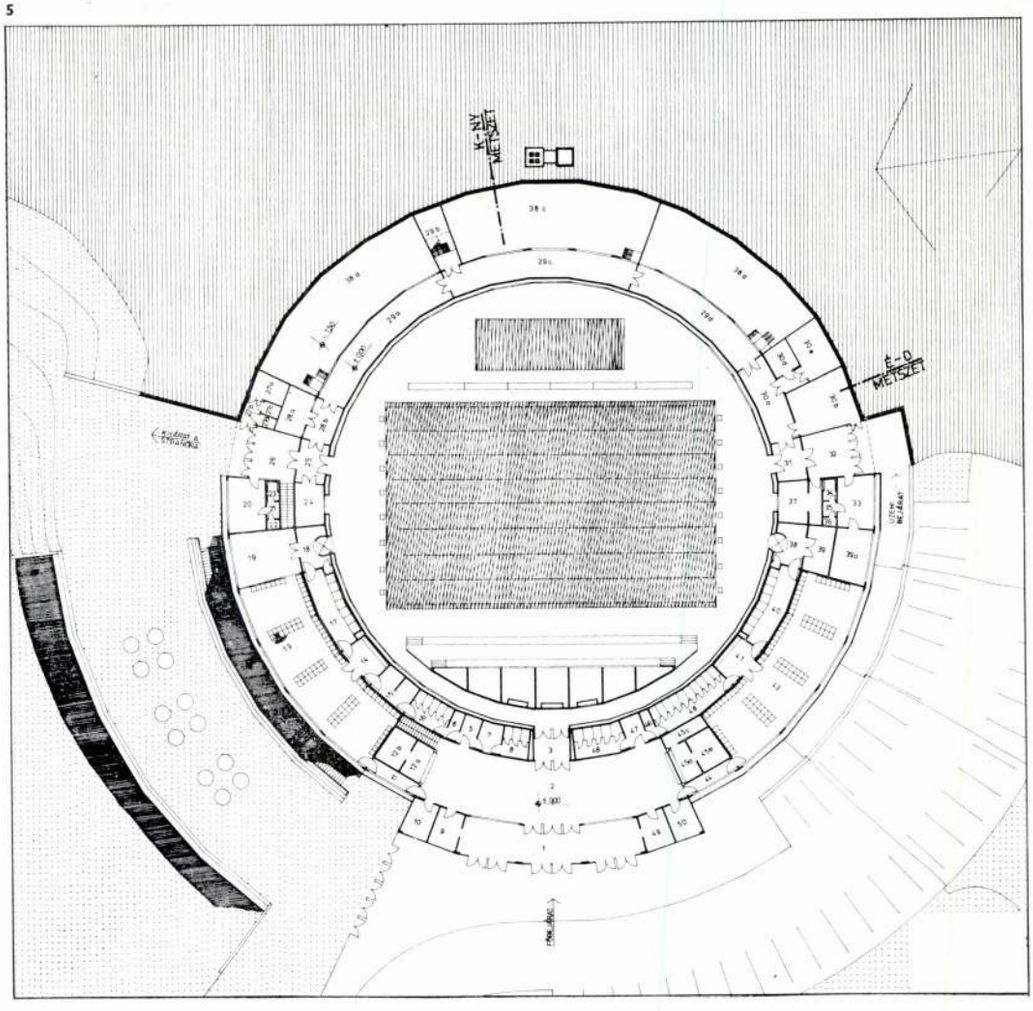

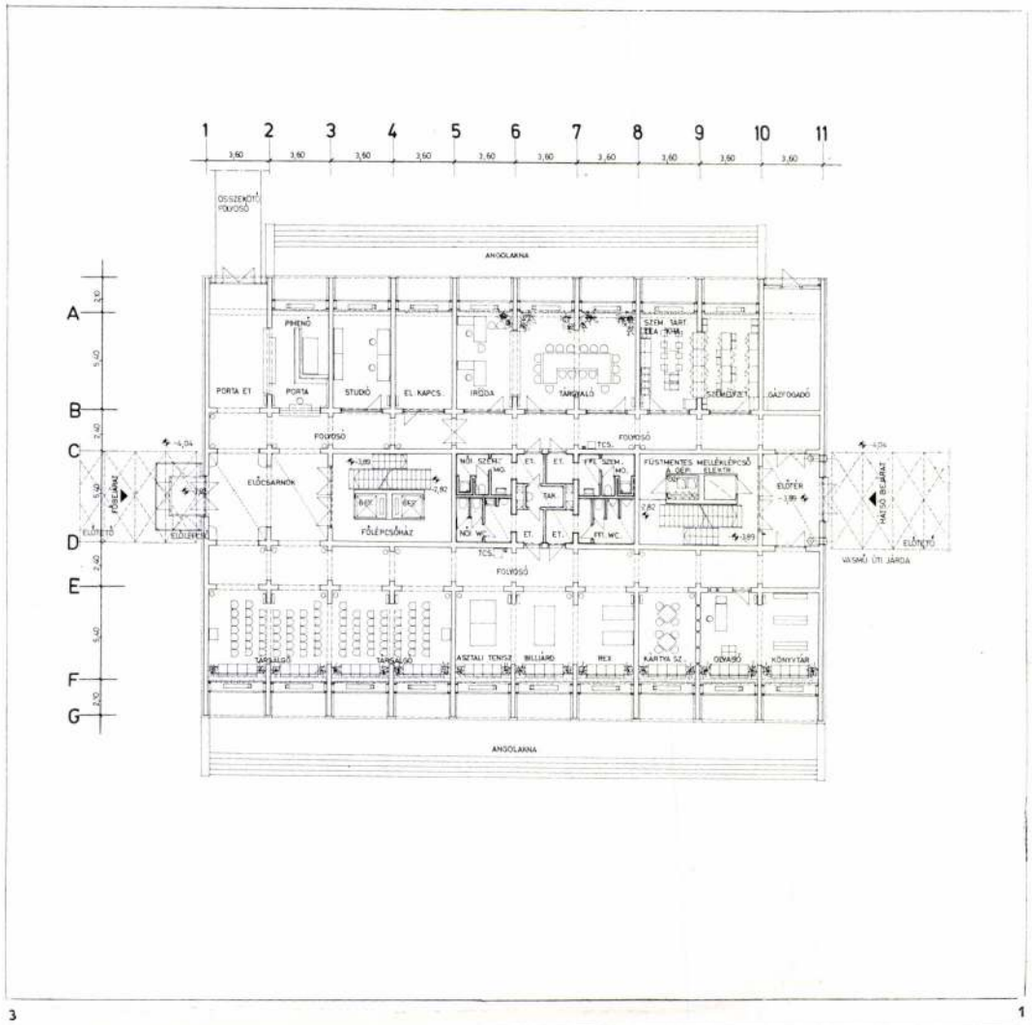

3

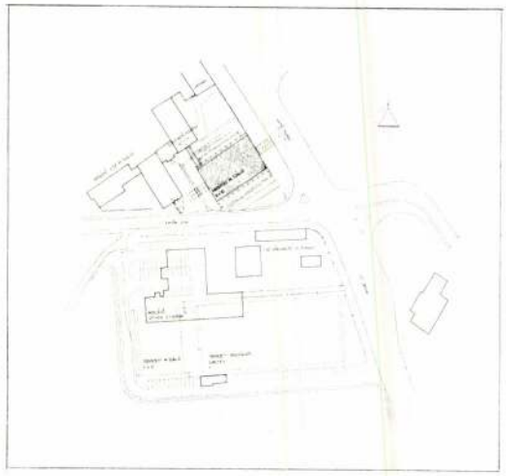

2

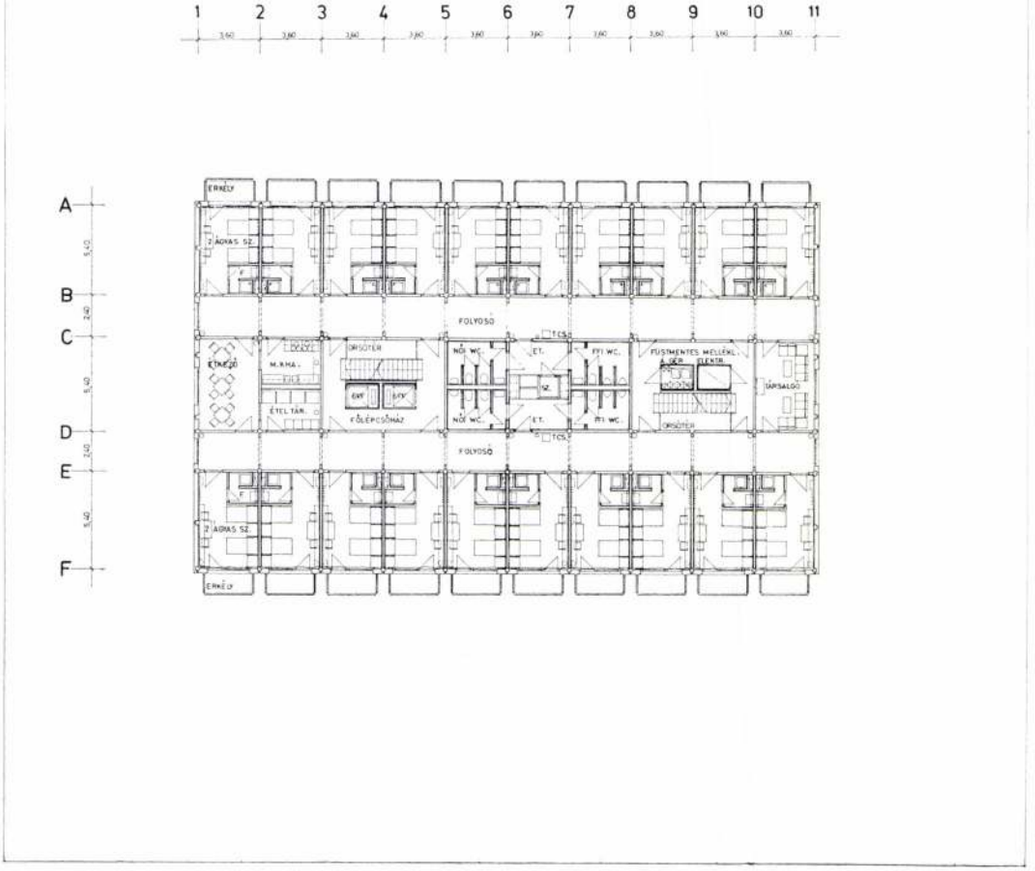

1

1. Földszint
2. Helyszínrajz
3. I.—II. emeleti alaprajz
4. Főhomlokzat

1. Schéma de rez-de-chaussée
2. Plan de situation
3. Schéma des I au II étages
4. Façade principale

Építész konstruktőr: Farkas Zsófia; belsőépítész: Czéh Judit; szerkezettervező: Szterényi József; épületgépész: Szepesházi István, Benedek László; elektromos: Hazina Sándor; közmű Wágner István; zöldterület: Csontos Péter; beruházó: Dunai Vasmű Beruházási Főosztály; generálkivitelező: 26. sz. ÁÉV Dunaújváros; építésvezetők: Mikó Ferenc, Horváth József; tervezés éve: 1976; építkezés ideje: 1977—1979; beruházás költsége: 66 519 mFt; beépített légtér 29 925 000 lm³.

Tolnay Lajos építész /Közti/.

N.T.: Városi Kórház, Reumatológia, Ózd. Építész: Noll Tamás (Északterv.)

Ózdon 1972-ben városi közfürdő épült Tolnay Lajos /Közti/ tervei alapján. Alacsony kihasználtsági szintje, deficites üzemeltetése miatt szükségessé vált, hogy új funkció kerüljön az épületbe, az abban található speciális berendezések újbóli kihasználásával.

Magyar Építőművészet, 1988., 6., 28-old.

Tolnay Lajos építész

(KÖZTI)

Az Ybl díj III. fokozatát kapta

Pestmegyei Hírlap 1970 április 7

Tolnai Lajos, építész

A Helikont tervezte.

—: Új szálloda Keszthelyen : a Helikon 9.

Népszabadság, Bp. 1971. máj. 11.

Tolnay Lajos
építész

Kecskemét. Fedett uszoda.

Repo.

Rados: Magyar építészettört. 380.
Műszaki kiadó 1971.

Tolnai hajos, építész

A Keszthelyen felépült Hotel Helikont tervezte.

— : Napozó a hoteltetőn 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. máj. 8.

Találai Lajos, építész

a Keleti út és a Hungária körút találkozásánál hatalmas építkezés folyik: a Stadion Szálló, melynek tervezője Találai Lajos és a Sportcsarnok, Kiss Istvánt, tervezőjének munkája.

Művészeti Magazin

1980. II. 12. Televízió 21.30 /7/.

Tolnay Lajos, építész

a Stadion Szálló tervezője

—: Épült a főváros új nevezetessége, a Stadion 9

Népszabadság, Bp. 1979. május 10.

Tolnay Lajos építész

Sopronni épületei Zörül emlitve: lakóépületek a Lövérekben és az Uszoda utcában, fedett uszoda a Szabadság Zörüton (foto)

Kubinszky Mihály: Sopron három új középülete

Magyar Építőművészet 1979/1

TOLNAY LAJOS

Metalimpex-Konsumex irodaház, Budapest XIV. Május 1 út

Építészek: Tolnay Lajos és Herald László (KÖZTI)

Belsőépítész:	Bedécs Sándor
Statikus:	Ercsényi Sándor
Gépésztervezők:	Szathmáry Pál Unger Tamás Tóth Imre Lángfy Kázmér
Elektromos tervező:	Nagy Lajos
Mélyépítés:	Szür Gedeon
Kerttervező:	Csontos Péter
Építtető:	Metalimpex, Konsumex Külkereskedelmi Váll.
Beruházó:	Metalimpex (1975-ig) Építésügyi Beruházó Vállalat
Üzemeltető:	Metalimpex, Konsumex
Kivitelező vállalat:	23. sz. ÁÉV
Főépítésvezető:	Gondár Vince
Építésvezetők:	Balogh Tibor Hoffman Jenő
Beruházó:	Metalimpex—Építőipari Beruházó Vállalat Komjáthy Attila—Csajághy Zoltán
Bruttó beépített alapterület:	23 700 m²
Bruttó beépített térfogat:	80 000 m³
Tervezés ideje:	1967—1973
Építés ideje:	1970—1978
Fényképek:	Szabó József

Az építési terület az Ajtósi Dürer sor, a Hungária körút és a Május 1 út által határolt saroktelek, mely közvetlen kapcsolódik a Városligethez, Budapest külső forgalmi gyűrűjéhez. Így környezeti, forgalmi adottságai egyaránt alkalmassá teszik igényes külföldi ügyfélforgalom fogadására.

Városrendezési vonatkozásban a belső területeket határoló és lezáró toronyházak sorának egyik elemét képezi az irodaépület két tornya.

A telek északkeleti, délnyugati irányban téglalap alaprajzú, az épület követi ezt a formát a terület északkeleti részére eltolva. A fennmaradó, illetve szomszédos területen kerültek elhelyezésre az irodaház parkolói, ill. a trafó épülete. Az épület alaprajzi rendszere a két vállalat közös üzemeltetéséből adódó követelményeket tükrözi. A háromszintes lepényépület magába foglalja a közös használatú helyiségeket, a két vállalat előcsarnokát, éttermét, konyhaüzemét, a Konsumex Vállalat bemutatótermét a földszinten, a garázsokat, a gépészeti tereket, a raktárakat, az öltözőket a 2. pinceszinten. A lepényépületekről indul a két vállalat két toronyépülete centrális alaprajzzal, középső vertikális közlekedő, gépészeti

1

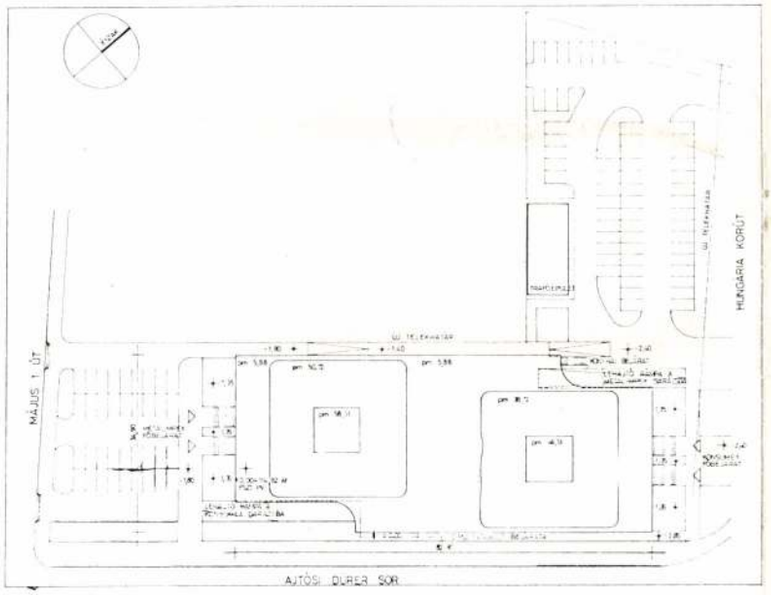

2

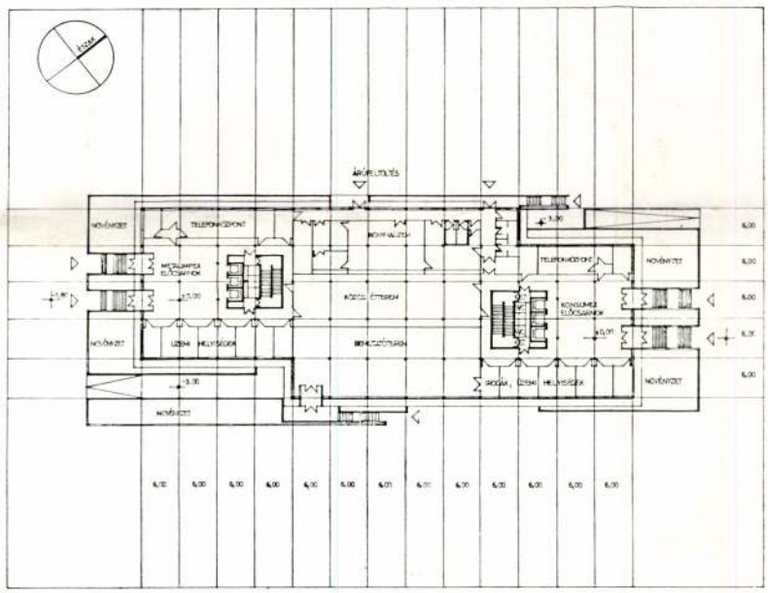

3

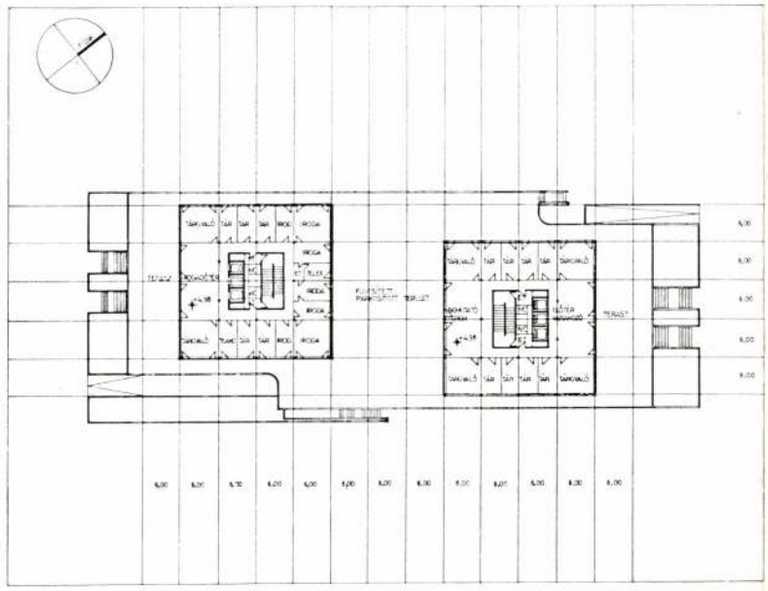

4

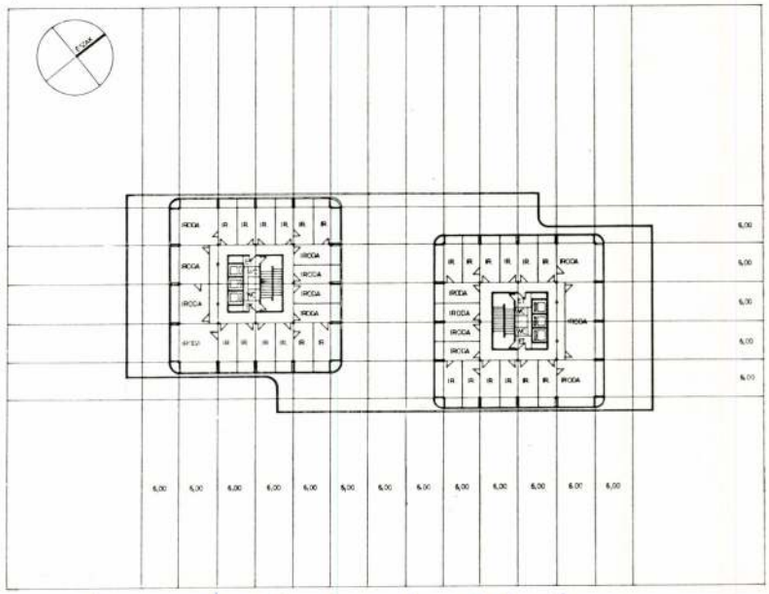

Magyar Építőművészet 1979/1

részekkel. Így a hosszú időt igénylő kutatómunkát végzők közvetlenül juthatnak a szükséges anyaghoz.

A könyvtár jelenlegi anyaga 100 000 kötet, az elhelyezhető könyvek száma 260 000 kötet. A program szerint évi 5000 kötetes bővítéssel kell számolni, így az épület az igényeket hosszú távon is kielégíti.

A könyv a földszinti átvevő után a feldolgozóba kerül, innen felvonóval jut el az első és a második emeletre. Az épület négy vasbeton magja monolit kivitelű, a födémszerkezet szintén monolit vasbetonból készült.

A négy „doboz" magába foglalja az összes kiszolgáló helyiséget, a a felvonót és a vészlépcsőt.

Az épület alumínium függönyfalas homlokzattal épült. A vasbeton magok kulé burkolatot kaptak.

K. I.

3

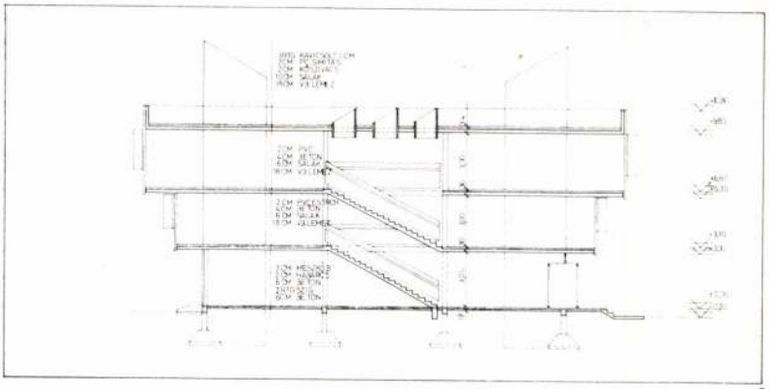

4

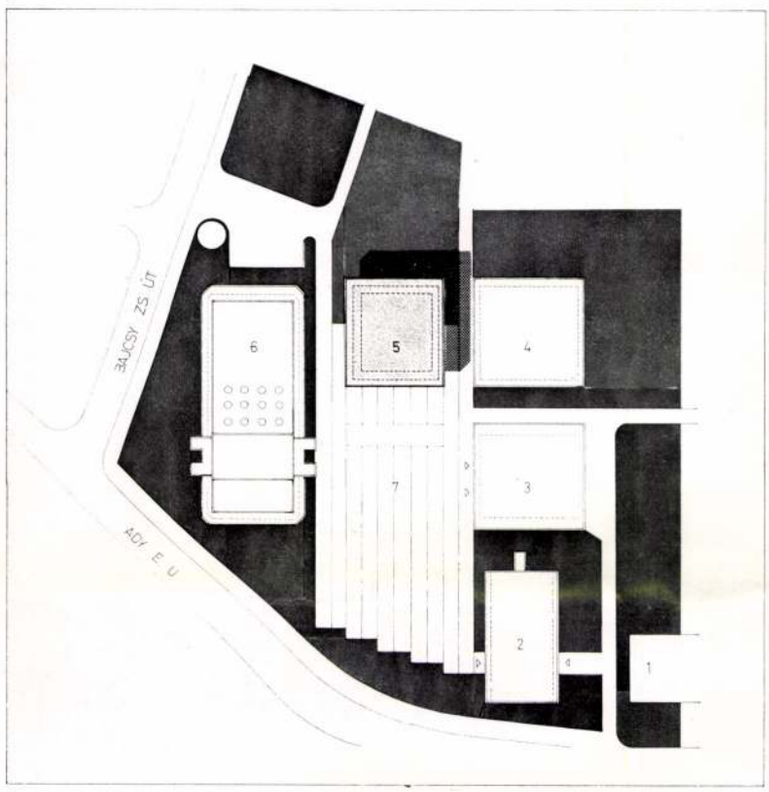

5

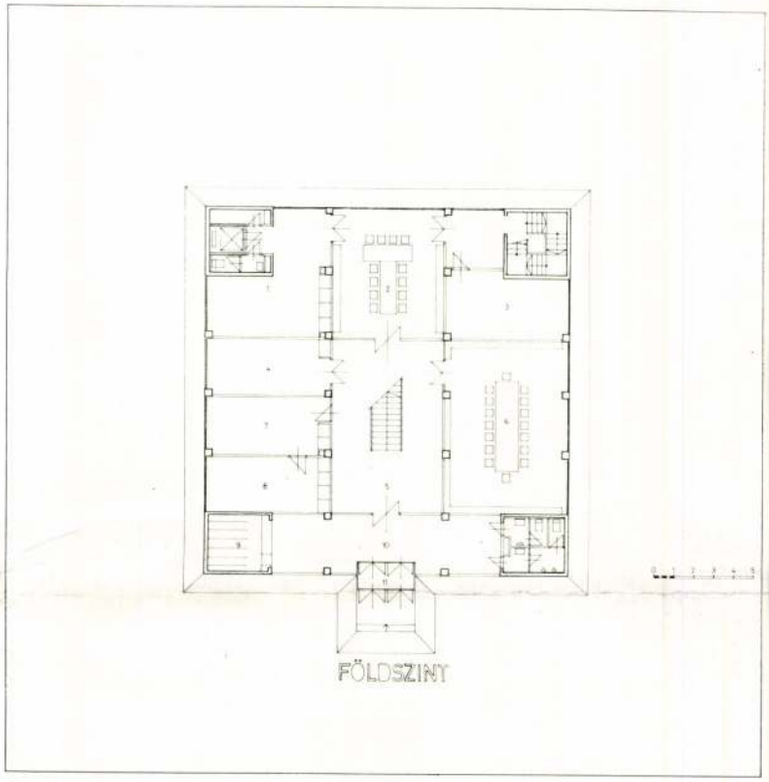

6

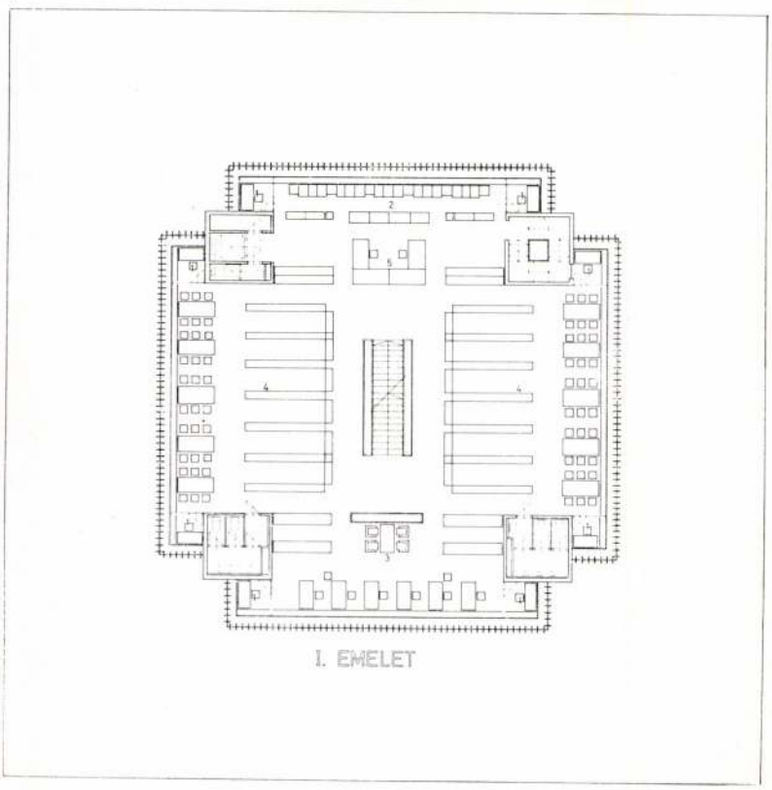

7

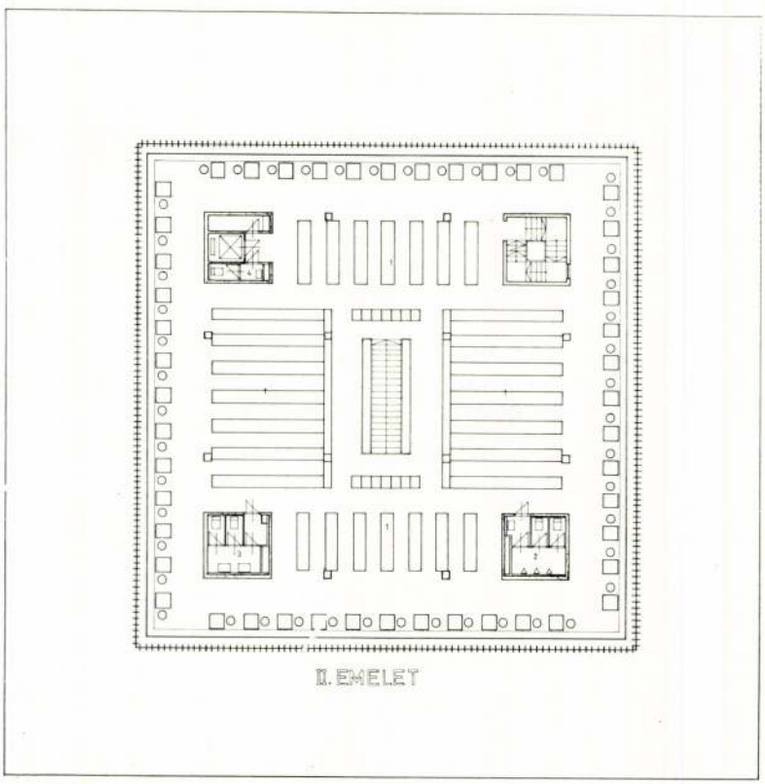

és WC-blokkal, körülötte körfolyosóról nyíló irodasorral. Az általános emeleti alaprajz homlokzati konzolos kialakítása mellett visszaugrik a protokollszint és az igazgatási szint, így a funkcionálisan eltérő szintek homlokzati hangsúlyt nyernek. A protokollszint, amely a külföldi ügyfélforgalom „vertikális határa" a lepényépület tetején kialakított tetőkerthez kapcsolódik, kiemelve reprezentatív jellegét.

A tetőkerten kívül az épület földszintjét is növénygyűrű veszi körül. A toronyépület és a lepényépület csatlakozásánál a nagatív és a pozitív sarokívek kontrasztja érvényesül.

Az épület legfelső szintjén az irattár helyezkedik el. A belső vertikális mag 2 szint magassággal nyúlik az épület fölé, gépészeti berendezések elhelyezésére.

A lepényépület és a vertikális belső magok monolit vasbeton szerkezetűek, az épület egyéb része előregyártott Univáz szerkezetek, az emeleti konzoloknál egyedi gerendákkal, földszinten már acélpillérekkel. Ezt a szerkezeti kettősséget tükrözik a homlokzati burkolatok, a földszint és a tetőfelépítmény Travertin burkolata, a toronyépületek alu függönyfala fényvisszaverő, hőszigetelő üvegezéssel. A belső anyaghasználat a külső függönyfal „folytatásaként" aluvázas előregyártott „Fémmunkás" típusú falrendszer, fém álmennyezettel, szőnyegpadlóval. A két ügyfélforgalmi szint (protokoll és igazgatási) egyedi belsőépítészeti kialakítású.

Az épületben a hőenergia-ellátás kisnyomású (0,4 att.) gőzkazánokkal biztosított, az alárendelt helyiségek kivételével teljesen klimatizált. Az irodák klimatizálását kétvezetékes, friss levegős nagynyomású indukciós klíma végzi. Szabályozási okokból 4 zónás szabályozást alakítottunk ki. A helyiségenkénti hőfokszabályozást pneumatikus automatika biztosítja.

A hűtőenergiát 1 db 1,5 mill. kcal/ó teljesítményű turbókompresszorral fedezik.

Az összes gépészeti rendszer a központi vezérlőteremből kapcsolható, ill. ellenőrizhető, ahol is a rendszereket egy elektromos folyamatábrán tüntetik fel.

A szokásos elektromos berendezéseken kívül jellemző az épületre a nagynyomású klíma- és épületgépészeti berendezések magas szintű automatizálása. Üzemzavar esetében a bekapcsolt folyamatábrán az elhárítandó hiba helyét a vezérlőpult jelzi.

Az épületvilágítás technikai megoldásai követik a helyiségek, valamint a szintek rendeltetését.

Az általános szintek irodahelyiségeibe az ablakhoz közel eső munkahelyek részére kiegészítő karnis-világítás került alkalmazásra, amely az épület esti kivilágítását is lehetővé teszi.

Az épület védelmi rendszerei: automatikus tűz- és betörésjelző berendezés, valamint érintés- és villámvédelem.

H. L.

1. Helyszínrajz, M=1 : 1500
2. Földszinti alaprajz, M=1 : 1200
3. Protokollszint alaprajza, M=1 : 1200
4. Általános szint alaprajza, M=1 : 1200
5. A Hungária körút felőli homlokzat
1. Plan de situation
2. Plan du rez-de-chaussée
3. Plan du niveau de protocole
4. Plan d'un niveau général
5. Façade du côté du boulevard Hungaria

5

1

1. A Május 1 út felőli nézet
2. A Hungária körút felőli homlokzat
3. Protokollszinti tárgyalóhelyiség
4. Előcsarnok részlete

1. Vue du côté de la rue Május 1.
2. Façade du côté du boulevard Hungaria
3. Salle de conférence au niveau du protocole
4. Détail du vestibule

Tolnay Lajos

id.Janáky István és Tolnay Lajos tervezték a kecskeméti
fedett uszodát.

/rövid képes ismertetés/

Magyar Építőművészet, 1972.3.sz.
/építész et és szabadidő/

44.l.

Tolnay Lajos építőművész

a kerzthelyi Helikon-szállót tervezte.

Kompozíció.

1971. máj. 21. TV 17.20/11/Ár 12. old.

Tolnay Lajos

Uszoda, Kecskemét /Janáky István, Tolnay Lajos épitész, Czoczek László belsőépitész./ - Ism: Gátay Ferenc, Müszaki Tervezés, 1968.11.sz.14-16. l.

Keszthely, hotel "Helikon". /Tolnay Lajos épitész, P.Bakos Mária belsőépitész, Schrenk Ágnes kertterv./ - Magyar Epitőipar, 1968.3.sz. 170-171.l. - Magyar Epitőmüvészet, 1968.1.sz.18-19.l.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért. 1971.2.sz.149-182. l.

155. l.

Tolnay dajos

Tolnay Lajos

Miskolc, Nehézipari Müszaki Egyetem /Janáky István, Albert Jenő, Tolnay Lajos, Janesch Rudolf építészek, Bősze György belsőépitész, ehrank Ágnes kertterv./ - Ism: T.L., Magyar Építőművészet, 1968.2.sz.14-15.l.

Az 1968. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Írt. 1971.2.sz. 149-182. l. 155. l.

Tolnay Lajos

A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem könyvtárért a Középülettervező Vállalat elismerését kapta.

Magyar Hírlap 1970. II. 8. 13. l.

Tolnay Lajos /KÖZTI/

A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem Könyvtár-épületének tervezéséért az Ybl-díj III. fokozatát kapta.

Magyar Hírlap, 1976. IV. 2. 6. l.

Tolnay Lajos

Helikon Szálló, Keszthely. - Építész Tolnay Lajos, konstruktőr Hivatal Judit, nyílászárók: Császár Vilmos, belsőépitész P.Bakos Mária, statikus Németh István, út-terep-kertter?: Berzavári László, képzőművészet: Szinte Gábor, Majoros László. - Ism.

Magy.Ép.Ip. 1972.1.sz.12-16.l.

Tolnay Lajos

Helikon Szálló, Keszthely. Épitész Tolnay Lajos, konstruktőr Hivatal Judit, belsőépitész P.Bakos Mária, statikus Németh István, út-terep-kertrendezés Borzavári László, képzőmüv. diszités: Majoros János, Szinte Gábor. - Ismertetés, foto Heltay László.

Magy.Ép.müv. 1972.6.sz.22-27.l.

Toluay Lajos

a miskolci Nehézipari Műszaki
Egyetem Könyvtárának építéséért
emlékére

Magyar építészet 1945-70
119. old.

Tolnay Lajos, építész

L.: Jamáky István

Kéki B.: A miskolci egyetemi...

707-712

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. dec.

XX/12

Tolnay Lajos, építész

L.: Kőfalvi Imre

Kapalyag I.: Európa – díj 4,

Népszabadság, Bp. 1976. júl. 15.

Tolnai Lajos

Sapporo város 700. évfordulójára készülő emlékműtervezési kiírt pályázaton részt vett a művész.

----:Képzőművészeti pályázatok.
Művészet, 1976. december - 48.oldal.

Tolnay Lajos

/A KÖZTI/ munkatársa./
Az Ybl-dij harmadik fokozatával tüntették ki a miskolci Nehézipari Müszaki Egyetem könyvtárépületének tervezéséért.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. ápr. 11.
XIV. évf. 15. sz. 7. lap

Tolnay Lajos, építész MDK

A kecskeméti fedett uszoda egyik tervezője.

Várlat: Repr

Orosi István: Egészségügy, tudomány, kultúra, sport 12.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. aug. 20.

Tolnay Lajos

T.L.: Fedett uszoda, Kecskemét. Építészek: Janáky István, Tolnay Lajos. Belsőépitész: Czoczek László. - Képpel.

24-25. l.

Magyar Építőművészet, 1969. 2.sz.

Tolnay Lajos Építész

Ybl díjat Zapott

„Az Ybl díj idei Zitüntetettjei"

Magyar Nemzet 1970 április 24
5. old.

TOLNAY LAJOS

ÉPÍTÉSZ (KÖLTŐ)

JANESCH RUDOLFFAL KÖZÖSEN TERVEZTE A MISKOLCI NEHÉZ IPARI MŰSZAKI EGYETEM KÖZPONTI KÖNYVTÁRÁT.

3 RAJZ, REPR.
10 FOTÓ, -"-

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET, 1970/1. 37-40. LAP.

Tolnay Lajos építész

A KÖZTI-nél delpozik

Ybl díjat (III. fok.) kapott

N.N: Állami és Kossuth díjasok

Pestmegyei Hírlap 1970 IV.2

Tolnay Lajos

a KÖZTI építésze készítette az ózdi
gőzfürdő és fedett uszoda tervét.

ellésület az ózdi gőzfürdő és fedett uszoda terve.
(Horvai felvétele)

Magyar Hírlap, 1968 július 13. 6.l.

Toluay Lajos

és Janesch Rudolf építészek által tervezett könyvtárépület ismertetése, képekkel:

dr. Zsidai József: Miskolci Nehézipari Miszaki Egyetem Központi Könyvtára. - Magyar Építőművészet, 1970. 1.sz. 37-41. l.

Tahay Lajos építész

Terverőnopertjának tervét 20.000 ft-ért megvették az alábbi pályázaton

Kovács Ferenc: A tabáni Rácz
Gyógyfürdő tervpályázata 1969

Magyar Építőművészet 1970/4 2 old.

MDK

Tolnai Lajos, építész

Mint tervező adott tájékoztatót.

(Terv: Regr.)

(T.T.): Tolnai bemutatója a miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem új könyvtárépületének terveiről 200.

KÖNYVTÁROS, 1961. április | XVI/4.

Tolnay Lajos épitész M.D.K.

Szálló, Keszthely,

Belsőépitész: Pó Bakos Mária

Magyar Épitőművészet 1968/1. 18-19.1.

Tolnay Lajos

Z.P.K.

A Szegedi Objektközpont tervpályázaton 10000 Ft-os megvétel

Társtervező: Tallós Elemér

Munkatárs: Paál Tamásné- Orosz Annamária- Ercsényi Sándor- Solymossy Antal- Gremsperger Ilona

Magyar Építőművészet 1967/5. 3.1.

MDF

Tolnay Lajos, építész

Tervét megvették.

—: Új üdülőközpont Budapesten 3

ESTI HIRLAP, Bp., 1967. nov. 29.

MDK

Tolnai Lajos, építész

A kenthelyi új szálloda tervezője.

(Makett.)

—: 1967-ben épül

3

ESTI HIRLAP, Bp. 1967. jan. 31.

MDK

Tolnai Lajos

Építőipar Építőművészet, 1925. 49. évf.

TOLNAI Lajos M.D.K.

résztvett a pályázaton / rangsorolás nélkül 13 000 F.

Hatvanezer forint az országuti bixz tró-pályázat nyerteseinek
Magya r Nemzet 1962. szeptember 8. 5.1.

Tolnai Lajos épitész M.D.K.

részvétel a pályázaton. Pályamunkáját 8000 forinttal jutalmazták

társtervező: Szladovits Vilmos

G.J. Kiállitották a szupermarket- pályázat anyagát

Magyar Nemzet 1961. október 4. 5.l.

TOLNAI Lajos épitész M.D K.

résztvett a pályázaton / 8000 Ft-os dijazás/

repr.

Társtervező: Szladovits Vilmos

Boroznyay Pál: A Szabadonálló üzletházak Tervpályáz

Magyar Épitőmüvészet 1962/2. 36-39.1.

Telnai Lajos M.D.K.

Részt vett a Pályázten. 10 000 Ft -os- megvétel

Társtervező: Demokos Géza, Farkas Kiss Gyula, I

Ilkovits Iván, Kettinger István.

Lepr.

A Budapesti Nemzetközi Vásár Főpavillon tervpályázatáról

Magyar Épit-művészet 1963 /5. 3-10.1.

Tolnay Lajos M.D.K.

Pályamüve 30 000 forintos m gvét elben részesül

Társtervező: Domokos G.-Farkas Kis Gyula-
Szentirmay Sándor

Kihirdették az uj szegedi klinika tervpályázatának eredményát

Magyar Nemzet 1964. május 1. 3.1.

MDK

Tolnay Lajos

Jakabffy F.: Weber Antal és müvei. Magyar Épitőművészet 1907. 11. sz.

Tolnai Lajos építész M.D.K.

Dijat nyert a pályázaton /24 000 Ft/

társtervező: Tallós Klemér-Solymosi Antal

Pályázat fürdőkre

Magyar Nemzet .1964. szeptember 20. 14.1.

Tolnay Lajos építész

A Körti tervezője

A miskolci Nehéripari Műszaki Egyetem könyvtárának

tervezéséért Ybl díjat (II. fok.) kapott

N.N.: Átadták az idei Ybl-díjakat

Népnabadság 1970 IV. 2

MDK

Tolnay László, építész

A III. f.-t kapta.

-: Átadták az idei Ybl-díjakat 8.

Népszabadság, Bp. 1970. ápr. 2.

Tolnay Lajos
építész

Ybl díjat nyert 1970-ben.

— Az 1970 évi Ybl díjas építőművészek
Műtörténet, 1970. június – 17 lap.

Tolnay Lajos

T(olnay) L(ajos): Kenthelyi 500 ágyas szálló. (Tolnay Lajos épitész) - Müszaki Tervezés, 1966. 11. sz. 28-29. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Irt. 1969. 3.sz. 243-283. l./ 250. l.

MDK

Tolnay Lajos, építész

Nívódíjat kapott.

– : Vállalati nívódíj a legjobb közép-
épületek tervezőinek 5.

Népszabadság, Bp. 1970. febr. 8

M.D.K.

Tolnay Lajos

A Paskál-fürdő tervpályázaton 10ooo Ft-os megvétel

Társtervező: Tallós Elemér, Kincsi István

Munkatárs: Hivatal Judit, Vásárhelyi Józsefné, Orosz Annamária, Ercsényi Sándor, Szentirmay Sándor, Gramsperger Ilona

Magyar Építőművészet 1968/4. 2-8.l.

M.D.K.

Tolnay Lajos épitész

Keszthely, Helikon-szálló, 1967,

Magyar Épitőmüvészet 1968/4, 12.l.

MDK

Tolnai Lajos, építész

12 000 ft. jutalmat kapott.

— : Nívódíjas építének 1.

ESTI HIRLAP B[illegible] 1968. jan. 20

Tolnay Lajos épitész

M.D.K.

Miskolc, Nehézipari Müszaki Egyetem, Könyvtár.

Társtervező: Janesch Rudolf

Belsőépitész Moess Tibor

Magyar Épitőmüvészet 1968/2. 14-17.1.

Tolnay Lajos, építész

Tolnay Lajos – Herald László:
Metallimpex – Konsumex
Irodaház, Budapest, 1978.

13. Tolnay Lajos—Herald László:
METALLIMPEX—KONSUMEX
Irodaház, Budapest 1978

13

19

Magyar Építőművészet, 1984. 1. 19-ok.

Tolnay Tibor

Sz.Gy.

Háztetők. /TOLNAY TIBORról./

Falvak Dolgozó Népe. II.sor. XXXII.évf. /1554./ 13.sz. 1977 március 29. 7.old. 2 kép.

Tolnay Tibor

ILLÉS József: Körös-parti színek. –
Művelődés, 38, 1985, 2. 13. ill

Banner Erdély

Tolnai Pál építész

„A színházépítészet mai tézisei" címmel tartott előadást a Magyar Építőművészek Szövetségének Székházában.

1965. 2. szám,
Ipari Művészet, 25. l.

M.D.K.

Tolnay Pál épitész

A Zánkai Központi Uttörőváros tervpályázaton III. dij

Társtervező: Zalaváry Lajos- Csontos Csaba- Dobozi Miklós- Kádár István- Marosi József- Falta Imre- Csillag József- Szabó Attila

Magyar Épitőművészet 1966/2. 6-12.l.

Tolnay Pál [építész?] MDK

„A Sugár út története" c. kiállítást megnyitja.

U.S.: A Sugár út története 5.

ESTI HIRLAP, bp. 1962. aug. 3.

TOLNAY Pál /

színpadtechnikai szt. ver.

Résztvett az Épitésügyi Minisztérium Épitészeti és Épitéstervezési Tanácsa, valamint a Müvelődésügyi Minisztérium Müszaki Bizottsága együttes ülésein, melyek határozatai elősegitették a Nemzeti Szinház tervezését.

A budapesti Nmezeti Szinház terve 1966. kidolg. Hofer Miklós, Halmágyi Ildikó, stb. Bp. 1966.

Tolnay Pál mérnök

"A szinpad varázslója" cimmel részletes beszámolót közöl a lap arról, hogy egy-egy operaelőadás milyen szinpadtechnikai berendezést igényel, s milyen nehéz feladat elé állitja ez a diszlettervezőt.
A művész megemliti mesterét, Kéméndy Jenőt az Operaház elhunyt szcenikai főfelügyelőjét.
A szinpadnak ezt a két "varázslóját" méltatja igen nagy elismeréssel a cikk.

Délibáb. Bp. 1929. május 11. III. évf. 19. sz. 54-55. lap.

Tolnay Péter

ötvös

1828 Kecskemét

Kapuaszaron ötvösök 46 l.

1907.

karimájú, de egoldalu érmen

ltan van ábrázolva. Bajusza
smá hegyes béléssel és ma-
~~el~~. Felirata az emelkedett perem

R. HUNGAROR 4.

~~éplap háttere, karimája és~~

éretei 6.7:6.7 cm. -- Becsértéke
07. április 30-án (787-907-29).

130

1480

TOLNAY Pál

Köszöntjük a 90 éves Tolnay Pál

= Szff. 8, 1988, 4. 4. p. 10

(Szinkárfaknikai Forum)

TOLNAY SÁNDOR, asztalosmester

Pesti asztalos kontár volt 1828-ban.- Ferencvárosi lakos.- Helyrajzi szám: 53.- Összeírási szám: 90.- 48.old.

BATÁRI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban
39.old.

Az Iparműv.Múz.Hopp Ferenc Múz.Évkönyve. XIII. 1970. 1971.

TOLNAY Lajos

LIGETY Béla: MSZMP KB. Balatonaligai üdülő, iroda [épitész: Tolnay Lajos - Kiss Rarália] - = Opeion, 1985 20-22.ill

→ Kiss Rarália

TOLNAI Lajos életén

MÉrip 1998/3-4. 86-87. ll

TOLNAI Magdolna festő

OMIKE 1909-1944

139

Tolnay Mihály

1827

laid

Budapesti asztalos-

mesterek.

jeret.

lhatáulás arouban

TOLNAY MIHÁLY, aztalosmester

Pesti aszatlosmester volt 1828-ban.-Belvárosi lakos.-Helyrajzi szám: 271.-Segédek száma: 1.-Összeirási szám: 636. - 45.old.

BATARI FERENC: Pest-budai asztalosok 1828-ban 89.old.

Az Iparműv. Múz. Hopp Ferenc Múz. Évkönyve. XIII. 1970. Bp. 1971.

Tolnay Pál főmérnök

Az adótechnika szakértője Magyari Endre tervező mérnök a Laki-hegyi adó épitését tervezte és Tolnay Pál főmérnökkel együtt tervezték a Studó akusztikai berendezését. Mindkét müvész arcképét bemutatja a lap. Repr.

Délibáb, Bp. 1929. szept. 28. III. évf. 39. sz. 69-7o. lap.